

Династія лідерства

Новий М-Клас

ML 250 BLUETEC від **46 500** Євро*

ML 350 BLUETEC від **51 100** Євро*

* Оплата в гривнях. Розрахунок вартості автомобіля проводиться за курсом НБУ на день оплати.
Зображений автомобіль може відрізнятися від автомобілів представлених в салоні. BLUETEC

125! років інновацій

www.mercedes-benz.ua

0 800 500 160

(Дзвінки зі стаціонарних телефонів в межах України безкоштовні)

ПРАТ "АвтоКапітал"

Ми рекомендуємо

Mercedes-Benz
Найкраще або нічого.

Зміст

- 8 Світ у 2012-му цифровий та інтернетний
- 10 Від редактора *The Economist*
- 12 Від редактора «Тижня»

Лідери

- 13 Демократія та її вороги
Перестановки у світовому керівництві
- 14 Рік стагнації з власної провини
Політики шкодять світовій економіці
- 16 Як керувати євро?
Переформатування валюти
- 17 У розшуку – міфічний американський президент
Портрет ідеального кандидата
- 18 Штурханина на фондовому ринку
Великий вихід Facebook
- 19 Переродження бізнесу
Тектонічні зсуви у корпоративному світі
- 20 Уся увага на Лондон
Часу на халатність немає
- 21 І про те, чого не буде
Чого не трапиться у 2012-му
- 22 Календар на 2012 рік

Британія

- 23 Кінець несправжньої війни
Справжня боротьба починається тут
- 24 Великі амбіції Боріса
Щодо Лондона й не тільки
- 25 За хмарою хмара
Похмурий прогноз для економіки
- 26 Британська «Ліга плюща»
Ентоні Грейлінг розповідає про те, як її створити
- 28 Як Шотландія стане світовим лідером
Алекс Салмонд про доблесть нації

Європа

- 29 Вибір: Олланд чи Саркозі
Французи вирішують, хто буде президентом
- 30 Більше секретів немає?
Двері будувара зачиняються
- 31 Розформування...
...дуже важко дається євроніці
- 32 До побачення, Заходо!
Старий світ губить привабливість
- 33 Страх Німеччини
Ангела Меркель тягне час
- 33 Нова армія ФРН
Тільки професіонали
- 34 Стагнація
Застояна Іспанія
- 35 Якби та якби...
Побажання Італії
- 36 Владімір II
Добре знайомий наступний цар Росії
- 38 Усі на борі!
Жінки обіймуть керівні посади

США

- 39 Без надії, але з перетвореннями
Скільки змін за чотири роки
- 40 У черзі до лікаря
Перешкоди на шляху обамівської реформи охорони здоров'я
- 41 Геть не в нормі
Економічне одужання сповільнюється
- 42 Кінець епохи листинош?
Знаменний день
- 42 Від А до Zudoco
Розкішна англійська в Америці
- 44 Білі частоти як «стероїди» для Wi-Fi
Нова бездротова хвиля
- 46 2012: ділитися – значить ставати сильнішими
Шеріл Сандберг про соціальні медіа

Америци

- 47 Великі випробовування для Латинської Америки
Незабаром – великі зміни
- 48 Імперія: удар у відповідь
Президентські вибори в Мексиці
- 49 Сполучені Штати Канади
Більше схожі на справжню Америку
- 50 Бразильська модель
Ділма Руссефф про те, чого вона вчить

Азія

- 51 Пастки на тигра
Неминучий розквіт Азії?
- 52 Нова порція інтриг від Пакистану
Генерали бавляться в політику
- 53 Дивіться, хто пішов!
Дорогу наступним лідерам Делі
- 54 Паспортна революція в Індії
Нандан Нілекані про ідентифікацію
- 55 Як збити температуру Таїланду
Інглак має пропагувати скромність
- 56 З днем народження мене, дорогого вождя й товариша!
Кім Ір Сен про перші 100 років свого правління
- 56 Віримо в годзіллу
Реформа японських інституцій
- 58 Щастить не всім
Ложка дьогтю в бочці австралійського меду

Китай

- 59 Зміна варті
Будь-що зберігати спокій
- 60 Дракон прокидається
Активізація зусиль на зміцнення юаня
- 61 Кейнс проти Гаєка
Вирішення боргової дилеми Китаю
- 62 Нехай світ зачекає...
Зірковий блогер про швидкість змін

Вибори президентів

У пошуках ідеального кандидата в президенти Америки: лідер *стор. 17*. Вибір Франції між Нікола Саркозі та Франсуа Олландом *стор. 29*. Час змін у Венесуелі та Мексиці? *стор. 47–48*. Цинічна ротация кадрів у Росії *стор. 36*. А тим часом треба ще й світом керувати *стор. 69*

Кінець світу

А що, як легенда майя – правда? Некролог на *стор. 118*. Уявити загибель євро *стор. 31*. Життя без пошти у США *стор. 42*. Кінець військового призову в Німеччині *стор. 33*. Покіління індійських лідерів – поволи на вихід *стор. 53*

Зміни в Китаї

Сі Цзіньпін – основний претендент на найвищий пост *стор. 59*. Авторитарії проти демократії: лідер *стор. 13*. Хань Хань про темпи змін *стор. 60*. Великий китайський переможець після рецесії Заходу: графік *стор. 78*. Розквіт Піднебесної сприяє мистецькому ринкові *стор. 117*

РЕДАКТОР:
Даніель Франклін
(Daniel Franklin)
ВИКОНАВЧИЙ РЕДАКТОР:
Йвон Райан (Yvonne Ryan)
ЗАСТУПНИКИ РЕДАКТОРІВ:
Джон Ендрюз
(John Andrews)
Лео Абузез (Leo Abruzzese)
АСИСТЕНТ РЕДАКТОРА:
Лео Мірані (Leo Mirani)
РЕДАКТОРИ ВІДДІЛІВ:
КРАЇНИ
Анасаір Росс (Alasdair Ross)
ПРОМИСЛОВІСТЬ
Джейсон Караян
(Jason Karayan)
ДИЗАЙН І АРТ-ДИРЕКЦІЯ:
Майк Кенні (Mike Kenny)
Bailey and Kenney
АРТ-ДИРЕКТОР:
Аніта Райт (Anita Wright)
ГРАФІКИ:
Грегем Дуглас (Graham Douglas)
Роберт Джонс (Robert Jones)
Філ Кенні (Phil Kenny)
Адам Меара (Adam Meara)
Ллойд Паркер (Lloyd Parker)
Майкл Робінсон (Michael Robinson)
ІЛЮСТРАЦІЇ:
Стів Керролл (Steve Carroll)
Кевін Каллагер (Kevin "KAL" Kallagher)
Джеймс Сіллаван (James ("JAS") Sillavan)
ФОТОРЕДАКТОР:
Джулетт Брайтмор
(Juliet Brightmore)
ДОСЛІДЖЕННЯ:
Керол Говард (Carol Howard),
Александра Фаттал
(Alexandra Fattal)
АСИСТЕНТ РЕДАКЦІЇ:
Інґрід Еслінґ (Ingrid Esling),
Маріанна Петрова
(Marianna Petrova)
МЕНЕДЖЕРИ З РЕКЛАМИ
Джеймс Бирне (James Byrne),
Велика Британія
Наталі ґено (Nathalie Hénault), Європа
Садія Аман (Sadia Aman),
Близький Схід та Африка
Джозеф Парсонс (Joseph Parsons),
Північна Америка
Девід І. Сміт (David E. Smith),
Террі Лем (Terrie Lam)
Кельвін Яу (Kelvin Yau), Азія
ДИРЕКТОРИ
З РОЗПОВСЯДЖЕННЯ
І МАРКЕТИНГУ
Марк Бірд (Mark Beard),
Велика Британія
Грейс Ган (Grace Hahn), Азія
Нік Воллер (Nick Waller),
Близький Схід та Африка
ПРОДАКШН
Шерон Сімпсон (Sharon Simpson)
Фей Джікоук (Faye Jeakocke)
Саймон Меґґс (Simon Maggs)
Ендру Роллінґс (Andrew Rollings)
ВІДДІЛ ВСЕСВІТНЬОГО
ЛІЦЕНЗУВАННЯ І
СИНДІКАЦІЇ:
Ребекка Кофсвелл (Rebecca Coatswell)
Фадія Аль-Малазі (Fadia Al-Malazi)
Шінеад Портер (Sinead Porter)
ВИДАВЕЦЬ:
Des McSweeney

The
Economist

25 St James's Street
London SW1A 1HG
Telephone:
020 7830 7000
E-mail: worldineditor
@economist.com

ПРЕМ'ЄРА

НОВИЙ МУЛЬТИМЕДІА РІДЕР

PocketBook® A 10"

www.pocketbook-int.com

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмБХ
За ексклюзивною ліцензією

Тижень
Український тижень

ВИДАВЕЦЬ
ТОВ «Український тижень»
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Сергій Литвиненко
ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО
РЕДАКТОРА
Наталія Петринська,
Ростислав Павленко

НАД ВИПУСКОМ
ПРАЦЮВАЛИ
Юрій Макаров,
Дмитро Губенко,
В'ячеслав Дарнінянц,
Андрій Дуда

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР
Віталій Столига

АРТ-ДИРЕКТОР
Андрій Ермоленко

ДИЗАЙНЕР
Таня Ермакова

ХУДОЖНИК
Павло Ніц

БІЛЬД-РЕДАКТОР
Валентина Бутенко

КОЛЬОРОКОРЕКТОР
Олена Шовкопяк

ЛІТЕРАТУРНІ РЕДАКТОРИ
Лариса Міщенко,
Юрій Бедрик

КОРЕКТОРИ
Росіна Ларіна,
Ірина Павленко

ФІНАНСОВИЙ ДИРЕКТОР
Андрій Решетник

ДИРЕКТОР ЗІ ЗБУТУ
Олександр Грищенко

ДИРЕКТОР
З РЕКЛАМИ
Олена Андреева

ВІДДІЛ МАРКЕТИНГУ
Андрій Ломакін

ГОЛОВА
РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ
Роман Цуприк

АДРЕСА ДЛЯ ЛИСТУВАННЯ
03067, м. Київ, а/с 2

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ
ТА ВИДАВЦЯ
03067, Київ,
Машинобудівна, 37
E-mail: office@tyzhden.ua
Тел.: (044) 351-13-00

ДРУК: ТОВ «СКІМП»,
Друкарня «Триада-Прінт»
03680, м. Київ,
вул. Кржижанівського, 4
Свідоцтво суб'єкта
видавничої справи
ДК № 3640
від 08.12.2009 р.
№ замовлення 3858
Наклад 50 000
Номер підписано до друку
8.12.2011 р.

Розповсюджується
в роздрібній торгівлі.

ДЖЕРЕЛА ФОТОГРАФІЙ
УНІАН, РНЛ, Flickr, Reuters,
ЕРА, архів «Українського
тижня», Олександр
Чекменьов, Андрій
Ломакін

Ближній Схід і Африка

- 63 **Через рік**
Перспективи «Арабського літа»
- 64 **Ми, народ**
Боротьба за нові конституції
- 65 **Законні запитання**
Ключові слова в Ізраїлі
- 66 **«Весна» Чорної Африки?**
Протестний дух наростає
- 67 **Море лиха**
Сомалійські пірати розширюють сферу діяльності
- 68 **Пряма дорога для Близького Сходу**
Даніель Баренбойм виступає на захист нового дискурсу

Міжнародні справи

- 69 **Агов, а хто керуватиме світом?**
Світові лідери зосереджуються на власних країнах
- 70 **Задній розум**
Що збулося з прогнозів-2011
- 71 **Відчуття рівноваги**
Аун Сан Су Чжі сподівається на досягнення гармонії
- 72 **Рятуючи планету?**
Чого чекає від «Ріо+20»
- 73 **Наступний рік: може, не варто?**
Чого ви не робитимете після запровадження нових законів

- 74 **12 про 2012**
Рік прийдешній у 12 твітах

Світ у цифрах

- 78 Прогнози на 82 країни
- 85 Прогнози на 15 сфер економіки

Бізнес

- 89 **Незаймана територія**
Нові техноконкістадори
- 90 **Вітаємо вас у йота-світі**
Великий інформаційний потоп
- 91 **Куди підуть ангели**
Рон Конвей про молоді IT-компанії
- 92 **Пряма дія**
Медійні компанії займуться роздрібними продажами
- 93 **Назад до офіційності**
Краватки і обіди за розкладом повертаються
- 94 **Генеральні директори – генеральні надії**
Кумири серед керівників бізнесу

- 95 **Нова гвардія**
Кумири серед керівників бізнесу в Європі
- 96 **Іскри летітимуть**
Електрокари на зарядці
- 96 **Позеленіння синього**
Новий відтінок екологічної свідомості
- 97 **Це війна**
Не на життя, а на талант
- 98 **Ліпше менше**
Петер Льюшер говорить про економні інновації

Фінанси

- 99 **Два погляди на майбутнє**
Хто правий, вирішать ринки
- 100 **Привіт, багатенький Буратіно!**
Країни, що розвиваються, стануть найбільшими імпортерами світу
- 101 **Гуд бай, бонусе, гуд бай!**
Для банкірів настає лиха година
- 102 **Крапля за краплею**
Правила і місто
- 103 **Вище, вище й вище...**
Американська нерухомість на дні, азійська – сягає неба
- 104 **Ставка на бізнес?**
- 104 **Сміття майбутнього**
- 104 **Рік мисливця за головами**
Професія стукача набуває популярності
- 106 **ОПЕК нам допоможе?**
Несподіваний рятівник світової економіки
- 108 **Наступний рубіж для фінансів**
Боб Даймонд розглядає Африку

Наука

- 109 **Рік розгадки таємниці раку?**
Ключ до відповіді
- 110 **Увійти в настрій**
Майбутнє тональнісного аналізу
- 111 **Робота мозку**
Провідники в людській голові
- 112 **Ощадливий шлях інтелекту**
Обіцянки економічної науки
- 114 **Великий рік великої науки**
Рольф Гойер про всесвітню царину знань

Культура

- 115 **За золотом**
У Лондоні буде вдосталь культури і спорту
- 116 **Африканські візії**
Найновіший музей Нью-Йорка відчиняє двері
- 117 **Є ще порох у порохівницях**
Справжні рокери не старіють
- 117 **Чесна гра**
Розквіт Азії тишить мистецький ринок

Некролог

- 118 **Землі**
Небесний поет оплакує планету

Україна

- 119 **Знову по колу?**
Проблеми 2011-го не дають підстав сподіватися на якісні зміни в 2012-му
- 121 **«Сім'я» чи «Рада директорів»?**
Внутрішньовидова боротьба у владі визначить – перетвориться Україна на монархію чи на ЗАТ
- 121 **Королівство малуває...**
Здобутки одних груп упливу означатимуть втрати для інших
- 124 **Кінець старосвітської опозиції**
За яких умов країна отримає новий формат політичної альтернативи
- 126 **Де лідери?**
Чи зуміють активні сили суспільства об'єднати свої зусилля
- 128 **Хитке балансування**
Стівен Пайфер радить Януковичу дружити із Заходом
- 130 **Де гроші лежать?**
У 2012 році Україна зіткнеться з браком коштів – давати Києву кредитні ресурси може бути нікому
- 131 **Європауза й Азіоінтеграція**
Поставивши євроінтеграцію «на паузу» з політичних мотивів, влада в Києві стає вразливою перед тиском з боку Кремля
- 132 **Велика подія**
Мартін Райзер означив низку подій, які можуть уплинути на наміри та рішення влади
- 133 **Реквієм по фінансах**
Борис Тимонькін переконаний, що 2012-й буде фінансово складним роком і для держави, і для корпорацій, і для фізосіб
- 135 **Інвестиційний клімат: прогноз від Європейської Бізнес Асоціації**
- 136 **Депресіонізм**
Прогресуюча політична монополізація може знищити економічну конкуренцію
- 138 **Верхня Вольта без ракет**
У 2012-му українські ФПГ можуть стати каталізаторами економічного зростання, якщо вкотре не захопляться «полюванням» і «збиранням»
- 140 **Іспит на конкурентоспроможність**
Хорхе Зукоські називає найпривабливіші галузі для інвестицій
- 142 **На підсої**
На голодний пайок сядуть кілька галузей промисловості
- 143 **Кадри не вирішують**
Скільки населення потрібно буде 2012 року для обслуговування олігархоміки
- 144 **Персональне déjà vu**
У зоні ризику – малокваліфіковані й найдорожчі працівники
- 144 **Пані маркізо, все гаразд?**
Синдром гуманітарного імунодефіциту: прогноз перебігу хвороби
- 146 **Євро-2012: етап – попередній, вердикт – остаточний**

Цей день буде найважливішим

Адже в цей день ви підготуєте ідеальний подарунок, який обов'язково знайдете серед продуктів та аксесуарів Apple в магазині iStore.

Ексклюзивні подарунки:
iPad 2 та аксесуари
Sasha Kanevski for iStore.

Завітайте в iStore.
Ваш справжній експерт Apple.

iStore

Київ: ТЦ «Олімпійський», вул. Велика Васильківська, 72 • ТРЦ «Караван», вул. Лугова, 12 • ТРЦ «Дрім Таун», пр-т Оболонський, 1^Б •
Харків: ТРЦ «Караван», вул. Героїв Праці, 7 • Дніпропетровськ: ТРЦ «Караван», вул. Нижньодніпровська, 17 • Донецьк: ТРЦ «Декор Донбас»,
вул. Генерала Антонова, 4 • Одеса: Галерея «Сади Перемоги», пл. 10-го Квітня • www.istore.ua

Світ у 2012-му цифровий та інтернетний

У нас у гостях

На регулярно оновлюваній веб-сторінці ви знайдете статті зі «Світу у 2012», блог і посилання на тематичні відео й наші сторінки на Facebook і Twitter. Тут на вас чекає море інформації про наступний рік. А якщо захочете перевірити, чи справдилися наші прогнози на минулі роки, архів попередніх випусків, починаючи від «Світу у 2004», знаходиться за цим посиланням.

Economist.com/theworldin/2012

Думки світу

Що ви думаєте про 2012-й? Ми провели низку онлайн-опитувань поміж наших читачів з усього світу. Відповіді згруповані за країнами, щоб показати, наскільки по-різному уявляють наступний рік у різних регіонах. Загальну картину настроїв у світі дивіться на «тепловій карті».

Economist.com/wtwt

Повернення Кассандри

Всередині листопада повертається наш блог під назвою «Кассандра», присвячений наступному року. Він буде відкритий до кінця січня. Тут щодня публікуватимуться коментарі та погляди на проблеми, які порушуються в друкованому виданні, а також аналіз імовірного впливу поточних подій на рік прийдешній.

Economist.com/cassandra

Що слухати

Два спеціальні випуски регулярного підкасту «Наступний тиждень» від The Economist будуть присвячені 2012 року. Шукайте на нашій інтернет-сторінці наприкінці грудня.

Economist.com/weekahead

Що дивитися

Добірка відео, де мешканці різних міст світу і запрошені автори в інтерв'ю поділяться з вами своїми думками з приводу 2012 року.

Economist.com/theworldin/audiovideo

Інформаційне цунамі

Готуйтеся: на цифровий світ насуваються гігабайти інформації. Відеографіка із супровідними коментарями допоможе не загубитися в цьому вирі.

Economist.com/theworldin/2012

Футуристика

На початку грудня «Світ у 2012» проведе дводенний фестиваль у Нью-Йорку й урочистий вечір у Гонконгу. У програмі першого – обговорення виборів у США з Джорджем Стефанопулосом та американського вигляду з Алемом Болдуїном і Мобі. Якщо прогавите живу трансляцію, основні моменти можна буде побачити на нашому сайті подій.

Worldin2012.economist.com

А хто слухав – молодець

Стежте за наступним роком на наших сторінках у Facebook і Twitter. Там прогнози оновлюватимуться і поповнюватимуться.

Facebook.com/worldin

Twitter.com/#!/Econworldin

IELTS™

IELTS — це провідний міжнародний іспит з англійської мови, що визнається роботодавцями та навчальними закладами у всьому світі. Складайте IELTS у будь-якому місті України та отримуйте результати вже на тринадцятий день після іспиту.

Телефонуйте (044) 490-56-00

www.britishcouncil.org.ua/ielts

Отримайте
безкоштовний
підготовчий курс,
зареєструвавшись
на IELTS у
Британській Раді

ЄВРОГАЗБАНК

Успішний Банк для успішних людей

Приватний банкінг

Професіоналізм і якість

- Розрахунково-касове обслуговування
- Інвестиційні послуги
- Податковий і фінансовий консалтинг
- Нефінансовий консалтинг

VIP-лінія: +38044 536-94-90
Київ, вул. Саксаганського, 96
www.egb.kiev.ua

У супереч переконанням цілої невеличкої індустрії, якою обросли передбачення майя, у 2012-му кінця світу не буде, хоч іноді й здаватиметься, ніби людство на межі. А все тому, що західна економіка балансуватиме над прірвою через нерішучість політиків обабіч Атлантики. Єврозона знову прямує до рецесії, бо задовго тремтіла над борговою кризою, що спіткала її периферію. Тим часом Америка, де політики ніяк не виберуться із глухого кута, відчує стагнацію, в якій сама ж і винна, і за рівнем економічного зростання опиниться навіть позаду Японії, годі вже й казати про Китай.

Погіршення стану економіки багато в чому визначить шанси Барака Обами прийти до Білого дому на другий термін. Американські президентські перегони дістануть найбільше розголосу (і будуть найдорожчими) у 2012 році, але Америка не єдина велика держава, в чьому керівництві можуть відбутися зміни: чотири із п'яти країн – постійних членів Ради Безпеки ООН наступного року обиратимуть своїх лідерів. Ніколя Саркозі, який прийшов до влади 2007-го, спробує переконати французь-

Столиця Британії якнайкраще скористається з моменту слави і влаштує справжнє свято своєї культури: покаже всі 37 шекспірівських п'єс найрізноманітнішими мовами, від литовської до корейської. Та попри всі ці веселощі, зокрема й святкування 60-річчя сходження на трон королеви Єлизавети, перестороги щодо майбуття Лондона не полишати-муть нікого, адже тамтешній фінансовий сектор відчуває дедалі більший регуляторний тиск.

Що стосується бізнесу, то тут Facebook пройде випробування первинним публічним розміщенням акцій, чим поживить інтерес до сфери технологій загалом. Деякі закапелки нового світу цифрового бізнесу вже колонізовані (Google монополізував пошук, Amazon – роздрібну торгівлю, Facebook – соціальні мережі), але залишилася й незаймана територія, отже, боротьба розгорнеться на полях мобільних платіжів та геосоціальних сервісів.

2012-го вперше за історію понад половина світового імпорту припаде на країни, що розвиваються. Китай іще дужче наблизиться до статусу найбільшого імпортера світу (може обвести в календарі 2014-й саме – тоді Піднебесна буде здатна на решті обійти нинішнього лідера ввозу – США). А ще Червоний Дракон стрімкіше, ніж очікувалося, понесе юань у компанію світових валют, аби той посів місце поруч із доларом.

Оскільки Китай стрімко набирає вагу серед країн світу, в цього річного виданні ми присвятили йому цілу рубрику. Ще одна дісталася культурі: там пишуть про перестарків-рокерів. Серед інших новинок цього випуску – прогнози на прийдешній рік у твіт-повідомленнях, віршований некролог і стаття з того світу. Оскільки 2012-го відзначатимуть сотий ювілей «вічного президента» Північної Кореї Кім Ір Сена, ми припасли небожителю місце серед запрошених авторів.

Але суть видання – прогнози – лишилася незмінною. Деякі з цих передбачень навіть можуть справдитися. Отже, чекаймо на тенденції майбутнього, коли «зелений рух» в екології стане блакитним, в офісі повернеться церемоніальна формальність, а наука вражатиме винахідливістю, яку спричинить скромне фінансування.

Велика наука тим часом планує віднайти бозон Гіггса, на який усі чекають, затамувавши подих. Політика й економіка наступного року полоскотуть нам нерви (на пару з римейком Годзілли та новою частиною бондіани), та все ж у 2012-му знайдеться, що святкувати. І пам'ятайте, кінця світу не буде.

Деніел Франклін,
редактор, «Світ у 2012»

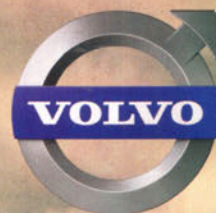
Світові лідери будуть заклопотані домашніми справами. Тому не варто чекати великих результатів від глобальних збіговиськ на кшталт конференції «Ріо+20»

ких виборців у тому, що нині саме він, а не кандидат від соціалістів Франсуа Олланд зможе забезпечити стабільність у країні. Перехід влади в Росії та Китаї більш передбачуваний, але й Москва та Пекін змушені будуть понервувати.

Отже, світові лідери виявляться по вуха заклопотані домашніми справами. А тому не варто чекати великих результатів від всесвітніх зібрань на кшталт конференції «Ріо+20», присвяченої сталому розвитку. Уважно спостерігати треба буде за тими частинами світу, де можуть відбутися кардинальні зміни: наприклад, Венесуелою, де Уго Чавес боротиметься за політичне життя і власне здоров'я, та Чорною Африкою, де має шанси розцвісти своя «Арабська весна».

У липні–серпні всі погляди світу будуть прикуті до Лондона, де відбудуться літні Олімпійські ігри.

VOLVO XC90

2012 МОДЕЛЬНОГО РОКУ

ЯКІСТЬ ДОРІГ НЕ МАЄ ЗНАЧЕННЯ

ПАКЕТ «DIESEL POWER»*

47 777 €

WINNER^{***} FINANCE

ТОВ З ІІ «ВІННЕР ІМПОРТС УКРАЇНА, ЛТД», ОФІЦІЙНИЙ ІМПОРТЕР VOLVO В УКРАЇНІ. WWW.VOLVOCARS.COM.UA. ЗВЕРТАЙТЕСЬ ДО ОФІЦІЙНИХ ДИЛЕРІВ: ДНІПРОПЕТРОВСЬК: «СКАНДІК МОТОРС», ВУЛ. СІРКА, 47, ТЕЛ.: (056) 370-13-41, WWW.VOLVOCARS.DP.UA; ДОНЕЦЬК: «АЛЕКС СХІД», ВУЛ. УНІВЕРСИТЕТСЬКА, 95А, ТЕЛ.: (062) 345-51-11/51, WWW.VOLVO.DN.UA; КИЇВ: «ВІКІНГ МОТОРС», ВУЛ. НАГІРНА, 47, ТЕЛ.: (044) 391-11-00, WWW.VIKING-MOTORS.UA; «ВІННЕР АВТОМОТІВ», ПР-Т МОСКОВСЬКИЙ, 24Д, ТЕЛ.: (044) 496-00-06, WWW.WINNERAUTO.UA; ЛЬВІВ: «ТРИСТАР АВТО ЕЛІТ», ВУЛ. ЛІПИНСЬКОГО, 60, ТЕЛ.: (032) 236-15-55; ОДЕСА: «ROYAL MOTORS», ВУЛ. ГРУШЕВСЬКОГО, 39Б, ТЕЛ.: (048) 734-18-00, WWW.VOLVOCARS.OD.UA; ПОЛТАВА: «ПОЛТАВА-АВТОТЕХЦЕНТР», ВУЛ. ФРУНЗЕ, 148Б, ТЕЛ.: (0532) 61-50-06; РІВНЕ: «НОРДІК МОТОРС», ВУЛ. КИЇВСЬКА, 101А, ТЕЛ.: (0362) 64-20-83/86; ХАРКІВ: «АВТОГРАФ М», ВУЛ. КОТЛОВА, 29, ТЕЛ.: (057) 717-17-02, WWW.VOLVOAUTO.KH.UA; ХЕРСОН: «БЕБКО АВТО», МИКОЛАЇВСЬКЕ ШОСЕ, 4 КМ, ТЕЛ.: (0552) 33-70-67, WWW.BEBKOAUTO.COM.

VOLVOCARS.COM.UA

*Вказана ціна є акційною ціною XC90 з дизельним двигуном 2.4 л, 200 к.с., повний привід, автоматична коробка передач, комплектація Summit (Суммі), 7-місний. Акція діє з 1 жовтня по 30 листопада 2011 року в офіційній дилерській мережі Volvo на автомобіль XC90, що замовляється у виробництво та з складу в Україні. Кількість автомобілів обмежена. Зображений автомобіль може містити додаткове (опційне) обладнання та може відрізнятися від запропонованих в салоні. Розрахунок вартості автомобіля проводиться у гривнях за курсом НБУ на день оплати. Деталі акції на www.volvocars.com.ua. Вартість доставки та стандартних телефонів згідно із тарифами Вашого оператора. ** Volvo XC90 Diesel Power. Роль Моторс. *** Програма Віннер Фінанс передбачає надання кредитів банками-партнерами і діє з 04.05.2011 року по 31.12.2011 року. Детальніше про умови та механізми проведення на сайті www.volvocars.com.ua чи у найближчого дилера.

Рік тому дехто нам закидав, мовляв, у своїх прогнозах ми згущуємо барви. Та нині видається, що ми, навпаки, недооцінили наміри влади. Певний час вона бавилась у демократію, забезпечуючи керовану стабільність «потьомкінськими деревнями» (Євро-2012 – найбільша) й мантрами про реформи. Слід визнати: гра на публіку була досить управною, позаяк навіть Європа тривалий час лишалася зачарована тим, що десь там на Сході продовжують розбудовувати демократію, але тепер уже без сварок і конфліктів у владі. Іх, зрештою, можна зрозуміти – за внутрішніми проблемами, які очікувано звалилися на євросону, важко помітити зовнішні, та ще й на задвірках цивілізації.

Утім, нуворишам дуже швидко самим набридло вдавати із себе демократів, тим більше що ця тактика не принесла очікуваних дивідендів – за відсутності «покращення життя вже сьогодні» рейтинги влади обвалилися вдвічі. Відтак на верхах, де за допис короткочас розмістилися переважно вихідці з однієї області, запанував принцип «тут і тепер», за яким у 1990-х формувалися статки тих, хто нині окупував Печерські пагорби (генетика!). Цей підхід уже не передбачає якихось умовностей і правил, точні-

Будуватимуть «капіталізм для своїх». Як це відбуватиметься? Подивіться на Росію, що кличе нас в Азію

ше вони є, але для тих, хто «мешає нам жить». Відбулося те, про що ми попереджали рік тому: монополізація влади й економіки, знищення політичних конкурентів, маргіналізація опозиції, вихолощення інформпростору, нехтування суспільною думкою. Країні дуже швидко нав'язали звичну для донецьких модель відносин.

На жаль, найближчим часом ця модель і визначатиме майбутнє країни.

Продовжитись будівництво «капіталізму для своїх». Як це відбуватиметься? Подивіться на Росію, що кличе нас в Азію, де більша частина населення усунута від доступу до ресурсів, які можуть принести прибутки. Кілька сімей сконцентрують у своїх руках цілі галузі й латифундії (вочевидь, уже наступного року буде скасовано мораторій на продаж чорноземів).

Це на макрорівні. Нижче – ті самі процеси. Знайомий бізнесмен проводить паралелі: «До донецьких частка «влади» у високорентабельному бізнесі становила приблизно 50 на 50. Нині – 90 на 10». Зараз він намагається почати бізнес у Канаді.

«Представників влади», які прийшли до нього з такою пропозицією, він послав під три чорти... Середній клас, який потроху почав формуватися, готовий сказати країні (точніше тим, хто її приватизує): «Farewell!»

Чи стануть за такого інвестклімату «сім'ї» локомотивами економічного зростання? Навряд чи. 2012 року українські ФПГ продовжать займатися своєю улюбленою справою: «збиранням» готового, зокрема того, що погано лежить. У їхні найближчі плани не входять будівництво заводів, високотехнологічних підприємств, інвестиції «в нову економіку». Натомість стратегії розширення багатьох бізнес-груп передбачають боротьбу за Одеський припортовий завод, обленерго, Укрзалізницю, сировинні активи... Олігархи так і не зробили висновків після 2008-го, який показав, наскільки дорого обходиться економіці, окремим її суб'єктам і навіть простим українцям зацікленість на високорентабельних сировинних активах. Якщо на внутрішні негативні тенденції накладуться зовнішні, українську економіку в найближчій перспективі можуть чекати не менші проблеми, ніж три роки тому. Чимало великих компаній уже заклали в бюджети на 2012 рік курс 10–12 UAH/USD. Переконливо...

А у жовтні влада спробує приватизувати парламент. Новий закон про вибори народних депутатів може дозволити Партії регіонів отримати навіть конституційну більшість у Раді, що дасть їй змогу зробити ще один крок до побудови диктатури: обрання президента в парламенті. За нові виборчі правила майже в повному складі проголосувала опозиція, яка за пропорційної системи й за нинішньої електоральної підтримки навіть в умовах поміркованої фальсифікації дістала б перемогу на виборах. Тож можемо припустити, що старосвітська опозиція як реальний опонент влади самоликвідується (певно, в обмін на щось). З'ясувалося, що без Тимошенко (котру навряд чи випустять – «немає передумов», як зізнався один із регіоналів) опозицію можна легко маргіналізувати, а відтак монополізувати політикум.

Однак влада вкотре може переоцінити свої можливості й недооцінити суспільство. Так, опозиція не має лідера. Народ незадоволений, але розшарований. Водночас соціологи констатують якісні зміни в суспільній думці, щось подібне спостерігали 2004 року – це специфічне поєднання глибокого розпацу та бажання змін. За збігу в часі кількох чинників – після виборів можливий соціальний вибух. Чи зуміє скористатися із суспільних настроїв нова опозиція і чи визнає свою нелегітимність влада, як це було 2004 року? Від відповіді на ці запитання залежить, чи виживе демократія в країні, а то і її суверенітет.

Знову згущуємо барви? Можливо. Але це той випадок, коли дуже хочеться помилитися в прогнозах.

Сергій Литвиненко, головний редактор, *Тиждень*, редактор українського видання «Світ у 2012»

Всі зміняться?

Зміна керівництва у деяких країнах 2012-го*

*Окремі країни. За даними The Economist

Демократія та її вороги

Наступного року зміняться люди, що керують світом. А відтак, прогнозує **Джон Міклетвайт**, можуть змінитися й ідеї

Єдва рівні політики. Перший і поверхневий – це прагматична боротьба за владу: яка партія виграє вибори, хто стане прем'єр-міністром, диктатором чи королем. Другий і більш прихований від стороннього ока – боротьба ідей: правих і лівих, лібералізму й автократії. У якийсь момент відбувається перетин цих двох рівнів, який несе критичні зміни, як-от у Франції 1789 року, Росії 1917-го, Східній Європі 1989-го і, мабуть, арабському світі 2011-го. Але найчастіше обличчя змінюються швидше, ніж теорії, особливо в демократіях, а траєкторія змін стає очевидною в ретроспективі. Небагато британців розуміли, яку важливу роль відіграє в історії їхньої країни Маргарет Тетчер, коли обирали її 1979-го. Ще менше американців зауважили прихід нового консерватизму в принизливій поразці Баррі Голдвотера на президентських виборах 1964-го.

Якщо поглянути з цього боку, то прогнозувати, що будь-який наступний рік стане віхою в політиці, – марна справа. Але 2012-й має всі шанси бути роком кардинальних змін обличчя та ідейних протистоянь.

Із п'яти постійних членів Ради Безпеки ООН британський прем'єр Девід Кемерон – єдиний лідер, який, здається, більшою мірою зберігає впевненість у тому, що наприкінці року ще утримуватиме владу в руках. На Барака Обаму і Ніколя Саркозі чекають президентські вибори, які вони цілком можуть програти. Дмитрій Медведєв уже здав крісло Владіміру Путіну. Тим часом у Піднебесній Ху Цзіньтао і Вень Цзябао готуються до передачі президентської та прем'єрської влади Сі Цзіньпіну та Лі Кецяну на початку 2013 року; загалом же китайське державне керівництво зміниться приблизно на 70%.

Нинішні обставини дають мінімальну надію на те, що великих змін у керівництві Ради Безпеки не буде. Обама і Саркозі, зрештою, могли б якщо нашкребти голоси на перемогу в перегонах зі своїми не надто багатобічними опонентами; політика Сі Цзіньпіна навряд чи кардинально відрізнятиметься від політики Ху Цзіньтао; а Путін і так ніколи не

припиняв керувати Росією. Однак відкидати можливості значних змін аж ніяк не варто. На початку 2013 року на чолі Америки може виявитися президент Рік Перрі, Франції – Марін Ле Пен, а коаліція Кемерона, не виключено, розпадеться. Немає гарантій, що передача влади в Китаї та РФ не обернеться братовбивством: мирний перехід президентства до Медведєва і Ху відповідно в 2008-му і 2003-му, зрештою, були винятками з правил. А крім змін у державах-велетнях, перетасовки у владі інших країн від Венесуели до Тайваню можуть мати масштабніші наслідки, ніж здається, тому і вони позначені на карті 2012-го (див. карту).

Мілітаризм, ксенофобія і протекціонізм не втратять привабливості

The Economist, що прагнули вільнішого і відкритішого світу. 11 вересня 2001 року стало шокуючим кривавим нагадуванням про те, що завжди існувала жорстока меншість, яка не збігалася в поглядах із західною колискою ліберальної демократії. Нещодавно фінансова криза, яка охопила Захід, змусила всіх сумніватися у виправданості ліберального капіталізму, а дедалі більша міць недемократичного Китаю розрекламувала гіпотетичну ефективність однопартійності.

Нині авторитарні режими у світі, що розвивається, мають чимало підстав не звертати уваги на проповіді Заходу про приватну власність та права людини. Азійські автократи знову кажуть про те, наскільки цінності Азії відрізняються від цінностей Заходу. І насправді деякі західні бізнесмени за зачиненими дверима погоджуються з ними: вдосталь надивив-

► шись на тупикові протистояння партій у Вашингтоні чи бездіяльність еврозони, керівники великих компаній мліють від того, як швидко приймають рішення в Пекіні, видають дозволи на будівництва їхніх нових фабрик, а дороги до нових центрів із розробки програмного забезпечення будують зі швидкістю світла.

У 2012-му варто очікувати жвавої боротьби найрізноманітніших ідей. Реалполітик на Заході почне приносити свої плоди у вигляді помсти за кроки задля зменшення бюджетного дефіциту і складні рішення. На майбутніх виборах учасникам доведеться ділити між собою біль та образи електорату, а не «дивіденди від зростання економіки» (як Кемерон описував політику за кращих часів). Деякі конфліктні позиції взагалі викреслюються з політики. Американські республіканці, наприклад, відмовилися запроваджувати будь-які нові податки. Ліві тиснуть на банкірів, праві – на бюрократів.

Така боротьба, ймовірно, матиме очищувальний ефект: змусить багато західних країн реформувати бюджетні сектори, які з'їдали дедалі більше державних коштів, надаючи в обмін неякісні послуги. Лібералізація європейського ринку товарів та праці може вимостити шлях до економічного зростання необхідного континенту, якщо йому вдасться вибратися з кризи. Америка, не виключено, нарешті зменшить дефіцит бюджету, припинить свої ігри з електоральною географією і візьметься за грошову політику.

Однак боротьба ідей на Заході може мати й невтішні наслідки. Безчинства на вулицях Лондона й Афін у 2011-му, цілком можливо, були передвісниками того, що на нас чекає в майбутньому. Попередні періоди економічних катастроф, особливо в 1930-х, теж не віщують нічого доброго. І стережіться, мігранти та іноземці.

УСІ ЧАЙНІ ПАРТІЇ В КИТАЇ

Але під загрозою не тільки демократичні країни Заходу, а й автократії. Арабська весна підірвала переконання в тому, що деяким людям не потрібна демократія. Середній дохід в окремих регіонах Південної Кореї і Тайваню почали домагатися більшої свободи. Китайський уряд, може, й непогано буде інфраструктурні об'єкти, а ось із наданням основних послуг, таких як медицина й освіта, особливо приїжджим робітникам, біда. І фінансовий фундамент у нього слабкий: близько 40% грошового забезпечення органів місцевого самоврядування надходить від продажу землі. Сі Цзіньпін, мабуть, значно краще усвідомлює ці недоліки, ніж його західні прихильники. Спадок йому дістанеться не найліпший. Щодо Путіна, то нинішня толерантність електорату до кремлівських друзів-злочинців більше зумовлена, напевно, цінами на нафту, ніж його політикою. Боротьба ідей ось-ось почнеться. Найкращі аргументи залишаться за лібералізмом, особливо в країнах, що розвиваються. Уряди, які зняли економічні обмеження повсюди від Шанхая до Мумбая і Сан-Паулу, зробили своїх громадян заможнішими. Але будь-якого політика, що відчуватиме тиск, все ж таки і далі приваблюватимуть милітаризм, ксенофобія і протекціонізм. Рік може видатися неспокійним. ■

Рік стагнації з власної провини

Зенні Мінтон Беддоуз каже, що західній економіці буде непереливки, хоча передумов для цього можна було уникнути

Коли історики майбутнього писатимуть про Велику стагнацію, що вдарила по економіках багатого світу на початку XXI століття, 2012-й вони, напевно, згадуватимуть як гнітючий повторний момент. Наступного року кволе економічне одужання можуть звести нанівець політичні помилки, яких цілком можна було уникнути і через які економіки Італії та Британії повертаються до рецесії.

Вони проведитимуть паралелі з 1937-м, коли через помилково жорстку фінансову та грошову політику американська економіка скотилася на дно, а синдром депресії затягнувся. Процеси можуть різнитися в деталях, але 2012-го, як і 1937-го, Велика стагнація триватиме значно довше, ніж могла б, через прорахунки, яких можна було уникнути.

Першою і найбільшою помилкою стала неефективна поведінка Європи у вирішенні кризи євро. Попри очевидний провал стратегії «якось буде», наступного року вона здебільшо-

Увесь багатий світ затягне паски чи не найтугіше за всю свою історію

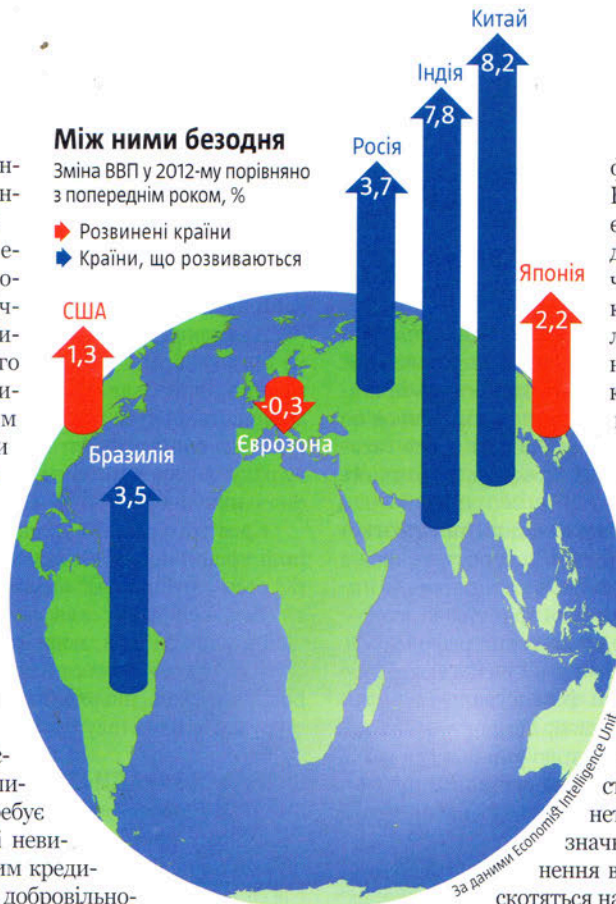
го триватиме. Дірки в останньому плані порятунку, сфабрикованому в жовтні, 2012-го стануть очевиднішими, навіть якщо він переживе політичні американські гірки від Греції. Європейські політики заявляють, що діяли сміливо в кожному з трьох напрямів: побудові захисного бар'єра у фінансовому секторі в надії переконати інвесторів, що неліквідні, але ще платоспроможні економіки на кшталт Італії та Іспанії не будуть доведені до дефолту; рекапіталізації банків та вирішенні проблеми безнадійних боргів Греції раз і назавжди. Але всі ці плани, як виявиться пізніше, будуть скромною поміркованою політикою, достатньою, щоб відвернути фінансову катастрофу, але недостатньою, щоб вирішити проблеми, які лежать у її основі.

Під керівництвом нового президента, італійця Маріо Драгі Європейський центральний банк (ЄЦБ) і далі неохоче виступатиме в ролі кредитора останньої інстанції для неліквідних держав. Європейські уряди-позикодавці теж не поспішатимуть докидати грошей до європейського стабілізаційного фонду чи емітувати еврооблігації із загальним євროзонівським забезпеченням. Натомість вибудовуватиметься захисний бар'єр зі складної комбінації гарантій, компаній спеціального призначення та винахідливого кредитування. Основний фонд порятунку Європи – Європейський фонд фінансової стабільності – частково виділить забезпечення під новий державний борг. Він надасть стартовий капітал новим фінансовим структурам, у які Європа

Між ними безодня

Зміна ВВП у 2012-му порівняно з попереднім роком, %

- ◆ Розвинені країни
- ◆ Країни, що розвиваються

зі своїми донкіхотськими сподіваннями збирається заманити суверенні фонди та приватних інвесторів.

Складна структура абияк зведеного захисного бар'єра зашкодить його ефективності. Аналогічна доля чекає і на спроби підтримати банки. До середини 2012-го останні будуть змушені збільшити власний капітал з урахуванням ризиків. Але це можна зробити шляхом зменшення активів, таким чином обмежуючи кредитування й затягуючи пaskи західних економік. А без залізної руки європейського банківського регулятора чи єдиного Міністерства фінансів, яке контролюватиме весь процес, побоювання щодо стану фінустанов нікуди не зникнуть.

Крихіткість європейських захисних бар'єрів полягає в тому, що списання чималого боргу, чого потребує Греція, буде і малоефективним, і невіправдано ризикованим. Приватним кредиторам країни доведеться 2012-го добровільно-примусово реструктурувати заборгованість, знизивши її номінальну вартість на 50%. Це буде великий крок уперед, та все ж недостатній для відновлення платоспроможності держави. Зусилля, спрямовані на подальше позиціонування заходів зі списання боргу як «добровільних» (і уникнення запуску ланцюгової реакції реалізації кредитно-дефолтних свопів), завдадуть ринку довготривалої шкоди.

ЖОРСТКІ, ТА НЕ КОНЧЕ ПОТРІБНІ

Як і 2011-го, непевність, спричинена європейським підходом «якось буде», дуже тиснутиме на фінансові ринки. Його шкідливі економічні наслідки ставатимуть очевиднішими, особливо коли проблемні банки зменшать кредитування. До цього додадуться наслідки іншої помилки 2012-го, якої теж можна було уникнути: надмірного захоплення короткостроковими заходами жорсткої бюджетної економії.

Більшість заможних країн почнуть 2012 рік на слабких позиціях з рівнем зростання ВВП, значно нижчим за середній. Однак майже всі вони планують і далі закручувати гайки. У 2012-му великі економіки багатого світу разом узяті скоротять бюджетні видатки на понад 1% ВВП, а це вдвічі більше, ніж у 2011-му, і взагалі чи не найбільше за всю історію колективної бюджетної економії.

Деякі країни, особливо побиті кризою периферійні економіки євросони, просто не мають іншого вибору, адже втратили довіру учасників фінансових ринків, а їхні рятівники наполягають на тому, щоб вони зменшували бюджетний дефіцит. Британський уряд відмовляється коригувати свій курс, боячись втратити довіру ринку. Політики в Німеччині та Нідерландах – це

фінансові яструби за переконаннями. Вони вірять, що жорстка економія є єдино правильними ліками від недуг заможного світу. У США вона почнеться автоматично, адже республіканці в Конгресі відмовляються схвалювати останній план стимулювання економіки, запропонований Барак-ом Обамою, а термін дії податкових пільг спливає.

Фінансові обмеження ляжуть тягарем на економіку багатого світу. На щастя, центробанки, на відміну від 1937-го, спробують вирішити цю проблему, а не створити нові. ЄЦБ зменшить короткострокові відсоткові ставки майже до нуля; Банк Англії і далі здійснюватиме кількісне пом'якшення, знову розпочавши в жовтні 2011-го; Федеральний резерв США теж активізує його і може встановити чіткі межі довгострокових відсоткових ставок. Таке монетарне пом'якшення зможе запобігти значному спаду, але не зупинить сповільнення відновлення економіки. Деякі країни скотяться назад у рецесію: Італія точно, Британія напевне і США можливо.

Такі страждання були б виправданими, якби вони змогли поліпшити стан бюджетів у середньостроковій перспективі. На жаль, багатьом країнам цього не бачити. У деяких випадках це наслідок низки помилок у бюджетній політиці. У США, приміром, політичний глухий кут не допустить жодного прогресу у вирішенні проблеми середньострокового дефіциту країни, навіть якщо запровадити короткострокову економію. Деінде, наприклад на периферії Європи, розмах бюджетної економії завдасть такої економічної шкоди, що боргове становище країн тільки погіршиться, а не поліпшиться. Замість зачарованого кола з позитивними наслідками, у якому фінансова економія стимулює підвищення довіри і покращення перспектив, в економіці спостерігатиметься протилежна динаміка.

Чи може врятувати ситуацію бурхливий підйом ринків, що розвиваються? Не настільки, як ви сподіваєтеся. Зростання сповільнюється в самого Китаю, хоча так і має бути, якщо країна хоче стримати інфляцію. А коли вкнути чергову порцію нікуди, Піднебесна та інші такі економіки стають вразливішими до нового спаду на Заході.

Те, наскільки зловісним буде 2012-й, залежить від того, як далеко і надовго лідери зайдуть зі своєю неправильною політикою. До сміливіших рішень політиків по обидва боки Атлантики могла б підштовхнути глибока рецесія чи серйозний фінансовий крах. Проте, найімовірніше, економіка не ослабне, а криза не розгориться настільки, щоб стимулювати безхребетних чиновників до рішучих дій. Тому 2012-й буде роком стагнації, у яку світ загнав себе сам. ■

Як керувати євро?

Коли паніка вщухне, стверджує **Едвард Карр**, євროзона має реформувати свою валюту

Грубо кажучи, під час кризи євро між собою зчепилися два племені: ринки і політики. У 2012-му їхня боротьба стане значно заплутанішою, коли політики розбредуться по різних групах. Звучить небезпечно, й так воно і є, але вагомим кроком до виходу з кризи буде відмова від політичних аргументів.

Серед акцій банків, що обвалюються в ціні, та відсоткових ставок за державними облігаціями, що ростуть як на дріжджах, дуже легко загубити з поля зору політичні питання. Ринки підштовхнули проблемні європейські економіки до вжиття заходів економії та проведення реформ, але як саме це робити, вирішувати політикам. І вимагають, щоб Німеччина та інші уряди-кредитори фінансували їхній порятунок, але саме політикам визначати, що вони проситимуть взамін. Ринки прагнуть зміни стилю управління євро,

але те, наскільки енергійно ЄС прийме федералізм, належить до компетенції політиків.

Нині слід очікувати заходів економії та порятунку, хоча той факт, що Греція скотилася до анархії, ще може змінити їхній курс. Однак перспектива реалізації третьої складової – реформи управління євро – досі видається дуже при-

марною. У 2012-му канцлер Ангела Меркель та її колеги – лідери євросони окреслять цю реформу.

Маючи перед собою чистий аркуш паперу, ви порадили б євросоні додати до її універсальної монетарної політики об'єднані зусилля і створення нових установ. Ви заснували б європейський міні-МВФ (Європейський монетарний фонд, наприклад), у якому було б достатньо коштів, щоб підтримати проблемні країни на час, за який ті пристосували б свої економіки. Загальноєвропейський банківський регулятор і фонд фінансової допомоги могли б забезпечити, аби великі європейські фінансові установи не залишилися сам на сам зі своїми вразливими урядами-позичальниками. Щоб не дати ринкам добити найслабших, ви можете створити систему централізованого кредитування, де всі країни разом забезпечать зобов'язання кожного уряду. А щоб не дозволити

марнотратним урядам зловживати цими механізмами, члени євросони можуть вирішити, аби їхня фінансова політика узгоджувалася з іншими – тими, хто має незаперечний авторитет.

З цього може вийти план дій для США і Європи. Тільки вони дуже далекі від нього.

Для початку немає згоди щодо того, якому центральному органу варто довірити нові повноваження. Франція та Німеччина відмовляться дати таку владу Єврокомісії, якій не довіряють. Менші країни та Конституційний суд ФРН не погодяться спонсорувати якусь випадково створену міжурядову раду. А Європарламент відверто зневажають чимало національних лідерів.

Крім того, багато урядів переймаються тим, що скажуть інші країни євросони про власні державні видатки. Та ще й ЄС весь у рубцях від восьмирічних намагань реструктурувати союз – спочатку шляхом написання нової Конституції, яку відкинули і забули, а потім через переформатування її в Лісабонську угоду, яка с'як-так зрештою набрала чинності 2009 року. Брюссель навряд чи дуже потішить перспектива повторити всю цю виставу.

ЗБЕРІТЬСЯ ЗАРАДИ ЄВРО

То що ж із реформою євро? Уряди країн євросони погодилися, що їхні лідери збиратимуться на саміти щопівроку. Вони створили щось на кшталт Європейського валютного фонду та Європейського банківського регулятора. А ще погодилися наглядати за економіками країн-членів, уклавши «підтюнінгований» Пакт про стабільність і зростання.

Проте тут потрібно більше, особливо що стосується санкцій. Деякі з них можна запроваджувати на рівні держав. Членам євросони, не виключено, доведеться прописати стелю дефіциту бюджету та боргу в конституціях або створити незалежні служби статистики й підтримки стабільності бюджету, і це може бути ефективніше, ніж мати незалежний центральний банк сьогодні.

Зрештою, нові санкції можуть вимагати нової угоди. Але останні не укладаються за день. Країни можуть обтяжити їх власними програмами (Британія, наприклад, хоче репатріювати повноваження, хоча й не є членом євросони). А ще невідомо, чи пройдуть нові угоди референдуми (спробуйте запитати ірландців).

Та всі ці проблеми можуть бути розв'язані, і ЄС має більш ніж достатньо практики у формуванні компромісних рішень із малообіцяючих складових. Однак якщо 2012-го євросона вибере неправильний шлях, то закладе фундамент для подальшої валютної кризи. ■

Може, спробуємо це

Розшукується міфічний американський президент

Крістофер Локвуд оплакує реальність

Коли 6 листопада 2012 року американці гуртом зайдуть до електронних кабінків і побачать список кандидатів, у них може прокинутися велике бажання проголосувати «проти всіх». Попри трепетне захоплення нації та цілого світу Бараком Обамою на момент обрання, нині йому, схоже, не вдається впоратися ані з Конгресом, ані з економікою. Республіканці та демократи ще й близько не дійшли згоди з приводу того, які проблеми зараз у США найсерйозніші, не кажучи вже про пошук їх вирішення. Перебуваючи 2011-го в протистоянні з опозицією, яка вперто не бажала погоджуватися на будь-що, що хоча б віддалено нагадувало успіх президента, Обама не зміг зробити нічого за цей рік, а економіка тим часом опинилася в стагнації. У 2012-му йому світять аналогічні, якщо не гірші, перспективи. Електорат, який не має чітких партійних уподобань, але голосував за нинішнього президента, юрбами тікає від нього, а поміж прихильників його ж Демократичної партії ледь не фізично відчувається розчарування через те, що він зробив недостатньо багато для людей, які його обрали. Таке падіння рейтингу Обами, що був кумиром, який ніс примирення та надію стільком людям, – видовище не з присмних.

Та й республіканці не мають чим хизуватися. Більшу частину 2012 року триватиме боротьба між Міттом Ромні та Ріком Перрі (і ще, можливо, Германом Кейном). Гірка правда в тому, що прихильники обох партій не у великому захваті від своїх кандидатів, а «позапартійним» виборцям вони подобаються ще менше.

Якби ж був вибір! Однак система налаштована так, щоб не допустити кандидатів від якоїсь третьої сторони. В Обами у своїй партії опонентів немає, а будь-які альтернативні варіанти вже відпали з легкої руки самих же республіканців. Навряд чи 2012 року список претендентів на виборах буде іншим, ніж нинішній квартал з Обами, Ромні, Перрі та Кейна. Та якби ситуація могла змінитися, яким би був ідеальний уявний президент?

По-перше, у нього має бути великий досвід державного управління, тільки бажано не у Вашингтоні, репутація якого вже

зіпсована в очах і лівого, і правого електорату. Опитування засвідчують, що популярність Конгресу насилу можна виміряти дво-значними числами і вона значно нижча, ніж у президента. Необхідною передумовою для здобуття найвищої посади в країні є досвід управління державою або великим містом, коли простір для маневрів обмежується протистоянням у розділеному уряді, роботи під тиском і прийняття рішень на ходу.

Якби ж був вибір

По-друге, наш ідеальний президент має докладати всіх зусиль, щоб реалізувати два принципи. У короткостроковій перспективі слід будь-що уникати посилення фінансового контролю; економіка просто заслабка для цього. Але кандидат повинен також розуміти, що треба вирішувати проблему бюджетного дефіциту в середньостроковій перспективі. Для опонентів

Обами від республіканців зростання поки що не пріоритет, а сам нинішній очільник не надто зосереджений на зменшенні дефіциту в середньостроковому періоді.

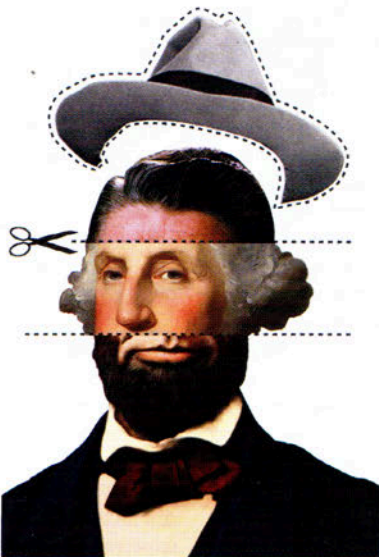
По-третє, Америка хоче і потребує президента, який активно захищатиме бізнес, виступатиме за зменшення адміністративного втручання й водночас ліберально ставитиметься до соціальних питань на кшталт одностатевих шлюбів, контролю за володінням і носінням зброї та міграційної реформи. В очах надто багатьох американців Обама має образ псевдосоціаліста, налаштованого проти бізнесу, а Перрі через свої випадки проти науки і захоплення стратою засуджених буде неприйнятним кандидатом від іншої сторони. За цим критерієм може підійти Ромні: якщо він балотуватиметься, у 2012-му йому доведеться триматися золотой середини.

По-четверте, ідеальний глава держави має розуміти зовнішню політику і, що є життєво важливим, робити все для забезпечення вільної торгівлі. На жаль, потенційним президентам цього часто бракує. Це могло б стати великою перевагою для Обами, однак у цьому він не раз розчаровував.

Насамкінець, наш уявний президент повинен надихати не лише своїх прихильників, а й тих, хто по інший бік барикад. Оскільки духу міжпартійної співпраці в Конгресі вже майже немає, президент мусить звертатися безпосередньо до виборців, які голосують за його опонентів. Тільки вони можуть змусити своїх представників у владі до співпраці.

МРІЄМО ДАЛІ?

Чи зміг би такий кандидат досягнути більших успіхів, ніж Обама? Напевне, ні. У цьому й полягає нереалістичність мрій. Навіть якби Авраам Лінкольн і Франклін Рузвельт об'єдналися в одній особі, останній було б важко керувати державою в системі, де внаслідок дивних порядків у Сенаті меншість може постійно дратувати більшість. У 2012-му і на майбутнє непогано було б капітально підрихтувати весь уряд, а не лише нашого ідеального кандидата. Але це вже точно лише мрія. ■

Штурханина на фондовому ринку

Випуск акцій Facebook не залишить світ технологій байдужим. Невдовзі можуть з'явитися колишні працівники соцмережі з повними кишнями грошей, стверджує Мартін Гайлз

Світ технологій ніби повернеться в 1995-й. Тоді Netscape, що створила інтернет-браузер, провела первинне публічне розміщення акцій, започаткувавши моду на емісію цінних паперів та роздування бульбашки на фондовому ринку, яка зрештою лопнула 2000 року. У 2012-му на ринок вперше виведе свої акції Facebook. Емісія цієї велетенської соціальної мережі, користувачі якої першими почали вітатися з друзями в павутині «штурханами», спровокує ще одну ринкову лихоманку молодих інтернет-компаній, що стрімко розвиваються.

Вона не обмежиться самою лише Facebook, яка налічує понад 800 млн користувачів, що неймовірно тішить інвесторів. У Китаї 2012-го за лістингом на біржі подадуться ще більше тамтешніх веб-компаній. Деякі з них підуть слідами місцевого аналога YouTube під назвою Youku і соціальної мережі Renren, що вже вивела свої акції на американський ринок. Наступного року на ринок США може вийти Jingdong Mall – гігант роздрібною торгівлі в інтернеті, який повідомляє користувачів про найкращі пропозиції дня, ще відомий як 360buy.com.

Безперечно, стан ринку первинних публічних розміщень акцій істотно залежатиме від стану фінансових ринків загалом. У 2011-му перспективи всесвітнього урожаю IPO інтернет-компаній здавалися неймовірними, оскільки ще до літа інститути спільного інвестування, інвестиційні фонди та інші інвестори, зголоднілі на привабливий інвестдохід, ласо проглядали емісійні проспекти компаній. Та лише кілька великих веб-фірм, зокрема ділова соціальна мережа LinkedIn та інтернет-радіо Pandora, спромоглися вивести акції на ринок, а цінні папери інших потопись штурм у світовій економіці. Переполох з приводу сумнівних облікових практик у кількох китайських веб-компаніях, що перебувають у лістингу американських бірж, теж негативно позначився на довірі до їхніх акцій.

Одним із чинників, завдяки якому тиск на технологічні компанії, що спонукав їх поквапом виходити на

первинне публічне розміщення акцій, послабився, стало зростання вторинних ринків акцій приватних компаній на кшталт Facebook та сервісу мікроблогів Twitter. Вони дозволили своїм працівникам продавати папери заможним інвесторам, отже, самим роботодавцям не довелося проводити їхнє первинне публічне розміщення. Проблема таких торгів полягає в тому, що вони можуть викривляти враження про вартість компанії, оскільки покупці часто не мають уявлення про її реальний фінансовий стан. Крім того, багато інвесторів у технологічну галузь та веб-підприємств вважають, що зможуть отримати кращу ціну за свої акції через публічні пропозиції, а не приватні трансакції.

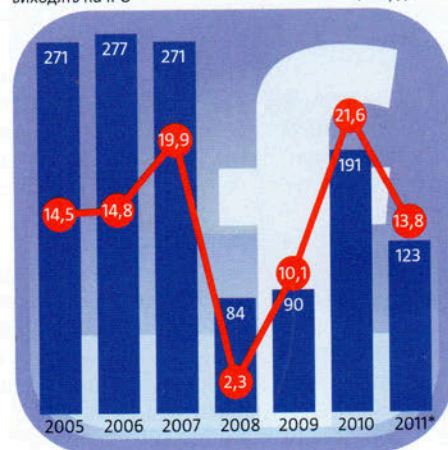
Є й інші підстави для публічної емісії акцій Facebook у 2012 році. По-перше, внаслідок приватних операцій з паперами компанії кількість її акціонерів зросла до рівня, на якому американське законодавство вимагає від емітента – у цьому випадку Facebook – оприлюднювати детальну інформацію про свої фінансові результати. По-друге, дедалі жорсткіша конкуренція з такими компаніями, як, наприклад, Google, спонукає Facebook потрапити до біржового лістингу, доки конкуренти ще не підірвали її лідерства у ніші соціальних мереж.

Цілком можливо, що Facebook забажає побити рекорд Google, який заробив \$1,7 млрд під час емісії 2004 року на трансакції, завдяки якій гіганта пошуку було оцінено в понад \$23 млрд. Але крім купи грошей, які отримає Facebook, епоха виходу на IPO матиме й інші наслідки. Вона розпалить апетит інвесторів до акцій інтернет-компаній, які випускають додатки для соціальних мереж, спонукає більше молодих граців виходити на IPO (хоча продаж цінних паперів корпоративним клієнтам і далі буде найпопулярнішим способом відбиття витрат серед венчурних інвесторів). А ще в цю епоху неабияк зростуть кошти на акції інших фірм – власників соціальних мереж. Відтак відновляться дискусії про те, чи не роздуває манія на соціальні мережі чергову інтернетну бульбашку на ринку.

Емісія акцій Facebook стимулюватиме інвестування в молоді інтернет-фірми. Після IPO Google деякі його працівники пішли з компанії з величезними прибутками від продажу акцій. Дехто з цих екс-гуглерів, як називають колишніх співробітників пошуковика, реінвестував чималі частки своїх скарбів у нові технологічні компанії. Після 2012-го заможні колишні працівники Facebook матимуть нагоду зробити те саме. ■

Готові до наступної бульбашки?

Технологічні компанії всього світу виходять на IPO

За даними Thomson Reuters; The Economist

* The Economist forecasts

Переродження бізнесу

Не плутайте кілька гучних IPO і відродження публічних компаній, попереджає **Адріан Вулдрідж**

15 років тому бум первинних публічних розміщень акцій компаній із Кремнієвої долини був складовою масштабнішого розквіту відкритих акціонерних товариств. Радянські та китайські комуністи проміняли свої п'ятирічки на біржові лістинги (президент Цзянь Цзємін назвав одну з трьох основних американських бірж NASDAQ вершиною всього великого, що має Америка). Наймогутніші гравці з Волл-стріт на кшталт Goldman Sachs відмовилися від старих добрих товариств на користь виходу на публічний ринок. А управлінці-гурму стверджували, що публічні компанії, які роблять акцент на пріоритетах, оперативності та ефективності, змітатимуть усе на своєму шляху, наближаючи світ, що розвивається, до моделі багатого.

Нині публічні компанії непереливки: утворення, що стояло в самому серці капіталізму останні 150 років, втрачає довіру у своєму найнадійнішому тилу – англосаксонській системі, а тим часом за кордоном піднімаються могутні суперники. Кількість фірм у лістингу основних американських фондових бірж останнім часом безжалюно зменшується. На пік слави у 1997-му вона сягала понад 7 тис., нині ж – близько 4 тис. Америці потрібно реєструвати на біржах 360 нових компаній на рік, аби лише підтримувати стабільність системи. Та з 2000-го їхня кількість у середньому не перевищувала 170. І навіть бум IPO, зумовлений виведенням акцій Facebook на ринок, не компенсує нестачу.

СМАК КОРПОРАТИВНОГО ЖИТТЯ

Стадні інстинкти ведуть дедалі більше американців до закритих компаній. Статус публічної стає безжалюно обтяжливим: Закон Сарбейнса – Окслі «Про реформу відкритих акціонерних товариств і захист інвесторів» завалив їх вимогами, а через одноденних трейдерів їм значно важче планувати на довгу перспективу. Тим часом недоліків статусу закритого товариства стає менше. Фірми можуть залучити значно більше коштів через ринок приватних інвестицій. Крім того, вони виграють від найрізноманітніших заходів захисту, які раніше були передбачені для публічних компаній. Однією з основних причин перемоги відкритих товариств над закритими наприкінці XIX століття було те, що вони могли пропонувати акціонерам обмежену відповідальність. Однак сьогодні їм мо-

жуть пропонувати й закриті завдяки поправкам у податковому законодавстві.

Економічний успіх ФРН породив серйозні питання щодо переваг відкритих акціонерних товариств. 10 років тому інвестори сприймали середні німецькі компанії як міні-динозаврів. Навіщо триматися за родинну власність, якщо акціонування може принести більший прибуток? Нині їх розхваляють як «прихованих чемпіонів», рушіїв найуспішнішої у світі експортної економіки і постачальників до Китаю складного обладнання, якого потребує його промисловість. Вони процвітають саме тому, що перебувають у родинній власності, а такі власники більше зацікавлені в довгостроковій розбудові, ніж отриманні швидких прибутків.

Однак найбільша загроза домінуванню традиційних публічних компаній надходить із ринків, що розвиваються, адже саме вони генеруватимуть значну частину економічного зростання впродовж кількох наступних років. На державні підприємства, які переймають практики на кшталт біржового лістингу в публічних компаній, та все одно зрештою залишаються підвітними державі, припадає 80% капіталізації ринку Піднебесної та 38% Бразилії. Вони домінують в енергетичному секторі. Усі 13 найбільших нафтових компаній світу (якщо оцінювати за їхніми запасами чорного золота) частково є державними. Але ті, що перебувають під слабшим державним контролем, як-от Lenovo і Huawei, теж процвітають у сфері високих технологій.

Менш очевидна загроза публічним компаніям надходить від конгломератів із високою диверсифікацією, де переважає родинна власність, на кшталт індійської Tata, що займається усім: від виплавки сталі до консалтингу. На ці компанії припадає 60% індійського фондового ринку. Західні інвестори і далі застосовують до такого бізнесу конгломератний дисконт, а також підштовхують їх до конкретнішої спеціалізації та поліпшення клімату для акціонерів. Але самі конгломерати вже не бажають нікого слухати. Вони стверджують, що така форма бізнесу чудово підходить інституційно слабким країнам. Крім того, вони кажуть, що сімейний бізнес – ідеальний механізм для довгострокових інвестицій. Особливих успіхів конгломерати досягають у вибудовуванні брендів, яким довіряють, та залученні дефіцитних талановитих працівників.

Сьогодні ще зарано писати некролог публічним компаніям. Фірми, зареєстровані на Нью-Йоркській фондовій біржі, коштують понад \$10 трлн. Мрії про IPO досі надихають бізнесменів Кремнієвої долини. Багато приватних інвесторів плакають закриті акціонерні товариства в надії одного дня таки вивести їх на публічний ринок. Але 2012-го буде дедалі зрозуміліше, що публічні компанії зрештою поставлять на місце поряд із великим розмаїттям інших форм корпоративної власності – від сімейного бізнесу до велетенських державних підприємств. ■

ВАТИ в біді

Уся увага на Лондон

Британській столиці слід добре постаратися, пише Джанан Ганеш

Навіть як для двотисячолітнього міста, 2012-й стане визначальним роком для Лондона. У травні відбудуться четверті за всю його історію вибори мера. Влітку місто святкуватиме діамантовий ювілей королеви Єлизавети – 60-річчя сходження на трон. Тоді, у липні, відкриються Олімпійські ігри. Виграш права на проведення наймасштабнішої спортивної події (крім чемпіонату світу з футболу хіба що) 2005-го, конкуруючи з Парижем, підтвердив статус Лондона як світової столиці, чия культура й економіка визначаються відкритістю світу.

Та невдовзі за перемогою прийшло лихо. Спершу теракти 7 липня 2005 року, в яких загинули 52 особи. Тоді у 2008-му, коли Британію охопила рецесія, з якої вона досі не може остаточно вибратися, склалося враження, що Лондон постраждає непропорційно істотно. Його велетенський фінансовий центр і бульбашка нерухомості стали обтяжливими. Постнаціональне місто-держава ось-ось мало стати трохи більше схожим на решту країни – не таку замогнучу, не таку розмаїту і не таку розкуту у стрімкому вирі глобалізації.

Проте й тут Лондону якось вдалося викрутитися. Оскільки він значно віддаленіший культурно та економічно від решти британської нації, ніж Нью-Йорк, Токіо чи Париж від своїх, економіка столиці Туманного Альбіону скоротилася менше порівняно з будь-яким іншим регіоном. Мігранти далі юрбами їхали до ледь не найбільш етнічно розмаїтого міста в історії, а ціни на житло і далі зростали.

РОБОТА НАД ПОМИЛКАМИ

Нині Лондон у сильній позиції завдяки тому, що не допускав халатності під час тривалого фінансово роздутного буму. Натомість працював над своїми уразливими місцями. Якість транспортної інфраструктури підвищилася з поганого до прийняттого/хорошого рівня, навіть якщо це й влетіло місту в копійку. Ще реалізуються масштабні нові проекти на кшталт Crossrail – міської залізниці, яка прямуватиме двома підземними тунелями, перетинатиметься в центральній частині британської столиці й з'єднає західні передмістя мегаполіса зі східними, а також модернізації метро, спрямованої на збільшення його потужності. І нарешті, лондонці самі обирають мера. Починаючи з 2000 року місто може формувати політику під себе, наприклад, запроваджувати плату за в'їзд, встановлювати ве-

лостоянки з велосипедами напрокат і реалізовувати поблажливу забудовну політику, останнім творінням якої стане хмарочос Shard (на фото), що після відкриття в 2012-му буде найвищою спорудою в ЄС.

Однак Лондон має лишатися таким самим пильним, якщо хоче утримати нинішні позиції провідної світової столиці. Основних загроз на цьому шляху три. По-перше, наступ на ліберальну устої років буму може ускладнити ведення бізнесу в британській столиці. Мер Лондона Боріс Джонсон просить своїх колег-консерваторів в уряді, щоб ті не піддавалися тиску громадськості з приводу запровадження жорсткої політики в питаннях міграції, оподаткування багатіїв та банківського регулювання.

По-друге, Лондону потрібно збільшити пропускну спроможність аеропортів. «Гітроу», який нині є найпопулярнішим міжнародним аеропортом у світі, перевантажений. Завдяки протестам місцевих та екологічним пересторогам у ньому навряд чи побудують третю злітну смугу, хоча саме цього він домагається. Щоб не програти в інтенсивності руху аеропортам Парижа та Франкфурта і не завдати таким чином збитків власному бізнесу, столиця Туманного Альбіону має або розбудувати інші летовища, наприклад «Станстед», або звести нового велетня.

Насамкінець Лондон повинен приділяти увагу й соціальним проблемам. Загалом рівень злочинності в місті стабільний, але пограбування житла, дрібні крадіжки і випадки з використанням зброї частішають. У світі в британській столиці з'являється імідж міста насилля, схожого на Нью-Йорк 1980-х. Лондонці мають пишатися тим, що багаті й бідні тут живуть тісніше, пліч-о-пліч, ніж у містах інших країн, де є гетто. Але це тільки ускладнює запобігання соціальним конфліктам. Уже двічі 2011 року – під час протестів проти зменшення державних видатків навесні та бунтів у серпні – лондонській

поліції доводилося з головою занурюватися в громадські заворушення. А тепер британській столиці ще й доведеться захищати мешканців міста та його гостей в умовах скупішого фінансування.

У Лондона як світової столиці є певні природні переваги. Тут говорять англійською. Він розміщений в ідеальній часовій зоні й має чудове географічне положення, не одне століття виступає в ролі центру величезної імперії. Столиця Туманного Альбіону виграла право на проведення Олімпійських ігор, оскільки презентувала себе як дивовижно багатокультурне, а не суто британське місто. Але з огляду на жорстку конкуренцію з боку розквітаючих міст Сходу, а також давно знайомих суперників, як-от Париж чи Нью-Йорк, Лондон не може покладатися тільки на свої природні переваги. ■

У світі в британській столиці з'являється імідж міста насилля

І про те, чого не буде

Джон Грімонд ділиться роздумами про важливі події, яких не буде в 2012-му

Різне трапляється, казав колись Дональд Рамсфелд. Він мав рацію, проте лише частково: іноді воно не трапляється. Втім, не варто забувати про те, чого не сталося, адже часто воно має величезне значення. В історії зі Срібним собакою, наприклад, Шерлока Холмса зацікавило те, чому пес не загавкав серед ночі. Тож загалом якщо продовжувати в руслі Рамсфелда, то передбачення того, що не буде, можуть принести стільки само користі, як і прогнози подій, що відбудуться. Й хоча дещо вгадати ніяк не вдасться, є речі, відомі вже заздалегідь, і наступного року їх буде чимало.

Деякі впливатимуть з однієї із великих подій 2012-го, відомої вже тепер, – президентських виборів у США. Немає сумнівів у тому, що, як і заповів Конгрес 1845-го, вони відбудуться в перший вівторок після першого понеділка листопада року, що ділиться на чотири. І цей факт сам по собі вже вражає, адже жодна інша країна не має такої визначеності політичних подій. Та вони принесуть і не події. Як і всі попередники Обами, що балотувалися на другий термін, у 2012-му він не провадитиме жодної суперечливої політики. Усі, хто сподівається на такі ініціативи, як мирний план для Близького Сходу, що може образити єврейських виборців, скасування торгового ембарго проти Куби і визнання режиму Кастро, скасування дотацій американським фермерам, які вирощують бавовну, чи виробникам цукру, стратегія боротьби зі змінами клімату, яка потребуватиме зміни поведінки виборців, посилення федеральних законів щодо носіння зброї чи пом'якшення законодавства стосовно наркотиків, мають приготуватися до розчарування. Тішити принаймні усвідомлення того, що США не розв'яжуть ще якусь свавільну війну на кшталт іракської.

Інші теж не відставатимуть. Депутати в кількох американських штатах зазвичай збираються лише в непарні роки. Це означає, що електорату Монтани, Невади, Північної Дакоти і Техасу не бачити нових законів чи бюджетів, які можна буде покритику-

вати. Несподівані парламентські вибори можуть вигулькнути майже в будь-якій демократичній країні, тільки не в Норвегії чи Швейцарії, де розпуск парламенту не варіант. У Європейському Союзі вони теж не очікуються, адже відбуваються щоп'ять років.

У Німеччині не буде призову до армії (тамтешні війська тепер складатимуться тільки з добровольців). На величній арені Plaza de Toros Monumental у Барселоні більше не проведимуть кориди, адже Каталонія її заборонила. Ніхто не отримає Букерівської премії, бо вона присуджується в непарні роки. І жінки, яким за 40, не розважатимуть глядачів на новозеландському шоу Королеви в нафталіні з Тауранги (Tauranga Tarnished Frocks and Divas) – на них доведеться чекати аж до 2013-го.

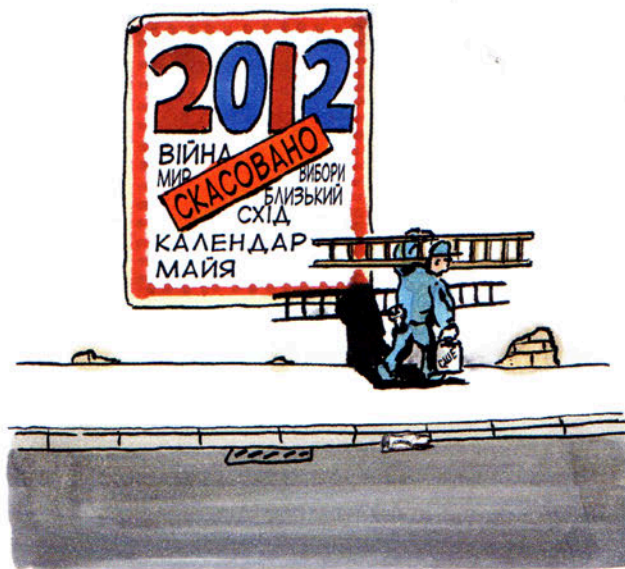
США не розв'язуватимуть свавільних воєн

Автоголікам теж доведеться потерпіти до виставки автівок у Франкфурті (але зможуть заморити черв'ячка, закохано споглядаючи вантажівки в Ганновері). Любителі авіації не втраплять на паризьке авіашоу (але в 2013-му матимуть змогу повернутися до авіасалону Ле Бурже). Прихильникам мистецтва не треба буде збиратися на бієнале у Венеції, бо воно проводиться тільки кожен другий рік. А тусовщикам не потрапити на Гластонберійський музичний фестиваль, адже всі мобільні туалети будуть зайняті на літній Олімпіаді в Лондоні.

КІНЦЯ СВІТУ ТЕЖ НЕ БУДЕ

Якщо ви раптом самиця мандрівного альбатроса, вінценосного орла, чорного ведмедя чи двокітвеві черепахи, які приносять потомство через рік, вам, мабуть, пощастить із відпусткою від материнства. Якщо ж лісова клейка саламандра з півночі, вам пощастило менше, тому можна замислитися про міграцію на південь, де родичі вашого виду кладуть яйця щодва роки.

У будь-якому разі наступного року не буде одного. Деякі псевдовчені, котрі неправильно трактують наявну інформацію, вважають, що 21 грудня 2012-го, який є останнім днем 5125-річного календаря майя, настане кінець світу. Їм ми присвятили цілу поему в рубриці «Некролог». Але вони помиляються, як і релігійні маніяки, що обіцяють Апокаліпсис за кілька місяців. «Світ у 2012» такий упевнений, що його не буде, що готовий повернути вам гроші, якщо помилиться. ■

Наша добірка
подій у всьому
світі.**СІЧЕНЬ**

Данія перебирає головування в Європейському Союзі, Америка у Великій вісімці.

Рік Дракона китайці начебто збираються почати з побажання здоров'я і дарування багатства народженням під цим знаком.

У турецькому місті Сельчук відбувається щорічний чемпіонат з верблужих боїв.

Великі й сильні з політики, бізнесу та ЗМІ приводять світ до ладу на Всесвітньому економічному форумі у швейцарському Давосі.

ЛЮТИЙ

На вітху рекламодавців трансляція поєдинку зірок американського футболу в Індіанополісі за 46-й Суперкубок збирає перед екранами 100 млн глядачів.

Книгомани святкують 200 років з дня народження Чарльза Дікенса.

У фіналі Кубка африканських націй виступають найталановитіші футболісти континенту; багато гравців повертаються з Європи, щоб відіграти матчі.

Королева Єлизавета II святкує діамантовий ювілей – 60-річчя перебування на британському престолі.

БЕРЕЗЕНЬ

Росіяни обирають президента, іранці голосують за депутатів меджлису й обирають 86 аятов до Ради експертів.

Поети відзначають Світовий день поезії, а зелені – Всесвітній день лісу.

Відчайдухи святкують сторіччя з дня першого стрибка з парашутом, здійсненого в Сент-Луїсі, штат Міссурі, з аероплана.

Лідери арабського світу збираються на саміт Арабської ліги, перенесений з 2011-го через заворушення під час Арабської весни.

КВІТЕНЬ

На знак пам'яті про день аварії «непотоплюваного» «Титаніка» 100 років потому в Саусемптоні стартує 12-денний круїз до місця фатального зіткнення з айсбергом.

Дорослі впадають у дитинство на британському і світовому чемпіонаті катання британських кульок у південноанглійському Тінслі Грін.

Фанати Дракули відзначають сторіччя з дня смерті Брема Стокера; північні корейці святкують сотий ювілей безсмертного Кім Ір Сена (який, за словами скептиків, помер у 1994-му).

У колумбійській Картахені відбувається шостий саміт Америки.

Південні корейці обирають новий парламент, тайці – новий сенат.

Французи голосують у першому турі президентських виборів.

ТРАВЕНЬ

За потреби французи йдуть на другий тур президентських виборів.

Ліберали вітають Міжнародний день свободи преси, що святкується наступного дня після 40-ї річниці смерті Дж. Едгара Гувера, першого антиліберального керівника ФБР.

Лондонці обирають мера; чинний голова Борис Джонсон сподівається залишитися на посаді через Олімпійські ігри, що відбудуться в місті.

Голлівудські зірки сподіваються на сонячну погоду на півдні Франції, коли йтимуть червоною доріжкою 65-го Каннського кінофестивалу.

Франція приймає 19-й Європейський конгрес боротьби з ожирінням після того, як британський Проект боротьби з голодом організує Всесвітній день голоду.

Америка приймає саміт Великої вісімки в Чикаго.

ЧЕРВЕНЬ

У Ріо-де-Жанейро проводиться конференція ООН зі сталого розвитку, присвячена 20-й річниці саміту Землі, що проходить в Ріо.

Польща й Україна приймають чемпіонат Євро-2012, що відбувається щочотири роки; визначається найкраща футбольна країна Європи.

iPhone від Apple святкує п'ятий день народження.

Лондон проводить культурну Олімпіаду, провідні митці виступають першими, олімпійські атлети – після них.

У Франції проводяться парламентські вибори; нового президента обирають ісландці.

ЛИПЕНЬ

Лондонці радіють (або бояться) відкриттю 30-х Олімпійських ігор.

Кіпр перебирає шестимісячне головування в Європейському Союзі.

У Мексиці відбуваються вибори президента, сенату і палати депутатів.

Авіабудівники з усього світу заглушать гостей авіашоу Фарнборо в Британії.

Депутати національного парламенту та парламентів штатів обирають нового президента найбільшої демократичної країни світу Індії.

Кращі з кращих у тенісі змагаються за чемпіонське звання на Вімблдоні – єдиному турнірі «Великого шолома», що проводиться на траві.

СЕРПЕНЬ

Кіномани оплакують Мерилін Монро, що пішла з життя 50 років тому, і святкують 70-й день народження Бембі.

Республіканці-активісти, що зайняті у президентських перегонах, збираються в Тампі, штат Флорида, на національний з'їзд Республіканської партії.

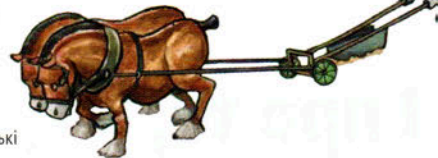
Спортсмени-інваліди з'їжджаються до Лондона на Паралімпійські ігри.

Любителі вітрильників (з компаніями) з'їжджаються на англійський Острів Вайт на Cowes Week – найбільшу і найдовшу регату у світі.

Багато європейців на місяць йдуть у відпустку, шокуючи американських конкурентів.

ВЕРЕСЕНЬ

Фермери-любителі змагаються у всесвітньому чемпіонаті з орання в хорватському Біограді-на-Мору.

Активісти Демократичної партії прямують до міста Шарлотт у Північній Кароліні для обрання кандидата, що представлятиме партію на президентських виборах: вочевидь, ним буде Барак Обама.

У Медіні, штат Іллінойс, проводиться трансатлантичний чемпіонат із гольфу, де найкращі гравці Європи боротимуться з американськими за Кубок Райдера, що розігрується щодва роки.

Дипломати з усього світу з'їжджаються із заготовленими промовама на Генеральну Асамблею ООН до Нью-Йорка.

ЖОВТЕНЬ

Китайська комуністична партія проводить п'ятирічний з'їзд у Пекіні, де обирає нових лідерів країни. Несподіванок не буде.

Литва проводить парламентські вибори.

Дрес-код на цей період – темний костюм: Світовий банк і МВФ проводять щорічний з'їзд у Токіо, а не Єгипті, як було заплановано.

Прихильники Джона Кеннеді святкують 50-ту річницю закінчення Карибської кризи.

ЛИСТОПАД

Руки, що можуть вбити: у Парижі відбуваються світові змагання з карате.

Американці обирають на другий термін Обаму або на перший його опонента від республіканців.

Автоманів запрошують на повернення Формули 1 до Америки вперше з 2007 року, що відбудеться в Остіні, Техас.

Найбезстрашніші моряки перепливають океани в навколосвітніх перегонах на одиничних яхтах Vendee Globe, що проводяться щочотири роки.

Настільним фрескам у Сикстинській капелі у Ватикані, написаним Мікеланджело, виповнюється 500 років.

ГРУДЕНЬ

У Кенії проводяться президентські вибори.

Індія приймає саміт країн БРІК: Бразилії, Росії, Індії та Китаю і (вже вдруге) Південної Африки.

Футбольні чемпіони з шести континентів зберуться в Японії на розіграш Кубка світу ФІФА.

Правляча партія Південно-Африканської Республіки «Африканський національний конгрес» проводить п'ятирічну національну конференцію для обрання кандидата, що представлятиме її на президентських виборах 2014 року.

День народження sms: 20 років від дня, коли інженер уперше написав «Веселого Різдва» у мережі Vodafone.

Також читайте в цьому розділі:

Амбіції Бориса Джонсона 24

Темні хмари над економікою 25

Лише можливо... 25

Британська «Ліга плюща» 26

Алекс Салмонд:

Шотландія й світ 28

Британія

Кінець несправжньої війни

Девід Ренні

На коаліційний уряд чекає серйозна битва

Незадовго до загальних виборів 2010 року голова Англійського банку Мервін Кінг поділився небезпечними думками за обідом з одним американським гостем. Обговорюючи болісні заходи, необхідні для порятунку фінансової системи Британії, сер Мервін нібито сказав наступне: «Той, хто виграє їх (вибори), на ціле покоління випаде із владної обойми».

Але сталося диво: коаліція консерваторів та ліберал-демократів, народжена після цих перегонів, не стала вмиг непопулярною, як чекали її власні міністри (майбутній канцлер казначейства Джордж Осборн навіть попередив свого сина, що в школі той може почути образливі слова на татову адресу). Громадська думка Британії погодилася з потребою урізати асигнування на соціальні потреби, і якщо не рахувати кількох бурхливих протестів та сплеску масових заворушень улітку 2011-го, передбачення щодо масових заворушень не збулися.

Однак нині ця квазівійна добігає кінця. У наступні місяці терплячість британців зазнає серйозних випробовувань. Виборці нарешті вповні відчують на собі тягар оголошеного раніше режиму економії, запровадження якого відклали до 2012 року. І навіть без тих ударів, яких завдадуть Сполученому Королівству бурі у світовій економіці (що спонукатиме країну гарячково шукати способів розворушити власну її, можливо, навіть змусить Осборна переглянути темпи планів скорочення бюджетного дефіциту), рік видасться непростий. Деякі з проблем ста-

нуть іспитом для коаліції (але не зможуть її розвалити) – окремі політичні суперечки зіштовхнуть суворих індивідуалістів-торі та м'якосердих, проєвропейських і екологічно свідомих ліберал-демократів.

Починаючи від січня 2012 року, після кількомісячної паузи, щоб нинішні пільговики могли підготуватися, житлові пільги буде обмежено сумою в £400 (\$624) на тиждень навіть для найбільших родин, які живуть із соціальних виплат. Цього замало, щоб оплатити оренду житла в приватному секторі в Лондоні або інших дорогих місцевостях. Консерватори сподіваються задобрити виборців, які не хочуть оплачувати зі своєї кишені дорогі помешкання пільговикам у районах, де надто високі ціни на нерухомість. Але уряд підготувався до появи заголовків про родини незаможних, яких змушують вибиратися з Лондона, до критики з боку благодійних організацій й напруження серед ліберал-демократів.

На початку 2012 року податкова служба повідомить, скільки конкретно коштів отримала державна скарбниця від максимального 50-відсоткового податку на доходи, запровадженого попереднім лейбористським урядом. Якщо податкові збори виявляться не надто вражаючими, торі тиснутимуть на Осборна з вимогою відмовитися від 50-відсоткового податку на доходи для багатих як від перешкоди для залу-

КОРОТКО ПРО 2012

З нагоди діамантового ювілею королеви її підданим у червні буде надано подовжений вихідний, а на Темзі зберуться близько 1 тис. суден

Девід Ренні, редактор відділу політики, *The Economist*

Великі амбіції Боріса

Енн Макелвой

Сьогодні – Лондон,
а завтра – Британія?

Усі мери тішать себе думкою, що прибуття Олімпійського вогню в їхнє місто – подія епохального значення. У випадку з Борісом Джонсоном від цих ігор залежить дещо набагато більше, ніж просто гарний настрій: чималі інвестиції вже вкладено в інфраструктуру. Можливо, ця Олімпіада і британська, але в політичному сенсі це стартовий майданчик для Боріса. Міський голова із розкуйовдженою шевелюрою плекає амбіції стати начальником усієї Британії, і 2012 рік покаже, чи реально здійснитися його мрії.

Коли Джонсон, журналіст із числа консерваторів-евро-скептиків, виставив свою кандидатуру на виборах мера проти ветерана-лейбориста Кена Лівінгстона 2008 року, на нього дивилися як на людину із замашками аристократа, але схильну до ляпсусів. Нині він один із найвідоміших у країні політиків, якого часто-густо

Слід очікувати, що Джонсон обере позицію, виразно відмінну від політики Кемерона

знають просто на ім'я і який за популярністю ген-ген перегнав інших лідерів-торі. Ахіллесовою п'ятою Боріса може бути хіба що низка амурних пригод «на стороні», тож 2012 року йому краще утриматися від будь-яких дій на цьому фронті. Олімпіада забезпечить йому інтернаціональну платформу, завдяки якій він, за словами одного стратега, зможе «зі знаменитостей перейти в державні мужі». Але спочатку йому треба виграти травневі вибори, щоб зберегти за собою титул мера. На щастя, «термін придатності» його попередника Лівінгстона в очах електорату вже добіг кінця, і не схоже, щоб йому стане духу змагатися за крісло міського голови, яке він посідав від 2000 до 2008 року.

Але повторна виборча кампанія Джонсона припадає якраз на час різкого зменшення асигнувань на соціальні виплати, коли рівень підтримки коаліційного уряду Британії стоїть на нульовій позначці. Тож слід очікувати, що претендент обере позицію, виразно відмінну від політики Кемерона за кількома показниками, поєднавши сухі економічні факти і щедру порцію соціального лібералізму.

Він підтримує міграцію (сам

Джонсон, народжений у Нью-Йорку, має англо-турецьке коріння) й рішуче виступатиме проти нинішніх обмежень на імміграційні квоти. У бурхливих суперечках про податок на багатство Кемерон відстоюватиме 50-відсоткову ставку, а Джонсон намагатиметься здобути прихильність Сіті, виступаючи за її скасування й захищаючи статус Лондона як світового фінансового центру.

Привабливий імідж теж може неабияк допомогти. І в консерваторів люблять переможців-вискокочок, добре розуміючи, що Кемерон не забезпечив собі стовідсоткових позицій на останніх виборах. Маючи у своєму залюку перемогу на виборах мера, успішно проведені Олімпійські ігри й популярність на міжнародній арені, Борісові Джонсону буде зовсім неважко пройти в парламент. Це відкриє йому дорогу до боротьби за найвищу посаду, якщо раптом на загальних виборах 2015-го Кемерон програє. І навіть якщо той виграє, суперник матиме всі можливості заступити на його місце: багато прихильників нинішнього прем'єр-міністра вважають, що він піде у відставку ще до кінця другого терміну. ■

Енн Макелвой, редактор відділу державної політики, *The Economist*

КОРОТКО ПРО 2012

У боротьбі за чисте небо перед Олімпіадою Лондон запроваджує вікові обмеження для таксі: ліцензії не отримає жоден автомобіль, старший за 15 років

чення незалежних бізнесменів і топ-менеджерів світового рівня. Інтенсивна «зелена» політика випробуватиме терпечь громадськості (і консерваторів у владній коаліції) заходами, які партія Девіда Кемерона колись гучно назвала частиною своїх зусиль із «детоксикації» бренду торі (і якими все ще захоплюються ліберал-демократи). Від 1 січня почнуть з'являтися гнівні повідомлення про підвищення збору на бензин та інше пальне на три пенси за літр. Влітку 2012 року перед найбільшими британськими споживачами електроенергії буде поставлено перші вимоги купувати квоти на викиди вуглецю – «прихований податок», який, за підрахунками експертів, додасть майже 10% до витрат підприємств, лікарень і торговельних закладів на електроенергію та газ. Невдоволення бізнесменів і правих, які закликають Британію відмовитися від екологічних обіцянок, переросте у відкриті обурення.

ЄВРОПА: УДАР У ВІДПОВІДЬ

Де кілька з найамбітніших «зелених» зобов'язань Британії вирости з договорів, укладених Європейським Союзом, і 2012 року ЄС має намір повернутися на політичну сцену Британії – після тривалих зусиль Кемерона зняти таке питання, як «Європа», з порядку денного, щоб не повторити давніх баталій у Консервативній партії.

Якщо Єврокриза зайде надто далеко, стане видно, наскільки серйозною була відмова Британії платити за порятунок Єврозони. Якщо Сполучене Королівство попросить підписатися під змінами до угоди про ЄС у межах заходів із порятунку, власна партія Девіда Кемерона вимагатиме, щоб він в обмін на це відторгував поступки для Британії, як-то повернення деяких повноважень, що належать нині Брюсселю. 2012-го ЄС прийме новий п'ятирічний бюджет, що викличе справжні чвари. Кемерон почне з того, що спробує обмежити значне загальне збільшення кошторису ЄС. Незабаром він уже боротиметься за те, щоб не допустити зростання британської частини внесків, а інші намагатимуться скасувати пільги, завойовані ще «Залізною Леді» Маргарет Тетчер.

Навіть оптимістичний прогноз для економіки Південно-Східної Англії – найзаможнішої частини Британії – не зможе порятувати коаліцію від суворих рецесійних заходів у 2012-му. Представники обох партій усередині коаліції побоюються, що економічне зростання не поширяться на великі міста й постіндустріальні райони півночі, і що жінкам та молоді буде важко знайти роботу.

«Ми всі будемо тут разом», – пообіцяв Осборн, уперше ознаямивши країну зі своїм планом суворі економії. У небезпечний для британського уряду 2012 рік цього, можливо, не скажеш. ■

За хмарою хмара...

Джон О'Салліван

Минулий рік був невдалим для британської економіки, 2012-й бачитиметься ще гіршим

10 років тому Британія вийшла з доткомівської кризи майже без утрат завдяки буму споживчих кредитів і дефіцитному фінансуванню бюджетних видатків. Ті дні, коли так легко було взяти позику, давно в минулому: споживачі сплачують борги, а в державних фінансах дебет набагато перевищує кредит. Найбільше, на що може сподіватися економіка, це на зростання експортного попиту, але й він ледве збільшується. Економічні перспективи Америки, країни, що є найбільшим експортним ринком Британії, безрадісні. Єврозона, на яку припадає половина всього британського експорту, стоїть на межі розвалу.

У вересні МВФ зменшив прогноз зростання ВВП Британії на 2012 рік до нещасних 1,6%. Та навіть це скоро здаватиметься дуже райдужним: сестринська компанія The Economist, аналітичний центр Economist Intelligence Unit очікує лише 0,7% (див. рубрику «Світ у цифрах»). Набагато ймовірнішим здається песимістичний варіант розвитку подій: економіка радше розчарує, ніж приємно здивує. Політичне керівництво Британії нарешті дістало моральну компенсацію за свою недовіру до єдиної європейської валюти, але скептицизм не захистить від руйнівних наслідків проблем євро. Британія – єдина велика країна за межами єврозони, яка дуже ризикує постраждати від проблем останньої через тісні торговельні й фінансові зв'язки.

Затягування кризи в Європі вплине й на британські плани скорочення бюджетного дефіциту. Логіка політики суворої економії офіційного Лондона така: проблеми ринку облігацій можуть швидко поширитися з «блудних» країн єврозони на інші (як-от Британія), що мають значний бюджетний дефіцит. Але з погіршенням ситуації в Європі шкоро від суворого дотримання фіскального плану, ймовірно, виявиться більшою, ніж збитки, завдані відхиленнями від нього.

Частково це пояснюється тим, що гроші, вилучені з проблемних точок єврозони, мають бути кудись залучені. Якусь частину їх інвестують у британські державні облігації, що здаватимуться найменш ризикованими серед випущених багатьма країнами (хоча це не найкращий варіант для порівняння). Тим часом подорожчання експортних замовлень для британських компаній змусить уряд вживати заходів на підтримку економіки. Радикальне скорочення поточних витрат бюджету включно зі

Джон О'Салліван, редактор відділу економіки Британії, *The Economist*

то британських фірм уже зробили заощадження про чорний день. Перевага доходів над витратами в бізнесі перевищила вже 4% ВВП. Це дає певну безпеку у випадку різкого скорочення фондів, інвестицій та робочих місць.

ПОВОЛІ ІДЕШ – ДАЛЕКО БУДЕШ

Другий позитивний чинник – це перспектива нижчої інфляції. До кінця 2012 року вона має стабільно знизитися від пікового показника в 5% до приблизно 2% у міру того, як ПДВ й підвищення цін на енергію перестануть впливати на річний рівень (див. схему). Це принесе трохи полегшення втомленим споживачам, які 2011 року потерпали від різкого падіння реального доходу. Нижча інфляція також дасть змогу Англійському банку виправдати за собою сильної дії – більшу дозу «кількісного полегшення» (quantitative easing, QE), тобто підтримку грошового забезпечення у спосіб викупу урядових боргових зобов'язань. Оскільки інвестори дедалі менше виявлятимуть бажання фінансувати комерційні банки через побоювання бути втягнутими у проблеми із суверенними боргами країн єврозони, то Англійському банку доведеться за підтримки скарбниці викуповувати випущені фінансовими інституціями довготермінові зобов'язання в межах своєї програми з «кількісного полегшення».

Наступного літа Лондон здаватиметься недорогим місцем відпочинку для американців, але багатьом європейцям, швидше за все, залишаться вдома. На початку 2012-го курс фунта стерлінгів відносно долара падатиме й надалі, частково через вплив кризи в єврозоні на Британію, але також і тому, що під час криз світового масштабу долар завжди виростає порівняно з іншими валютами. Під час найбільшого спаду в світовій економіці в березні 2009-го фунт упав до \$1,38. У 2012 році може запросто трапитися те саме, якщо врахувати, наскільки невпевненими стануть інвестори.

Лише євро бачиться ще більш уразливим і нестійким. Та навряд чи британці втішаться думкою, що якимсь іншим європейським країнам буде ще гірше. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Джереми Гейвуд змінить сера Гуса О'Доннелла на посаді секретаря Кабінету міністрів і головного радника прем'єр-міністра, але не на посаді голови цивільної служби

Лише можливо...

Попри посилені заходи безпеки, терористи зірвуть Олімпійські ігри в Лондоні.

Китай купить один із найбільших британських банків.

Вімблдон виграє шотландець, чим нарешті розігріє англійські серця.

Курс фунта стерлінгів відносно долара падатиме й надалі

Британська «Ліга плюща»

Е.К. Грейлінг

Керівник нового приватного коледжу переконаний, що держава повинна допомагати таким закладам

Фінансування вищих навчальних закладів у Британії стало серйозною проблемою, і будь-який уряд незалежно від переконань повинен узятися за її вирішення. Скорочення асигнувань тривало десятиліттями, і разом зі зростанням численності студентів це довело систему вищої освіти до кризи. Кілька ВНЗ нижчого рівня акредитації фактично вже збанкрутували; провідні університети вже кілька років розглядають можливість переходу на приватну

форму власності за американським зразком, бо труднощі, спричинені хронічним недофінансуванням освіти державою, стали вже просто неподоланими.

Нинішнє підняття плати за навчання вище ніж £6 тис. за максимуму в £9 тис. (\$14 тис.) – лише тимчасовий крок. Ці суми – політичне рішення, вони не відображають реальної відповіді на потреби вишів. Тепер, коли державний бюджет не в змозі повністю забезпечувати вищу освіту, щодень наближається час, коли справжня вартість університетської освіти ляже на плечі самих студентів.

До стратегії коаліційного уряду входить дозволити приватним закладам узяти участь у грі. Відповідно до ринкової теорії вони дадуть змогу збити ціну державних, провідних університетів: приватні виші спроможні запропонувати дешевші й коротші навчальні програми, що змусить основні шукати шляхів для здешевлення затрат, а відтак і плати за навчання і заодно піти шляхом побудови коротших, професійно орієнтованих навчальних програм.

Однак цей варіант лібералізації вищої освіти відкриває безраднісі перспективи. Якість її знизиться, хоч би який режим контролю намагалися встановити регулятивними методами. Це зіпсує британській вищій освіті її дотеперішню дуже добру репутацію. На вихо-

ді матимемо парадоксальний результат: високоякісну й дорожу середню освіту (так звані незалежні, тобто приватні школи) й низькоякісну, хоч і дешеву, вищу – в приватних університетах. Ці приватні навчальні заклади конкуруватимуть із бюджетними, які зазнаватимуть великих фінансових труднощів, і їм дедалі важче буде вижити в цій системі. Дешеві приватні заклади обмежуватимуть доступ до якісної освіти в державних університетах: погане витіснить хороше.

Замість цього уряд повинен підтримувати високоякісні незалежні заклади вищої освіти, – такі, як мій власний Новий коледж гуманітарних наук, котрий відчинить свої двері для студентів 2012 року, – й допомагати їм працювати поряд із державними бюджетними закладами, щоб обидва типи змагались у сенсі якості, а не вартості навчання. Урядова підтримка незалежних освітніх закладів має полягати не у фінансуванні (воно повинне йти на потреби державних університетів), а в наданні їм можливості існувати. Регуляторний режим для здобуття статусу університету, який має пільги щодо нарахування ПДВ й отримання навчальної візи для студентів-іноземців, а також для права присвоювати наукові ступені, заважає будь-яким новим навчальним закладам виходити на ринок, тому що заклад-кандидат повинен працювати чотири роки й мати великий набір студентів перед тим, як подати заявку на підвищення рівня акредитації; але коледж, який претендує на статус незалежного ВНЗ і який фінансовано коштом плати за навчання, не набиратиме студентів, якщо він не може присвоювати випускникам наукові ступені. Маємо зачароване коло: університет може почати працювати, лише якщо він уже є.

**Маємо
зачароване
коло:
університет
може почати
працювати,
лише якщо він
уже є**

РІВНІ УМОВИ ДЛЯ ВСІХ

Такий освітній заклад, проте, може існувати, якщо присвоєє наукові ступені від імені іншого закладу вищої освіти рівня акредитації. Це і справді вихід зі становища. Але не дає змоги новому закладові бути настільки інноваційним у своїх послугах для студентів, наскільки він хотів би. Це особливо стосується тих випадків, коли, прагнучи надавати високоякісні освітні послуги, він стає дорожчим за державні бюджетні виші.

Ключем до ліцензування нових ВНЗ повинен стати їхній професорсько-викладацький склад. Якщо новий заклад збирає колектив висококваліфікованих і відомих учених, саме йому слід надавати право присвоювати наукові ступені. Дебюрократизація регулювання вищої освіти – перший крок до забезпечення диверсифікації навчальних послуг і конкуренції на принципах якості, а не вартості навчання.

Університети повинні прагнути до найвищих результатів у науці й освіті, а не займатися соціальною інженерією. Але щоб забезпечити людям доступ до вищої освіти з огляду на їхні знання, а не на товщину гаманця, потрібно стовідсотково оплачувати стипендії під час навчання. І незалежним, і своїм бюджетним установам держава повинна через пільгове оподаткування сприяти у створенні фондів для допомоги студентам. Жодна з таких схем не переобтяжить національного бюджету, але це стало б великою підмогою обдарованим студентам із бідних сімей. І це просто необхідно, якщо ми хочемо створити свою власну «Лігу плюща» незалежних університетів на зразок американської. ■

КОРОТКО ПРО 2012

У відповідь на критику Управління зі стандартів у сфері освіти (Ofsted) більше часу проводитиме в класах під час шкільних перевірок

**Ентоні Кліффорд
Грейлінг,**
директор Нового коледжу гуманітарних наук

ТРИМАЙТЕСЬ ВІРНОГО КУРСУ

Настав час, коли єдино надійним партнером залишається стабільний європейський банк, який гарантує неухильне виконання своїх зобов'язань.

АСТРА БАНК – частина великої європейської фінансової групи Alpha Bank Group з більш ніж 130-річною історією.

Всі види банківських послуг.
АТ АСТРА БАНК, м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 16В.
Ліцензія НБУ №241 від 18.10.2011 р.

ASTRA BANK

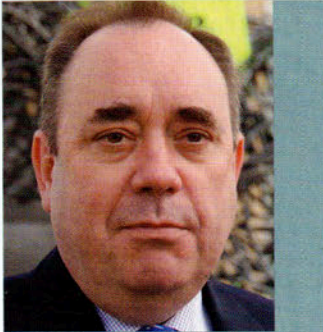
0 (800) 302 202

Безкоштовно зі стаціонарних телефонів по Україні

WWW.ASTRABANK.UA

Як Шотландія стане світовим лідером

Алекс Салмонд, перший міністр Шотландії, голова Шотландської національної партії: тон змінам зададуть маленькі незалежні країни

Значення має не розмір країни, а масштаб її амбіцій і внеску, який вона може зробити у світ

Після Другої світової до ООН входила 51 незалежна держава. Сьогодні їхня кількість зросла до 193. Глобалізація сприяє зміцненню бажання кожної країни самостійно відповідати за власні справи й робити свій внесок як члена всесвітньої сім'ї націй.

Я пишу цю статтю як лідер народу, який іще не став повноправним членом цієї сім'ї, але я очолюю уряд, що за цей статус бореться. Шотландія проведе референдум про незалежність до закінчення цієї парламентської каденції 2016 року, а 2012-го ми закладемо основи: застосуємо доступні нам зараз повноваження, щоб прискорити економічне зростання.

Можливо, увага світу і прикута до країн БРІК (Бразилія, Росія, Індія, Китай), але треба поділитися ще однією історією успіху: історією перемог маленьких країн. У Іспанії дуже динамічно розвиваються Каталонія і Країна Басків, які мають певну фіскальну незалежність від Мадрида. На півночі Європи процвітають данці, норвежці вже попереду всіх, а Фінляндія теж займає перші позиції у світі за багатьма показниками.

Шотландія на шляху до незалежності – це ще один приклад успіху маленької країни: за наших обмежених повноважень ми вже набрали більшого розгону, ніж решта Сполученого Королівства. А щоб ніхто не сумнівався у здатності менших країн впливати на майбутнє світу, колишній генеральний секретар ООН Кофі Аннан навів приклади розвитку шотландської науки, технології та економіки на доказ того, що нашої нації належить відіграти «провідну роль» у вирішенні деяких із наймасштабніших викликів сьогодення.

Один із таких викликів – зміни клімату. Шотландія прийняла найпередовіші в усьому світі закони щодо них, поставивши за мету скоротити викиди вуглецю на 42% до 2020 року. Це честолюбна, але досяжна ціль, і ми сподіваємося, що вона стане стимулом для інших країн, великих і маленьких, уже зараз зробити кроки до стабільного майбутнього.

Кліматичні проблеми нерозривно пов'язані з потребою знайти більш урівноважені способи виробництва необхідної для нас енергії – і знову Шотландія пробивається вперед у розробці технологій чистої відновлюваної енергії, яка слугуватиме майбутньому всього світу. Ми поставили перед собою іншу нелегку, але реалістичну мету: до 2020 року виробляти енергію в обсязі, еквівалентному до наших власних потреб, із відновлюваних джерел і це приблизно стільки само з інших. Це дозволить Шотландії стати значним експор-

тером енергії до наших європейських сусідів.

Це можливо, бо ми маємо величезну частку потенціалу «зеленої» енергії цілого континенту. Нещодавні інвестиції міжнародних компаній у відновлювану енергетику Шотландії – це свідчення масштабів такого потенціалу, і 2012 року ми подвоїмо зусилля. Енергетична безпека й безпечне, екологічно стійке постачання енергії – серед найактуальніших питань нашого часу, і Шотландія вже відіграє провідну роль і тут.

Оці нові технології разом із такими нашими плюсами, як біологічні науки й фінанси, дають Шотландії нагоду продовжити той великий внесок, що його наш народ робив століттями – від початків нашої історії як незалежної торгової нації до епохи шотландського Просвітництва у XVIII столітті й до сьогодні. Нині університети в Шотландії отримують більше патентів (у перерахунку на особу), ніж у будь-якій іншій країні світу. Саме один із діячів шотландського Просвітництва, Адам Сміт, зауважив, що економічний прогрес неминуче має супроводжуватися соціальним. Зараз це так само справедливо, як і тоді, і дає надію, що глобалізація справді може змінити світ на краще.

ТЕРНИ Й ЧОРТОПОЛОХ

Часи імперій давно вже минули, навіть холодна війна тепер стала просто розділом у підручнику історії, а старі істини, на яких колись було побудовано міжнародні відносини, розсипалися на порох. Натомість ми бачимо складніший, менш певний світ, але це також і світ, у якому більше можливостей для позитивних змін, ніж будь-коли доти; де більше народів, ніж будь-коли, здобувають незалежність у взаємозалежному людстві й де Шотландія може й буде сильною назавжди.

Це означає відігравати повноправну роль у Європейському Союзі, до якого під час останнього великого розширення 2004 року приєдналися 10 нових країн – шість із них менші за Шотландію і шість здобули незалежність після 1990-го.

У минулорічному випуску цього видання прем'єр-міністр Сполученого Королівства Девід Кемерон визнав, що Британію обтяжує великий дефіцит, тож очевидно, що розмір не захищає країну, не робить її неуразливою до потрясінь глобальної економіки. Натомість найкраще підготовленими до дій у таких умовах здаються держави гнучкі й достатньо мобільні, щоб відразу пристосуватися до змін. Значення має не розмір країни, а масштаб її амбіцій і внеску, який вона може зробити у світ. Шотландія до цього виклику готова. ■

Також читайте в цьому розділі:

У Франції поменшає таємниця 30

Крах Єврозони?... 31

Лише можливо... 31

Захід втрачає лоск 32

Тривоги Німеччини 33

Нова німецька армія 33

Чи зможе новий уряд поставити

Іспанію на ноги? 34

Італія на межі 35

Владимір II для Росії 36

Жінки на вершині світу 38

Європа

Вибір: Олланд чи Саркозі

Софі Педдер, ПАРИЖ

Кандидати йтимуть нога в ногу на виборах президента Франції

Французькі виборці підуть на вибори, які різко відрізнятимуться від тих, якими вони уявлялися лише рік тому. Домінік Стросс-Кан (відомий ще як ДСК), який, за даними опитувань, колись був фаворитом, не братиме в них участі. Натомість соціалісти висунуть кандидатом дуже недовідченого Франсуа Олланда, й прогнози щодо того, скільки голосів він набере, видаються вкрай непевними. Ставки на цих перегонах будуть вищими для обох сторін. З одного (лівого) боку, Соціалістична партія не виграла президентських виборів із 1988 року. З другого (правого) – лише одному колишньому президентові П'ятої республіки – Валері Жискару Д'Естену – не вдалося пройти на другий термін.

Після двох турів президентських (22 квітня й 6 травня) відбудуться парламентські (в червні). Партія-переможець на перших, вочевидь, виграє й другі. У президентні подадуться кільканадцять кандидатів, зокрема від зелених і комуністів. Але результат визначатимуть лише четверо: нинішній очільник Ніколя Саркозі (праві), Франсуа Олланд (ліві), Франсуа Байру (центристи) та Марін Ле Пен (ультраправий «Національний фронт»).

Саркозі в немілості у французьких громадян і не може сподіватися, що візьме шармом, а тому робитиме ставку на свою компетентність. Маючи у своєму послужному списку успішну воєнну кампанію в Лівії, він позиціонуватиме себе як досвідченого лідера й намагатиметься позбутися дратівливого образу нарцисичного, гіперактивного політика, який раз по раз пхає носа в чужі справи. Однак його меседжі дуже відрізнятимуться

від його ж лозунгів на виборах 2007 року: в них менше йтиметься про лібералізацію країни та виштовхування французів із комфортної зони й більше про захист цієї зони та утвердження сильної держави. Тому завтра Саркозі може бути радше схожий на класичного голіста, а не на вчорашнього натхненного реформіста.

А тому вибір між правими й лівими буде не таким очевидним: змагатимуться соціалізм і соціалізм-лайт. Криза Єврозони принаймні змусить обидві сторони пообіцяти зменшити борги, а це вже напівреволюція у французькій політиці. Але жодна з них не наважиться попередити народ про істотні скорочення бюджетних видатків. Саркозі вже порушив обіцянку не підвищувати податки. Олланд візьметься перекласти більшу частину фіскальної ноші на плечі багатих. У своєму маніфесті його партія зобов'язується повернути пенсійний вік до позначки 60 років.

У другому турі зійдуться, вочевидь, Олланд і Саркозі. Але не можна виключати й можливого сюрпризу. Саркозі затиснуть у центрі: з одного боку, Байру, який має здатність з'являтися невідомо звідки й складати конкуренцію на президентських виборах, а з другого, крайнього правого, – Марін Ле Пен, яка своєю сталеву волею й невідпорним шармом змінила воєвничий характер партії свого батька Жана-Марі Ле Пена. Вона закликатиме країну вийти з Єврозони й ремствуватиме на ісламізацію, апелюючи до спільних французьких цінностей, як-от *laïcité* (світськість). Це змусить нинішнього президента відверто висловитися про питання імміграції, а тому результати вже першого туру можуть шокувати.

Розрив між кандидатами буде мінімальний. Саркозі – грізний суперник на виборах. Однак французи прагнуть змін і мають уже задавнений «антисаркозізм», яким Олланд обов'язково скористається, позиціонуючи себе «нормальним» президентом. У другому турі все вирішить невелика перевага біль-

КОРОТКО ПРО 2012

Туреччина складе проект нової Конституції, що торкатиметься таких спірних питань, як права курдської меншини та повноваження президента

**Розчарування
настане
швидко**

Софі Педдер,
керівник паризького бюро,
The Economist

КОРОТКО
ПРО 2012

France Télécom згорне програму «Мінітель» після 20 років експлуатації. Ця онлайнова технологія – предтеча інтернету, але з розвитком останнього вже застаріла

шості. Теоретично Олланд має перемогти. Але Саркозі, якщо покаже себе з найкращого боку, може в останню мить вирвати в нього з рук першість.

Однак загрозлив фінансове становище країни й не зовсім здорова економіка зв'яжуть новому президентові руки. Від 1974 року жоден уряд не мав збалансованого бюджету. На ринках облигацій ситуація напружена, особливо з огляду на можливу перемогу соціалістів, тамтешнім банкам непереливки, і країна може навіть втратити свій кредитний рейтинг ААА. Якщо соціалісти справді виграють вибори, то не зможуть дозволити собі виконати багато чого з обіцяного. Про 60-річний пенсійний вік забудуть. Якщо переможуть праві, Саркозі підвищить податки, щоб урятувати бюджет. Розчарування настане швидко.

За кордоном Франція намагатиметься зміцнити свій авторитет, який зріс після подій у Лівії. Але їй не

уникнути суперечок із Німеччиною щодо кризи єврозони й створення «економічного уряду», якого так прагне Франція. Перемога соціалістів, що переберуть вівки правління в президента, який знову поставив країну під оруду об'єднаного командування НАТО, загострить відносини з Британією та Америкою, принаймні на початку.

У 2012 році окреслиться також новий політичний клімат: виборці будуть менш толерантними, а мас медіа – допитливішими щодо моральної поведінки лідерів нації – і в залі засідань, і в спальні. Франція міняється, хоча й повільно. Жоден лідер не обіцяє радикально розвернути курс, і тому 2012-го йтиметься про те, щоб бодай якимось перебитися, а не здійснити сміливу, орієнтовану на підвищення конкурентності реформу «держави загального добробуту» та ринку праці, якої так потребує Франція. ■

Більше секретів немає?

Сильві Кауффманн, ПАРИЖ

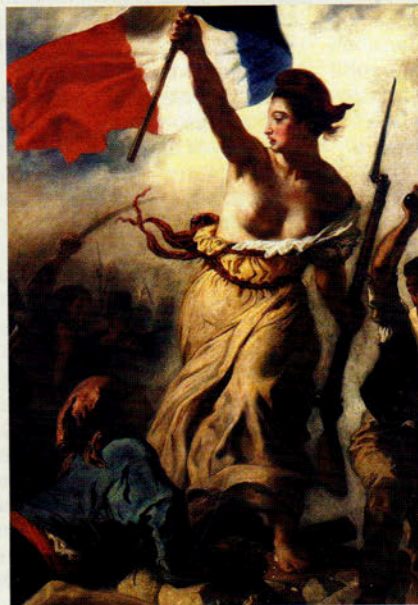
Секрети – це велика річ у французькій культурі. Але вони рідко пробивалися крізь захисний мур мас-медіа. Якщо це й траплялося, то зазвичай значно пізніше після описуваних подій, наприклад, інформація про смертельну хворобу президента Жоржа Помпіду чи другу сім'ю Франсуа Міттерана.

Але ситуація змінюється. Зручний симбіоз правди й видимості в громадському житті Франції обірвався того дня, коли Домінік Стросс-Кан вийшов – у наручниках і неголений – із приміщення поліцейського відділку в Гарлемі. Його звинуватили в спробі зґвалтування покоївки в номері нью-йоркського готелю Sofitel. Через чотири місяці він знову був вільною людиною й повертався назад до Франції, після того як генпрокурор Нью-Йорка вирішив закрити справу без винесення рішення. Президентські вибори у квітні й травні 2012 року відбудуться без участі Стросс-Кана, але його тінь постійно буде присутня в цій кампанії. Він не єдина жертва справи, яка загипнотизувала французів. Друга жертва – культура таємничості. Інцидент зі Стросс-Каном і далі відлунюватиме цілком незалежно від того, що його не буде поміж кандидатів у президенти.

По-перше, жінки-виборці тепер відчують, що мають реальний голос, і хочуть, щоб їх почули. Пристрасні національні дебати про контроверсійні стосунки колишнього директора МВФ та про те, як їм давав раду політичний істеблїшмент (чоловічий), що переважно не вбачав у них нічого поганого, викликали глибоке обурення поміж представниць прекрасної статі. Жінки-політики висловилися незвично відверто про ставлення з боку колег-чоловіків. Дебати зрештою дійшли до обговорення прикряї пове-

дінки впливових чоловіків, поширену у французькому суспільстві дискримінацію жінок та цілого спектра питань гендерної нерівності. Можновладцям хотілося б, щоб електорат забув про цей епізод, але низи, особливо активісти, вважають, що справа Стросс-Кана стане вододілом – буде ера до і після ДСК. Президентські й загальні вибори припадають на 2012 рік (ера після ДСК).

По-друге, французьким мас-медіа дісталося за те, що вони оберігали секрет приватного життя ДСК, попри те що політичні журналісти були в курсі. Прилюдне попередження такі прозвучало: під тиском Вашингтона Стросс-Кан визнав, що прийняв «помилкове рішення» у 2008-му, коли мав стосунки з економісткою МВФ Піроскою Надь, але преса

Свобода, рівність, сестринство

мало не проігнорувала цей факт. Тож цього разу ЗМІ будуть уважнішими: вони намагатимуться показати, що тепер пильніше вивчають кожну деталь документів кандидатів, їхнього публічного й приватного життя. У цьому плані ще одним чинником, набагато потужнішим, ніж під час кампанії 2007-го, буде конкуренція з боку новинних сайтів та інтернет-блогів, а також соцмереж, де дописувачі не надто переймаються збереженням репутабельності іміджу громадських діячів.

Жінки-виборці тепер відчують, що мають реальний голос, і хочуть, щоб їх почули

Зрештою, арешт ДСК і дискусія про те, як він використовував жінок і гроші, стали лише ланкою в низці скандалів, викритих цього року, що виявився щедрим на такі новини. Французьке суспільство потрапило під злив повідомлень, у яких високопосадовців підозрювали в протизаконному фінансуванні політичної діяльності та корупції. Серед них – розповіді про міжособистісну ворожнечу й боротьбу за фінансову прихильність 88-річної Лїліан Беттанкур, спадкоємиці компанії L'Oréal, а також про звинувачення Жака Серв'є, керівника другої за величиною фармацевтичної компанії Франції, у випуску його фірмою ліків, що нібито призвели до смерті кількох сотень людей. Тепер преса копає глибоко та ще й з допомогою залучених до розслідування суддів. І цей процес частково триватиме й протягом передвиборчої кампанії. В умовах такої прозорості французькі еліти стануть перед виборцями у дуже непризвальному світі. ■

Сильві Кауффманн, шеф-редактор, Le Monde

Розформування...

Пол Воллес

...дуже важко дасться єврозоні

Боргова криза єврозони, що стартувала з малої, локальної неприємності в Греції на початку 2010 року, 2012-го набуває екзистенційного масштабу. Переважить, але з невеликим відривом, мабуть, підхід під гаслом «якось проб'ємося». Неповороткі європейські політики, ймовірно, зроблять замало для того, щоб утримати вкупі зону єдиної валюти. Але Європейський центральний банк (ЄЦБ) під проводом нового керівника – італійця Маріо Драгі – може вжити швидких і масштабних заходів (ввімкнувши верстат), інакше єврозона розвалиться.

Проте якщо згаданий підхід буде втілено в життя, ризик розпаду єврозони стане аж надто високим. Вживання єдиної валюти в теперішній формі вже не є гарантованим. Єврозона може подрібнитися. Теоретично це станеться двома способами: вихід північних кредитоспроможних країн під проводом Німеччини або ж примусовий вихід неплатоспроможних держав, насамперед Греції. Лише один із цих варіантів імовірний на практиці. ФРН не знищить євро, бо це поставило б під загрозу сам Європейський Союз. Якщо розпад таки станеться, то почнеться він із відокремлення Греції від ЄС.

БІДНА, БІДНА ГРЕЦІЯ

Грецька політика ощадливості може виявитися визначальним чинником. Сум'яття, яке охопило Афіни відразу після того, як на жовтневому саміті європейські лідери дійшли згоди щодо плану порятунку країни, дуже виразно це показує. Припустімо, що Греція прийме запропонований план. Припустімо також, що, коли облігації, якими володіють приватні кредитори, втраять 50% своєї номінальної вартості, це стримає надвеликий держборг від подальшого зростання (він збільшився б зі 162% ВВП 2011 року до 183% у 2012-го) – лише до 2020-го він зменшиться до 120%, що все одно забагато для країни. 2012-й видасться для Греції вкрай важким: після трьох років рецесії, які сукупно зменшили ВВП на 12%, спад економіки триватиме й далі. Досягнути такого рівня конкурентності, який дасть змогу розвиватися в суворих умовах єврозони, буде дуже важко, бо для цього витрати на внутрішньому ринку мають скоротитися ще приблизно на чверть.

**Грецька політика
ощадливості
може
виявитися
визначальним
чинником**

З посиленням економічних негараздів та почастішанням соціальних заворушень хвиля обурення на ґрунті грецького націоналізму може підштовхнути країну до ще болючішого дефолту й виходу з єврозони. Прихильники такого розвитку подій можуть вказати на досвід Аргентини: 10-річний експеримент із доларизацією економіки закінчився величезним дефолтом та знеціненням валюти в 2001–2002 роках. Після подальшого падіння економіка країни зросла на 9% 2003-го й розвивалася такими темпами, доки цю динаміку не зупинила фінансова криза й рецесія 2008–2009-го.

Однак збитки, які загрожують Греції в найближчому майбутньому, можуть виявитися набагато

КОРОТКО ПРО 2012

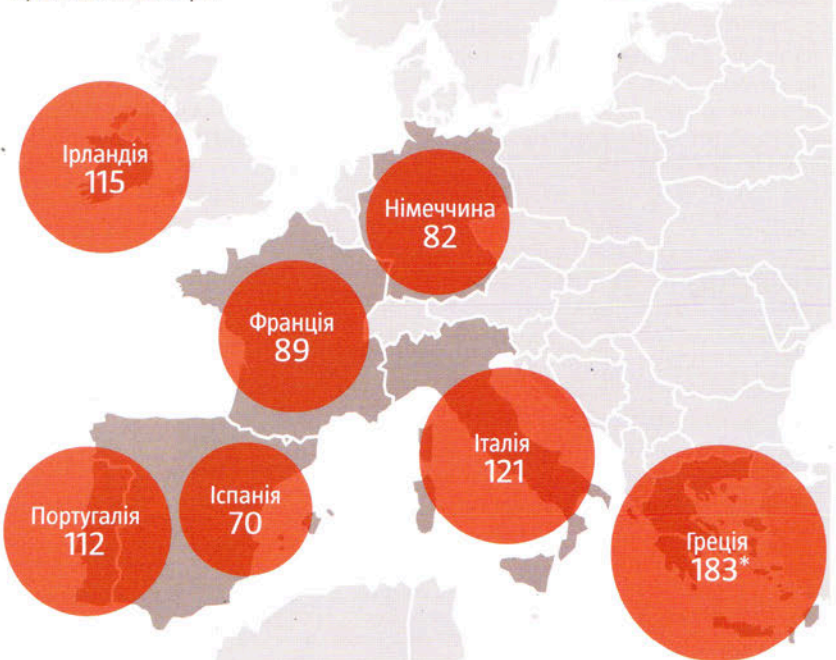
На превеликий жаль для невіртуальних казино, у Данії буде введено нижчі податки на онлайніві азартні ігри

серйознішими, і вона не зможе піднятися на такому торговельному бумі, що свого часу допоміг стати на ноги Аргентині. Найменший натяк на вихід із єдиної валюти, за якого внутрішні позики й депозити переведуть у нові драхми, і повільне виведення депозитів (їхній обсяг зменшився на 10% у першому півріччі 2011-го) перетвориться на масштабну паніку й зрештою крах грецької банківської системи. Борги перед закордонними кредиторами зашкалюватимуть, бо драхма впаде щодо євро. Уряд може врятувати себе, номінувавши облігації в драхмовому еквіваленті, але компанії, які заборгували за зовнішніми контрастами в євро, опиняться в пастці й будуть змушені або оголосити дефолт, або згорнути діяльність.

Далі – гірше. Греція може опинитися за межами Європейського Союзу. Приєднання до єврозони ніби-

У боргах як у шовках

Сукупний державний борг, % ВВП
Прогноз на 2012 рік*

* Прогноз зроблено до укладення в жовтні 2011 угоди щодо боргів. За даними МВФ

то незворотне: це такий собі готель «Каліфорнія», з якого не можна виїхати. Позаяк у європейських угодах відокремлення країни не обумовлено, деякі юристи наполягають, що вихід із єврозони має тягнути за собою втрату членства в ЄС. Хоча політика дивись таки візьме гору над такими юридичними моментами, роздратований грюк дверима може завадити полюбовному порозумінню в майбутньому. Греція може втратити не лише вагоме фінансування з європейського бюджету як регіональну підтримку, а й щось набага-

Лише можливо...

Франція та Німеччина вгамують пристрасті й розв'яжуть побоювання про крах євро та розпад ЄС.

Під час бюджетних перемовин ЄС переконає Британію відмовитися від європейських компенсаційних виплат в обмін на аграрну реформу.

Туреччина відмовиться від планів приєднатися до ЄС.

Пол Воллес,
редактор економічних новин із Європи,
The Economist

До побачення, Заходє!

Едвард Лукас

Захід уже не взірець для посткомуністичних країн

Погляньте на схід від ЄС і НАТО в 2012 році, й ви побачите, що панівний настрій – розчарування, а не захоплення. Повільне зростання, непевна політика, все менший вплив та відносний занепад зашкодили престижу старого Заходу. Поєднання атлантизму, капіталізму в «державі загального добробуту» та багатосторонності були істинним орієнтиром для політичного компасу від часів холодної війни. А тепер його стрілку крутить. У 2012-му східноєвропейські держави почнуть шукати інші орієнтири.

Нерішуче, лицемірне й поблажливо-зверхнє ставлення ЄС до східних сусідів вже підірвало проєвропейські настрої в Туреччині. Те саме може статися з такими країнами, як Грузія, Казахстан та Україна. Моральний авторитет Заходу щодо прозорості й прав людини послабитися також ближче до центру, як-от в Угорщині: самовільний прем'єр-міністр Віктор Орбан уже показав, що стандарти Євросоюзу в таких питаннях, як свобода преси, його мало обходять.

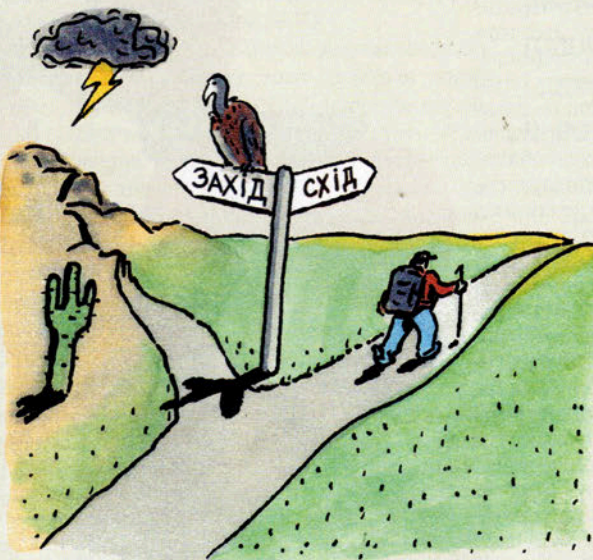
Ця тенденція посилюється 2012-го – політики від Балтійського до Чорного моря запитуватимуть, чому це вони мають приймати поради й інструкції ззовні, від країн, у яких самих слова не відповідають діям. Проповіді про фискальну і монетарну політику – пустий звук, якщо їх виголошують обтяжені боргами держави, в яких центробанки вдаються до друкарського верстаку, щоб загладити промахи політиків. Демократія західного роз-

ливу, яка раз по раз заходить у глухий кут і якій притаманні сліпа партійна відданість та слабкість керівної ланки, також втратила свою колишню привабливість.

Америка під час правління Барака Обами здавалася слабкою. Заклопотання внутрішньополітичною боротьбою в рік президентських виборів ще більше послабить зв'язок Сполучених Штатів із посткомуністичними державами, які колись найбільше нею захоплювались і були найлояльнішими її друзями.

Щоб відчуті розвиток цієї тенденції 2012 року, стежте за трьома країнами. По-перше, за Грузією, яка нині є єдиним показовим прикладом (окрім Прибалтики) економічного й політичного розвитку західного зразка на території колишнього Радянського Союзу. Чи зупиниться Михайл Саакашвілі перед конституційним бар'єром, який не дозволяє йому балотуватися на третій термін у 2013 році?

Східноєвропейські країни почнуть шукати інші орієнтири

Чи залишиться при владі, пересівши в крісло прем'єра, як зробив Володимир Путін, коли склав повноваження президента Росії? Вибір другого варіанта сигналізуватиме, що Грузія вже не вважає приєднання до ЄС і НАТО реалістичними цілями. Вона дедалі більше дивитиметься на сусідню Туреччину чи віддалений Сінгапур як на моделі розвитку, які гарантують стабільність і прогрес.

Другим лакмусовим папірцем буде Угорщина. Чи зчепиться вона із сусідями (особливо Словаччиною) через права меншин? Чи закрутить гайки опозиції, наприклад, віддавши колишніх прем'єр-міністрів під суд за неналежне керування державою? Такі кроки підсилять присмак путінізму, який дехто вже вчуває в правлінні Орбана.

По-третє, пильнуйте за Польщею. Демократія і медійні реформи тут глибоко вкоренилися, але північноатлантичні устремління країни швидко послаблюються. Америці доведеться поборотися 2012 року, щоб відновити міцні двосторонні зв'язки з Польщею, приміром, через збільшення своєї військової присутності. Інакше США не зможуть дозвонитися до політиків у Варшаві, коли потрібні будуть наземні війська у війні за кордоном. Інші країни також нервово поглядають на Польщу. Її зовнішня політика колись була ідеалістичною: гарантувати свободу й безпеку східним сусідам. Тепер вона поступилася місцем реальній політиці: укласти жорстко-прагматичні угоди з Німеччиною та Росією.

Запальні промови про свободу й демократію допомогли визволити Польщу (й Угорщину та Грузію) від комунізму. Але тепер, коли багаття на Заході догоряє, країни на Сході хапають дрижаки й шукають прихисток деінде. ■

Едвард Лукас, редактор міжнародних новин, *The Economist*

КОРОТКО ПРО 2012

Набере чинності нова Конституція в Угорщині. Критики стверджують, що вона обмежує громадянські свободи

то важливіше, а саме життєво необхідний їй вихід на спільний європейський ринок. Така втрата зведе нанівець переваги від знеціненої нової драми.

Ось через що треба буде пройти Греції. Більша загроза в 2012 році полягатиме в тому, що її вихід може підкласти дров до багаття в цілій євросоні, яка вже й так потерпає від нестерпних тягарів. Не виключено, що вкладники в країнах із вразливою економікою переполошаться й виведуть гроші з банківської системи. Цю тенденцію можна приборкати в межах Ірландії та Португалії (невеликих країн, які потребують фінансової допомоги), але вона, ймовірно, вийде з-під контролю, якщо перекинеться на Італію та Іспанію. Французькі фінансові установи також можуть опинитися в небез-

печі. У принципі, ЄЦБ міг би боротися з масовим вилученням вкладів за допомогою потужних заходів на підтримку ліквідності. Але такі дії були б неоднозначними з політичного погляду. До того ж рішучість банку може стримувати острах перед великими втратами, якщо, попри все, ці країни таки полишать євро.

Занепокоєння тим, що розпад євросоні призведе до дефолтів, краху банків та економічного колапсу, не кажучи вже про нищівний удар по європейській ідеї «все тіснішого союзу», – це найвагоміша підстава сподіватися, що європейські лідери зрештою знайдуть вихід із кризи. Але можливої нещасної випадки. Непевність тяжітиме над економікою Європи, навіть якщо обрана стратегія «якось проб'ємося» спрацює. ■

Страх Німеччини

Брук Унгер, БЕРЛІН

Ангела Меркель спробує виграти час

Наприкінці 2011 року лише два питання, здавалося, мали вагу. Як далеко піде Німеччина, щоб урятувати євро? Чи витримає це напруження хистка коаліція під проводом канцлера Ангели Меркель? Поки що вона нарощує підтримку євро з боку ФРН і водночас утримує згадану коаліцію від розпаду. У вересні країна пообіцяла надати гарантії на суму до €211 млрд, щоб профінансувати Європейський фонд фінансової стабільності (ЄФФС), який має тимчасовий характер і призначений для рятування загрузлих у боргах держав на кшталт Греції та Португалії. Тоді Німеччина схвалила заходи для зміцнення цього фонду. Обидва рішення дістали широку підтримку в бундестазі, нижній палаті парламенту. Не меншу вагу для Меркель має й те, що її коаліція трьох партій встояла: опозиція переважно схвалила заходи порятунку євро, але голосів коаліції вистачало.

Тепер її подальша доля залежатиме від того, чи до-

статніми виявляться заходи, яких вона вжила спільно з іншими європейськими лідерами. Терпець німців ось-ось увірветься. Дві третини виборців проти таких витрат. Союзники Меркель нервують. Найскептичніше ставлення у двох менших членів коаліції: ліберальній Вільній демократичній партії (ВДП) і Християнсько-соціальному союзу (ХСС), який є баварським відгалуженням Християнсько-демократичного союзу (ХДС) пані Меркель. Обидві партії панікують з приводу своїх електоральних перспектив. ВДП пощастить, якщо вона зможе подолати п'ятивідсотковий бар'єр і повернутися в бундестаг. Та й сам ХДС збентежений фінансовими «вилиттями» й не розуміє, куди канцлер веде свою партію. Якби вибори відбулися сьогодні, то лівий альянс соціал-демократів і зелених наблизився б до того, щоб здобути більшість у парламенті.

Меркель вдається стримувати незгодних тим, що операції з порятунку євро містять жорсткі вимоги. Стелі в €211 млрд, обіцяних Німеччиною, не буде досягнуто. ЄЦБ не доведеться підтримувати хисткі ринки облігацій необмеженими фінансовими ресурсами. Єврооблігацій, гарантованих усіма членами єврозони, не буде. Меркель хоче переглянути європейські угоди, щоб нав'язати іншим країнам німецьку модель бюджетної дисципліни.

КОРОТКО ПРО 2012

Останній із трьох старих аеропортів Берліна закривається, а новий – Берлін – Бранденбург – стане вузловим для авіасполучення німецької столиці

Брук Унгер, кореспондент у Німеччині, *The Economist*

Нова німецька армія

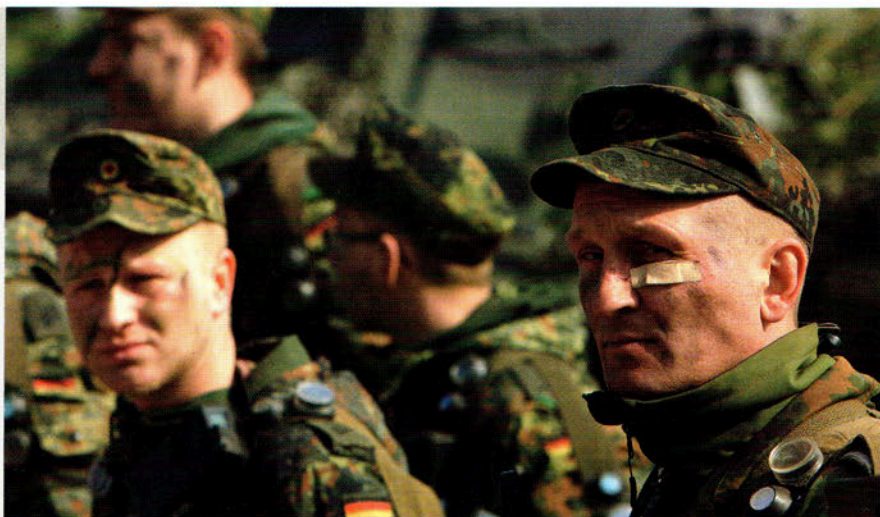
Фредерік Штудеманн

Лише добровольці, будь ласка

Військові казарми в Німеччині починають порожніти. Генеральна реформа бундесверу передбачає, зокрема, зменшення чисельності армії від 220 тис. до 170 тис. й перетворення наземних сил, яких готували для захисту від Радянської армії, в мобільніше військо, краще пристосоване для операцій в різних частинах світу. Цьому сприятиме й скасування призову: 2012 року вперше в історії бундесверу його не буде.

Мало хто побиватиметься з цього приводу. Військову службу часто розглядають як прикрий момент, який заважає відразу працевлаштуватися чи вступити до вищу. Стратеги нарікали на те, що німецька армія – це гігантська організація, у якій професіонали змушені нянчити молодих людей, які аж ніяк не палали бажанням служити.

Перехід до професійної армії ознаменує кінець 200-річної традиції, що бере початок ще від часів Пруссії. Це також остання фаза періоду драматичних змін, протягом якого німецькі солдати виконували свою місію в різних точках світу, від Балкан до Африканського Рогу, до Афганістану. 20 років тому цього не можна було навіть уявити собі – після колишньої німецької військової агресії залишилися гіркі спогади й страхи. Тепер же кра-

Насправді ми пацифісти

їну закликають докласти більше зусиль і посилити свою економічну міць вищою міжнародною відповідальністю замість того, щоб, як кажуть критики, залишати брудну геобезпекову роботу іншим.

Реформатори вважають, що досягнути цього допоможе ефективніше військо, зорієнтоване на вирішення поточних проблем. Інші ж не мають такої впевненості. Деякі урядовці й аналітики переконані, що потрібно піти ще далі й розробити адекватну стратегію національної безпеки, в якій буде окреслено інтереси ФРН і засоби їх захисту. Але серед парламентаріїв, та й громадськості, таке завдання не викликає великого ентузіазму. «Стратегічна розмитість більше вписується в стиль канцлера Ангели Меркель», – каже Констанце Штельценмюллер із Німець-

кого фонду Маршалла. Тим часом громадськість мало цікавлять проблеми бундесверу і ще менше, згідно з опитуваннями, його закордонні операції.

Німеччина стала пацифістською країною, вважає один відставний генерал: будь-які побоювання щодо відродження мілітаризму безпідставні. Він навіть сумнівається в тому, чи зможе армія з такими обмеженими фінансами й низькою популярністю та без резерву призовників залучити достатню кількість хороших професіоналів. Не дивуйтеся, коли в бік ФРН з-за кордону посилюються нові звинувачення в тому, що її внесок не відповідає її можливостям. ■

Фредерік Штудеманн, редактор аналітичного відділу, *Financial Times*

КОРОТКО
ПРО 2012

Європейський парламент відкриє Рік активного старіння, сподіваючись, що люди похилого віку виграють від «солідарності поколінь»

Якщо останній пакет заходів спрацює, 2012 рік може додати ФРН оптимізму. Але криза невдовзі розгориться знову. Країна може схвалити додаткові заходи, щоб не допустити падіння євро, але Меркель втратить позиції, якщо потребуватиме підтримки опозиції під час голосування в бундестазі. Випробуванням стане початок 2012-го, коли в парламенті має відбутися голосування щодо Європейського механізму стабільності (ЄМС) – постійного фонду, який прийде на зміну ЄФФС.

Попри напруження, у коаліції не зникло відчуття самозбереження. Меркель рішуче налаштована уникнути дострокових виборів, які вона може програти. Ще менше ця перспектива усміхається ВДП, що 2011 року втратила представництво в урядах п'яти федеральних земель. Можна очікувати, що коаліція протримається до кінця свого терміну, який спливе у вересні 2013-го.

Негаразди з євро погіршують і без того похмурі прогнози розвитку німецької економіки. Обсяги виробни-

цтва цілком відновилися після рецесії 2008–2009 років, але зростання знову сповільнилося в другій чверті 2011-го, коли криза євро похитнула довіру споживачів. Через послаблення попиту на основних експортних ринках ФРН можливе короткочасне скорочення виробництва. Але безробіття лишатиметься на низькому рівні. Країна і далі відкидатиме ідею, що вона могла б сприяти розвитку світової економіки й послабити кризу євро стимулюванням власної. Коаліція готує пакет скромних змін до податкового законодавства, щоб на початку 2013 року зменшити податки. У планах уряду ще дві різючі ініціативи: відмова від ядерної енергетики до 2022-го й реструктуризація армії після скасування військової повинності 2011-го. У зв'язку зі старінням населення уряд також розглядає можливість реформувати страхування для догляду в похилому віці й вжити заходів зі зменшення загрози бідності для літніх людей. Це нелегке завдання, але його виконання навряд чи справить бажане враження на виборців. ■

Стагнація

Джон Піт

Чи зможе новий іспанський уряд змусити країну працювати?

Для Іспанії 2012 рік видається вкрай скрутним. Новий уряд, обраний у листопаді 2011 року, очолив Маріано Рахой, представник правоцентристської Народної партії. Це є його перша перемога після двох невдалих спроб. Але новому прем'єр-міністрові відстанеться країна не в такому певному стані, як у березні 2004 року, коли Рахой уперше програв соціалістам на чолі з Хосе Луїсом Сапатеро. До того ж Іспанія вже довгий час відчуває на собі тиск з боку ринків облігацій.

До 2009 року впродовж двох десятиліть більшість іспанців із радісною безтурботністю відзначали неспинне поліпшення добробуту: стало зростання, значні підвищення зарплат та різкий спад безробіття. Сапатеро виявив достатню обачність, щоб не порушити цього статус-кво безвідповідальними витратами бюджетних коштів. Але він не провів структурних реформ на ринку праці та на інших ринках, без яких неможливо відновити конку-

рентність національної економіки. Натомість він поринув у соціальне та культурне протистояння з іспанськими консерваторами й багато зусиль поклав на те, щоб заспокоїти норозити автономні регіони Іспанії.

Глобальна економічна криза й проблеми з євро завдали тяжкого удару Іспанії. Прагнучи показати, що його країна не в такому самому стані, як Греція, Ірландія і Португалія, Сапатеро із запізненням на вернувся до справи впровадження строгої економіки та ширших реформ. Але новому уряду доведеться надолужувати змарнований час. Економіка виборсалася з рецесії, але зростання і далі буде дуже млявим. Фінанси майже під контролем – дефіцит бюджету має скоротитися до нижче ніж 3,5% ВВП у 2013 чи 2014 році, а боргів Іспанія має менше, ніж у середньому в єврозоні. Конституцію було змінено, щоб установити жорсткі обмеження бюджетного дефіциту на майбутнє. Але регіони, до яких надходить понад третина бюджетних видатків, можуть ускладнити картину.

Більше турбує брак очевидних джерел зростання після обвалу іспанського ринку нерухомості. Країна вже не може скласти конкуренцію Німеччині й навіть Франції, підвищення продуктивності відстає від збільшення зарплат, а працівники-іммігранти, які влилися в економіку під час будівельного буму, тепер поповнили лави незайнятих. Рівень безробіття знову став найбільшим головним боєм для Іспанії: близько 22% серед дорослих та аж 45% серед молоді віком до 25 років (див. інфографіку).

Не дивно, що іспанці із симпатією ставляться до los indignados – нещодавно постало руху молодих людей, що протестують проти невтішних перспектив на майбутнє. Рівень безробіття штучно високий через наявність великого чорного ринку. Але порівняно з іншими європейськими країнами система колективних угод надто централізована, ставки мінімальної зарплати за високі, податковий клин (відрахування на соціальне страхування) завеликий, а захист тих, хто працює за постійними контрактами, надто надійний. Один із трьох робітників нині працює за тимчасовим контрактом. Така дворівнева система підриває безпеку працевлаштування тимчасових робітників і захищає постійних, через що важче зменшувати зарплату в скрутні часи.

Новий уряд постане перед багатьма іншими викликами, зокрема будуть проблеми з регіонами, які прагнутимуть ще ширшої автономії. Особливо це стосується Каталонії та Країни Басків. Найбільша нагода, якою можуть скористатися нові керманічі, – зменшення рівня безробіття скасуванням національних обмежень щодо ринку праці. ■

**Новому уряду
доведеться
надолужувати
змарнований
час**

Джон Піт,
редактор європейських новин,
The Economist

Якби та якби...

Беппе Северніні, МІЛАН

10 способів трансформувати Італію

Як італійцям навести лад у країні? Політики висунули плани, Європа висловила попередження й дала поради. Але тільки планів, застережень і порад недостатньо. Після 18 років правління Сільвіо Берлусконі без мрій ніяк не обійтись. Ось вам безплатний список побажань на 2012-й.

1. Обрати нового прем'єр-міністра. Якщо це сім'янин, який лягає спати об 11-й годині вечора, – чудово. Якщо він/вона має коханку/коханця, то хай лише одну/одного на раз (і щоб її/його не протягнули до парламенту).

2. Ухвалити новий закон про вибори. Чинний, за яким партійні лідери можуть напхати парламент своїми юристами, лікарями, клієнтами, родичами й коханками, ганебний.

3. Прийняти нову податкову систему. Це цілковитий абсурд, коли лише 0,17% платників податків (76 тис. осіб) декларують доходи понад €200 тис., а в країні щороку продають близько 210 тис. автомобілів класу «люкс». Запровадити електронні платежі як норму. Щоб у магазинах не розповідали раз по раз казочки на кшталт «наш зчитувач кредитних карток барахлить» і в такий спосіб отримували готівку.

4. Щоб італійські політики трималися якнайдалі від індустрії й бізнесу. Розпродати RAI (телерадіо), Enel (енергетика), Eni (нафта), Finmekkanik (банківські операції на пошті).

5. Кардинально змінити теперішню систему судочинства. Італійські громадяни (й іноземні інвестори) не можуть дозволити собі чекати сім років на судові рішення в цивільній справі. Чинні візантійські правила, можливо, тішать юристів, але вони ускладнюють життя решті.

6. Скасувати понад 100 непотрібних адміністративних одиниць – провінцій, але зберегти муніципалітети й регіони. Їх цілком достатньо.

7. Позбутися італійського сенату – нині це зайва копія нижньої палати. Перетворити його на асамблею італійських регіонів (не більше ніж 100 членів).

8. Встановити обмеження для парламентаріїв – три терміни. Деякі італійські депутати в бундестазі уже довше, ніж більшість предметів умеблювання.

9. Запровадити нову систему виходу на ринки й аудиторії за межами Італії. Забути про ENIT (Національна рада з питань туризму), прибрати ІКЕ (відповідає за розвиток зовнішньої торгівлі) та реформувати ІК (інститути італійської культури за кордоном). Надати посольствам ресурси для просування інтересів країни за її межами. Італія виробляє те, що потрібно світу (їжа, мода, дизайн), але неефективно продає.

10. Запровадити «правило Достоєвського» – злочин і кара – в громадському житті. Надто багато людей ловлять на гарячому, але вони відбуваються в найгіршому разі доганями. ■

Беппе Северніні, оглядач Corriere della Sera та автор книжки «Мама мія! Італія Берлусконі: пояснення для нащадків та друзів за кордоном» (Mamma mia! Berlusconi's Italy Explained to Posterity & Friends Abroad)

kmbs

Києво-Могилянська
Бізнес Школа

Для лідерів,
які змінюють
світ

» MBA-програми:

Presidents' MBA [PMBA]

Executive MBA [EMBA]

Master in Business
Leadership [MBL]

Master in Banking
& Finance [MBF]

Rethinking Business [RB]

» Відкриті програми:

стратегія • маркетинг
ТОС • комунікації • PR
менеджмент
фінанси • продажі

» Корпоративні програми

Київ, вул. Волоська, 8/5
+38 [044] 490 6635
team@kmbs.com.ua

kmbs Києво-Могилянська
Бізнес Школа
kmbs.ua

Владімір II

Аркадій Островскій, МОСКВА

Такий знайомий наступний керманіч Росії

Зрозуміло одне: Владімір Путін повернеться до Кремля на посаду президента Росії після виборів у березні 2012 року, а Дмитрій Медведєв стане прем'єр-міністром. Самі перегони не матимуть нічого спільного з обміном посадами. Рішення було прийнято в приватному режимі, й Путін оголосив його на всю країну, виступаючи на зборах «Единой России» у вересні. Кампанія буде просто підтвердженням.

Повернення Путіна до Кремля не дивує, бо він ніколи не випускав влади зі своїх рук. Призначення Медведєва президентом у 2008-му мало на меті просто обійти конституційну норму, за якою Путін (вперше обраний у 2000-му) мав залишити посаду глави держави після двох каденцій. Він, власне, це й визнав, сказавши, що домовився про такий хід із Медведєвим кілька років тому. Це нібито має пояснити, чому нинішній очільник, який лише трохи поступається прем'єрові популярністю, іде з поста президента, передаючи його своєму патрону. Але це також вияв зневаги до російських виборців та свідчення перемоги приватних домовленостей над інституціями і Конституцією.

Путін явно має намір володарювати ще 12 років завдяки поправці до Конституції, якою тривалість одного президентського терміну було збільшено до шести років. Але чи втримається так довго корупційно-споживацька система, яку він створив у Росії? Його повернення – це не так продовження минулого, як початок нового періоду в пострадянській історії, що цілком може закінчитися кризою (у кращому разі) або, можливо, навіть розпадом держави (у гіршому).

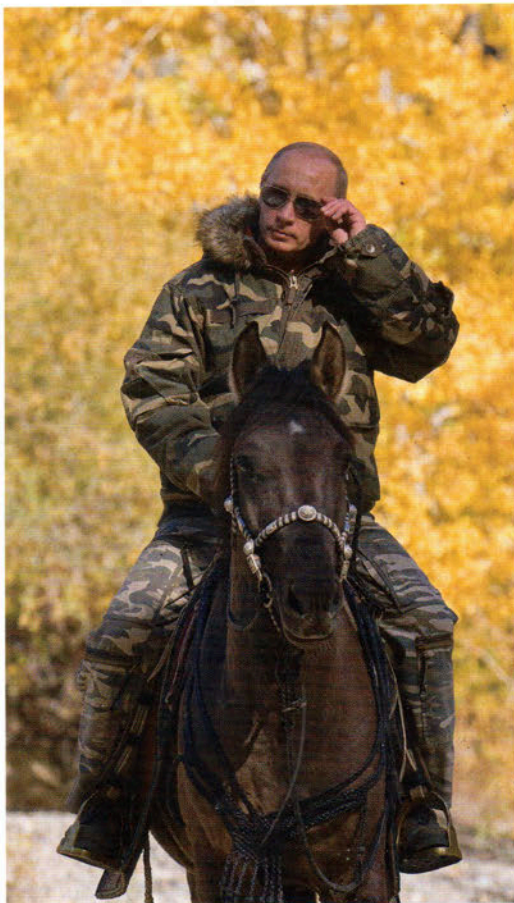
Почнімо з економіки. Розтиражовані показники видаються непоганими. У 2012-му російська економіка зросте приблизно на 4%, інфляція вже спадає, рівень безробіття низький. Але ці цифри не відображають глибокого відчуття стагнації й структурної слабкості Росії. За останні 12 років правління Путіна російська економіка й бюджет стали набагато залежнішими від цін на нафту й газ, які нині становлять дві третини російського експорту. Щоб збалансувати бюджет і водночас виконати передвиборчі обіцянки президента, країна має продавати нафту по \$120 за барель. Шість років тому російський бюджет був збалансований за ціни \$50.

Різке зростання витратків та інші причини змусили піти у відставку Алексея Кудріна, найкомпетентнішого російського міністра фінансів, який до того ж зумів найдовше втриматися в цьому кріслі. Він склав обов'язки через два дні після заяви про те, що Медведєв стане

Аркадій Островскій, кореспондент у Москві, *The Economist*

КОРОТКО ПРО 2012

Фінляндія планує ухвалити гендерно нейтральний закон про шлюб, яким буде визнано союзи гомосексуалістів

Моє царство й кінь

наступним прем'єр-міністром. Кудрін, в активі якого зменшення колосального зовнішнього боргу Росії 10 років тому і переведення надходжень від продажу нафти й газу в стабілізаційний фонд, який допоміг країні витримати фінансову кризу 2008-го, не погодився з марнотратними планами Медведєва. Він особливо заперечував проти рішення збільшити військові витрати на 3% ВВП протягом наступних трьох років – це сума, яку РФ щороку витрачає на освіту.

У Росії гроші не скінчаться ані 2012-го, ані навіть 2013-го. Вона має резерви на суму понад \$500 млрд і може легко позичати кошти. Але це не вирішить таких проблем, як придушена конкуренція і беззаконня, які гальмують розвиток, а люди й гроші залишають країну. Відплив капіталу триватиме.

НОВА ТЕМА

Багато спостерігачів очікують, що Путін увійде в нове амплуа – реформатор економіки. Він уже закликав до фінансової дисципліни, але водночас обстоює більші видатки на інфраструктуру та армію. Проте найочевидніший шлях до розвитку – зробити економічну й політичну конкуренцію відкритою, а це суперечить самій природі путінського режиму.

Тому Путіну й справді знадобиться новий наратив, щоб подати в прийнятному соусі своє чергове президентство народу, який втомився від його «стабілізації» й пустодзвонної медведєвської «модернізації». Новою темою, вочевидь, стане інтеграція Росії та колишніх радянських республік. Нинішній прем'єр вбачає свою історичну роль у відновленні зв'язків (і впливу), які було втрачено з розпадом СРСР. Він вважає Митний союз РФ, Білорусі й Казахстану, який набирає чинності 1 січня 2012 року, ядром російського еквіваленту європейської інтеграції, яка привела до економічного зростання ЄС. Росія пресуватиме Україну, щоб та приєдналася до Митного союзу й відмовилася від Угоди про асоціацію та вільну торгівлю з Євросоюзом.

Однак найбільша відмінність між ЄС та путінським проектом полягає в тому, що західноєвропейські країни були демократичними й вступили до союзу добровільно, а колишні радянські республіки – корумповані автократії. Їхні керманічі цілком усвідомлюють, що економічна інтеграція з Росією – це втрата суверенітету і майна. Через це в РФ також розвиватиметься націоналізм, який уже сягнув небезпечного рівня. Якщо агресивна реінтеграційна кампанія Путіна вийде за межі риторики, можливі абсолютного нередачувані наслідки – від воєнних конфліктів на теренах колишнього СРСР до зміни окремих режимів. Хоча й маючи на меті відновити Радянський Союз, Кремль, здається, рішуче налаштований іти шляхом, який призвів до його розпаду 20 років тому. ■

Путін
явно має
намір
правити
ще 12
років

044 537 53 27
www.alfabank.ua/aclub

Мистецтво банківського обслуговування

А
—

К Л У Б

від Альфа-Банку

**ВИСОКИЙ
РІВЕНЬ СЕРВІСУ
КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ
ІНДИВІДУАЛЬНЕ
ОБСЛУГОВУВАННЯ**

Усі на борт

Барбара Бек

Жінки обіймуть керівні посади

Жінки вже багато років стукають у двері, за якими засідає керівництво їхніх компаній, здебільшого марно, але цілком можливо, що невдовзі їх там побільшає. Невдовзі, але не просто зараз. Останнім часом швидко зростає відсоток жінок у нижчій та середній ланці менеджменту, але на самій вершині керівної піраміди їх украй мало. За даними нью-йоркської компанії Catalyst, в Америці серед професіоналів і менеджерів нижчого та середнього рівня у великих фірмах жінки становлять понад 50%, серед старших менеджерів лише 14% і лише 3% поміж директорів.

Серед членів правління великих відкритих акціонерних компаній у США та Британії частка жінок – лише 16%. У Південній Європі вона просто мізерна. Тільки скандинавські країни можуть похвалитися пристойним відсотком жінок-керівників. Однак нині набирає оборотів тенденція до зростання цих показників усюди.

ПРОЧУХАНКА ВІД КОМІСАРА

Навесні 2011-го Вівіан Редінг, комісар ЄС із юстиції, зібрала впливових бізнесменів із 10 європейських країн і вичитала їм за те, що замало жінок просуваються до керівних посад найвищого рівня. Якщо ситуація не зміниться, «я повернуся до цього питання за рік. Якщо саморегуляція не спрацює, готова вжити подальших заходів на рівні ЄС», – сказала Редінг. Одним із таких заходів може стати введення обов'язкових квот.

Деякі країни ЄС уже пішли цим шляхом. У Франції ухвалили закон, який змушує всі компанії підвищити частку жінок-керівників до 40% до кінця цього десятиліття. В Іспанії відкриті акціонерні й великі приватні компанії мають підвищити кількість жінок – членів правління до такого самого показника вже до 2015 року. Німеччина наразі обговорює питання про потребу в таких квотах, а деякі великі компанії самі зголосилися досягнути таких показників. Норвегія, що не входить до ЄС, виставила планку на рівні 40% майже десятиліття тому. У 2009-му кількість жінок – членів правління там справді сягнула цієї позначки, але відтоді трохи зменшилася.

Проте не всім до вподоби квоти, тому інші країни йдуть своїм шляхом, переважно використовуючи саморегуляцію. У США Комісія з цінних паперів і бірж тепер

вимагає від комітетів, які номінують кандидатів у члени правління, пояснити критерії добору. У Британії уряд замовив звіт про кількість жінок-керівників, і його оприлюднили на початку 2011 року. Цей документ наголосив на потребі дотримуватися більшої прозорості під час призначення керівників найвищої ланки й надавати набагато докладнішу інформацію про частку жінок на різних рівнях організації. Низка інших країн ввели правила, за якими компаніям пропонують або призначити більше представ-

Ох і хлопці!

Жінки в радах директорів, вересень 2011, % загальної кількості

За даними McKinsey, Catalyst

ниць прекрасної статі, або пояснити, чому вони цього не зробили. Прихована погроза полягає в тому, що коли добровільні зобов'язання не дадуть бажаних результатів, то буде вжито жорсткіших заходів.

Звідки такий раптовий спалах бурхливої діяльності після довгих років повільного прогресу? Уряди багатьох держав усвідомили, що до національної економіки треба залучити всіх талановитих фахівців, яких тільки можна, попри високий рівень безробіття в низці заможних країн після фінансової кризи. За останні десятиліття величезна кількість жінок у Європі та інших регіонах здобули вищу освіту і тепер становлять більшість поміж нещодавніх випускників. Дослідження, які проводяться час від часу, засвідчують, що компанії, у яких багато високих керівних посад обіймають жінки, успішніші від тих, у яких їх менше або й зовсім немає. ■

Барбара Бек, редактор спеціальних репортажів, *The Economist*

КОРОТКО ПРО 2012

ЄС затвердить Гімарайш у Португалії та Марибор у Словенії європейськими культурними столицями на наступний рік

Також читайте в цьому розділі:

Що не дає Обамі змінити закон про охорону здоров'я 40

Дивна економіка 41

Лише можливо... 41

Пошта вмирає 42

Від А до Zydco 42

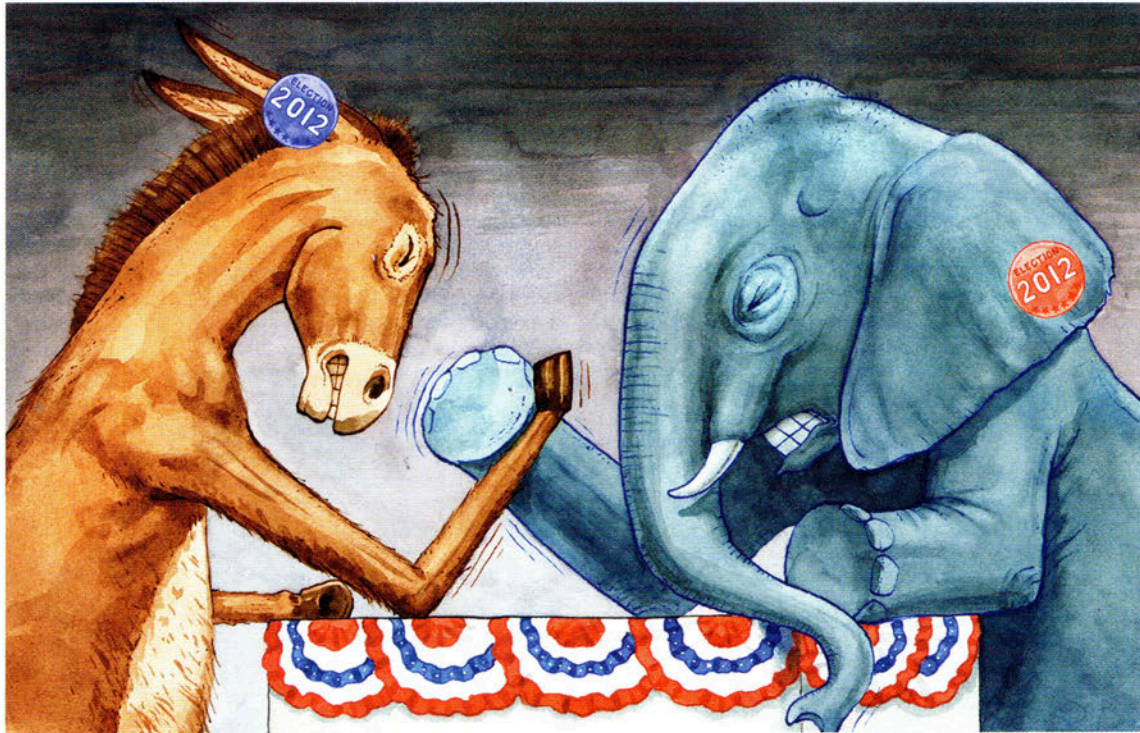
Wi-Fi на «стероїдах» 44

Шеріл Сандберг:

вплив соціальних ЗМІ 46

Без надії, але зі змінами

Едвард Макбрайд, ВАШИНГТОН, федеральний округ КОЛУМБІЯ

Наскільки все змінилося за чотири роки

На початку 2011 року Обама бачився однозначним претендентом на переобрання. Економіка, хоч і непевно, але рухалася до покращення. Скорочувалося безробіття. Коли діючий президент виставляє свою кандидатуру, виборці зазвичай дивляться на кампанію як на референдум з оцінювання його діяльності і здебільшого дають позитивну оцінку. Після Другої світової війни лише троє з очільників держави у такій ситуації програли вибори (Джеральд Форд, Джиммі Картер та Джордж Буш-старший).

Але потім економічні перспективи пішли на спад. Безробіття знову почало зростати. Сам Білий дім 2012 року очікує на його середній рівень близько 9% – найвищу цифру в рік виборів, починаючи від 1940-го. За таких обставин, якщо громадяни справді дивляться на голосування як на референдум, Обамі покажуть на двері.

Тому наступного року він намагатиметься натомість побудувати електоральний процес як, власне кажучи, вибір між ним та опонентом-республіканцем. Його рекламне гасло звучатиме приблизно так: «Може, в мене й не все йшло добре, але в нього все буде погано». Це означає, що кампанія видасться надзвичайно негативною і абсолютно відмінною від багатьох розмов про надії та зміни, на яких Обама в'їхав у Білий дім минулого разу.

Операція з очорнення республіканського вису-

ванця буде набагато легшою, якщо номінацію виграє Рік Перрі, губернатор Техасу, один із головних претендентів. Йому доведеться відповісти за все: від браку медичних страхових полісів у великій частині техасців до надміру щедрої гостинності, з якою зустрічали його бізнесмени, котрі співпрацюють з урядом штату. Але результати номінації поки що

Вибори-2012 залишать Америку приблизно там само, де вона й починала

вгадати важко: цілком може статися так, що якийсь інший кандидат переможе в перших трьох штатах, де буде проведено праймериз, і це приведе до затяжної, непередбачуваної кампанії. У цьому випадку змагатися доведеться з Міттом Ромні, а він має і фінансову, й організаційну перевагу. Фактично в цих виборах гроші відіграватимуть навіть більшу роль, ніж звичайно. Найдужче витратимуться не кандидати й партії, а так звані суперкомітети політичної дії (superPACS) – нова порода груп впливу в політикумі, яка виникла завдяки скасуванню Верховним судом і без того вже нечисленних обмежень на політпожертвування. На відміну від старих правил ведення виборчої кампанії, ці «суперкомітети» можуть збирати гроші в необмежених кількостях від анонімних спонсорів і віддавати їх на рекламу політич-

КОРОТКО ПРО 2012

Якщо не буде заперечень з боку політиків, **Бюро перепису населення** видасть остаточний статистичний огляд (який публікується щороку, починаючи з 1878-го), у якому буде названа цифра фінансових заощаджень – \$2,9 млн

Едвард Макбрайд, кореспондент у Вашингтоні, *The Economist*

КОРОТКО ПРО 2012

Верховний суд визначив кінцевий термін, коли Каліфорнія має зменшити кількість ув'язнених у своїх переповнених тюрмах до 155% з нинішніх 200%

них кандидатів або чорний піар для їхніх опонентів. Тут демократи, незважаючи на максимальні зусилля профспілок, значно відставатимуть від республіканців. Але вони намагатимуться пом'якшити удар тим, що звинуватять останніх у таємному пособництві корпоративним інтересам.

Звичайно, Обама – небезпечний суперник у виборчій кампанії, а спонсорські кошти до нього просто пливуть рікою. Цього разу він діятиме так само спритно, як і 2008 року. До того ж республіканцям зашкодить їхня ворожість до іммігрантів – це дозволить президентові зберегти за собою більшість голосів іспаномовних виборців, бо ця частина населення зростає дуже швидко. Вони також відлякають старше покоління своїми радикальними планами переглянути програми соціального забезпечення (пенсії) та охорони здоров'я для людей похилого віку. Своєю чергою, це робить вирішальними для підсумків виборів такі непередбачувані в плані волевиявлення штати, як Флорида й Колорадо, населення котрих, узагалі-то, вже значно розчарувалося в нинішнього президента. Республіканцям треба дуже постаратися, щоб програти вибори. Наприклад знайти настільки недолугого кандидата, щоб він не зміг скористатися дедалі більшим і відчутнішим обурен-

ням американців, яке викликав плачевний стан економіки.

Від цієї самої болячки потерпатимуть і вибори до Конгресу. Розгніваний електорат позбавить демократів більшості в Сенаті, хоча відрив не буде аж таким значним, щоб дати республіканцям 60 голосів, необхідних для подолання обструкції. Демократи ще можуть знову виграти кілька місць у Палаті представників, але не стільки, щоб повернути в спікерське крісло Ненсі Пелосі. За відсутності переважної більшості в обох палатах Конгрес працюватиме вкрай неефективно. Він буде розколотий фракційними чварами й не зможе зробити жодних важливих кроків, хіба що вживатиме напівзаходів.

Інакше кажучи, попри весь ентузіазм, вибори-2012 залишать Америку приблизно там само, де вона й починала: із застоєм в економіці, політичним розколом та загрозою зменшення статусу на міжнародній арені, принаймні відносною. У нового президента буде замало інструментів, щоб дати всьому цьому раду, а також підтримки від Конгресу, щоб могли ними скористатися взагалі. Цього цілком досить, щоб виникло запитання: і чого у 2012-му весь світ має півроку перейматися тим, хто стане господарем Білого дому? ■

У черзі до лікаря

Шарлотта Говард, *НЬЮ-ЙОРК*

Законопроект Барака Обами про охорону здоров'я відправлено на розгляд Верховного суду

Десять років демократи сподівалися на реформу системи охорони здоров'я. Можна сказати, що в 2010-му вони її нарешті отримали, але очікування триває. Головні положення закону наберуть чинності не раніше ніж 2014-го. Найважливіше – демократи сподіваються на визнання конституційності закону Верховним судом і на те, що це рішення раз і назавжди змусить замовкнути критиків реформи.

Республіканці взялися боротися з реформою і почали подавати позови до суду в перші ж хвилини після підписання документа президентом Бараком Обамою. Суди нижчої інстанції вже розглянули ці справи. У 2012 році суперечка нарешті вийде на рівень Верховного суду.

Головне питання – конституційність «індивідуального мандата», за яким покарання передбачене для кожного, хто не купив страхового поліса. Адвокати Обами кажуть, що мандат цілком законний і дозволений пунктом про регулювання торгівлі, що міститься в американській Конституції. Особа, яка не придбала страхового поліса, неминуче змусить оплачувати своє лікування коштом інших, а це впливає на торгівлю між штатами.

А ви точно застраховані?

У серпні 2011 року група суддів апеляційного суду не погодилася з таким формулюванням. «З погляду уряду, – написали вони, – випливає аргумент, що сам факт існування людини має істотний вплив на торгівлю між штатами, а отже, Конгрес може втрутитися в будь-який момент протягом її життя». Мандат, на думку суддів, «охоплює неймовірно широкий спектр явищ». Можливо, такої самої думки буде і Верховний суд.

Проте судові рішення не покладе край суперечкам. Штати і компанії пробують самі перестраховатися. Штати борються з непосильною вартістю програми охорони здоров'я для малозабезпе-

чених Medicaid. Щоб зменшити видатки на неї, губернатори хочуть перевести її користувачів на комплексну програму managed care і виплачувати нижчу фіксовану суму на охорону здоров'я замість того, щоб розраховуватися за надання кожної окремої медичної послуги.

Галузь охорони здоров'я теж адаптуватиметься до нових умов. Медичні страхові компанії вже намагаються рекламувати профілактичні програми. У 2012 році ця тенденція лише посилиться. Поки у Вашингтоні пануватиме непевність щодо реформування системи охорони здоров'я, штатам і компаніям доведеться вирішувати всі проблеми самотужки. ■

Шарлотта Говард, кореспондент з питань охорони здоров'я, *The Economist*

Рішення суду не покладе край суперечкам

Далеко не в нормі

Грег Ін, ВАШИНГТОН, Федеральний округ КОЛУМБІЯ

Процес одужання економіки загальмовується

За нормальних обставин у 2012 році американська економіка рухалася б у бік поміркованого, можливо, дещо сповільненого підйому. Споживачі й підприємства вже почали відновлювати свої фінанси, і немає того звичного дисбалансу, який сигналізує про спад. Але обставини зараз далекі від норми. Економіка – заручник американських і європейських політиків, яким так легко прийняти неправильні рішення в найменш слушний для цього момент. У результаті маємо дві перспективи: або економіка подолає 2-відсотковий бар'єр річного зростання, визначений у прогнозах аналітиків, зменшивши безробіття до позначки нижче ніж 9%, що принесе Баракі Обамі перемогу на виборах у листопаді, або, що менш імовірно, збіг несприятливих обставин і непередбачених політичних рішень зіштовхне економіку назад у рецесію та прирече нинішнього президента на поразку.

Подолання наслідків фінансових криз зазвичай відбувається повільно, тому що банки, домогосподарства і компанії виплачують борги, накопичені за роки процвітання (делеведрдж, тобто процес зменшення частки позичених коштів). Навіть у такому випадку залишається ще чимало можливостей. Економісти Кармен і Вінсент Рейнгарт виявили, що середнє зростання економіки на душу населення в перше десятиріччя після п'яти найбільших криз становило лише близько 2%.

США починають рух за наявності одного великого мінуса. Під час попередніх криз інші країни заповнювали вакуум від зменшення приватних і державних витрат за рахунок зростання попиту на американську експортну продукцію. Проте цього разу більша частина багатого світу перебуває в депресії.

Добра новина: у приватному секторі скорочення частки позикових коштів пішло далеко вперед. Банки провели реструктуризацію капіталу і послаблюють стандарти андеррайтингу, за винятком іпотеки. Заощадження домогосподарств зупинилися на рівні приблизно 5% наявного доходу. У результаті загальна сума банківських позик, яка різко зменшилася з 2008-го до початку 2011-го, тепер знову зростає. За оцінками банку Goldman Sachs, заощаджувальна поведінка населення, яка 2009 року гальмувала темпи зростання на 3,2 процентного пункта, зараз, навпаки, сприяє зростанню (див. схему).

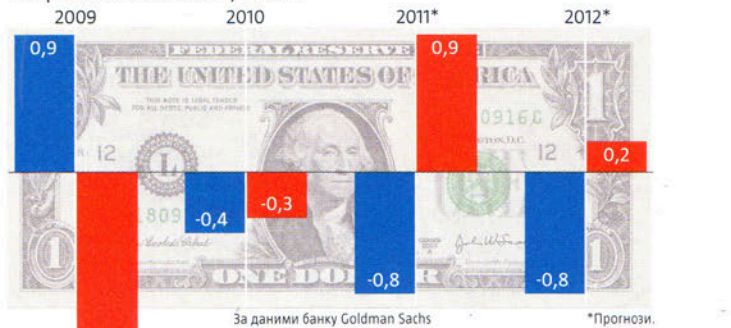
А ТИМ ЧАСОМ У ЄВРОПІ...

Усе це не забезпечить V-подібного відновлення економіки, але гарантує поліпшення після 2011 року, коли перспективу одужання спочатку перекреслили високі ціни на нафту і руйнівне цунамі в Японії, а потім політичний параліч. У 2012-му інфляція становитиме менше ніж 2%, що допоможе відновити купівельну спроможність споживачів і стимулюватиме Федеральний резерв дотримати обіцянки щодо мінімальних короткострокових відсоткових ставок.

Якщо загальна картина така сприятлива, то чому ж із початком четвертого кварталу 2011 року дохідність облігацій, курси акцій і середні дохідності корпоративних

Час збігає

Вплив приватних і бюджетних заощаджень на зростання економіки, % ВВП

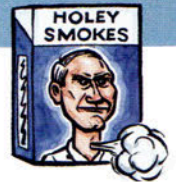
боргів є такими, наче вже почалася рецесія? Відповідь уміщується в одне слово – політика. І в Європі, і в Америці політики не можуть дійти згоди щодо того, як саме вирішити проблеми своїх країн. Як наслідок – політика майже паралізована, і запроваджується режим суворого економії. Штати не в змозі вийти із запутаної кризи європейських суверенних боргів і банків, але їм доведеться розплачуватися, якщо цього не вдасться зробити й самій Європі: під удар потрапить американський експорт, а банки США скоротять кредитування, якщо постраждають від такої самої втрати довіри, як і їхні європейські колеги.

Звісно, американських політиків самих цілком стане на те, щоб потопити економіку. Збільшення дефіциту 2009 року поглинуло значну частину обмежувального тиску від приватного делевереджу. Нині відбувається зворотний процес.

Обама запропонував урівноважити таке становище за допомогою фінансового стимулювання обсягом у \$447 трлн. У найкращому разі він отримає половину цієї суми за рахунок продовження терміну пільгового оподаткування на фонд заробітної плати та кількох інших способів, які не можуть гарантувати значних результатів. Теоретично він разом із Конгресом може поєднати посилене стимулювання з масштабнішим зменшенням дефіциту через реформування пільг (як от медичне обслуговування і пенсії) та податків. Ідеальний шлях до цього – створити спеціальний комітет у Конгресі й зобов'язати його знайти способи скоротити дефіцит на \$1,2–1,5 трлн за наступне десятиріччя. Але комітетові важко буде дійти згоди. Рік президентських виборів, коли обидві партії ще впертіше дотримуватимуться протилежних позицій, ідеально підходить для того, щоб і далі грати на публіку. У 2011-му це мало не призвело до кризи федерального уряду і дефолту. Ризик повторення ситуації дуже високий, що не може не викликати занепокоєння. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Починаючи з жовтня виробники сигарет мають супроводжувати свою рекламу графічними ілюстраціями, наприклад, зображенням курця, який видихає дим через отвір у шії

Грег Ін, редактор відділу економіки США, The Economist

Лише можливо...

Після Чилі, Нової Зеландії і Японії **потужний землетрус** на Тихоокеанському узбережжі Америки замкне «вогняне кільце».

Лівий популізм перейде до насильства, підкріплений обуренням політики Волл-стрит.

Бум у **вищій освіті** виявиться просто дорогою бульбашкою, і тепер вона лопне.

Кінець епохи листонош?

Андреас Клат, ЛОС-АНДЖЕЛЕС

Поштова служба Америки почне самоліквідуватися

У 2011 році Поштова служба США ледве пережила фінансовий колапс. Якби вона була приватним підприємством, то вже збанкрутувала б. У 2012-му їй доведеться або визнати свою відсталість від сучасних технологій, або перетворитися на щось зовсім невпізнанне.

Проблеми в пошті почалися 40 років тому, і по-

Андреас Клат,
кореспондент
на Західному узбе-
режжі США,
The Economist

Від А до Zydecos

Лейн Грін, Нью-Йорк

Розкішна англійська в Америці

На те, щоб видати «Оксфордський словник англійської мови» (Oxford English Dictionary), знадобилося понад чотири десятиліття. «Словник регіональних діалектів англійської мови» (Dictionary of American Regional English (DARE), який зібрав розмовні слова і вирази з усіх куточків величезної країни, було започатковано в 1965-му. У 2012-му нарешті вийде останній том – Sl-Z, який закінчується словом zydecos (музичний стиль, що зародився в Луїзіані, основний інструмент – акордеон).

DARE несе на собі сильний відбиток минувшини. Більшість «сирого» матеріалу (з анкет, заповнених американцями, які від самого народження прожили на одному місці) було зібрано з 1965 по 1970 рік. Відтоді мова стала одноріднішою. Якщо колись металеві пристрої, прикріплені вздовж даху для відведення дощової води, називалися лотками, жолобами або відводами, то тепер вони продаються по всій країні під загальною назвою «водостічна труба». Але виразні місцеві відмінності все ще зберігаються. Головний редактор DARE Джоан Голл розповідає, що її улюблене слівце звідти – bobbasheely, діалектизм із південних штатів. Воно запозичене з мови індіанців племені чокто й означає «добрий приятель», а також може використовуватися як дієслово «прогулюватися» або «дружити». Як писав Вільям Фолкнер у романі «Злодії»: «А тепер ви з кралечкою ходіть собі гарненько назад до готелю». Тож нехай мова і різноманітність будуть «бобашилями» весь 2012 рік і після нього. ■

Лейн Грін, редактор мовного блогу Johnson, *The Economist*, автор книжки «You Are What You Speak» («Скажи мені, як ти говориш, і я скажу, хто ти»), видавництво Delacorte

стали вони на політичному ґрунті. У 1970 році Конгрес вирішив зробити її квазінезалежною від федерального уряду, перекривши потік коштів від платників податків. Але при цьому листоноші все ще були змушені обслуговувати кожного адресата в Америці, хоч би в якій глушині він жив. Разом це приблизно 150 млн адрес, і щороку додається близько мільйона нових. Тож витрати лише зростають.

Далі Америка відмовилася лібералізувати роботу пошти так, як зробили це європейські та азійські країни. Тут усе ще заборонено використовувати приміщення поштових відділень (а їх більше, ніж усіх McDonald's, Starbucks і Wal-Mart разом узятих) для надання переважної частини банківських та страхових послуг, а також з роздрібною торгівлі і логістики. У 2006 році Конгрес обмежив право Поштової служби встановлювати ціни на марки.

А тоді вже справу довершив ринок, тобто американське суспільство. Обсяги кореспонденції зменшилися приблизно на 22% з часу пікових значень 2006 року, і цей процес триває.

У 2000-му майже ніхто не сплачував рахунків через інтернет, але минуло 10 років, і це робить понад половина всіх американців, а незабаром будуть усі. Фотографії, різдвяні листівки, журнали, запрошення – люди певного віку навіть не можуть уявити собі, навіщо взагалі було надсилати все це в конверті, а не через Facebook, електронку або з iPad.

Ці американці, якщо вони взагалі думають про пошту, клянуть її, розгрібаючи купи рекламного мотлоху, чужої кореспонденції, доставленої не тому адресатові, та повідомлень, яких вони воліли б взагалі не одержувати. Або, як у Радянському Союзі, вистояючи чергу з паспортом у поштовому відділенні. Тому що все, що залишилося на ринку для поштової служби, – це повістки до суду, офіційні бланки та інший бюрократичний непотріб. Усе цікаве надходить електронною поштою або по UPS (United Parcel Service, Єдина служба доставки дрібних вантажів).

Люди похилого віку, малозабезпечені або ті, що живуть у сільській місцевості, звичайно, дивляться на пошту інакше. Дехто має лише епізодичний доступ до мережі інтернет. Для багатьох місцеве поштове відділення – це привіт із минулого, з тієї колишньої Америки, яку вони люблять згадувати. Тож дебати спочатку мають пройти через половинчасті заходи і несприйняття. Конгрес дозволить пошті провести якісь операції з коштами, призначеними для виплати пенсій та медичного обслуговування, і звільнити ще більше працівників.

Але в 2012 році суперечки розгоряться по-справжньому. Пошті дозволять припинити доставляти суботню кореспонденцію, а згодом й надавати інші послуги, можливо, навіть усі регулярні операції. Коли це стане незаперечним фактом, клієнти масово почнуть відмовлятися від обслуговування. Наприклад, стає дедалі легше візувати документи за допомогою електронного підпису, тож навіть бюрократія перейде на роботу в онлайн (як напишуть у прес-релізах, на екологічний режим роботи).

Якщо пошта виживе, то це буде щось зовсім інше. Можливо, вона здійснюватиме утилізацію електронних відходів, можливо, протиепідемічні щеплення для населення. Адже є фізична інфраструктура для доступу до будь-якого куточка країни. У 2012 році США вирішуватимуть, скільки цієї інфраструктури потрібно зберегти і як правильно нею розпорядитися. ■

**Усе цікаве
приходить
електронною
поштою
або по UPS**

ASX

ЕКСКЛЮЗИВНІ ЦІНИ НА MITSUBISHI ASX*

Акційні пакети

до
24 000**
грн

на весь модельний ряд
позашляховиків

* Під ексклюзивними цінами на Mitsubishi ASX розуміється вартість автомобіля зі знижкою до 8000 грн, залежно від комплектації. Акція діє з 12.10.11 р. до 31.12.11 р. Деталі акції - в салонах офіційних дилерів Mitsubishi Motors та на сайті www.mitsubishi-motors.com.ua. Mitsubishi EA Ec Ікс. Mitsubishi EcІстанс Пекідж.
** Розмір акційного пакета залежить від моделі авто. Вартість акційного пакета становить 1 грн. Акція діє з 01.10.11 р. до 31.12.11 р. Деталі акції - в салонах офіційних дилерів Mitsubishi Motors та на сайті www.mitsubishi-motors.com.ua. Mitsubishi Motors.

Інформаційна лінія Mitsubishi Motors

0 800 50 03 50

(безкоштовно в межах України зі стаціонарних телефонів)

www.mitsubishi-motors.com.ua

Білі частоти як «стероїди» для Wi-Fi

Нік Валері, ЛОС-АНДЖЕЛЕС

Завдяки цифровому телебаченню починається друга бездротова революція

КОРОТКО ПРО 2012

Нові правила, встановлені Агентством з охорони довкілля, зменшать викиди вугільних теплоелектростанцій, чим будуть невдоволені промисловці

Нік Валері, ведучий колонки Difference Engine, The Economist

Подумайте, наскільки легшим стало використання комп'ютера після появи технології Wi-Fi. Вона звільнила користувачів від цих жахливих інтернет-кабелів і дала змогу ходити по дому чи офісу з ноутбуком або планшетом у руках, заходити на сайти в мережі, здійснювати безплатні телефонні дзвінки, надсилати без дротового під'єднання файли в друк, відео – на телевізори і робити ще багато всякої всячини. А що, якби радіопроміні Wi-Fi могли поширюватися не на кілька десятків метрів, а на кілька миль і їм не заважали б ні дерева, ні рельєф місцевості, ні стіни й вони могли б безперешкодно проникати в кожний закуток будь-якої споруди? Саме це обіцяє нам новий стандарт безпроводного зв'язку – технологія white-space.

Термін white-space (білі частоти, білий простір) технічним жаргоном означає телевізійні канали, які залишали без використання в одному місті, щоб не перешкоджати мовленню телевізійних станцій на каналах суміжної частоти в сусідньому. На початку ери телебачення керівництво телекомунікаційних компаній зарезервувало приблизно 50 каналів для телестанцій. Але через побоювання виникнення перешкод у жодній міській зоні ніколи не використовували всі наявні 50 каналів. У сільській місцевості такі білі частоти часто становили до 70% або й більше загальної частотної смуги, відведеної для телевізійного мовлення.

Після недавнього переходу з аналогового на цифрове телебачення значна частина цього захисного білого простору стала просто непотрібною. На відміну від аналогового телебачення цифрові сигнали не зливаються, а відтак можуть щільно прилягати один

до одного. Отже, телевізійні мережі нині потребують трохи більше ніж половину всього спектра частот, який вони займали раніше.

Перевага білого простору в тому, що частоти телевізійного мовлення (від 54 МГц до 806 МГц) були обрані передусім завдяки дальності, на яку вони поширюються, і здатності проникати крізь перешкоди. Вони також добре підходять для швидкісного передавання інформації. Там, де Wi-Fi може приймати і надсилати дані зі швидкістю 160–300 мегабіт на секунду, білі частоти можуть робити це на швидкості 400–800 мегабіт.

У США найкращі для цього частоти (смуга 700 МГц, що охоплює з 52-го по 69-й канали на старому телевізійному регуляторі) були продані з аукциону 2008 року компаніям мобільного телефонного зв'язку. Разом оператори Verizon, AT&T та інші заплатили майже \$20 трлн за цю елітну частину безпроводного спектра. Звільнені білі частоти нижче ніж 700 МГц стануть доступними для використання населенням без потреби мати ліцензію.

А що, якби радіопроміні Wi-Fi могли поширюватися на кілька миль?

ХОЧЕШ ПОГРАТИСЯ НА МОЇХ ЧАСТОТАХ?

Білий простір має допомогти вирішити проблему пропускну́ї спроможності, що вже почала перетворюватися на бич безпроводних мереж загалом, адже дедалі більше користувачів завантажують фільми, телесеріали та інше відео з інтернету через бездротовий доступ, замість того щоб робити це з традиційних кабельних, супутникових або ефірних телеканалів.

Десяток років тому найбільше частот займали юзери, які завантажували музику з Napster або інших пірингових веб-сайтів. Тепер любители медіа частіше роблять це з Amazon, iTunes або Hulu (які зазвичай займають у 14 разів більше смуг частоти, ніж музичні файли) або з Netflix (110 разів). У дефіциті частот можна також звинуватити дедалі популярніші iPhone та Android, а також медіа-планшети на зразок iPod.

Крім вирішення проблеми з пропускну́ю спроможністю білі частоти можуть закінчитися безпроводною революцією, навіть більшою за хвилю інновацій, що накрила понад десятиріччя тому, коли Wi-Fi, Bluetooth та інші безпроводні технології захопили неліцензійну частоту 2,4 ГГц, яка раніше була зарезервована за мікрохвильовими печами і системами відкриття гаражних дверей. Дехто з утаємничених навіть говорить про те, що білі частоти дають можливість скористатися «третьою комунікаційною трубою», яка змагатиметься з кабельним і телефонним каналами доступу до інтернету. Інші вбачають у них дешевшу альтернативу нинішній системі мобільного телефонного зв'язку.

Microsoft поки що використовує лише дві експериментальні антени для білих частот замість тисяч точок доступу Wi-Fi, і це дає компанії змогу забезпечити покриття 200 га території свого кампусу в Редмонді, штат Вашингтон. За допомогою активних зон дії білих частот, які покривають такі великі площі, супермаркети, торгові центри і навіть органи місцевого самоврядування можуть використовувати їх для надання безплатних (із рекламою) інтернет-послуг своїм клієнтам та місцевому населенню: доступу до мережі, здійснення безкоштовних дзвінків через Skype, Google+ тощо.

Мрії на порожньому місці? Аж ніяк. Технічні проблеми все ще є, але перше обладнання бізнес-рівня для білих частот уже ось-ось буде запущено в обслуговування, а комерційні випробування різноманітних аплікацій очікуються протягом усього 2012 року. Через який час люди зможуть купувати собі домашні роутери для білих частот за \$100? На думку більшості, щонайпізніше це буде 2015-й. ■

Кому потрібен телевізор?

**1969 рік.
Американці летять
на Місяць.**

А ми зберігаємо гроші.

112 років класичного банкінгу

Ми завжди з великою увагою стежимо за важливими подіями новітньої історії. А також продовжуємо займатися тим, що виходить у нас найкраще: дбаємо про фінансовий добробут наших клієнтів.

Дізнайтеся більше про Банк Кіпру:

0 800 309 900 www.bankofcyprus.com.ua

(усі дзвінки зі стаціонарних телефонів у межах України безкоштовні)

Ліцензія НБУ №106 від 13.07.2010. Усі види банківських послуг.

**Банк Кіпру
Bank of Cyprus**

2012: ділитися – значить ставати сильнішими

Закон Марка Цукерберга про «поширення» для соціальних мереж – це те саме, що й закон Мура для комп'ютерних мікросхем. У сформульованому кілька років тому законі засновника Facebook зазначено, що кількість поширюваної цифрової інформації подвоюватиметься щороку. Ніколи це не буде таким очевидним, як 2012-го. У всьому світі люди все більше ділитимуться своїм життям у режимі он-лайн, змінюючи стосунки на кожному рівні: особистому, комерційному, інституціональному.

Наступного року ми все більше й більше виражатимемо свою індивідуальність і неповторність у соціальних медіа. Профілі будуть не схематичними, а перетворюватимуться на детальні автопортрети, які показуватимуть нашу справжню суть включно з тим, які книжки ми читаємо, яку музику слухаємо, на яку відстань бігаємо, куди їздимо, які акції підтримуємо, з яких котячих відео сміємося, а також наші вподобання і контакти. І, звісно ж, до цього руху в бік достовірності треба буде звикнути. А ще він неминуче викличе нарікання на втрату конфіденційності. Але люди дедалі більше розумітимуть переваги такого способу самовираження. Адже плюс соціальних медіа в тому, що вони дають змогу бути почутим і донести свій голос до багатьох інших. І що справжніший цей голос, то гучніше він лунає.

Соціальні медіа і далі заперечуватимуть загальноприйнятту думку і використовуватимуть технології заради об'єднання, а не для того, щоб роз'єднувати. Письменники-фантасти останнього століття бачили світ, у якому науково-технічний прогрес призводить до відчуження. Насправді трапилося навпаки. Технології роблять світ ближчим. Це очевидний факт, але він не може не дивувати.

Ось один простий приклад: як і багато інших, я публікую знімки своїх дітей, щоб мої батьки, що живуть за 3 тис. миль, могли бачити, як ростуть онуки. Ділюся з ними, бо їм це цікаво. Не такою очевидною, але ще переконливішою є нова парадигма, де історія, фотографія або звернення, опубліковане незнайомою людиною, через контакти в мережі доходить до багатьох інших. Своєю чергою, ця інформація викликає в переглядачів бурю емоцій: співчуття, гнів, підтримку. І раптом «я ділюся, бо їм цікаво» змінюється на «мені цікаво, бо вони діляться».

Перестановка місцями в цьому причиново-наслідковому зв'язку матиме потужний вплив і 2012 року, і пізніше. Дружина публікує інформацію про те, що в чоловіка відмовляють нирки і потрібен донор із першою групою крові. На цей статус реагує артист-комік – виявляється, він підходить. Операція з пересадки відбувається успішно. А ось сум-

ний приклад: дев'ятирічна дівчинка смертельно травмована внаслідок автомобільної аварії. Раніше вона опублікувала зворушливе звернення з проханням жертвувати кошти на користь доброчинної організації, яка робить свердловини для постачання питної води в Африці. Дівчинка сподівалася зібрати \$300. На її прохання відгукнулися люди з усіх кутків землі, і в пам'ять про неї було зібрано \$1,2 млн. Зв'язки, які починаються з емоцій, ставатимуть дедалі відчутнішими. Те, що зароджується в он-лайн, не залишається лише там. Наступного року ми все більше ділитимемося з іншими і все більше виявлятимемо зацікавленість в інших. Це приведе до неймовірних виявів щедрості та мужності і в малому, і у великому.

ЩО ЗНАЧИТЬ БУТИ НЕБАЙДУЖИМ

У 2012-му, в рік президентських виборів у США, ми будемо ще більше втягнуті в події через соціальні медіа, ніж будь-коли раніше. І не просто сидючи за монітором і щосили барабанячи по клавішах, щоб запостити черговий комент. Американський Pew Research Center недавно виявив, що користувачі Facebook набагато більше схильні до участі в політичних зборах або демонстраціях, ніж інші. Поширення інформації он-лайн безпосередньо веде до активного вираження своєї позиції офф-лайн. Це явище повторюватиметься у всьому світі під час політичних дебатів і виборів на місцевому й загальнонаціональному рівнях.

Коли в червні 2011 року Ісландія запропонувала проект нової Конституції, було використано соціальні медіа для того, щоб дати громадянам змогу самим стати редакторами Основного Закону. Після руйнівних землетрусів у новозеландському місті Крайстчерч, які завдали збитків на суму понад \$10 млрд, соціальні мережі допомогли владі встановити зв'язок із постраждалими й надати їм доступ до ресурсів, потрібних для відновлення нормального життя. А на Близькому Сході єгиптяни виступили проти режиму, який відмовлявся прислухатися до народу, і використали соціальні технології для того, щоб людей було нарешті почуто. Технологія дає ім'я й обличчя, тобто справжню особистість, тим, хто раніше був невидимим, і робить гучнішими голоси, які інакше навряд чи хтось почув.

Немає сумніву, що 2012 року «закон поширення» Цукерберга підтвердиться ще не раз. Ми також станемо свідками нового явища, «наслідку небайдужості», яке свідчить про те, що чим більше соціальної інформації ми викладаємо в он-лайн, тим більше реагуємо на неї як на словах, так і на ділі. Світ стає дедалі тіснішим і більш взаємопов'язаним, і від цього нікуди не сховашся. І ми стаємо все більше залучені до того, чим він живе. ■

Шеріл Сандберг,
головний
операційний
директор компанії
Facebook, вважає,
що зростатиме
вплив соціальних
медіа на всі
сфери життя –
від особистих
стосунків до
державної
політики

У 2012-му, в рік президентських виборів у США, ми будемо ще більше втягнуті в події через соціальні медіа, ніж будь-коли раніше

Також читайте в цьому розділі:

Вибори в Мексиці 48

Сполучені Штати Канади 49

Лише можливо... 49

Ділма Руссефф: бразильська модель 50

Північна та Південна Америка

Великі випробування для Латинської Америки

Майкл Рід

А може, й велика зміна, яка сколихне весь регіон

2012 року останні вражаючі досягнення Латинської Америки пройдуть кілька випробувань. Серед них – сповільнення темпів світової економіки, наростання конфлікту через президентські вибори у Венесуелі в жовтні, які можуть стати кінцем влади Уго Чавеса, а ще розпливчасте й непередбачуване почуття незадоволення, що охопило частину низів середнього класу в цьому регіоні.

Візьмімо спочатку економіку. Застій у Сполучених Штатах, тривала фінансова нестабільність у Європі та сповільнення підвищення товарних цін завдадуть різкого удару й по Латинській Америці. Зростання економіки в цьому регіоні впаде приблизно до 3,5% – цифра ще пристойна, та аж ніяк не ті 6%, що були 2010 року. Як завжди, може бути ще гірше (особливо для Південної Америки), якщо труднощі виникнуть у Китаю: це спричинить різке падіння товарних цін. Але ймовірність такого варіанта невисока.

У **Бразилії** перед урядом Ділми Руссефф постане важке завдання зберегти рівновагу. На початку року майже на 14% буде збільшено мінімальну заробітну плату й державні пенсії, тож, імовірно, інфляція перескочить установлену Центральним банком планку на рівні 6,5%, навіть якщо зростання сповільниться до 4% й далі. Коли інвестори обходять стороною бразильські активи й реал знецінюватиметься, то уряду, можливо, доведеться зробити неприємний вибір між інфляційною спіраллю та економічним застоєм. Ділма Руссефф сподіватиметься, що Бразилія зможе працювати на холодостому ходу завдяки розширенню внутрішнього кредиту (хоч і повільнішими темпами) та інвестиціям. Через муніципальні вибори в жовтні

КОРОТКО ПРО 2012

Чилі проведе перепис населення, як завжди, один раз на 10 років, але вперше цей день не буде там вихідним

У пошуках супермена

Майкл Рід, редактор відділу Північної та Південної Америки, *The Economist*

політики більшу частину року будуть зайняті у своїх округах (і не зацікавлені в непопулярних реформах).

Мексика (як і Центральну Америку) стримуватиме сповільнення зростання в США, але на плаву її триматимуть іноземні інвестиції, внутрішнє споживання і президентська виборча кампанія (див. статтю на наступній сторінці). В **Аргентині** президент Крістіна Фернандес, вигравши в жовтні 2011 року перегони вже вдруге, й надалі триматиме курс на зростання економіки за рахунок інфляції. Попри те що у світі зберігається великий по-

Уго Чавесові потрібно виграти найважчу виборчу баталію за весь час його президентства від 1999 року

пит на аргентинську експортну сільськогосподарську продукцію, виконувати накреслені плани ставатиме дедалі важче. У **Перу**, **Чилі** й **Колумбії** економіка стабільно зростатиме на 4–5% завдяки підтримці інвестицій у гірничу галузь та нафтовидобування.

Муніципальні вибори в **Чилі** будуть незвично важливі після масових протестів 2011 року, викликаних ціною на вищу освіту для покоління, яке вперше отримало до неї доступ. Виступи засвідчили розчарування в політичній системі: за два останні десятиліття обидва блоки партій так і не змогли побудувати суспільство з рівними можливостями. Ці протести можуть стати провісниками таких виявів невдоволення і в інших країнах регіону.

У травні президентські вибори відбудуться у **Домініканській Республіці**. Ці перегони закінчать президентство Леонеля Фернандеса, який правив країною впродовж 12 з останніх 16 років.

Але 2012-го найбільше уваги в цьому регіоні привертатиме до себе **Венесуела**, де Уго Чавесові (на фото) потрібно виграти найважчу виборчу баталію за весь час його президент-

ства від 1999-го. На результат вплине те, чи достатньо одужає хворий на рак Чавес, щоб боротися за перемогу зі звичною для нього енергією. Другий чинник – чи об'єднається опозиція навколо свого кандидата на первинних виборах у лютому. Стежити треба за Енріке Капрілесом, губернатором штату Міранда, Пабло Пересом, губернатором Сулії, і Леопольдо Лопесом, молодим лідером опозиції, якщо тому

Імперія: удар у відповідь

Том Вейнрайт, МEXIKO

Партія, яка керувала Мексикою 71 рік, знову сподівається повернутися до влади

Упродовж більшої частини ХХ століття мексиканські вибори були справою дуже передбачуваною. Інституційно-революційна партія (ІРП), яка постала на руїнах революції 1919 року, зазвичай виставляла кандидата, дібраного діючим президентом. Опозиційні політсили проходили всі стадії електоральної кампанії і незмінно зазнавали поразки. Якщо ІРП не вдавалося досягти бажаного, вона інколи йшла на махінації.

Зате нині результати виборів у Мексиці абсолютно непевні. Багато хто очікував, що ІРП нарешті програє лівій Партії демократичної революції (ПДР), – остання, здавалося б, цілком природно мала стати на захист бідноти, яка нещодавно дістала виборчі права. Натомість консервативна партія «Національна дія» (ПНД) витіснила ІРП із влади 2000-го. Через шість років опитування громадської думки засвідчили, що ПДР легко може виграти президентські вибори. Але в останні тижні перед голосуванням ПНД знову сама остаточно вирішила це питання.

Тому аналітичні огляди, які пророкують ІРП легку перемогу 2012 року, сприймати треба обережно. Попри те, ситуація розвивається ніби на її користь. Телегенічного Енріке Пенья Ньето, можливого кандидата від ІРП, знають і люблять. Йому 45 років, і його не пов'язують зі старими членами ІРП, хоча погляди він має досить ортодоксальні. Партія за ним більш-менш згуртована.

Суперники Ньето мають не такі вигідні позиції. Марсело Ебрард, популярний мер Мехіко, став би добрим кандидатом для ПДР. Але схоже на те, що час-

тину голосів лівого електорату потягне на себе Андрес Мануель Лопес Обрадор, який програв 2006-го Феліпе Кальдерону й, здається, твердо вирішив іще раз висунути свою кандидатуру. Правляча ПНД, яка досі не поспішала визначитися з кандидатом (Кальдерон, згідно з конституцією, не має права ще раз балотуватися), зосереджує увагу на Хосефіні Васкес Мота, колишньому міністрі освіти, яка у випадку обрання стала б першою в Мексиці жінкою-президентом. У цих перегонах бере участь і сенатор Сантьяго Кріль, який програв Кальдерону номінацію 2006 року.

Не дивно, що виборці з нетерпінням чекають змін. Відколи 2007 року уряд оголосив війну наркомафії, загинуло понад 40 тис. осіб. 2012 року картина може радикально змінитися: кількість вбивств у найбільш злочинному місті країни Сьюдад-Хуаресі, схоже, знижується. Не виключено, вій-

ськовим нарешті вдасться спіймати Хоакіна «Ель Чапо» Гусмана, цього Усаму наркомафії. Проте досі це була даремна й важка війна, яку вважатимуть неефективною після обрання нового президента.

Економіка країни теж переживає важкі часи, але перспективи вимальовуються дещо світліші. Мексика вийшла з найгіршої в обох Америках рецесії і зараз експортує рекордні обсяги продукції до США, попри млявий попит за північним кордоном. Пріоритетом стане створення робочих місць для населення: рівень безробіття все ще значно перевищує докризові показники. Перспективи зростання були б незмірно кращі, якби наступний президент зумів навести лад із приватними та державними монополіями в таких галузях, як енергетика й телекомунікації, що вже багато років тягнуть Мексику назад. Саме ці картелі, а не так звані наркокартелі, повинні бути у фокусі уваги переможця липневих виборів. ■

Том Вейнрайт, кореспондент у Мексиці,
The Economist

ІРП знову йде до влади, цього разу на чолі з Енріке Пенья Ньето?

КОРОТКО ПРО 2012

Аргентина, Чилі й Перу прийматимуть автоперегони «Дакар», цього разу дуже далеко від звичного маршруту Париж – Сенегал

вдасться скасувати заборону обіймати державні посади. Цікаво, що попри застій в економіці, інфляцію, дефіцит, розгул злочинності й корупцію Чавес все ще має підтримку майже половини електорату. Але вона поволі тане. Він мобілізує владний ресурс, але якщо підрахунок голосів буде чесний, може виграти й опозиція. Постає важливе запитання: якщо Чавес зазнає поразки, чи піде він по-доброму?

Ніде венесуельські події не мають такого значення, як на Кубі. Ця країна залежить від Чавеса через імпорту дешевої нафти. Якщо він програє, Раулю Кастро доведеться пришвидшити економічні реформи, які передбачають зародження приватного сектору. Січнева конференція Комуністичної партії покаже нових, молодших лідерів, які дадуть ключ до розгадки майбутнього країни після Кастро.

Гарячкова дипломатична діяльність підкреслить роль Латинської Америки у планетарній політиці. На початку червня світові лідери зберуться в Ріо-де-Жанейро на відзначення 20-ї річниці епохальної конференції ООН із питань довкілля. Багато уваги буде приділено Амазонці й гідроелектричним греблям на ній. Але ця подія покаже, як мало уваги проблемі змін клімату приділяє зараз світ, зосереджений на питаннях економічного зростання або його відсутності. Цього року Мексика головуватиме у Великій двадцятці. У квітні в колумбійському місті Картагені відбудеться шостий саміт країн Північної та Південної Америки – зліт керівників 34 країн, який у минулому не раз виявляв розходження між латиноамериканськими державами. 2012-го це може трапитися знову. ■

Сполучені Штати Канади

Мадлен Дроган, *ОТТАВА*

Країна дужче нагадуватиме справжню Америку

Битва за колонію Канаду, яка точилася два століття тому в межах ширшої англо-американської війни 1812 року, зіштовхнула на полі бою республіканську адміністрацію Сполучених Штатів, яка пропагувала компактний уряд, низькі податки й демократію, з британцями, котрі підкреслили нічого цього не визнавали. Проте 2012 року Канада помітніше наблизиться до давніх республіканських ідеалів, які відтоді частково формують американську душу, тоді як США дрейфують у напрямку розширення державного апарату.

Почасти це щасливий випадок. Економічну кризу 2008 року Канада зустріла із сильними фінансами і змогла уникнути тяжчих ударів, які розорили банки й підірвали економіку Америки. Це дало урядові консерваторів на чолі з прем'єром Стівеном Гарпером змогу припинити екстремне стимулювання економіки у 2011-му й запровадити замість цього заходи для скорочення бюджетного дефіциту до 2014–2015 років в основному за рахунок урізання асигнувань на соціальну сферу. Навесні 2012-го приймуть федеральний бюджет, із якого стане видно, які саме виплати будуть зменшені.

Тож урядові для наведення порядку у фінансах не знадобилось ані підвищення податків, ані скасування запланованих скорочень ставки федерального корпоративного податку, який 2012 року знизиться до 15%. Навіть з урахуванням корпоративних податків, установлених адміністраціями провінцій, це все одно найнижча ставка серед країн Великої сімки.

Американським президентам така повнота влади в країні й не снилася

ворних процесів щодо розширення торгівлі: буде підписано торговельну угоду між Канадою та ЄС і домовленості зі США про створення «периметра безпеки» між обома країнами, що зменшить час перетину кордону. Наразі, перевозячи через нього товари, інформацію потрібно надавати 45 відомствам обох країн. 1812 року республіканці зробили невдале вторгнення в тодішні британські колонії, Верхню та Нижню Канаду, щоб приєднати їх до Сполучених Штатів. Завдання угоди про «периметр безпеки» – створити відчуття відсутності кордону для компаній, які щодня возять через нього товари вартістю 1,4 млрд канадських доларів (\$1,4 млрд). Ця домовленість має на меті узгодити відповідні правила обох країн і зняти необхідність заповнення тих самих документів у двох примірниках.

Наслідування Канадою тих давніх республіканських принципів теж не випадковість. Молодість Стівена Гарпера пройшла в провінції Альберта на заході Канади, де сильний дух американських поселенців, і він уже давно виступає за підтримку підприємництва та зведення до мінімуму впливу держави на життя громадян. У травні 2011 року його Консервативна партія здобула більшість місць за ре-

«І не забудьте надіслати по 45 екземплярів кожного бланка»

зультатами виборів до Палати громад, тож Гарпер має всі умови для втілення в життя своїх планів.

Нова демократична партія Канади, яка тепер офіційно в опозиції, по смерті Джека Лейтона в серпні 2011 року залишилася без очільника. Було прийнято рішення відкласти питання про нового лідера до березня 2012 року. Хоча від охочих очолити партію немає відбою, та партія, мабуть-таки, обере або свого президента Браяна Топпа, або Томаса Малкейра, члена парламенту від Монреаля. Обидва достатньо добре відомі у Квебеку, щоб вести передвиборчу кампанію, адже 59 із 102 депутатів Палати громад від НДПК походять саме із цієї провінції. Ідея об'єднання із сильними колись лібералами може прозвучати під час кампанії з виборів керівництва Ліберальної партії, яка закінчиться з'їздом у 2013 році.

ПЕРЕВАГУ – КАНАДІ

Позиції Стівена Гарпера зміцнює один із результатів війни 1812 року: встановлення правління за вестмінстерським зразком у колоніях, які 1867-го об'єдналися і утворили Канаду. Прем'єр-міністр із більшістю в обох палатах парламенту фактично має майже необмежену владу для керування державою. Лише суди і громадська думка можуть серйозно впливати на його дії. Американським президентам така повнота влади в країні й не снилася. Календар електоральних кампаній дає Канаді ще одну, останню на 2012 рік, перевагу: вибори у США гарантують постійній баталії на південь від кордону, тоді як сама вона тішитиметься періодом незвичної політичної стабільності. ■

Лише можливо...

Організація американських держав саморозпуститься через небажання країн-членів сплачувати внески.

Аргентина оприлюднить достовірну й точну статистику інфляції.

Біля узбережжя **Куби** відкриють великі поклади нафти, що значно покращить економічні перспективи цієї країни.

КОРОТКО ПРО 2012

Ямайка відсвяткує 50-ту річницю незалежності від Британії, але королева Єлизавета все ще залишається главою держави

Мадлен Дроган,
кореспондент
у Канаді,
The Economist

Бразильська модель

Президент Бразилії
Ділма Руссефф переконана, що світ може повчитися дечого в її країні

Повинні змінитися й управлінські структури, щоб відобразити реальний сьогоdnішній світ. Особливо це стосується Ради Безпеки ООН, МВФ та Світового банку

Планета змінюється на очах. Зараз ми свідки того, як перерозподіляється багатство у світі, в якому чимало країн перетворюються на нові центри економічного й соціального розвитку. Одним із таких центрів і є Бразилія. До 2030-го вона стане четвертою найбільшою економікою світу після Китаю, США та Індії. Понад те, за минулі вісім років ми допомогли більш ніж 40 млн бразильців (а це майже дорівнює населенню Іспанії) піднятися вище межі бідності й приєднатися до середнього класу, діставши доступ до охорони здоров'я, освіти, кредитів та офіційного працевлаштування.

Зараз країни розвинутого світу переживають кризу. Накопичення боргів не замінить зростання заробітної плати, а ринкова саморегуляція – державної регуляції. Багатий світ наразі шукає збалансованішу економічну модель. Є деякі спільні напрямки, за якими нам усім слід іти 2012 року, щоб побудувати життєздатне і справедливе демократичне суспільство.

По-перше, маємо вибудувати зваженіші відносини між державою та ринком. Держава повинна дозволити ринку робити те, що йому вдається найкраще: запроваджувати інновації і нарощувати виробництво. Але вона має також докладати зусиль для того, щоб уникати нестабільності й нерівності в доходах, які виникають за розрегульованості ринків.

По-друге, нам усім треба взяти курс на підтримку зростання. Замість витратити зусилля на валютні й торгові війни, ми повинні зосередитися на розширенні власної економіки та відновленні рівноваги торгових потоків. Це дало б змогу швидко відновити економіку розвинених країн і продовжити поступ нових економік.

По-третє, всім нам слід прагнути підвищувати заробітні плати відповідно до продуктивності, щоб відновлення економіки пішло на користь середньому класові у багатих країнах і дозволило мільйонам людей попрощатися з бідністю в країнах, що розвиваються. Сам собою ринок не покращить розподілу доходів. Необхідне втручання держави.

А ще всім нам слід перейти до екологічно стійкішої моделі економіки. Світові потрібно так адаптувати виробництво і споживання, щоб зменшити викиди вуглецю й водночас додати мільярди нових споживачів на ринок. Тоді це не стане затратною, а відкриє нові можливості для інвестицій та створення робочих місць у всіх країнах, як і для ширшого співробітництва між ними.

Глобальна конференція «Ріо+20» у червні 2012 року стане для світових лідерів нагодою обговорити спільні проблеми XXI століття. Бразилія та інші країни, що розвиваються, мають багато що сказати і чим поді-

литись у сфері охорони довкілля й рівного розвитку для всіх.

Разом із нашими південноамериканськими сусідами ми пройшли довгий шлях від минулого, затаврованого рабством і хижацькою експлуатацією цієї землі та її корінного населення. Колоніальна спадщина лишила по собі глибокі соціальні шрами й несправедливість. Нещодавнє покращення рівня життя й розподілу доходів у Бразилії стало результатом політичного рішення допомогти незаможним родинам. Ведення стабільної макроекономічної політики й розширення наших програм соціальної допомоги започаткували цикл ефективного розвитку, який веде вперед внутрішній ринок.

Бразильська модель виявилася самодостатньою. Збільшення асигнувань на державну допомогу малозабезпеченим розширило споживання і створило нові можливості для інвестицій. Фінансові стимули для приватного інвестування і збільшення державних вкладень підняли продуктивність економіки, тож вона тепер може зростати швидше й без надмірної інфляції. А урядова політика в трудовій сфері, особливо наша мінімальна заробітна плата, забезпечує пряму залежність оплати праці від підвищення продуктивності – джерело зростання для середнього класу. Сьогодні стрімке зростання споживчого ринку Бразилії підтримує стійкий економічний розвиток не лише в країні, а й узагалі в регіоні.

Розширення середнього класу в Бразилії також означає активне залучення тих, хто історично залишався поза межами розвитку. Держава проводить чітку політику підтримки жінок. Вона також намагається покласти край дитячій праці й боротися з невідвідуванням школи. Уряд захищає літніх людей і протистоїть расовій дискримінації, надаючи переваги меншинам.

ЗРОСТАННЯ АВТОРИТЕТУ У СВІТІ

Ми бачимо наше майбутнє в поглибленні національного проекту, заснованого на зростанні, рівних правах і стійкому розвитку, та в нерозривній єдності з долями наших південно- й латиноамериканських друзів. Нам пощастило жити в такому регіоні, де немає гарячих точок, він назавжди вільний від ядерної зброї і надзвичайно перспективний у плані енергетичного, ресурсного, промислового й харчового потенціалу. Ми прихильники регіональної інтеграції на широкій основі й таких самих відносин із рештою світу.

Відповідно повинні змінитися й управлінські структури, щоб відобразити реальний сьогоdnішній світ. Особливо це стосується Ради Безпеки ООН, МВФ та Світового банку. Країнам, що розвиваються, важливо, щоб їхні голоси почули і врахували їхні проблеми та внесок. ■

Також читайте в цьому розділі:

Нова порція інтриг від Пакистану 52

Дивіться, хто пішов 53

Нандан Нілекані: паспортна революція в Індії 54

Як збити температуру

Таїланду 55

Лише можливо... 55

Кім Ір Сену 100 років 56

Японія береться

до роботи 56

Австралія:

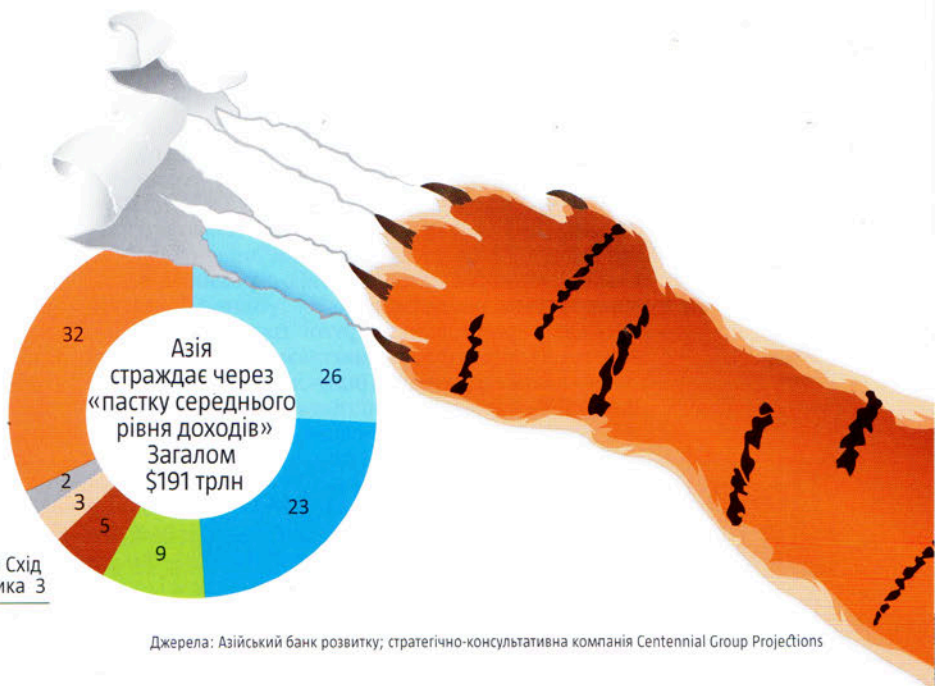
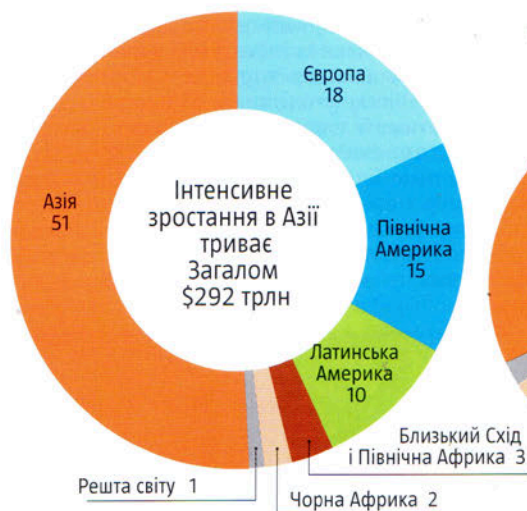
щастить не всім 58

Азія

Пастки на тигра

Саймон Лонг

Частка у світовому ВВП 2050 року, %

Джерела: Азійський банк розвитку; стратегічно-консультативна компанія Centennial Group Projections

Невідворотний, на перший погляд, економічний підйом Азії все-таки може й не відбутися

Як і більша частина трьох попередніх десятиліть, 2012 рік вирізнятиметься статистичними даними, що свідчать про зростання частки Азії у світовій економіці, й ознаками відносного відставання Заходу. Фінансова криза 2008-го з різноманітними неспокійними моментами 2011-го (фіаско Америки з підвищенням «стелі» держборгу, нескінченна колотнеча в зоні євро і акції протесту на вулицях західних столиць), здається, стали переломним моментом. Тим часом Азія йшла вгору, випередивши будь-які сподівання.

Зрозуміло, чому вона може тепер зловтішатися. Зрештою, якийсь десяток років тому їй доводилося вислуховувати нотації Заходу із приводу кумівства в азієцькому капіталізмі. Радикальні заходи, вжиті до країн із «неправильною» економікою наприкінці 1990-х, тепер здаються Америці та Європі занадто сильними ліками. Але тверезо мислячі азієцькі політики занепокоєні. Вони знають, що невдовзі регіон накриє ще одна хвиля економічного спаду, яка прийде із Заходу. Крім того, їх цікавить, чи не впливають нові економіки в «пастку середнього рівня доходів» у більш віддаленій перспективі.

Схоже, що проблемами найближчого майбутнього перейматися не варто. Станом на вересень 2011 року Азійський банк розвитку (АзБР) все ще передбачав сповільнення зростання в країнах цієї частини світу (крім Японії) загалом до 7,5% за рік у 2012-му. І деяким більшим із них не завадило б трішки пригальмувати. Зо-

крема, Китаю це лише пішло б на користь. Млявий попит за кордоном сприяв би зусиллям держави остудити економіку й, наскільки це допомогло б знизити товарні ціни, полегшити тиск інфляційних процесів.

Але в такому сповільненні на Азію чигають великі небезпеки. Уряд Китаю не захоче піти на ризик загострення інфляції внаслідок масштабного стимулювання економіки: крок, на який він наважився у відповідь на кризу 2008-го. І попри всі дальші намагання держави схилити шальки вагів у цій сфері на користь внутрішнього споживання, експорт на Захід усе ще залишається важливою статтею загального попиту. Для решти азієцьких країн, що розвиваються, Піднебесна й сама стає дедалі важливішим ринком – найбільший партнер для Індії, Південної Кореї та 10 членів Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) загалом. Утім, для багатьох країн значна частка експорту до Китаю становить ланку світового ланцюжка постачання, в якому кінцевим продуктом є західний імпорт.

Короткотермінова уразливість перед економічними проблемами Заходу – симптом хронічної тривоги: багато азієцьких країн так і не змогли перейти від зростання економіки на основі природних багатств і дешевої робочої сили до зростання на базі вищої продуктивності праці. Заробітна плата підвищується, і компанії виявляються неспро-

КОРОТКО ПРО 2012

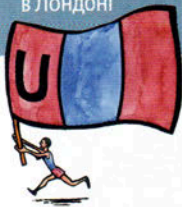
Азійські авіакомпанії ще жорсткіше конкуруватимуть за пасажирів бюджетного класу після введення в експлуатацію недорогих лайнерів компаніями Singapore Airlines, Thai Airways і All Nippon Airways

Саймон Лонг, оглядач подій в Азійському регіоні, *The Economist*

КОРОТКО
ПРО 2012

Монголія починає розвідку родовищ урану, а гірничий гігант Rio Tinto спонсорує монгольських спортсменів на Олімпіаді в Лондоні

можними конкурувати на експортних ринках із мало-затратними виробниками; але водночас вони відстають від розвинених держав у випуску продукції з більшою часткою доданої вартості. Це і є «пастка середнього рівня доходів», — наприклад, Південна Африка і Бразилія десятиліттями видіють у так званому спектрі середнього доходу», за визначенням Світового банку (приблизно \$1–12 тис. валового національного доходу на душу населення за курсом 2010 року).

За минулі півстоліття Азія бачила чудові приклади країн, які уникнули цієї пастки: Японія, за якою пішли Тайвань, Південна Корея, Сінгапур і Гонконг. Але для більшості азійських держав, які все ще перебувають у категорії «із середнім рівнем доходів», це може стати нелегким випробуванням. Ситуацію допоможе прояснити звіт АзБР («Азія-2050: XXI століття як століття Азії стає дійсністю»), у якому ця група ділиться надвоє. На першу частину, з Китаєм та Індією на чолі, припадає 77% населення частини світу і 51% її ВВП. Її становлять «динамічні й тісно пов'язані між собою економіки». Друга, з 18% населення Азії й лише 6% її ВВП, включає «країни з повільними або скромними темпами зростання, але амбіційні».

Деякі представники другої групи, як-от Шрі-Ланка і Філіппіни, вже «виявляють класичні симптоми «пастки середнього рівня доходів», за свідченням АзБР. Але навіть країни з «тісними зв'язками»

вразливі. Зростання заробітної плати й інших затрат уже змусило Китай конкурувати з низькозатратними виробниками в деяких галузях із таких країн, як Бангладеш і В'єтнам, і ця конкуренція ще загострюватиметься в міру старіння населення КНР. Бум в Індії, навпаки, відрізнявся від ситуації Китаю та решти Східної Азії тим, що спирався на внутрішній попит і зростання у сфері послуг, а не в трудомісткому виробництві. На жаль для індійських оптимістів, досі ще не було випадку, коли країна з такою моделлю розвитку пробилася б до лав розвинених.

АзБР не хоче сказати, що Азія приречена втратити в пастку, — радше, що прогнози прямолінійного зростання дуже ризиковані. Найочевидніші загрози — це тертя в регіоні, «зарядженому» неврегульованими територіальними конфліктами. Але АзБР також називає «останні несприятливі тенденції в якості державних інститутів і зростання корупції». АзБР малює два варіанти майбутнього Азії. Один — «азійське століття» — виходить із того, що бум триватиме більш-менш без перерви. За цим сценарієм (див. схему на ст. 51), до 2050-го на Азію припадатиме більш як половина світової економіки. За похмурішим сценарієм «пастки середнього рівня доходу», вона даватиме менше третини. Щоб досягти першого результату, урядам азійських держав потрібно вже проводити важкі реформи. ■

Нова порція інтриг від Пакистану

Джеймс Астіл

Генерали бавляться в політику

Відколи 10 років тому війна в Афганістані знову силоміць звела США й Пакистан, вони добровільно і свідомо підтримують відносини, ґрунтовані на неправді. Америка вважає, що Пакистан — це загроза миру в світі, спонсор тероризму, гостинний господар для «Талібану», а отже, ворог місії НАТО в Афганістані. Та все ж вона називає його союзником і щедро осипає грошима. А Пакистан кладе гроші до кишені, дає добрячо-

Америка терпіла лицемірство Пакистану через безпорадність

го прочухана своїм-таки войовничим ісламістам і продовжує надавати послуги талібам. Далі так тривати не може, і 2012 року між двома країнами почнуться серйозні тертя. Вашингтон терпів лицемірство Ісламабада через безпорадність, вважаючи, що інакше не можна, і сподіваючись, що пакистанці все ж отямляться. Але цього не буде. Пакистанські генерали переконані, що афганський уряд президента Хаміда Карзая прямо протилежний їхнім інтересам і що тільки-но НАТО вийде з Афганістану, «Талібан»

там знову опиняться біля керма. Із цим важко сперечатися з огляду на те, що до 2014 року США повинні вивести свої війська з Афганістану, а «Талібан» набиратиме сили. Пакистанці хочуть мати більше впливу на справи в Афганістані після виводу військ НАТО, що означає дати талібам право грати свою роль принаймні на півдні країни. 2012-го Америка такого ні за що не дозволить; до 2014-го вона, можливо, муситиме піти на це.

У себе вдома пакистанським генералам доводиться витримувати дедалі більший тиск. Те, що в травні 2011 року на півночі Пакистану американці знайшли Усаму бен Ладена й розправилися з ним, стало для них великою неприємністю: поширена думка, що він був одним із гостей військових. Це дозволило лідеру пакистанської опозиції Навазові Шаріфу виступити проти армії й урочисто пообіцяти помиритися з її найзаклятішим ворогом — Індією. Президент Асіф Зардарі сподівається, що зможе не дати йому такої нагоди. Він відчайдушно намагається утримати хитку коаліцію на чолі з Народною партією Пакистану (НПП), принаймні до виборів у верхню палату парламенту, які мають відбутися в березні.

Що ж стосується забезпечення населення робочими місцями, то тут Пакистану заважатиме плачевний стан інфра-

Чи побачить він мир на своєму віку?

структури, освіти й управління економікою. Глобальне потепління, перед яким країна особливо уразлива, зробить ще боротьбу ще важчою. А у скрутні часи невдоволені пакистанці на «ура!» сприймуть утопічні обіцянки ісламського фундаменталізму. Його наступ — найбільш передбачувана останнім часом риса Пакистану — триватиме і 2012 року. ■

Джеймс Астіл, редактор відділу екології і колишній кореспондент у Південній Азії, *The Economist*

Дивіться, хто пішов

Адам Робертс, ДЕЛІ

Сивочолим ветеранам індійського політичного Олімпу вже час збиратися на вихід

Спробуйте підрахувати причини, чому 2012 року або невдовзі потому багатьом видатним політикам Індії пора закінчувати політичну кар'єру. Країна перетворюється на геронтократію, і це не може не тривожити. Глава держави Пратібха Патіл 2012-го відзначатиме своє 78-річчя. Вона цілком влаштує владну партію «Індійський національний конгрес» (ІНК), але п'ятирічний термін президентства добігає кінця в липні. Звісно, є і не такі літні, кращі претенденти: наприклад, міністр оборони А. К. Ентоні молодший років на 10 і має рідкісну репутацію чесно-го політика. Президент переважно виконує церемоніальні функції. У повсякденній роботі набагато більше впливу має прем'єр-міністр Манмоган Сінгх. Важко уявити уряд ІНК без нього. Він був там завжди (20 років тому на посаді міністра фінансів проводив лібералізацію економіки). Його міжнародний авторитет, пасивний характер, технократичні здібності й готовність поступатися своєю думкою в більшості політичних питань дуже цінують керівник його партії Соня Ганді. Але лагідному панові Сінгху, якому наступного року виповниться 80, теж пора подумати про заслужений відпочинок. Торік йому добряче перепало: уряд стрясали один за одним корупційні скандали, які кинули тінь і на Сінгха. Що ще гірше – він дозволив міністрам пливти далі за течією, замість провести хоч якісь значні реформи. Його міністр фінансів Пранаб Мукерджі (ще зовсім молодий, лишень 76 років) присвячує більше часу залагодженню політичних криз, ніж виконанню своїх обов'язок запровадити новий податок на товари й послуги, зняти обмеження для іноземних інвестицій у страхування та роздрібну торгівлю або вкладати кошти в інфраструктуру.

2012 року Рагул Ганді матиме великий шанс усе змінити

Дечого таки було досягнуто: різко зросли соціальні виплати, особливо у сільських районах, що допомогло підвищити доходи тамтешнього населення. Але загалом економіка потерпає від високої інфляції, зменшення інвестицій і сповільнення зростання. Песимістично настроєні аналітики твердять, що 2012 року вона покаже зростання лише трохи понад 7% ВВП – слабкий за нинішніми стандартами показник, ще й набагато нижчий проти давніх планів наздогнати Китай. Як наслідок – Сінгхові буде дуже несолодко. Можливо, селянам жити стало краще, а от міський середній клас почав нарікати. Тому його цінність для партії тоне на очах.

Це дуже не до речі, а надто зараз, коли він готується до низки серйозних виборів (до загальнонародних залишилося щонайбільше два роки), а Конгрес розмірковує над кандидатурою на посаду прем'єр-міністра. Відповідне рішення прийматиме пані Ганді, в чийх руках зосереджена реальна влада. Але її сила, як політична, так і особиста, теж не вселяє впевненості. Ні з того ні з цього в серпні було офіційно оголошено про її відсутність через серйозну, але неважку хворобу. Ходили чутки, що вона проходить курс лікування в одній з онкологічних клінік Нью-Йорка. Місяць

Рагул – Пранабу: «Нам, молодим, слід триматися разом»

без керівника партії і тижні, проведені нею на лікарняному, посяли паніку в ІНК. Тепер, коли все це немає офіційної інформації стосовно стану здоров'я пані Ганді, сумніви лише множитимуться.

Відтак на її сина Рагула Ганді чинитимуть ще сильніший тиск із вимогою готуватися до більш значущої ролі, – можливо, очільника партії або прем'єр-міністра, а то й обох нараз. Династичні зв'язки в Індії й досі мають величезне значення (всі, хто щільно стежить за родиною Ганді, чекають хоч якого знака на користь того, що сестра Рагула Пріянка теж хотіла б піти в політику). Але щоб йому повірили, Рагул мусить показати себе впевненішим. Молодий спадкоємець уникає преси й рідко виступає в парламенті. Йому дужче до вподоби працювати над реорганізацією партії і просувати молодих кандидатів на виборах до законодавчих органів штатів. Утім, наразі йому похвалитися нічим.

Теоретично 2012 року Рагул Ганді здобуде шанс змінити все: зараз його завдання – боротьба з низькою явкою на вибори електорату Конгресу в північному штаті Уттар-Прадеш, де мешкають 200 млн осіб. Але опитування громадської думки показують, що Конгрес з усіх сил намагається не скотитися на четверте місце в штаті. Отож-бо зусилля пана Ганді поки що не зустріли належної підтримки, хоча він сам обирався від округу в цьому самому штаті.

КРАЇНА ДЛЯ СТАРИХ

Разом з Уттар-Прадеш шість штатів проведуть вибори до законодавчих органів 2012-го, зокрема й північні Пенджаб, Гуджарат і Уттаракханд, де сильний вплив має опозиційна «Бхаратія джаната парті» (Народна партія Індії, БДП). Дехто з оглядачів називає 2012-й роком «міні»-виборів. І якщо опозиція покаже гарні результати, вона вже, можливо, хвалитиметься своєю здатністю створювати міцні союзи для справжніх загальних перегонів 2014-го.

Але до того БДП доведеться вирішити свою власну проблему престарілого керівництва. Кілька вождів конкурують за право виставити свою кандидатуру на пост прем'єр-міністра. Ветеран партії Л. К. Адвані вже привернув до себе увагу суспільства своїм антикорупційним паломництвом в Уттар-Прадеш і хапається за останню нагоду сісти в крісло очільника уряду. Та якщо опозиція дозволить йому балотуватися, то кандидати від ІНК точно багатимуться юними: 2012 року панові Адвані виповниться 85. ■

КОРОТКО ПРО 2012

«Біблія» для любителів крикету – альманах Wisden – почала виходити в цифровому вигляді й друком в Індії, країні шалених прихильників цього виду спорту

Адам Робертс, кореспондент в Індії, The Economist

Паспортна революція в Індії

Скоро технології допомогатимуть мільйонам індійців, пояснює Нандан Нілекані, керівник Департаменту індивідуальної паспортизації Індії

У вересні 2010 року в одному плеїнному поселенні штату Махараштра було запущено в дію найбільшу й найскладнішу в світі біометричну паспортну систему. Її мета – надання індивідуального номера, який у народі називають Aadhaar («основа»). Номер на основі біометричних даних (фотографія, відбитки всіх десяти пальців і сканування райдужної оболонки ока) має бути видано кожному громадянину Індії. Відтоді на отримання нового паспорта зголосилися понад 30 млн жителів. Проект індивідуальної паспортизації (UID) має на меті до 2014-го забезпечити приблизно 600 млн громадян індивідуальними номерами, які крім посвідчення особи будуть іще й «основаю» для кращого доступу до комунальних і приватних послуг. Цей проект пропонує першу в світі онлайн-систему посвідчення особи в режимі реального часу навіть у мобільній мережі в будь-якій точці країни.

Для значної частини населення Індії неспроможність засвідчити свою особу – це дійсність, яка закінчується маргіналізацією. Не всі можуть отримати свідоцтво про народження чи атестат про освіту. Проект UID переходить до вирішення цього надзвичайно важливого питання у спосіб вручення універсального й чинного на всій території країни паспорта мільйонам індійців, які досі не мали доступу до посвідчення особи або послуг, які надаються на основі такого документа. Департамент індивідуальної паспортизації Індії, який запроваджує цей проект, обрав інноваційні варіанти охоплення цією послугою населення в країні, де проживає удвічі з чимось більше людей, ніж у Європейському Союзі. Ціла екосистема з реєстраторів (відповідальних за запис громадян), реєстраційних агенцій (які, власне, й проводять запис), навчально-тренувальних агенцій (які готують операторів для внесення даних) та виробників електронних пристроїв (сканерів для відбитків пальців і райдужки) створила дружну команду гравців, зайнятих у цій складній операції гігантського масштабу. У найближчі роки близько 1 млрд людей муситимуть особисто з'явитися в реєстраційні центри для надання основної демографічної та біометричної інформації.

Усе вже готово для великомасштабної реєстрації від 2012-го. Більш ніж 200 млн індійців зможуть користуватися своїм індивідуальним номером уже до кінця року.

Темпи реєстрації за програмою Aadhaar мають велике значення для планів розвитку Індії. Інклюзивне зростання (*англ.* inclusive growth – сприяння розвитку соціально зорієнтованої економіки з високим показником зайнятості. – **Пер.**) вимагає участі широких верств населення в процесах розвитку. Aadhaar це уможлиблює. Через Aadhaar покращиться доступ до послуг. І справді, таке вже відбувається. Індійський уряд зробив

Aadhaar достатньою умовою для відкриття банківського рахунка або підключення до мережі мобільного телефонного зв'язку. Влада кількох штатів визнала Aadhaar достатнім у засвідченні особи й адреси для різних соціальних програм. Так із «простого» паспорта цей номер перетворився на ключ до певних послуг, які тепер стали доступнішими, ніж раніше.

Важливим завданням для уряду залишається забезпечення громадянам доступу до фінансових послуг. Проект UID полегшує цю процедуру, даючи змогу відкривати банківські рахунки або пропонуючи інфраструктуру для проведення оплати чи грошових переказів на всій території цієї величезної країни. Наявність рахунка, «прив'язаного» до номера Aadhaar, дає змогу здійснювати переказ коштів у вигідний спосіб – електронний. Через те що властива населенню Індії мобільність зростає дедалі більше, ця інфраструктура для оплати дозволить великим масам населення брати участь у роботі фінансового сектору й відкриє нові можливості для зростання. Застосування такого індивідуального коду як у суспільній, так і в приватній сферах дасть людям доступ до послуг, які в минулому були недосяжними.

РОЗВИТОК ЗА ЦИФРАМИ

Влада в Індії витрачає величезні суми на субсидування індивідуальних отримувачів. За 2011–2012-й річні субсидії з центрального бюджету за такими програмами (включно із соціальними пенсіями та виплатами для безробітного сільського населення) зросли майже до 3 трлн рупій (\$61 млрд). Ця цифра наступного року зростає ще більше. Хоча проблеми розкрадання й нецільового використання коштів давно стали вичем системи, влада має серйозні наміри забезпечити дохідження виплат безпосередньо до адресата. Прив'язаний до UID банківський рахунок та інфраструктура для оплати дають змогу урядові надсилати ці субсидії безпосередньо на рахунок кожного окремого пільговика в електронний спосіб. Для держави такий переказ виявиться набагато прозорішим, його можна буде перевірити й забезпечити надходження виплати саме до тієї людини, до якої вона мала надійти. А для громадянина це засіб здійснення своїх офіційних прав.

Ініціатива з індивідуальної паспортизації обіцяє вже 2012 року дати гарні результати. З таким посвідченням особи індійці покращать собі доступ до державних пільг. Широкомасштабне охоплення населення й подолання складних проблем технологічного характеру – ось що буде основним фокусом у виконанні обіцянки побудувати Індію без дискримінації. У перспективі – використання технології для покращення добробуту всіх шарів суспільства, прозорості, відповідальності й можливостей. Проект UID наблизить цю мрію до здійснення 2012 року. ■

До кінця року понад 200 млн індійців зможуть користуватися індивідуальним номером

Як збити температуру Таїланду

Річард Кокетт, БАНГКОК

Прем'єр-міністр має проповідувати скромність

Після кількох хвиль масових протестів, сидячих страйків та вбивств, викликаних військовим переворотом проти прем'єр-міністра Таксіна Чинавата 2006 року, більшість тайців понад усе прагнуть повернутися нарешті до звичайного мирного життя. Ці настрої відчула і вміло використала новий прем'єр-міністр 44-річна молодша сестра Чинавата Інглак. Після довгих років непримиренного ідеологічного протистояння між «червоними сорочками» Таксіна і «жовтими сорочками» його опонентів Інглак обіцяє правити 2012 року в дусі компромісу й використовувати свої жіночі риси, – «силу й ніжність», – щоб загоїти рани країни. Це знаходить відгук серед її співвітчизників.

Виконати ці обіцянки буде важко, особливо з огляду на родовід рідної сестри Таксіна. Але перші знаки вселяють надію. Якщо стиль правління мільярдера й бізнесмена Таксіна був владним, безжальним і нетерплячим, то Інглак цілеспрямовано обрала шлях злагоди й поміркованості.

Для початку, незважаючи на впевнену перемогу на виборах із великим відривом, вона вирішила створити коаліцію з шести партій. Щоб не настроювати проти себе суперників, Інглак не призначала на міністерські посади жодного буйного «червоносорочечника». Натомість було покликано кількох мирних технократів.

Здається, надалі пані Інглак шукає якогось великого компромісу із двома найсильнішими інститутами тайської політики – монархією й армією, які повалили її брата. Замість скористатися своїм

Річард Кокетт, кореспондент у Південно-Східній Азії, *The Economist*

«Савасді» – я принесла вам силу й ніжність

прем'єрством для помсти, вона розсудливо вирішила дати їм спокій, принаймні поки що.

Таким чином, бюджет війська, який після перевероту 2006 року подвоївся (відповідно до зростання політичної ваги), вочевидь, залишиться без змін. Своєю чергою, армія не повинна зачепити прем'єра.

Те саме стосується й монархії. З усього видно, що Інглак не намагатиметься відвоювати хоч щось із додаткових повноважень, які цей шанований, але глибоко консервативний інститут зосередив у своїх руках від 2006-го. Ставши прем'єр-міністром, пані Інглак ще нижче за інших схилиється перед королівськими привілеями, аби розвіяти підозри, що її лави кишать таємними республіканцями. Вона також не виявила жодного інтересу до скасування (чи навіть просто перегляду) абсурдно суворих і архаїчних законів про образу монарха. Деякі з її прихильників будуть розчаровані, але це повинно дати Таїланду перепочинок і стабільну владу.

Дві події можуть легко пустити під укіс кар'єру пані Інглак

Таким чином пані Інглак виграла б місце й час для втілення в життя багатьох своїх економічних обіцянок. Подібно до брата вона позиціонує себе як економічний популіст, обіцянками допомоги малозабезпеченим на харчування, мінімальної заробітної плати (приблизно \$10 за день), безкоштовних планшетних комп'ютерів і ще багато чого. Чимало бізнесменів побоюються, що така марнотратна політика призведе до бюджетних дефіцитів і вищої інфляції. Але єдине, що успадкувала пані Інглак від попередньої влади, – це здорова економіка, тож вона і її авторитетний міністр фінансів Тірачай Пхуваттанаранубала мають достатньо простору для маневрів.

Проте дві речі можуть легко пустити її кар'єру під укіс: повернення брата і смерть хворого короля Пуміпона (якому в грудні 2011-го буде 84 роки). Переховуючись від тайського правосуддя, Таксін вимушений жити останні кілька років у вигнанні. Але якщо його повернення на батьківщину все ж таки відбудеться, через особливе ставлення або зняття звинувачень проти нього, це обов'язково викличе негативну реакцію з боку «жовтих сорочок» та іже з ними. Країна знову може скоїтися до протистояння «кольорових» політичних сил.

А якщо помре король, пані Інглак доведеться дати раду з наслідками. Спадкоємець трону, кронпринц, не зажив популярності й здатен хіба що нашкодити інститутові монархії. Це теж може порушити стабільність. Ось два надзвичайно делікатні питання, які вимагають усієї сили й ніжності, що є в пані Інглак. ■

Лише можливо...

Пакистанські генерали захоплять владу й оголосять надзвичайний стан.

М'янма повернеться до справжньої демократії.

Індія створить 29-й штат **Телангана** за рахунок території величезного Андра-Прадеш.

З днем народження мене, дорогого вождя й товариша!

Кім Ір Сен, ПХЕНЬЯН

Через 100 років після народження я, Кім Ір Сен, боже-ственний засновник Північної Кореї, зійду з небес

Єлише одне передбачення, яке можна із залізною впевненістю зробити щодо тієї країни, яку я гордо називаю найбільш передбачуваною в світі. У соту річницю мого дня народження, 15 квітня 2012 року, весь світ не почує нічого, крім неправди, про миролюбний північнокорейський народ.

Ваші органи капіталістичної пропаганди висміюватимуть карбований крок моїх солдатів, подібну до нацистської хореографію та солодко-нудотні квіти, названі на мою честь кімірсенями. Вони й не згадають, які чисті серцем люди мої улюблені діти. Як свідчать їхні запалі жовоти, вони постили в жалобі майже безперестанку від самісінького дня моєї смерті у 1994 році й навіть пошепки не нарікали на долю. Вони схилили свої натружені спини з любові до мого коханого сина Кім Чен Іра, щоб йому не довелося знову взувати черевики на товстих платформах, аби заглядати через їхні голови. Вони радіють, коли він один за одним зводить монументи в пам'ять про мене замість того, щоб тринькати гроші на таку непо-трібну розкіш, як їжа. До мого 70-го дня народження вони спорудили Триумфаль-

ну арку, більшу за французьку. У 2012-му вони закінчать будівництво 330-метрового готелю «Рюг'он» у Пхеньяні на мою честь. Чи ж біда, що жоден із них не може дозволити собі номера в ньому: порожній готель страхатиме сусідів.

Наступного року, як пообіцяв мій любий синочок, Північна Корея стане могутньою, процвітаючою державою. Звісно, ми й так уже сильні. Супердержави й досі виконують наші щонайменші забаганки, обіцяють допомогу, навіть коли ми погрожуємо завдати ядерного удару по наших улюблених південнокорейських братах і стерти їх із лица землі. От процвітан-ня доведеться трішки зачекати: неспроста ж люди, дивлячись на наш трагічно розірваний півострів, говорять про «одну країну – два світи». Але ж якщо наша армія настільки сильна, що має мільйон багнетів, кому потрібне те масло?

Єдине, чим я переймаюся, сидячи на грибоподібній хмарі на горі Пекту і споглядаючи на гірську землю, щоб моя тяжка спадщина продовжувала жити. Абихто не може створити ідеологію, замішану на самообмані, назвати її «чучхе» й розповідати людям, що це самостійність. Не кожен може створити модель етнофашистського неосталінського теократичного людодержерського тоталітаризму і при цьому зобразити себе лагідним батьком, що пестить своїх вірних дітей.

На коліна, земляни!

На жаль, мій син не зміг піти моїми стопами. Він залюбки порастеє зі страу-сами, має якесь дивне уявлення про моду, й зовсім не дивно, що з його пристрас-то до омарів та червоного вина його так мордує подагра. Отож у душі добрих те-ократичних традицій 2012 рік вимагає якогось божественного втручання. Тому я зійду з небес і відроджуся в образі мого онука-курдулілка Кім Чен Уна.

Не вірите? Але ж неспроста ваша га-зета вже охрестила його «Чом Би Ні»... ■

Кім Ір Сен, «Вічний президент» Північної Кореї

КОРОТКО ПРО 2012

Виставка «Експо-2012» відбудеться в південно-корейському порту Йосу під гаслом «Живий океан і узбережжя»

Генрі Трікс, шеф токійського бюро журналу *The Economist*

Віримо в Годзіллу

Генрі Трікс, TOKIO

Японія мусить братися до роботи

Після природної катастрофи, яка буває хіба раз на тисячу років, було б несерйозно казати, що 2012-го все повинно піти на краще. Але так воно й буде. Фактично цей рік для Японії стане напрочуд активним. Економіці піде на користь потік фінансової допомоги, спрямований на подолання наслідків руйнівного землетрусу й цунамі 11 березня та наступної ядерної катастрофи. А у верхні ешелони бізнесу поволі вливатиметься свіжа кров, коли постаріле покоління бебі-буму, народжене 1947 року, почне йти на заслужений відпочинок у свої 65.

У Токіо відкриється 634-метрове «Небесне дерево». Ця найвища у світі вежа (і друга за висотою споруда після Бурдж-Халіфи в Дубаї) могла б навіть стати новою мішенню для атомного гніву Годзілли. Вже давно ширяться чутки, що 2012-го на широкі екрани вийде голлівудський римейк епопеї 1950-х, який за духом буде ближчий до японського оригіналу. Біль-

шість японців знають, що оригінальний фільм мав різко антиядерний характер. Тепер, коли Японія намагається знешкодити викиди після аварії на атомній електростанції Фукусіма-1, антиядерний фільм просто приречений на касовий успіх.

Перші роковини трагедії 11 березня дадуть Японії нагоду оцінити, наскільки вона одужала (чи ні) після аварії. По-перше, всі три пошкоджені реактори повинні бути стабілізовані. Зменшення ризику радіаційної небезпеки дало б змогу частині з 86 тис. евакуйованих мешканців зони відчуження навколо станції повернутися додому. Кількість тих, кого до березня 2012-го все ще триматимуть за межами зони, послужить індикатором довготермінової ціни (в людському вимірі) цієї катастрофи, яку можна порівняти хіба що з Чорнобилем. Водночас стане повністю зрозуміла міра халатності, якої припустилася Токійська електрична компанія (TEPCO) у випадку, якщо фактів не приховуватимуть. До квітня дві головні контрольні організації в атомній енергетиці повинні об'єднатись і відділитись від впливового Міністерства економіки, торгівлі і промисловості, яке звинувачують у тасмних махінаціях із TEPCO замість того, щоб запроваджувати суворі стандарти безпеки. Можливо, новим спостерігачам із роз-

Програма академічних обмінів імені Фулбрайта в Україні

Програма імені Фулбрайта посідає чільне місце у системі міжнародної освіти. Узасаднена ідеєю взаємодії та взаєморозуміння й уґрунтована на пізнанні та повазі до розмаїтого світу, вона успішно діє з 1946, нині - у 155 країнах світу. За час існування Програми в Україні з 1992 року понад 750 українців навчались, стажувались, проводили дослідження в США; у свою чергу, більше 400 американців викладали в українських вишах й займались науковою працею.

ЩОРІЧНІ КОНКУРСИ

ДЛЯ НАУКОВЦІВ, ВИКЛАДАЧІВ, ВИПУСКНИКІВ ВНЗ ТА СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ:

Fulbright Scholar Program: Проведення досліджень в університетах США на період від чотирьох до дев'яти місяців. У конкурсі можуть брати участь кандидати та доктори наук; дослідники без наукового ступеня, журналісти, діячі культури з досвідом роботи не менше 5 років.

до 15 жовтня

scholar@fulbright.com.ua

Fulbright Faculty Development Program: Проведення дослідження в університетах США впродовж одного академічного року. У конкурсі можуть брати участь викладачі та дослідники віком до 40 років, з дворічним професійним досвідом, які ще не мають наукового ступеня, та молоді кандидати наук (не пізніше 5-ти років після захисту).

до 31 березня

ibarysh@fulbright.com.ua

Fulbright Graduate Student Program: Навчання в американських університетах від одного до двох років на здобуття ступеня магістра. У конкурсі можуть брати участь студенти старших курсів, випускники ВНЗ та аспіранти. Кандидати повинні мати щонайменше диплом бакалавра на час призначення стипендії.

до 16 травня

student@fulbright.com.ua

International Fulbright Science and Technology Ph.D. Program: Навчання у провідних американських університетах на рівні аспірантури протягом трьох років з правом захисту наукового ступеня Ph.D. Кандидати повинні мати щонайменше диплом бакалавра на час призначення стипендії.

до 16 травня

student@fulbright.com.ua

Українські вищі навчальні заклади можуть запросити американських науковців на термін від двох до шести тижнів або від одного семестру до двох.

scholar@fulbright.com.ua

КОРОТКО
ПРО 2012

Австралія запроваджує нові імміграційні правила для кваліфікованих робітників, а Шрі-Ланка вимагає попередніх віз від усіх, крім відвідувачів із Сінгапуру та Мальдивів

ширеними повноваженнями буде легше переконати місцевих мешканців дозволити повторний запуск зупинених реакторів. Якщо ні, роботу 54 японських реакторів припинять до кінця 2012 року, незважаючи на шалений тиск бізнес-лобі.

Зруйнований стихією район Тогоку на північному сході Японії до березня одержить перший транш із запланованих урядом ¥13 трлн (\$20 млрд) для відбудови на наступні п'ять років. Шкода буде пропустити таку нагоду й не повернути до життя цю місцевість, не створити умови для старших людей, робочі місця для молодих і нові способи привабити туристів.

Крім відновлення спустошеного Тогоку 2012-го ці бюджетні кошти повинні допомогти економіці загальному. Але тривала затримка з погодженням виплат 2011-го означає, що правляча партія і опозиція аж ніяк не квапляться з цим питанням. На додаткові фінансові вливання стовідсотково можна буде не розраховувати, якщо багатий світ 2012 року постраждає від по-

вторної рецесії. У такому випадку банк Японії не матиме іншого виходу, крім запуснути друкарський верстат і послабити єну.

Шанси Японії отримати кошти на відбудову, стабілізувати Фукусіму й забезпечити безперервне постачання електроенергії повністю залежать від нового прем'єра Йосіхіко Ноди. На ньому лежить завдання підтримувати хитке перемир'я між фракціями, що воюють, у своїй власній партії, не допустити відкритих випадів із боку опозиції і провадити курс, який не дозволить би згаснути надіям Японії на економічне зростання. Щойно заступивши на пост прем'єра, Нода засукав рукави і взявся до роботи. Проблема, однак, у тому, що восени йому доведеться змагатися за керівну посаду в своїй-таки Демократичній партії Японії. Це може відволікти його і звести нанівець усю роботу. Якщо таке трапиться, Годзілла має повернути свій гнів проти жменьки японської політичної еліти, а не величного «Небесного дерева». ■

Щастить не всім

Роберт Міллікен, СІДНЕЙ

Австралійський успіх: ложка дьогтю в бочці меду

Колись казали, що доки австралійська економіка працює, уряд у Канберрі може відпочивати. Стара народна мудрість більше не відповідає дійсності. Австралія ввійде у 2012-й, маючи за плечима 20 років без рецесій. Але австралійці не збираються приписувати своєму політичному керівництву заслуги за економічні здобутки, яким позаздрили б інші країни. Успіх зробив Австралію чимось на зразок нації з роздвоєнням особистості: самовдоволеною, але стурбованою за майбутнє. Економіка й далі справно працюватиме. А от політика – це вже інша історія.

Джулія Гіллард, прем'єр-міністр лейбористського уряду меншості, обіцяла, що 2011-й буде роком «роботи й рішень». Вона не дала урядові розпастися і завоювала підтримку примхливих «зелених» та незалежних парламентаріїв для ухвалення критично важливих законопроектів. Грамотне керівництво економікою під час світової фінансової кризи – теж великий плюс на її рахунок. Але прем'єрові якось не вдалося використати це все на свою користь. Тут її обігнав навіть Кевін Радд, якого вона витіснила з посади керівника лейбористської партії і прем'єр-міністра в 2010-му. За словами Сола Еслейка, економіста з Інституту Граттана, «ім не вдалося зробити цукерочку з цукерочки».

Лейбористи дошкандибають до нового 2012 року з найгіршими за кількадесят років рейтингами в опитуваннях громадської думки. Лише дві причини можуть не дати їм позбутися пані Гіллард: відсутність належної заміни (Радд має більшу підтримку серед виборців, зате дуже непопулярний серед колег) і страх знекровити партію напередодні кампанії 2013-го. А лідер консервативної ліберал-національної опозиції Тоні Еббот, підбадьорений успіхами свого популярсько-протестувального підходу до політики в 2011 році, ще більше допикати-

ме урядові з будь-якого приводу, від податку на викиди двоокису вуглецю до політичних біженців.

Китайський попит на залізну руду й вугілля визначить прогноз зростання в 2011–2012-му на рівні приблизно 4%. Безробіття коливатиметься в межах 5%. Якщо не враховувати потрясіння у китайській економіці, умови для торгівлі залишатимуться найоптимальнішими за 140 років. Попри те, Австралія не зостанеться застрахованою від економічних негараздів Європи й Америки. Фінансові вливання для захисту країни від наступної хвилі спаду світової економіки можуть поставити під загрозу плани уряду досягти профіцитного бюджету в 2012–2013 роках.

Навіть якщо гірничий бум, спровокований новими азійськими ринками, і збагачує Австралію, дедалі більше її жителів не відчують жодного покращення. У цій галузі працює лише 2% тамтешньої робочої сили. Завдяки такому бумові замарний курс австралійської валюти завдасть удару по багатьох дрібних підприємцях, яким важче експортувати свій товар або конкурувати з дешевшим імпортом.

Після ухвалення відповідного закону, яке має відбутися ще до Різдва, 2012 року Австралія нарешті почне вживати заходів для зменшення викидів двоокису вуглецю. Більшість електроенергії там виробляють на теплових станціях, що ставить країну на перше місце у світі за викидами на особу. Це вдвістєро більше, ніж в Індонезії, в'ятеро – ніж у Китаї, і майже втричі – ніж у Франції. У липні 2012 року 500 найбільших забруднювачів довкілля почнуть платити податок на викиди ще до запровадження торгівлі квотами на них, яка почне діяти через три роки. Тож у липні на уряд чекає важливий рубіж в економічній реформі, якщо той, звісно, до нього дотягне. ■

500 найбільших забруднювачів довкілля в Австралії почнуть платити податок на викиди

Також у цьому розділі:

Дракон прокидається 60

Кейнс проти Гаска 61

Лише можливо... 61

Хань Хань про зміни 62

Китай

Зміна варті

Джеймс Майлз, ПЕКИН

У сподіванні відвернути лихо

Комуністична партія Китаю готується до надзвичайно складного року. Року найрадикальніших за останнє десятиліття змін у її вищому керівництві, призначення нового головного міністра адміністрації Гонконгу й виборів на Тайвані, що можуть привести до влади на острові не таку приязну до материкового Китаю верхівку.

І без того стурбована економічною непевністю і проявами незадоволення середнього класу партія намагається відкласти важкі рішення до того часу, коли курява трохи вляжеться. 2012 року Китай не хоче лізти на рожен. Зміна керівництва стане головною темою 18-го з'їзду партії – подія, що відбувається кожних п'ять років, і цього разу запланована на жовтень. Тут проголосують (за мінімальної свободи вибору) за новий центральний комітет, який на своєму з'їзді обере нове Політбюро із близько 25 членів. Вперше за 20 років серед них не буде президента Ху Цзіньтао і прем'єра Вень Цзябао. У березні 2013 року на щорічних зборах парламенту вони теж підуть у відставку після десятилітнього правління. Під час підготовки до з'їзду партії та впродовж кількох місяців потім зміняться ще кілька вищих чиновників. Є імовір-

**2012 року
Китай
намагатиметься
будь-що
зберігати
спокій**

ність, що нових керівників буде призначено в Центробанку та міністерствах фінансів і торгівлі. Губернаторів провінцій вже змінюють.

Процес відбору дуже закритий. Рішення здебільшого приймає група лідерів, які йдуть у відставку. Але вже можна впевнено припустити, що заступник голови КНР Сі Цзіньпін перейме в Ху Цзіньтао пост генерального секретаря та керівника держави, а також стане його наступником у ключовій ролі очільника партійного та державного військових комітетів (державний комітет суто символічний, адже саме партійний командує збройними силами). Ху, як і його попередники, може вирішити залишитися на військовій посаді ще рік-два, аби приглянути за тим, як зі справами впорається його наступник. А якщо ні (а чутки про те, що дехто з вищого керівництва хоче повністю відправити його у відставку), то Китай переживе найбільш кардинальну зміну влади від моменту смерті Мао Цзедуну в 1976 році.

Не варто чекати чітких планів від Сі Цзіньпіна, доки він не закріпиться на верхівці. На з'їзді партії Ху Цзіньтао прочитає довгий прощальний звіт, а от його потенційному наступникові на оприлюднення свого дається п'ять років. Так само й Вень Цзябао оприлюднить останній звіт про результати роботи свого уряду на засіданні парламенту в 2013 році. Наступний прем'єр, яким напевне стане його нинішній заступник Лі Кецянь, має представити свій звіт аж до 2014-го. Основні деталі урядової стратегії стосовно управління економікою до 2015 року були окреслені ще на початку 2011-го. Як Сі Цзіньпін, так і Лі Кецянь навряд чи сильно відхиллятимуться від попереднього сценарію. Однак

КОРОТКО ПРО 2012

Китайські військово-повітряні сили проведуть навчання з індійськими колегами

Джеймс Майлз,
керівник пекінського бюро
The Economist

Дракон прокидається

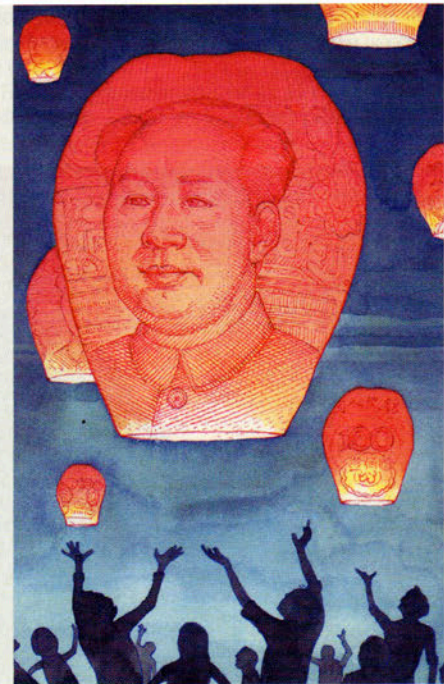
Лео Абрюзес, Нью-Йорк

Активізація зусиль на зміцнення юаня

В економік, що домінують, і валюти домінуючі: фунт стерлінгів був панівним до Другої світової, американський долар – після. Китайський юань ще не доріс до цієї категорії, але вже активно виходить далі й далі за межі свого внутрішнього ринку. У 2012-му він атакуватиме ще активніше. Юань уже став надзвичайно популярним товаром у Гонконзі – фінансовій лабораторії Китаю. Три роки тому на банківських депозитах було мало китайської валюти. До кінця 2011-го її сума сягнула майже 600 млрд юанів (\$94 млрд). Кілька іноземних компаній,

зокрема McDonald's, уже випустили облігації, деноміновані в юанях, у Гонконзі. Піднебесна дуже наполегливо працює над піднесенням юаня до статусу міжнародної валюти, аби тільки менше залежати від долара. Чого ж чекати від 2012-го? Китай спростить процедуру повернення капіталу в юанях із офшорів для іноземних інституційних інвесторів і може підвищити квоти на капіталовкладення. Також він може послабити регулювання відсоткових ставок і суворого контролю обмінного курсу. Як наслідок – іноземні центробанки можуть почати зберігати невеликі частки валютних резервів у юанях. Нічого з вищенаведеного не вказує на те, що юань незабаром стане світовою резервною валютою. Піднебесна, безперечно, наддержавна в економіці, але у фінансах 2012-го ще залишатиметься пішаком. ■

Лео Абрюзес, керівник відділу міжнародного прогнозування, *Economist Intelligence Unit*

зміни такого масштабу в Китаї є стресом для політиків, оскільки ті бояться приймати рішення, які можуть не сподобатися майбутньому керівництву. Тож від наступного року не слід чекати винахідливості в найрізноманітніших сферах – від валютної політики до боротьби з кліматичними змінами. Громадські діячі будуть ще менш готові починати політичну реформу, попри постійні вимоги ліберально настроєних інтелектуалів, журналістів, ба навіть деяких партійних чиновників. Навпаки, 2012-го очікується ще жорсткіше придушення незгодних, бо ж політики робитимуть усе, аби ніхто не заварив ніякої каші під час передачі влади.

Великі політичні випробовування, що чекають на Тайвань і Гонконг, теж пограють на нервах партії, як і підготовка Америки до президентських виборів у листопаді (коли кандидати сперечатимуться про те, що робити з активним торговим сальдо Китаю). На Тайвані 14 січня відбудуться парламентські та президентські вибори. Нинішній президент Ма Інцзю має всі шанси бути переобраним на другий термін. Але його рейтинги вже геть не такі високі, як 2008-го, коли він прийшов на посаду. Навіть якщо йому не вдасться повернутись у президентське крісло, опозиційна Демократична прогресивна партія могла б потіснити більшість, сформовану партією «Гоміндан» у парламенті. Ма Інцзю не може дозволити собі розслабитись, як і Китай, який боїться, що зміцнення Демократичної прогресивної партії може пригальмувати його зближення з Тайванем. Більше напруження у відносинах із Тайванем було б жахливим для нових лідерів Китаю, оскільки є ризик, що націоналісти на материку почнуть вимагати від влади суворої реакції.

У Гонконзі Китай принаймні зможе контролювати результати явища, формально відомого як «вибори» нового головного міністра, що відбудеться 25 березня за участі виборчої колегії, в якій переважають прихильники партії. Але знайти надійного наступника нинішньому главі округу Дональдову Цангу буде непросто. Китай хоче когось популярного в Гонконзі й покійного владі в Пекіні. Багато хто вважає, що основними претендентами на цей пост будуть двоє колишніх головних міністрів – Дональд Танг і Льюнь Чуньнь. Танг, схоже, фаворит Пекіна. Обраний кан-

дидат відразу зіткнеться з вимогою місцевих лібералів про прискорення демократичної реформи. Відповідь, яка їм не сподобається, може призвести до вуличних протестів, чим навряд чи схочуть перейматись китайські лідери, зайняті власними політичними проблемами. Загрози стабільності навколо Китаю поглиблюватимуться завдяки користуванню соціальними мережами, яке стрімко зростає, зокрема, шалено популярним аналогом Twitter Sina Weibo. За даними дослідної компанії під назвою Центр даних про інтернет у Китаї, 2013 року китайці купуватимуть більше смартфонів, ніж звичайних мобільників. Влада матиме більшу готовність відключати мережі, коли вибухатимуть масові заворушення громадян (вона вже випробувала цей метод у далекому західному Сінцзянському автономному окрузі під час протестів 2009 року, але поки не робила нічого такого на багатшому сході).

НЕ ЗВОДИТИ З НИХ ОЧЕЙ

Влада може бути спокійна принаймні стосовно одного пункту, що міг би викликати незадоволення в народі, – інфляції. Впродовж наступних кількох місяців цей чинник не таїтиме в собі особливої загрози, бо ж ціни на харчові продукти стабілізуються. Зростання ВВП сповільниться, але не сильно. За прогнозами *ubs*, воно впаде до 8,3% з оцінкових 9% у 2011 році. І навіть за цих умов влада матиме чого нервувати. Масові демонстрації середнього класу в північно-східному місті Даляні в серпні 2011-го через проблему забруднення довкілля, які змусили уряд піти на поступки, надихатимуть інших на аналогічні спроби. У другій половині 2012 року партія сподіватиметься задобрити громадськість черговими космічними здобутками – цього разу стикуванням пілотованого космічного корабля з орбітальним модулем. Це частина підготовки до побудови китайської космічної станції. Американців та росіян цим не вразить, але тут будуть два важливі моменти. Перший: Китай стане другою після Росії країною з такими можливостями виходу в космос після того, як у 2011 році США відправив свій останній човник на пенсію. А також є ймовірність, що одним із членів екіпажу стане перша китайська жінка-космонавт. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Державні Bank of China та Bank of Communications нададуть статус дочірніх компаній своїм представництвом у Тайвані

Кейнс проти Гаєка на китайському рингу

Саймон Кокс, ГОНКОНГ

Увесь 2011-й Китай переймався борговими проблемами інших. У 2012-му на нього чекає власна

«Згадальну теорію» Джона Мейнарда Кейнса китайською перекладали 20 років. І навіть тоді деякі тамтешні читачі виявилися ще не готовими до неї. Коли книжка вийшла 1957 року, – саме на початку кампанії Мао Цзедуну проти правих, – кейнсіанську теорію в Китаї засудили як «антинаукову й антинародну». Її автора звинуватили в непрощеним гріху – намаганнях «захистити капіталізм». Більш як через 50 років усе змінилося. Нинішні лідери Комуністичної партії Китаю Ху Цзиньтао й Вень Цзябао дуже рішуче взяли за втілення кейнсіанських настанов. У відповідь на фінансову кризу 2008 року вони ухвалили сміливий пакет заходів зі стимулювання економіки Китаю, яким розбалансували державний бюджет, але спонукали банки країни продовжити кредитування. Це допомогло їм захистити свій особливий вид капіталізму від колосального сповільнення. Щось схоже може знадобитись і 2012-го, якщо стагнація США та боргова криза Європи знову поставлять під загрозу стан світової економіки. Але нові лідери Сі Цзіньпін і Лі Кецянь (які мають прийти до влади наприкінці року) навряд чи так само тепло поставляться до кейнсіанських правил, як їхні попередники. Вони насправді можуть потрапити під вплив іншого вже покійного економіста й інтелектуального опонента Кейнса Фрідріха Гаєка.

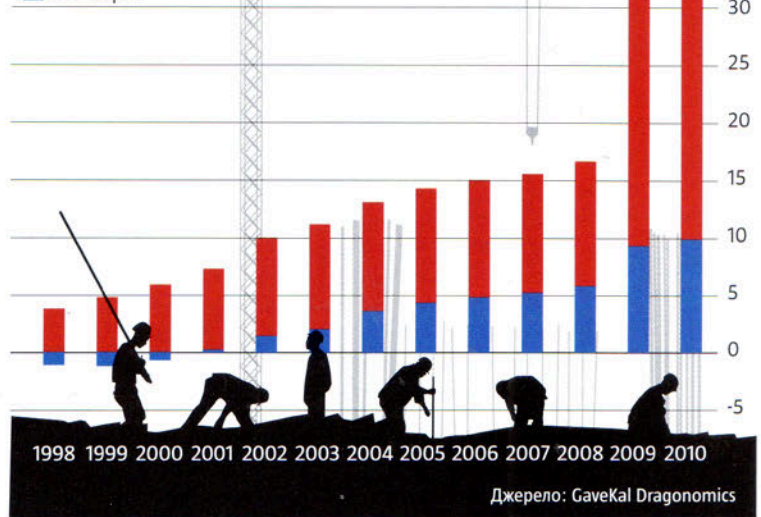
Поки Кейнс переймався не-правильністю капіталовкладень, – коли підприємці витрачали замало на забезпечення адекватної оплати праці, – Гаєк говорив про неефективне інвестування. Він стверджував, що, маючи легкий доступ до кредитів, підприємці створювали б надамбіційні проекти, які починали б приносити прибутку через досить довгий період і могли стати надто обтяжливими для суспільства. У Китаї надамбіційних проектів чимало: згадайте тільки «міста-привиди» на кшталт Ордоса у Внутрішній Монголії, що його будують за наказом влади задовго до того, як люди будуть справді готові жити в ньому. І все ж, попри шалені темпи інвестування коштів, Китай іще й дуже активно заощадує. Така економіка країна мала б мати низькі відсоткові ставки, доступні кредити та високі інвестиції. Але в 2009–2010 роках Піднебесна зайшла надто далеко. Заохочувані урядом 2009-го китайські банки збільшили кредитування майже на 9,6 трлн юанів (\$1,5 трлн). Сума приблизно вдвічі перевищує вартість цілої банківської системи Індії, як зазначає дослідницька компанія Bank Credit Analyst. Іншими словами, китайські позикодавці роздули свої кредитні портфелі на дві Індії лише за рік. Більшість кредитних коштів отримали близько 10 тис. інвестиційних компаній під протекторатом регіональних урядовців, які не можуть брати позики від власного імені. Компанії взяли до будівництва доріг, мостів, зрошувальних систем і житлового будівництва сумнівної користі. Отже, до боргів місцевих урядів додалося 5 трлн юанів і зараз вони винні банкам до 10–14 трлн юанів, або 25–36% ВВП (див. графік).

Уряд не стоятиме осторонь

Архітектори проблем

Державний борг Китаю, % ВВП

■ Інвестиційний механізм
■ Явні борги

1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010

Джерело: GaveKal Dragonomics

Тепер китайська влада визнає очевидне: багато цих проектів не зможуть забезпечити достатнього прибутку, щоб розрахуватися з кредиторами. У провінції Юньнань, та й не тільки, вже почалися банкрутства. Якись із цих проектів заморозять на півдорозі. Саме їх Гаєк назвав би «неефективними інвестиціями»: коли інвестиційний об'єкт у такому стані, що ніхто не хоче за нього платити або чекати на нього. За захоплення Гаєка підйомами і спадами в економічному циклі, про які він розповідав англійською із сильним акцентом, учні позаочі прозивали свого професора-австрійця Mr Fluctooations (англійською слово «коливання» перекладається як fluctuations). Він вважав, що саме неефективні інвестиції в момент буму спричиняють подальший крах, як п'ятитка викликає похмілля зранку.

ДОРОГА В НИКУДИ?

Такий причинно-наслідковий зв'язок видається очевидним, але насправді дещо спантелічує. Безжально критикуючи «похмільну» теорію рецесії, Пол Кругман, який дістав Нобелівську премію в галузі економіки за 34 роки після Гаєка, нарікав, що «ще нікому не вдалося пояснити, чому через неефективність інвестицій у минулому не треба наймати хороших працівників тепер». Якщо якась країна вже розтринькала гроші на невдалі починання й люди опинилися в гіршому економічному становищі, ніж сподівалися; навіщо заморожувати стільки об'єктів? Безперечно, у відповідь на такі погані новини людям слід працювати більше, а не менше. Прихильники теорії Гаєка ▶

КОРОТКО ПРО 2012

Disney Stores, що продає все: від диснеевських іграшок до DVD, відкриє свою першу крамницю у Китаї

Саймон Кокс, редактор відділу економіки Азії, The Economist

Лише можливо...

Що ринок нерухомості в Китаї обвалиться, сильно вдаривши по економіці країни.

Шанхайська фондова біржа допустить західні компанії до лістингу. Серед найспритніших будуть Coca-Cola та інші.

Китайські спортсмени втратять престиж, опускаючись у рейтинг медалістів на Олімпійських іграх у Лондоні

Нехай світ зачекає...

Гейді Апштайн, ЦЗАОЧЖУАН

Зірковий китайський блогер про 2012

Хань Хань – один із найпопулярніших блогерів країни, де цензура полює на незалежні голоси. Він бунтар, який насправді не намагається когось скинути, і баламут, який не хоче нікому проблем. Схожі проблеми він із тривогою помічає і у своїх читачів у Китаї. Дивлячись у 2012-й, він бачить важчі часи для китайського народу, але не прогнозує кризи, як і надії на поліпшення внаслідок приходу нового партійного керівництва, бо ж люди, зрештою, готові приймати труднощі. The Economist спілкувався з Хань Ханем у Цзаочжуані. Інтерв'ю почалося відразу після ралі, що проходило тими вихідними, де він фінішував другим, на дві секунди запізнившись до перемоги. Пояснюючи, чому майбутні зміни серед керівництва Комуністичної партії самі собою не мають великого значення, він обґрунтовує свою точку зору спортивними термінами. «Із кожним новим лідером у китайців з'являються нові надії. Вони сподіваються, що нові лідери будуть відкритими і, як і раніше, нічого не роблять. Мені здається, нам усе-таки слід сподіватися на внесок письменників та митців, – каже він. – Це як керувати гоночним авто: не піддаси газу – нічого не зміниться. Я думаю, нам усе одно треба надіятися на самих себе, якщо хочемо більше свободи».

2012-й буде важким для таких людей, як він. «Для письменника такий період найбільш незручний, тому що партія, влада посилюватимуть контроль, тиснуть дужче, ніж завжди», – каже він. А решта населення здебільшого не прагнуть домогтися свого, бо ж, за його словами, «китайці задовольняються малим». Вони «покірні». А як же тоді гучні

протести, що зазвучали на сервісі мікроблогів Sina Weibo після аварії на залізниці поблизу міста Веньчжоу 2011 року, й, попри нагляд та цензуру, стали каталізатором незадоволення? Чи може це якось ускладнити життя владі у 2012-му? Він відкидає це припущення так само розумно й цинічно, як пише свої твори ще з підліткового віку.

Ханю зараз 29. Десяток років тому світ відкрив його для себе як письменника й відтоді дописи в його блозі збирають мільйони прихильників. Аби сильно донести свою думку, йому може вистачити кількох знаків: допис Ханя про присудження Нобелівської премії 2010 року дисиденту Лю Сяобо складався з лапок без тексту всередині. На його думку, недолік Weibo полягає в тому, що користувачі задовольняються самим фактом передачі інформації. «Реальних змін чи

Як у перегонах: не піддаси газу – змін не буде

прогресу це не несе. Там багато пишуть про катастрофу біля Веньчжоу і відчувається, що всі дуже злі. Здається, ніби відчинивши вікно і побачивши протестувальників на вулицях, – каже Хань. – Але коли справді відчиняєш – розумієш, що там абсолютно нічого не відбувається».

Хань стверджує, що й сам намагатиметься робити більше у 2012-му як письменник, але в межах можливого. Він планує відкрити новий журнал, але пояснює, що той не буде надто агресивним (перший журнал, який він спробував випускати, влада швидко прикрила). Він не хоче привертати забагато уваги китайських служб безпеки, щоб не нашкодити своїм близьким. Попри нарікання на обмеженість Weibo, Хань попереджає людей, що не слід чекати від нього надто багато у 2012-му. «Я не робитиму нічого страшенно радикального, бо вважаю, що тут, як у мотоперегонах. Мій перший принцип – «не піддаси газу – нічого не зміниться». Але при цьому слід пам'ятати: перетиснеш – і зміни можуть затягнутися на довше. А якщо взагалі перестаратися, можна й розбитись».

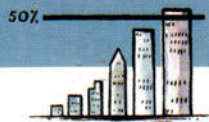
Гейді Апштайн, кореспондент у Китаї, The Economist

Рецепт від справжнього чоловіка

КОРОТКО ПРО 2012

Попит Китаю на нафту зросте на 6%, зміцнюючи світові ціни на цей енергоносі

стверджують, що після появи поганих новин економіці потрібен якийсь час на реорганізацію. Втрачені кошти на неповоротних кредитах можуть підірвати довіру до банків, які їх спричиняють, відтак утримуючи їх від фінансування нових капіталовкладень. А коли звільняють працівників, їм може знадобитися чимало часу, аби знайти нового роботодавця чи здобути навички, яких вимагає інша робота. Гаек вважав, що представники влади не здатні значно полегшити біль від перебудови економіки. Навіть якщо він правий, – а це зараз є предметом широких дискусій, – політики відмовляються йому вірити. Китайські не стануть винятком. І тут втрутиться влада, допомагаючи банкам та їхнім позичальникам впоратися зі своїми боргами. Наразі невідомий тільки спосіб втручання. Ки-

тайський уряд може завершити деякі інфраструктурні об'єкти за державний кошт, а не покинути наповнину збудовані мости, що обриваються перед банком по іншій бік вулиці, чи не цілком прокладені дороги до міст. Він може змусити банки списати кредити, рекапіталізувати будь-яких кредиторів, які не здатні будуть вижити за таких утрат. Такі пакети фінансової допомоги можуть виділяти відкрито або за зачиненими дверима через поступливість регулятора та приховані дотації.

Один китайський вчений нещодавно заявив, що Гаек у Південній більш відомий, ніж на Заході. Однак у китайських політиків, як і в їхніх західних колег, діагностовані Гаеком коливання можуть, схоже, викликати більший інтерес, ніж його рекомендації.

Також читайте в цьому розділі:
 Нові конституції 64
 Ізраїль і Палестина 65
 Весна Чорної Африки? 66

Лише можливо... 66
 Пірати Сомалі 67
 Даніель Баренбойм:
 новий дискурс 68

Близький Схід і Африка

Через рік

Зен Смайлі

Більшість арабів прагнуть демократії, але консерватори все ще стоять у них на шляху

Вітер арабської свободи, який раптово розгулявся на початку 2011 року, не зникне і 2012-го. Але він буде поривчастим і віятиме місцями. У деяких регіонах демократія запанує всерйоз і надовго. В інших її поступу перешкоджатимуть барикади диктаторів, які нізачо не дозволять оголосити війну своїм палацам.

Найперспективнішим для демократів буде пояс північноафриканських країн від Тунісу через Лівію і до Єгипту. **Туніс**, зокрема, стане обнадійливим прикладом для решти держав арабського світу. Його виборні Установчі збори прокладуть шлях до вільного волевиявлення за нової Конституції. Ісламістська партія «Ен-Нахда» матиме найбільше представництво в парламенті, але здобуде лише близько п'ятої частини голосів. Як наслідок – вона стане лише складовою широкої правлячої коаліції, де більшість належатиме угрупованням світської орієнтації. Почнетесь одужання туніської економіки.

Це стане величезною підмогою для **Лівії**, де бізнес повертатиметься до Триполі й тягнутиметься до

Тунісу в пошуках зв'язків та ідей. Уряд, який прийде на зміну режиму Муаммара Каддафі, можливо, виявиться недружним і непередбачуваним, але повинен дати собі раду. І тут теж лібералам світської орієнтації доведеться ділити владу з ісламістами.

Єгипет, безумовно, є найбільшим здобутком демократії в арабському світі. З ускладненнями, але він рухатиметься вперед. Армія, яка до кінця 2011 року дозволить народу обирати своїх представників, відійде від влади, хоча зберігатиме багато привілеїв, і деякі єгиптяни довірять військовим захист світського ладу, як колись його боронила армія в Туреччині. Як і в Тунісі, єгипетські ісламісти на чолі з «Братами-мусульманами» виявляться найорганізованішою політичною силою в країні й матимуть близько чверті місць у новому парламенті. Але й вони вважатимуть за доцільніше поділитися владою з прихильниками світського курсу. Це допоможе приструнити радикалів-салафітів, якщо вони знову робитимуть спроби розпалити ворожнечу проти єгипетських християн, які становлять близько 10% 85-мільйонного населення Єгипту.

В усьому регіоні ісламісти займуть сильніші позиції, але не ставитимуть собі за мету, принаймні попервах, домогтися необмеженої влади. Вони вестимуть обережну прагматичну гру, щоб не налякати секулярну більшість, і поступово просуватимуть своїх людей у владні інститути. При цьому намагатимуться переконати надто підозрілих у своєму шляхет-

КОРОТКО ПРО 2012

Виявом дедалі більшої космічної потуги Ірану стане запуск його другого супутника «Навід» власного виробництва. Перший – «Омід» – стартував 2009 року

Зен Смайлі, редактор відділу Близького Сходу й Африки, *The Economist*

Ми, народ

Джозі Делап

Конституційні проблеми

Для арабського світу 2012-й буде роком написання Основного Закону. Шлях торуватимуть Єгипет, Туніс і Лівія. Поваливши диктаторів і провівши вибори, нові уряди призначатимуть комітети, які мають упоратися з нелегким завданням – написати проекти нових конституцій. І терміни перебування біля керма, і правила проведення виборів – усе ще не раз мінятиметься в міру того, як названі країни робитимуть перші непевні кроки на шляху до демократії.

Найважчим питанням стане визначення ролі релігії. Попри заклики секуляристів та деяких релігійних меншин, на зразок єгипетських коптів, іслам залишатиметься офіційною державною релігією на всьому Близькому Сході й слугуватиме джерелом законодавства.

Але жодній з ісламістських партій не вдасться зосередити у своїх руках достатньо влади, щоб запровадити верховенство законів шариату.

Це стане радісною звісткою для жінок арабського світу, які сподіваються, що нові конституції покращать їхню долю. У Єгипті буде переглянуто положення, які визначають квоти на представництво жінок у парламенті.

Проте статті, які наголошують, що роль жінки в суспільстві не повинна заважати їй виконувати родинні обов'язки, можливо, й залишаться. А туніські законодавці навряд чи захочуть викинути розділ, за яким жінки можуть успадковувати лише половину від того, що чоловіки. ■

Джозі Делап, онлайн-редактор відділу Близького Сходу і Африки, *The Economist*

Тіні перемоги

- ному намірі боротися з корупцією – справжньою корою цього регіону, яка ще не скоро здасть позиції.

Популярність крайнього крила ісламістів, як-от «Аль-Каїди», дещо спаде. Але воїни джихаду окопаються в **Ємені** та **Сомалі**. Попри те що за етнічною ознакою населення Сомалі не належить до арабського світу, ця країна є одним із 22 членів Ліги арабських держав.

І в інших місцях подекуди виникатимуть потужні заворушення, хоча й не обов'язково на релігійному ґрунті. Очільник **Сирії** Башар Асад навряд чи залишиться на посаді до кінця року. Сунітська більшість (включно з вищим командним складом Збройних сил і найбільшими бізнесменами) може дійти висновку, що вже не варто миритися з правлінням алавітської меншини президента, яка становить лише близько десятої частини всього населення.

Зміни можуть статися передусім у **Марокко** і **Йорданії**. Обома країнами правлять монархи, яким вистачило здорового глузду поступитися частиною конституційних і законодавчих прав, коли вони відчули все більшу жагу підданих отримати можливість самим вирішувати, як керувати життям держави. Йорданська монархія має коротші історичні корені й тому буде менш стабільною в цій парі. Обох королів змусять розширити простір для діяльності політичних сил. Але досягти цього буде нелегко.

Ірак стане справжнім розчаруванням: колись всемогутня сунітська меншина і шіїтська більшість, яка нині при владі, не зможуть виконати вимоги одна одної. Прем'єр-міністр Нурі аль-Малікі захоплюватиме все більше й більше влади, хоча обрано його було 2010-го на демократичних засадах. Нестабільності країні додаватиме ще й питання численності американського контингенту 2012 року і далі. Тим часом Муктада аль-Садр і його фанатики-шіїти підбурюватимуть до нападів на американців, що неабияк тішатиме його іранських друзів.

Найбільшим сюрпризом 2012-го можуть стати заворушення в тих частинах багатих на нафту країн Перської затоки, чийм правителям преєрасно вдавалося задобрити підданих у 2011-му.

Виятком з-поміж країн Перської затоки в 2011-му був **Бахрейн**: там сунітська королівська родина, яка править невдоволеною шіїтською більшістю, вдалася до жорстоких репресій, тільки-но остання почала вимагати ширших прав. У 2012-му шіїти все ще бунтуватимуть. Для відновлення хоча б щонайменшого спокою в державі крон-принцу Бахрейнському Салману бен Хамату аль-Халіфі доведеться відправити у відставку свого дядька-реакціонера Халіфу бен Салмана аль-Халіфі, який обіймає посаду прем'єр-міністра з часів здобуття незалежності 1971 року.

Правителі в мегабагатих крихітних еміратах Перської затоки, як-от Об'єднані Арабські Емірати і Катар, усе ще зможуть достатньо задобрити населення, щоб тримати його в руках. Але і їх теж розхитуватиме вітром демократії. Зростає кількість освіченої молоді, яка зрештою запитає: а чому їхні правителі підтримали демократів, котрі повалили режим полковника Каддафі, але не хочуть надати таких самих прав своєму народові?

На найбільшу увагу з-поміж усіх країн заслуговуватиме Саудівська Аравія, гігант Перської затоки, найбагатша і найвпливовіша держава з незрівнянно найбільшим населенням (близько 24 млн осіб, 16 млн із яких є її громадянами). Високою є ймовірність кризи спадкоємства. Королю Абдуллі далеко за 80. Його спадкоємець кронпринц Султан, який із 1962 року обіймав посаду міністра оборони, помер 22 жовтня 2011-го майже в такому самому віці. Новий кронпринц Наеф, який із 1975-го міністр внутрішніх справ, є жорстоким реакціонером. Якщо так звана рада вірності, до якої входить близько 35 принців, не здійснить швидкої передачі влади до рук молодшого покоління, режим очікує проблеми з освіченим і нетерплячим середнім класом, який набирає все більшої сили. Королівський дім Саудів, що налічує близько 8 тис. принців, у край неохоче йде на поступки перед демократією, втім, на наступних місцевих виборах жінкам пообіцяли право голосу (можливо, 2012-го їм нарешті дозволять хоча б керувати автомобілем). Тому Саудівській Аравії слід бути готовою до все більшого вияву народного невдоволення. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Сенегал відкриває новий аеропорт у Дакарі, плануючи перетворитися на центр логістики в Західній Африці

Законні запитання

Девід Ландау, ЕРУСАЛИМ

Чи почнуться взагалі перемовини між Ізраїлем і Палестиною?

У самому серці обтяженого змінами регіону Ізраїль і Палестина теж переінакшують свою давно паралізовану парадигму. Махмуд Аббас, президент Палестинської національної адміністрації, звернувся до ООН із проханням визнати Палестину незалежною державою. Його прохання, незважаючи на американське право вето в Раді Безпеки, підтримає більшість членів Генеральної Асамблеї. Тим часом прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньягу вилується в американські передвборні політичні ігри і внесе свою лепту, аби перешкодити Баракі Обамі обійняти президентську посаду на наступний термін.

Обидва лідери 2012 року заявлятимуть, що вони вийшли з «мирного процесу». Обидва запевнятимуть у своїй відданості ідеї прямих переговорів (яких за три роки так і не спромоглися провести). Ніхто їм, утім, не повірить. Понад те, Нетаньягу заперечуватиме, що підтримував републіканців, чи принаймні відхрещуватиметься від будь-якої анти-обамівщини. Це теж викличе скептицизм.

Ще 1972 року Іцхака Рабіна звинувачували в прихильності до Республіканської партії. Будучи послом Ізраїлю в Америці, той не приховував своїх симпатій до Річарда Ніксона, на протривагу кандидатів від демократів Джорджеві МакГоверну. На його переконання, демократи занадто панькалися з арабами. Але не хто інший, як Рабін, на посаді прем'єр-міністра 20 років тому наказав могутньому проізраїльському лобі у Вашингтоні не втручатися у його переговори з палестинцями, коли дізнався, що те все ще підбурює проти них друзів Ізраїлю в Конгресі.

Відлуння 1972 року докотяться до 2012-го. Нетаньягу, який також має стаж дипломатичної служби в посольстві Ізраїлю в США, від зміни господаря Білого дому з демократа на републіканця очікує зняття напруження через Палестину, котра затьмарює його стосунки з Баракі Обамі. Принаймні сподівається, що в рік президентських виборів матиме бодай якусь перерву поміж безнастанних наполягань американської адміністрації сісти нарешті за стіл переговорів з Аббасом.

Ізраїль теж наближається до виборів: їх потрібно провести шонайпізніше до середини 2013 року. Права релігійна коаліція партій Нетаньягу все ще займає сильні позиції в опитуваннях, попри те що його власна партія «Лікуд» і надалі представляє менше чверті виборців, а особистий рейтинг змушує бажати набагато кращого.

На боці коаліції – демографія. Поселенці західного берега ріки Йордан та ультраортодоксальні юдеї – це якраз той сегмент ізраїльського суспільства, який зростає найшвидше. Більш ніж мільйонна армія нових іммігрантів із країн колишнього Радянського Союзу – завзвичай прихильники жорсткої політичної лінії.

«Це зовсім інша країна», – зауважив Білл Клінтон у вересні 2011-го, пояснюючи, чому гальмує мирний переговорний процес. «Найбільші противники миру – ультрарелігійні юдеї, які вважають, що повинні зберегти Юдею та Самарію, а ще групи поселенців... Справжні циніки переконані, що постійні заклики уряду Нетаньягу до переговорів стосовно визначення кордонів і т. ін. означають: він просто не збирається віддавати Палестині Західний берег Йордану».

Усе це повністю збігається з поляризованою політикою Америки. Платформу, яка об'єднує републіканців-«чаювальників», републіканців – евангельських християн і републіканців – консервативних юдеїв із коаліцією Нетаньягу, можна окреслити одним емоційним словом: делегітимація, тобто беззаконня. Ізраїль, заявляють усі вони, потерпає від беззаконня з боку своїх ворогів, а отже, потребує захисту силами патріотів удома і справжніх друзів за кордоном.

Ярлик «беззаконня» можна наліпити на будь-які й будь-які висловлювання, що не подобаються Ізраїлю

З легкої руки пана Нетаньягу ярлик «беззаконня» можна наліпити на будь-які й будь-які висловлювання, що не подобаються Ізраїлю. Ця налічка зміщує критику окупації палестинських територій із критикою створення та існування єврейської держави, а це вже антисемітизм. Стежте за хитрою логікою: є вороги, які бажають погибелі Ізраїлю; вони критикують окупацію; таким чином, усі, хто критикує окупацію, бажають погибелі Ізраїлю.

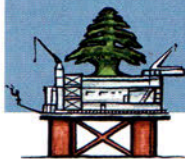
Уся штука в тому, що багато критиків окупації – насправді або друзі Ізраїлю, або й самі ізраїльтяни. На їхнє переконання, вона цю державу руйнує. Та все ж на них лежить тавро «беззаконників». Але таке змішування понять – це палиця з двома кінцями. Небезпека цього нібито беззаконня, як каже колишній міністр закордонних справ Ізраїлю Шломо Авінері, в тому, що воно узаконює справжнє беззаконня.

Зрозумівши, звідки йде загроза, Махмуд Аббас намагається захиститися від неї. «Ми не хочемо позбавити Ізраїль легітимності», – заявив він перед тим, як подати прохання до ООН. «Ізраїль – визнана міжнародною спільнотою країна. Ми не закликаємо до його ізоляції. Ми лише хочемо ізолювати законність окупації».

Якщо Генеральна Асамблея надасть Палестині якусь форму визнання (членство в ООН надає лише Рада Безпеки), то Ізраїль її опротестує, і напруження з Палестиною лише зросте. Нетаньягу заявлятиме про делегітимацію. Аббас доводитиме, що роки мирних приготувань до здобуття державності змарновані. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Ліван починає розвідку запасів шельфової нафти й газу, ламаючи «політичні перепони» (Ізраїль претендує на частину його шельфу)

Девід Ландау, кореспондент журналу *The Economist* в Ізраїлі

Молитва за мир

«Весна» Чорної Африки?

Олівер Офест

Протестні настрої Північної Африки поширюються на південь

За успішними повстаннями на півночі Африки 2011 року пильно стежили з глибин континенту. Вони вже де-не-де запалили місцеві протести (як-от у **Буркіна-Фасо**), й чути розмови про те, що це не кінець. Авторитарні правителі країн Чорної Африки можуть чекати, що наступного року опозиція набиратиме сили і вчинятиме спроби повалити їхні режими. Очевидно, динаміка процесу буде дещо відмінна від Середземноморського узбережжя, де протестувальники заможніші й мають кращий доступ до інформації. Та все-таки протестний вірус заразний. У таких країнах, як, наприклад, Уганда, пригноблені захоплюються визволителями Туніса, Тріполі й Каїра і ставлять їх собі за зразок. Виникають усеафриканські політичні зв'язки, останніми десятиліттями небачені.

Як і в Північній Африці, мобільна телефонізація та соціальні мережі популярні також на решті континенту і не обмежуються багатими районами. Більш ніж 1 млн нігерійців користуються смартфонами BlackBerry. Загалом в Африці стільникових телефонів більше, ніж в Америці. Це означає, що традиційні перешкоди для політичної організації опозиційних угруповань зникають. Водночас причин протестувати не бракує. Безробіття високе, а ціни на їжу збільшуються. На основні харчові продукти вони різко підскочили через високий попит і подорожчання пального, необхідного для їх виробництва й транспортування. Африканці теж отримали свою частку благ від «ресурсного буму», заробивши на нафті й мінералах. Але всі прибутки осідають головним чином у кишенях можновладців.

КРИЗА НАЗРИЛА

Чудові приклади – **Ангола** й **Екваторіальна Гвінея**. Обом країнами правлять силовики, які розпоряджаються ресурсами, кожен із них уже 32 роки біля керма, що робить їх довгожителлями африканського політичного Олімпу (майже 42 роки керував лише покійний Муаммар Каддафі). Це відповідно другий і четвертий за величиною виробники нафти в країнах Центральної та Південної Африки. Проте більшість населення ледь животіє на суму, меншу ніж \$1 за день. Що досі стримувало маси від повстання, то це пам'ять про минулі війни. Обидві країни за останні десятиліття втратили велику частину населення через політичні репресії. Але приклади успішних північноафриканських повстань, які показувало супутникове телебачення, змінюють цю динаміку. Кілька розрізаних

Сьогодні тут, а завтра...

Довгожителі африканського політичного олімпу

2012

2010

2005

За даними The Economist

Ісайяс Афверкі
Еритрея, 1993

Ідріс Дебі
Чад, 1990 рік

Омар Башир
Судан, 1989 рік

Блез Компаоре
Буркіна-Фасо, 1987 рік

Мсвагі III
Свазіленд, 1986 рік

Йовері Мусевені
Уганда, 1986 рік

Пол Бія
Камерун, 1982 рік

Роберт Мугабе
Зімбабве, 1980 рік

Жозе Едуарду душ Сантуш
Ангола, 1979 рік

Теодоро Обіанг
Нгема Мбасого
Екваторіальна Гвінея,
1979 рік

● при владі з:

протестів уже стрясали столиці обох країн і, ймовірно, повторяться 2012 року.

Розподіл багатств від торгівлі ресурсами знову підливає олії у вогонь конфліктів у **Демократичній Республіці Конго**. Нововведення в американському торговельному законодавстві призвели до фактичного застою на шахтах сходу країни, яка донедавна була джерелом рідкісноземельних металів для виробників у США. Дехто з безробітних місцевих гірників думає податися до партизанів, щоб заробити собі на прожиток, навіть якщо це може перешкодити спробам припинити конфлікт, який забрав 5 млн життів за останні 15 років. Економіка розвалена. Якщо не робити нічого для її відновлення, знову полетять кров, хоча до справжньої війни, може, й не дійде. Телевізійні кадри з Північної Африки нагадали багатьом, що є й інші шляхи, крім покірності долі.

Найочевидніший вплив північноафриканських революцій стане відчутний у прилеглих країнах Сахелю (область на південь від Сахари). **Нігер**, **Чад** і **Малі** мали тісні зв'язки з полковником Каддафі й подеколи їм навіть перепадала дешифрація від його щедрот. Але наступники «лідера революції», швидше за все, інвестуватимуть кошти в Лівію, а не вивозитимуть за кордон.

Два найбільші сусіди цих сахельських країн, **Нігерія** і **Судан**, їх уже мають – збройний різновид. У Нігерії екстремальне ісламістське угруповання «Боко Гарам» уже почало кризу кампанію. У Судані кілька повстанських загонів опинилися на ворожій території після поділу країни по лінії північ – південь у липні 2011-го й тепер ведуть збройну боротьбу в міні-масштабі.

Це має дуже мало спільного з повстаннями в Північній Африці, якщо не брати до уваги, що вони надали видимість законності будь-яким виступам проти політичних еліт. Те саме можна сказати про країни, на які 2012 року чекають вибори. В такі моменти в Африці часто спалахують приховані конфлікти. Під час минулих виборів **Зімбабве** й **Кенія** пережили жахливу різанину. У них обох через 12 місяців відбудуться нові перегони, а опозиційні рухи надихає приклад успіху арабських повстанців на півночі континенту. Кенія повинна уникнути повторення кровопролиття 2008-го, але

Лише можливо...

Перед реальністю загрози громадянської війни **Ірак** попросить повернути в країну іноземні війська.

Іран погрожуватиме застосувати силу на підтримку пригнобленої шиїтської більшості в Бахреїні.

Одна африканська країна викине геть **китайських робітників**.

Олівер Офест,
кореспондент журналу *The Economist* у країнах Африки

Зімбабве це навряд чи вдасться. Режим Роберта Мугабе боротиметься на смерть за своє життя (й багатства).

Та хоча на Африку чекає неспокійний рік, це не означає повернення до масштабних конфліктів минулого. Громадянські війни в Анголі й Судані швидше за все закінчилися уже назавжди. Загальна атмосфера в Чорній Африці вселяє майже такі надії, як і далі на півночі. Сукупний ВВП значно підвищиться за ра-

хунок ресурсного буму й покращення управління економікою. Цього політичні протести не змінять. Але закордонні інвестори будуть обережними, вибираючи пункт призначення. 10 африканських лідерів пробули біля керма понад два десятки років (див. карту). Навпаки, такі демократичні африканські держави, як Гана і ПАР, 2012 року бачитимуться навіть іще перспективнішими. ■

Море лиха

Джонатан Ледґард, БЕРБЕРА

Сомалійські пірати розширюватимуть бізнес

Сирієць Закарія Шагаде – капітан морського судна, яке курсує від Джедди до портів у Сомалі. «Бачиш це?» – каже він, показуючи на шрам, що розрізає його підборіддя. – Піратських рук справа». Він запалює наступну цигарку і зручніше вмощується в каюті. Над морем біля сомалійського порту Бербера зависла густа, спекотна ніч. Капітан починає свою розповідь. У 2010-му він виводив на повному ходу вантажне судно просто з Могадішо, столиці Сомалі. Швидкості не зменшував. «Але вони все одно зловили нас за 200 морських миль від берега», – каже Закарія. Його і екіпаж тримали в полоні 43 дні. А який же викуп він заплатив? «За мене – півмільйона зелених. А хотіли два».

У 2012 році Закарія Шагаде борознитиме ті самі води. «Це моє життя», – зізнається. Але більше його не ввіймають: зараз він командуює автомобілевозом, переобладнаним під транспортування тисяч сомалійських кіз до Мекки; вантаж тхне, але в певному сенсі він недоторканий. Якби пірати захопили корабель, за кілька днів кози загинули б.

Але якщо не зважати на захист прав тварин, то 2012-й стане найкращим роком для піратів. Майже всі вони сомалійці й нападають із території Сомалі. 2012-го дальність їхніх операцій сягне аж за Мальдіви, Маврикій і простягнеться також углиб Червоного моря. ВМС інших країн хіба що спостерігатимуть, а не ловитимуть піратів. Морські простори надто широкі, і навіть з усіма своїми технологіями й артилерійською майстерністю бойові кораблі не дістануться до суден раніше, ніж корсари візьмуть їх на абордаж. Прибережні води Сомалі та Ємену кишать такою величезною кількістю дрібних суденечок, що годі розібратися, де чесний корабель, а де розбійницький.

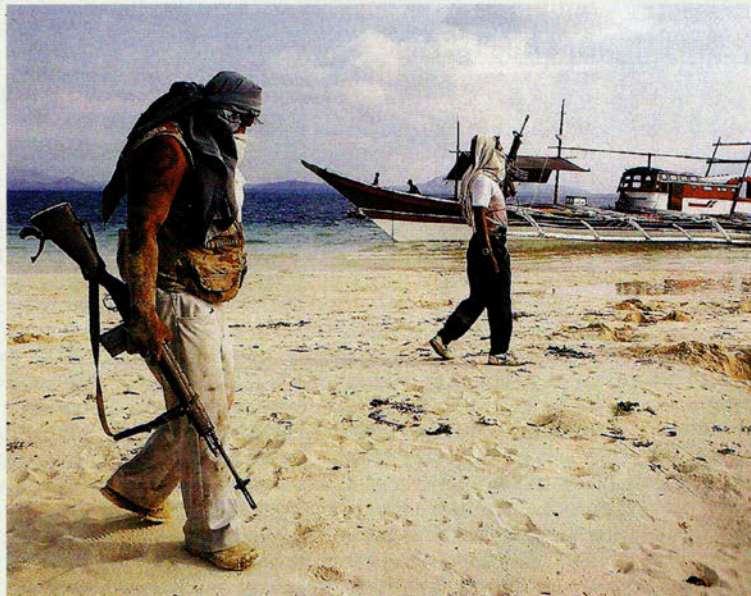
Наступного року командувачі ВМС і далі нарікатимуть на артистів-флібустьєрів із яскраво вираженим місцевим колоритом. Але вони нізащо не визнають, що не в змозі змінити економічні умови, які змушують людей до піратства. У 2012 році молоді сома-

лійці знову ризикуватимуть усім, тому що безробітні, тому що страшна спека, тому що їм весь час потрібний «кат» – місцевий наркотик-стимулянт.

І хоча не можна виключати можливість використання найманців, пряма воєнна інтервенція в Сомалі для боротьби з піратством у 2012 році не реальна, а до того ж, напевно, і марна. А це означає, що ще кільком сотням суден включно з нафтоваливними танкерами доведеться проти волі стояти на якорі десь біля берегів Сомалі разом з усією командою. Зростуть і суми викупу, що спокушатиме великих тамтешніх бізнесменів для перестраховки своїх інвестицій у тваринництво і нерухомість співпрацювати з бандами.

Це породжує інші побоювання, що в 2012-му спокуса легкої наживи поманить піратів на берег. Тоді

Дальність їхніх операцій сягне аж за Мальдіви

У пошуках здобичі

на всьому Кенійському узбережжі й за його межами можна очікувати викрадень місцевих багаттв та іноземців, тому що неповоротка місцева охорона не зможе забезпечити хоч який-небудь захист. ■

Джонатан Ледґард, кореспондент журналу *The Economist* у країнах Африки, автор роману «Submergence» («Занурення»), видавництво «Джонатан Кейп».

КОРОТКО ПРО 2012

Премію Мо Ібрагіма (\$5 млн) за ефективне управління державою для африканських лідерів, які добровільно від посади, вручають у жовтні, звісно, якщо є гідний кандидат. Хоча це трапляється не завжди

Пряма дорога для Близького Сходу

Диригент Даніель Баренбойм обстоює необхідність нового підходу до конфлікту між ізраїльтянами і палестинцями

Після цілого року надзвичайних подій в арабському світі настав час поглянути на ізраїльсько-палестинський конфлікт під новим кутом зору.

За минулі 70 років на нього як тільки не дивилися, і все ж таки нікому не вдалося зрозуміти його природу – не політично, а, по суті, людського конфлікту між двома народами, які недвозначно заявляють право на той самий клапоть землі. Потрібно зрозуміти обох їх з огляду на їхню особливу історію і прийняти той факт, що долі цих народів нерозривно переплелися. Питання полягає не в тому, хто все це почав, а хто зробить вирішальний крок, щоб усе це закінчити.

ДО НОВОГО ДИСКУРСУ

Ключова проблема – неправильна природа звичайного дискурсу конфлікту. Загальноприйнятним став «політкоректний» підхід: уряд проголошує «правильні» погляди на певні питання, а суспільство їх сприймає і таким чином придушує свободу думки особи. Яскравим прикладом такого хитромудрого виверту може бути проблема палестинської державності. Хоча багато ізраїльських громадян готові визнати право і потребу палестинського народу мати власну державу, політичні дискусії на цю тему приходять, схоже, до єдиного спільного знаменника: ще не час підтримати державницькі спроби палестинців. За цим ховається страх викликати незадоволення держави Ізраїль, чий курс вважається «політично коректним».

Нам потрібно цілковито переосмислити наші підходи. Не залишати долю цього регіону в руках політиків і дипломатів, які лише далі заплутуватимуться в павутинні фальшиві політкоректності, а дати можливість кожному громадянину висловити свою позицію. Єгипетський народ показав нам, наскільки він був готовий взяти власну долю у свої руки, і навіть якщо наслідки повстання ще не зрозумілі, ми маємо привітати та підтримати його.

Позитивна громадянська дія може виходити тільки від освічених людей. Для цього потрібно виростити нове покоління інтелектуалів. Едвард Саїд, американський літературознавець арабського походження, борець за права палестинського народу, сформулював нове розуміння ролі інтелектуала. Він стверджував, що його місія – боротьба за свободу людини і знання. У лекції, прочитаній 2001 року, Саїд окреслив роль інтелектуала, яка полягає в протистоянні владі, а надто на Близькому Сході, де, як вважається, їй бракує довіри й популярності або культури і думки. Місією

інтелектуала має бути виклик примусовому мовчанню, інакше кажучи, тій самій «політкоректності».

На думку Саїда, інтелектуалам треба «не лише з'ясувати ситуацію, а й зуміти побачити можливості для активного втручання»; вони – авангард усього суспільства. Події Арабської весни породили чимало таких потенційних дозорців. Протягом нашого симпозиуму в Іспанії 2011 року артисти заснованого мною і Саїдом у 1999-му оркестру «Західно-східний диван» жваво сперечалися з науковцями, публіцистами та активістами з Ізраїлю, Лівану і Єгипту. Добре поінформовані та з потрібними зв'язками, вони, здавалося, просто ідеально підходили для того, щоб аналізувати події і пропонувати альтернативні шляхи. Усім було під 40, усі щиро поділяли думку Саїда про інтелектуала як приклад для наслідування і суперника в позитивному сенсі. Можливо, вони – це частинка того нового покоління інтелектуалів, яке може допомогти окремій людині вийти з тісних рамок «прийнятого» і підвести її до усвідомлення основної істини: що краще ти розумієш свого опонента, то більше здатний прийняти його і бути прийнятим самому.

Не можна забувати, що Голокост був спробою знищити цілий єврейський народ, і ця травма означає безперервний страх, що все може повторитися. Проте Палестина не Європа і точно не фашистська Німеччина. Ідея єврейської батьківщини народилася задовго до тих жахливих подій, а не просто стала їхнім наслідком. Усі палестинці мають визнати, що насильство – це не ліки від страждання в окупації чи вигнанні. Притому що вони мають право обурюватися претензіями ізраїльтян на землю, яку вважають своєю батьківщиною, їм тепер потрібно визнати факт існування Ізраїлю. Ізраїльтяни повинні не лише припинити окупацію і ліквідувати свої поселення, а й взяти на себе відповідальність за все, що сталося або не сталося, доки тривала окупація. Вони мають право зміцнити кордони по лінії, яка була до 1967 року, з незначними змінами; мусять визнати Східний Єрусалим столицею Палестини, як і той факт, що ніхто не має морального права відмовляти іншому народові в праві повернутися. Проте практична реалізація останнього може і повинна обумовлюватися обома сторонами.

Світова спільнота також має допомогти всім сторонам дійти згоди. Годі вже змагатися за звання найбільш скривдженого! Усім нам потрібно навчитися сприймати цей конфлікт інакше. І ми мусимо цього навчитися вже тепер. ■

Годі вже змагатися за звання найбільш скривдженого

Також читайте в цьому розділі:

Наші успіхи за минулий рік 70

Аун Сан Су Чжі: Відчуття рівноваги 71

Дорога до Ріо+ «20» 72

Лише можливо... 72

Наступний рік: може, не варто? 73

Світ у 12 твітах 74

Міжнародні справи

Агов, а хто керуватиме світом?

Гідеон Рахман

Світові лідери будуть зайняті національною політикою. Глобалізації це нічого доброго не обіцяє

У 2012-му станеться зміна світових лідерів. У США, Франції та Росії відбудуться президентські вибори. Вище керівництво буде переобрано і в Китаї після з'їзду Комуністичної партії, запланованого на жовтень. Відтак більшу частину року четверо-п'ятеро постійних членів Ради Безпеки ООН будуть зайняті внутрішньою політикою. Це суттєво вплине на міжнародні відносини. Намагаючись догодити власним виборцям, політичні лідери, вочевидь, займуть більш націоналістичні позиції, що обмежуватимуться їхньою країною, у важливих міжнародних питаннях. Це викликає занепокоєння, бо вирішення проблеми погіршення економіки потребуватиме активної співпраці міжнародної спільноти в 2012-му. Результат може серйозно вдарити по основах глобалізації.

З усіх майбутніх змін влади найбільш інтригуючими будуть президентські перегони в США, тому що, по-перше, Америка і нині залишається єдиною супердержавою у світі, а по-друге, голосування відбудеться аж у листопаді.

Барак Обама зануриться в передвиборчу кампанію, що, напевне, унеможливить підписання Америкою нових міжнародних угод щодо торгівлі чи клі-

мату. Але його суперником від республіканців може бути політик, який поставить під сумнів традиційну роль Сполучених Штатів як гаранта світової системи торгівлі. Міт Ромні – один із найімовірніших таких претендентів і людина з бізнесу – пообіцяв, що коли виграє вибори, то запровадить мито на ввезення китайських товарів, якщо Піднебесна й далі занижуватиме курс юаня (хоча раніше заяви кандидатів у президенти часто були радикальнішими, ніж їхні дії власне у Білому домі). Жорстка і націоналістично орієнтована відповідь Китаю на агресивніший тон Америки, схоже, не забариться. Вона і буде відображенням його внутрішньої політики. Попри всі відмінності між цими двома країнами, Білий дім за роки президентства Обами почав довіряти двом нинішнім лідерам із Піднебесної: главі держави Ху Цзіньтао і прем'єр-міністрові Веню Цзябао. Але до кінця року на їхньому місці, найімовірніше, опиняться відповідно Сі Цзіньпін і Лі Цзябао. Обидва кандидати постали перед світом досить ввічливими і незбагненими. Однак у 2012-му зміниться близько 70% вищого керівництва в країні. Тому західні чиновники стурбовані тим, що на найвищі владні щаблі піднімаються більш націоналістично налаштовані люди.

Утвердиться погляд Путіна на міжнародні відносини

КОРОТКО ПРО 2012

Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво – форум 21 країн- Азійсько-Тихоокеанського регіону – проведе саміт на острові Руський неподалік Тихоокеанського узбережжя Росії

Гідеон Рахман, головний оглядач з міжнародних відносин, *Financial Times*

КОРОТКО
ПРО 2012

Росія знову
висуває вимоги
до ООН щодо
розширення
площі її
арктичного
шельфу.
Канада проти

Приміром, Ксілай, який є очільником партії в місті Чунцін, полюбляє маойські гасла (як і дизайнерські костюми). Він призначений на високу посаду і відомий жорстким ставленням до злочинців та іноземців.

ПІДГОТОВКА ДО ЕПОХИ ПУТІНІЗМУ

Оскільки доля Європи нині в центрі всіх міжнародних дискусій, увага світу буде прикута до курсу західних політиків і результатів президентських виборів у Франції. З усіх лідерів, що мають намір повернутися на другий термін, плани Ніколя Саркозі, напевне, у найбільшій небезпеці. За результатами соціологічних опитувань, він почав відставати від своїх потенційних суперників із Соціалістичної партії ще задовго до голосування (другий тур відбудеться 6 травня). Європейська економічна криза може обернутися для Саркозі нагодою відіграти роль міжнародного державного діяча під час передвиборчої кампанії або спровокувати занурення в популізм. Раніше він займав позиції, співзвучні з переживанням французів з приводу міжнародної торгівлі та міграції, говорячи про необхідність підвищення митних тарифів задля захисту товарів, виготовлених у ЄС, і жорсткішого прикордонного контролю та депортації неле-

галів. Опоненти Саркозі провокуватимуть більш націоналістично налаштований тон дебатів. Марін Ле Пен із крайнього правого «Національного фронту», напевно, виступатиме проти імміграції та вільної торгівлі. А багато соціалістів із неабиякою пересторогою ставляться до глобалізації. Загалом президентські вибори у Франції навряд чи полегшать процес ухвалення складних рішень щодо майбутнього Європи.

Владімір Путін повернеться у президентське крісло в Росії після безрезультатного голосування, додавши націоналістичного забарвлення на міжнародній мапі. Нинішній очільник Дмитрій Медведєв – протеже прем'єра. Але його зовнішня політика щодо США і ЄС була менш конфронтаційною і за формою, і за змістом, ніж Путіна. Він, наприклад, зайняв нейтральну позицію щодо втручання Заходу в Лівію, а Путін засудив його. Він дав зрозуміти, що вірить у міжнародну співпрацю і доклав зусиль для перезавантаження російсько-американських відносин, а Путін реагує значно різкіше і недовірливіше, схильний розглядати міжнародну політику як антагоністичне змагання держав.

На жаль, 2012-го у світі актуалізується саме путінський погляд на міжнародні відносини. ■

Задній розум

Деніел Франклін

Наші успіхи за минулий рік

«Чи стане 2011-й роком політичних змін на Близькому Сході?», завбачливо запитував «Світ у 2011» минулого листопада. На жаль, саме так називалася одна з частин конференції The Economist, присвяченої наступному року, що проводилася в Абу-Дабі. Тому марно було читачам шукати у виданні натяки на грядущу Арабську весну.

А ось для аудиторії «Світу в 2010» попередження про можливі заворушення були, і стосувалися вони не лише арабських країн, а й Мадрида, Афін, Лондона. «То буде рік управління гнівом», – писали. Осоромилися, не вгадавши з роком. В іграх у прогнозування надзвичайно важливий часовий аспект.

У прогнозуванні
ключову роль
відіграє фактор
часу

Як і логічні міркування. Торік у виданні припустили, що президент Єгипту Хосні Мубарак може піти у відставку, але не передбачили, що його посунуть силою. Ще писали, що тодішній голова МВФ Домінік Стросс-Кан «заповнить перші шпальти», але помилилися в причинах.

Безперечно, деяких подій не спрог-

Що скаже куля цього разу?

нозуєш ніяк. 2011-й спіткали сумні несподіванки. Одна – землетрус і цунамі в Японії з наслідками від пошкодження атомної станції. Інша – розстріл мотлоді на норвезькому острові Утоя.

Як же ми впоралися з прогнозами в політиці, бізнесі та економіці? «Світ у 2011» ще й у друк не пішов, а вже сталася одна з подій із переліку «цілком можливих»: найвідомішу в світі політичну ув'язнену Аун Сан Су Чжі випустили з-під домашньої варті. Як і передбачалося, Південний Судан здобув незалежність. Наші кореспонденти більш-менш правильно оцінили політичні настрої в Британії («низка передбачуваних криз» для урядової коаліції) та Америці («рік злісного тупикового протистояння»).

Деякі прогнози для бізнесу, як-от повернення платного доступу до ін-

формації у ЗМІ, первинне публічне розміщення акцій (IPO) діловою соціальною мережею LinkedIn і підвищення інтересу до ринків, що розвиваються, крім країн БРІК, децю затрималися. В економіці наші успіхи неоднозначні. З одного боку, вдалося досить точно описати загальну картину: нас чекає ще один важкий рік; світ, що розвивається, зростатиме вчетверо швидше, ніж багатий. Ми звернули увагу на безпеку стратегічних помилок, особливо наслідків надто жорстких заходів економіки.

Однак прорахувалися у суттєвих деталях. У випадку США і вгадали, і ні: прогноз зростання ВВП на рівні 1,5% у 2011-му від Economist Intelligence Unit, що був нижчим за загальноприйнятій, виявився правильним, на відміну від децю вищого прогнозу від нашого кореспондента з економіки, який, мабуть, дивлячись крізь рожеві окуляри, напророкував американському ВВП збільшення на понад 3%. Що стосується Європи, то ми недооцінили і глибину грецької рецесії, і масштаби поширення кризи Єврозони. Про Азію подумали, що Індія випередить Китай за темпами розвитку, і помилилися.

Як усе сказане вище може стосуватися тлумачення наступної порції прогнозів? Пам'ятайте: це тільки наймовірніші припущення щодо майбутнього. І нині, більш ніж будь-коли раніше, сподівайтесь на несподіване. ■

Деніел Франклін, редактор, «Світ у 2012»

Відчуття рівноваги

У 2012-му кінця світу не буде. «Дуже шкода!» – скажуть циніки. А для тих, хто налаштований більш-менш оптимістично, він стане роком еквілібристики.

На Арабську весну чекає чергове літо. Яким воно буде – довгим і спекотним чи швидко принесе всім утішні плоди, – залежатиме від пошуку якісної рівноваги між суперечливими цілями і сподіваннями численних гравців. Будуть ті, хто наголошуватиме на економічному та соціальному розвитку, і ті, хто зосередиться на політичній реформі. Потрібного балансу можна досягти, лише визнавши, що одне не закріпиться без іншого.

Кінець авторитарного режиму не означає подолання незгод чи повалення фундаменталізму. Та й власне повалення не порушить рівноваги, якщо відбувається на тлі процесів, які сприяють досягненню компромісу і згоди. Але фундаменталізм, який часто активізується в часи змін і непевності, є природним ворогом рівноваги. Народи держав, які щойно звільнилися від авторитарних очільників, тепер мають вирішити, як збалансувати власні психологічні та матеріальні потреби. Сильні країни, що прагнуть підтримувати стабільність, теж муситимуть приєднатися до цих еквілібристичних вправлянь, намагаючись гармонізувати стратегічні інтереси, прагнення відповідних народів і наявні засоби.

Серйозним приводом для занепокоєння, як і раніше, буде тероризм. Трагедія на норвезькому острові Утоя стала страшним прикладом того, як одна божевільна і досить цілеспрямована людина може завдати стільки само шкоди, що й екстремістські організації, які володіють арсеналами смертоносної зброї. Навіть найсильніші держави мають тепер прийняти той факт, що військові рішення – це не єдина відповідь на проблему тероризму. Менталітет терористів формується з інтелектуальних і соціальних впливів, які максимально поглиблюють розрив між «нами» та «іншими». Це руйнує ту важливу рівновагу, що породжує відчуття єдності в людства.

Як відновити цю рівновагу? Відповідь криється в діях, які допоможуть людям відчутти свою цінність як особистостей. Той, кому необхідно тероризувати інших, щоб самоствердитися, насправді не поважає себе. Така людина не поважатиме й інших. Вона не знає співчуття і не може стриматися, коли має, як їй здається, нагоду помститися тим, кого вважає винними у створенні обставин, що не дали їй знайти

свою комфортну нішу. Коли британські підлітки влаштували влітку 2011-го погроми, всі переполошилися. Що могло піти не так? Думка про те, що в молоді накопичилося стільки незадоволення і гніву, що прихована жорстокість за найменшої провокації може вибухнути, лякає. Це зовнішній вияв абсолютно реальної нужди – відсутності балансу, що підтримує гармонію між різними групами інтересів, яка свідчить про фатальну дисфункцію в замкнутому суспільстві.

Заходи, спрямовані на виправлення соціальних викривлень, потребують чималого фінансування. Країнам, що намагаються відновити контроль над економікою, обмежуючи бюджетні видатки та піднімаючи боргові стелі, задовольнити вимоги суспільств, що впали у відчай, буде дуже важко. США у 2012-му обиратимуть президента, тому там буде особливо важливо і складно досягти компромісних рішень між довгостроковими потребами країни та короткостроковими кроками, що сподобаються електорату.

НОВОРІЧНІ ОБІТНИЦІ

Економічні успіхи Азії триватимуть, але політичні та соціальні проблеми, а також питання забруднення довкілля потребуватимуть невідкладної уваги. Якщо не зважати на них зараз, вони поглиблюватимуться в майбутньому. Дедалі сильнішим східним велетням Китаю та Індії доведеться прагнути більшого, ніж просто рівноправності в економіці та соціумі вдома. Вони муситимуть шукати гармонії у відносинах з іншими країнами регіону. Якщо стратегічний баланс у світі зміниться, треба докласти всіх можливих зусиль, аби спрямувати ці зміни так, щоб вони сприяли миру і стабільності.

Одним із позитивних зрушень, що набирає сили впродовж останнього року, є активізація громадянської свідомості, розуміння пересічним населенням того, що і воно має брати участь у процесі змін та пристосування. Це полягає не так у протестах проти помилок влади, як у визнанні важливості балансу прав та обов'язків. Зазвичай саме кризові ситуації породжують особисті ініціативи у відповідь на суспільні виклики, а в наступні роки криз – економічних, екологічних, урядових і міжнародних – буде вдосталь.

Насамкінець зізнаюся, що більше вірю в обітницю, ніж у прогнози. Мені хотілося б, щоб 2012-го міжнародні та національні організації, політики і люди пообіцяли собі робити все для забезпечення мирної та стабільної гармонії у світі. ■

Політик із М'янми і володарка Нобелівської премії миру Аун Сан Су Чжі закликає до врівноваженості людей і держави

Зазвичай саме кризові ситуації породжують особисті ініціативи у відповідь на суспільні виклики, а в наступні роки криз буде вдосталь

Дорога до Ріо

Олівер Мортон

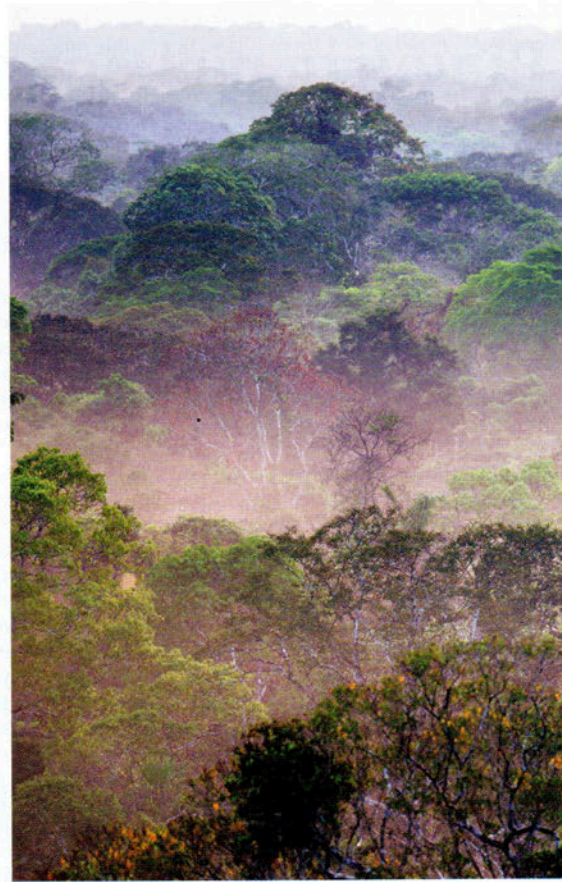
Ще одна спроба врятувати планету

2012-й стане роком приємних новин для зелених – вони матимуть куди спрямувати свою енергію. 4–6 червня – за 20 років після знакового саміту щодо навколишнього середовища в Ріо-де-Жанейро – тут же під егідою ООН відбудеться масштабна всесвітня конференція «Ріо + 20», присвячена сталому розвитку. Є й гірші новини: абсолютно незрозуміло, чого досягне це поки що останнє у низці великих зібрання, присвячене порятунку планети. Уже не вперше напередодні такої події з'являється багато суперечок щодо того, якою буде програма конференції і хто буде за головного.

Почнімо з передісторії. У 1970-му, за два роки до Конференції ООН із навколишнього середовища у Стокгольмі, Бразилія висловила невдоволення запропонованою програмою майбутньої події. Захист довкілля, заявила вона, слід «планувати як механізм, що стимулюватиме розвиток, а не стояти на шляху... дедалі більших очікувань ще малорозвиненого світу». Водночас брюссельська група – група багатих країн – дала всім зрозуміти, що та конференція не стане на заваді їхнім торговельним інтересам, не породить якоїсь достатньої впливової організації, щоб завдавати незручностей заможним державам, і, що особливо турбувало Британію та Францію, які саме будували надзвуківий пасажирський літак Concorde, не намагатиметься гальмувати розробку таких авіалайнерів.

І попри все, конференція у Стокгольмі була історичною подією: уряди вперше зібралися там на глобальну дискусію з приводу екології. Вона стала таким собі дипломатичним «першим балом» руху із захисту довкілля, що набирив оберті, і спонукала уряди до провадження «екологічнішої» політики у своїх країнах. 1971 року у світі було одне-єдине Міністерство екології, а вже 1972-го з'явилося ще вісім (частковою мотивацією було бажання похизуватися у Стокгольмі). До кінця 1970-х кілька десятків країн мали цю установу. Крім того, на конференції було розроблено основні принципи міжнародних угод щодо боротьби із забрудненням повітря та іншими проблемами.

Наступник стокгольмської конференції – Саміт Землі в Ріо 1992 року – здавався ще значущішою подією. Поміж голів урядів, що відвідали першу, були тільки прем'єр Швеції Улоф Пальме та Індії Індіра Ганді. До Ріо ж з'їхалася понад сотня прем'єр-міністрів. Там ухвалили три нові конвенції ООН, на основі яких можна було розробляти договори із захисту довкілля у світі. Програма сталого розвитку, основне на сьогодні визначення якого було узгоджено на Саміті, чітко передбачала, що захист довкілля має сприяти розвитку, а не обмежувати його (якраз на догоду бажанню Бразилії, яке вона декларувала за 20 років до того), що частиною процесу є викорінення бідності й що всі країни світу відповідальні за захист довкілля. На плечі багатих держав, що завдали екології більше шкоди, лягала інша відповідальність, адже країни, які розвивалися, свято вірили, що заможний світ має бути готовий взяти на себе частину витрат на забезпечення екологічно чистішого розвитку.

До ваших послуг

«Ріо+20» не матиме того ефекту, що його попередники. Світові лідери нині зайняті більш невідкладними проблемами, зокрема тривожно слабкою економікою. Мало хто думає про Ріо, не кажучи вже про намагання сформувати чітке розуміння того, що треба робити.

Але така відсутність ажіотажу може піти на користь саміту. Зараз не час створювати нові організації ООН, договори та інститути, адже наявні ще не встигли вразити громадськість своїми успіхами, отже, у них є чим зайнятися. Попри невгамовну метушню навколо Кіотського протоколу і подальших перемовин Рамкова конвенція ООН про зміну клімату показує в найкращому разі те, що міжнародні переговори з цього питання можливі, але невідомо, чи матимуть вони якісь значні результати в гальмуванні глобального потепління. Дві інші конференції в Ріо-де-Жанейро, присвячені біорізноманіттю та боротьбі з поширенням пустель, були однаково малоефективними.

Якщо організатори «Ріо + 20» усе ж хочуть мати якийсь вплив, вони повинні уважніше придивити-

КОРОТКО ПРО 2012

Намагаючись вдихнути нове життя в Рух несприятливості з 118 учасників, Іран проведе 16-й саміт організації. 15-й відбувся в Єгипті 2009 року

Світ не може не змінюватися під впливом людини

Лише можливо...

Кілька держав вийдуть із Міжнародної китобійної комісії, ставлячи під загрозу заборону на комерційний китобійний промисел.

Через страх перед новою хворобою будуть переборі в авіасполученні й посиляться міграційний контроль.

Інтернет-одкровення у стилі WikiLeaks призведуть до повалення уряду.

Наступний рік: може, не варто?

Лео Мірані

Закон може вберегти не одну дупу

Чесним громадянам реального світу варто остерігатися. Коли 2012-го в країнах по всьому світу набере чинності нове законодавство, незнання закону більше не звільнить від відповідальності.

Захисникам тварин буде чого радіти. Каліфорнійські гуси (а відтак і люди) вестимуть здоровіший спосіб життя, адже в липні вступає в силу закон, що забороняє виробництво і продаж фуа-гра. Каталонські бики спокійно вийдуть на пенсію на пасовища в січні, коли прозвонюючою стане корида. А курям усієї Європи дихатиметься вільніше після запровадження директиви ЄС, яка забороняє традиційне утримання птахів, що несуть яйця, у кліткових батареях. Шведських любителів тварин рік прийдешній потішить менше. Законопроект, який нині перебуває на розгляді парламенту, напевне, заборонить зоофілію після 68 років, відколи її декриміналізували в пакеті із законами, що легалізували гомосексуальні зв'язки.

Курців ізолюватимуть ще активніше, ніж тепер. 1 січня заборона курити в громадських місцях набере чинності в Угорщині. У Люксембурзі на той момент не можна брати до рук сигарети в барах і клубах. Болгарія, в якій виникали проблеми із забезпеченням дотримання навіть часткового табу на куріння, планує до середини 2012-го цілковито заборонити робити це в приміщеннях. Країни, де такі заборони вже діють, посилять їх. Великі роздрібні магазини в Англії будуть змушені тримати тютюнову продукцію у візуально недоступних місцях (у 2015-

му ця вимога пошириться і на маленькі крамнички). В Австралії всі цигарки продаватимуть у брудно-коричневих упаковках, а в Росії планується заборонити рекламу тютюнових виробів. Нідерланди тим часом накладуть табу на купівлю туристами марихуани у своїх славнозвісних кав'ярнях.

З'явиться велика кількість тих, хто намагатиметься зіпсувати іншим свято. У північноірландському Белфасті каратимуть за розвішування оголошень про вечірки в недозволених місцях, коли у квітні Закон «Про чистоту вулиць і захист довкілля» остаточно набере чинності. У Сан-Франциско McDonald's не зможе роздавати дітям іграшки в упаковках «Хеппі Міл», якщо вміст кілокалорій у меню «щасливого обіду» перевищуватиме 600, а натрію – 640 мг. (До березня мережа вже запропонує менш калорійне меню в Америці.) Міжнародна федерація баскетболу має намір по-

ширити правила триочкових кидків, які наразі діють тільки для матчів Вищої ліги, на всі ігри. Відтак із жовтня баскетболістам стане важче робити їх, адже лінія, з якої вони зараховуються, відсується на півметра далі від кошика.

З усіх заборон, які мають набрати чинності 2012-го, найприємнішим може стати обмеження повноважень британ-

Шведських любителів тварин рік прийдешній потішить менше

ського уряду щодо громадян Англії та Уельсу. Після впровадження Закону «Про захист свобод» будуть обмежені бази ДНК-даних, посиляться регулювання прихованого відеоспостереження, розшириться доступ до інформації, удвічі зменшиться термін утримання під вартою без

звинувачень підозрюваних у тероризмі та послабиться перевірка людей на судимість, яку нині ретельно проводить відділ нагляду за злочинцями Скотланд-Ярду. Законопроект уже перебуває на розгляді парламенту і має набрати чинності 2012-го. Непогано було б, якби решта світу й собі запровадила аналогічні обмеження. ■

Лео Мірані, заступник редактора, «Світ у 2012»

► ся до того, як після конференції в Стокгольмі зміниться напрям дискусії. У 1970-х розмови про необхідність обмеження чи навіть цілковитого призупинення змін, яких зазнавала планета внаслідок людської діяльності, були новинкою. 40 років потому, коли населення Землі зросло на 80%, а економіка більш ніж утричі, наміри, вперше озвучені тоді, вже стали історією.

ПОЛЮБИТИ АНТРОПОЦЕН

Натомість науковці дедалі активніше обговорюють новий період в історії Землі – антропоцен. Це епоха, у якій людська активність впливає на планету більше, ніж будь-чия інша. Зведення впливу людини на довкілля до нуля в такому світі вже навіть не варіант. Нині питання полягає в тому, як керувати цими наслідками: обирати, які з них мінімізувати, з якими змиритися, а якими навіть тішитися.

«Ріо + 20» має стати нагодою для реалізації намірів,

що формуються під впливом цієї нової теми управління процесами на планеті. Одним із кроків у цьому напрямку є спрямування зусиль (за прикладом Програми ООН з навколишнього середовища, створеної за ініціативи Стокгольмської конференції) на оптимізацію та оцінку економічних вигод, котрі природа дає людству, як здається, задарма. Економічні статки найбідніших у країнах, що розвиваються, часто тісно пов'язані з такими «послугами екосистеми», як поглинання вуглекислого газу деревами та опилання полів комахами.

Світ не може не змінюватися під впливом людини. Їй потрібне довкілля, яке матиме достатньо ресурсів і стабільності, щоб стимулювати подальший розвиток, і модель розвитку, що відобразить цю потребу. Саме ці дві неможливі одна без одної істини повинні лежати в основі намірів, які привели до саміту в Ріо-де-Жанейро 2012 року, і дебатів, що триватимуть після нього. ■

КОРОТКО ПРО 2012

ООН відкриває Міжнародний рік співпраці, в якому економічна життєздатність має поєднатися із соціальною відповідальністю

12 про 2012

Наступний рік у 12 твітах

Передбачення бувають різні. Ворожки і віщуни багато століть тлумачать знаки і символи, які вбачають у всьому: від нутрощів тварин до чайного листа і карт таро. Ми намагаємося вирахувати майбутнє у кількісних прогнозах, яких чимало в одному з розділів цього видання під назвою «Світ у цифрах». Інші передбачення подаються у вигляді вагомих аргументів, що пропонують якісь сценарії та публікуються в статтях чи книжках, або логічних умовиводів, що вказують на конкретний результат.

А ще в передбаченнях є короткий жанр. «Бережися безрезневих ід», – попереджає шекспірівський ворожбит Юлія Цезаря. Мохаммед Алі – майстер короткого жанру в передбаченнях: «Раунд восьмий. Я доведу, що непереможний» (перед перемогою над Сонні Лістонам у 1964-му); «Вірте чи ні – я знищу Джо Фрезера» (у 1971-му). Нахабні пророцтва не обов'язково справ-

джуються, але іноді запам'ятовуються: «Ми вас поховеємо», – сказав Нікіта Хрущов Заходу 1956 року. Погроза стала відомою, але не справдилася. Джеймсу Карвілу вдалося точніше в чотирьох словах описати шлях Білла Клінтона до перемоги на президентських виборах 1992-го: «Це ж економіка, дурню!» У 2012-му ця цитата буде надзвичайно популярною.

Лаконічні пророцтва запам'ятовувалися ще до появи Twitter. Тепер, коли щодня на планеті з'являється 200 млн твіт-повідомлень і 2012-го ця кількість, імовірно, подвоїться, їх уже не зупинити. Пройнявшись духом епохи, «Світ у 2012» попросив шістьох найактивніших твітерівців поділитися своїми прогнозами на наступний рік. Максимальний обсяг пророцтва – 140 знаків. І, позичивши в соціальних мереж ще одну ідею, – краудсорсинг, – ми запросили читачів написати нам через Twitter чи якось інакше їхні думки з приводу 2012-го. Вони радо відгукнулися. Ми вибрали шість найкращих. І ось результати: 12 думок про 2012. Придешний рік у горіховій шкаралупці. ■

Спеціально запрошені автори

Надія на 2012-й: Обама переможе Безумного капелюшника з чайної партії – піде на другий термін, по-новому відкриє справжнього себе і стане Обамою, якого всі чекали.

@SalmanRushdie **Салман Рушді**, письменник та есеїст

12 – це купа маленьких власних проєктів, що існуватимуть поряд та всередині величезних і складних. Велике, мале, швидке, повільне – все до купи!

@nicomuhly **Ніко М'юлі**, композитор класичної музики

2012: Акселерація спілкування і відкритості між культурами та поколіннями через маленький пристрій, що вміщається на долоні.

@kevin **Кевін Систром**, президент і співзасновник фотообмінника Instagram

Великі банки бояться Google, ігнорують незаслужених. Підприємство – центр нового банкінгу. Смартфон виводить підприємництво на глобальний рівень, активізуються жінки.

@carolrealini **Керол Реаліні**, президент і засновник сервісу мобільного банкінгу Oboray

Індію очікують стабільність і процвітання, зниження корупції, подолання фанатизму та кастової системи і перемога над Англією в крикеті! Але доведеться постаратися.

@ShashiTharoor **Шаші Тарур**, член індійського парламенту, колишній заступник генсекретаря ООН

Рік, щоб нагадати світу, з якого ми тіста: влаштувати блискучі Олімпійські ігри вдома й виявити активність і лідерство за кордоном.

@WilliamJNague **Вільям Гейг**, міністр зовнішніх справ Британії

Конкурсна програма*

Світ у 2012-му буде дуже економічним.

@DrenShaman **Ентоні Г'ютон**. Якби я згадав усі свої заняття, народ збудився б. Кличте мене Джеком! Наразі найманий убивця

З'являться перші домашні 3D-принтери. Років за 10 усі ми зможемо завантажити і віддрукувати детальку, якої бракує!

@swedishpotato **Майкл Тейлор**. My Nom de Guerre is Pomme de Terre

Африка залишиться голодною, Азія – завантаженою роботою, ЄС – розлюченим, Намібія – заляканою, Австралія далі смажитиме креветки на барбекю.

@Shafisaxena **Шаф Саксена**, громадянин світу, захоплений людьми і нашим вибором

Саркозі і Меркель одружаться.

@eduSalidoC **Едуардо Салідо**, економіст. Мандрівник. Мадридць. Технічне і комерційне майбутнє Іспанії. Інтереси: політика, історія, мистецтво і спорт. Фанат італійської культури

Чайна партія і «Захопи Волл-стрит» об'єднаються в помірну партію, не вплинуть на політику, але чудово підійдуть як гарматне м'ясо для стьобів у комедійних шоу.

@izanator **Розмарі Валента**, піарниця і мама

The Economist і далі пропонуватиме ринкові рішення практично будь-яких проблем.

@RobertHanks **Роберт Генкс**, позаштатний оглядач культури. Працюю за їжу

*Шість найкращих прогнозів із 910 твітів, 615 записів на Facebook і 328 коментарів з economist.com, обраних редакторами «Світу в 2012». Біографічні дані запрошених авторів написані редакторами, переможців конкурсу – самими переможцями.

Світ у цифрах **Країни**

Європа	Італія 77
Австрія 76	Латвія 77
Бельгія 76	Литва 77
Болгарія 76	Нідерланди 77
Хорватія 76	Норвегія 77
Чеська Республіка 76	Польща 77
Данія 76	Португалія 77
Естонія 76	Румунія 78
Фінляндія 76	Росія 78
Франція 76	Словаччина 78
Німеччина 76	Словенія 78
Греція 77	Іспанія 78
Угорщина 77	Швеція 78
Ірландія 77	Швейцарія 78

Туреччина 78
Україна 78
Велика Британія 78

Азія
Афганістан 79
Австралія 79
Бангладеш 79
Китай 79
Гонконг 79
Індія 79
Індонезія 79
Японія 79
Казахстан 79
Малайзія 80
Нова Зеландія 80
Пакистан 80
Філіппіни 80
Сінгапур 80
Південна Корея 80
Шрі-Ланка 80
Тайвань 80
Тайланд 80
Узбекистан 80
В'єтнам 80
Північна Америка
Канада 81

Мексика 81
Сполучені Штати Америки 81

Латинська Америка
Аргентина 81
Болівія 81
Бразилія 81
Чилі 81
Колумбія 81
Куба 82
Еквадор 82
Парагвай 82
Перу 82

Уругвай 82
Венесуела 82

Близький Схід і Африка
Алжир 82
Ангола 82
Камерун 82
Єгипет 82
Ефіопія 82
Іран 82
Ірак 83
Ізраїль 83
Йорданія 83

Кенія 83
Ліван 83
Лівія 83
Марокко 83
Нігерія 83
Саудівська Аравія 83
Південно-Африканська Республіка 83
Об'єднані Арабські Емірати 83
Зімбабве 83

КРАЇНИ З НАЙВИЩИМИ ТЕМПАМИ ЗРОСТАННЯ

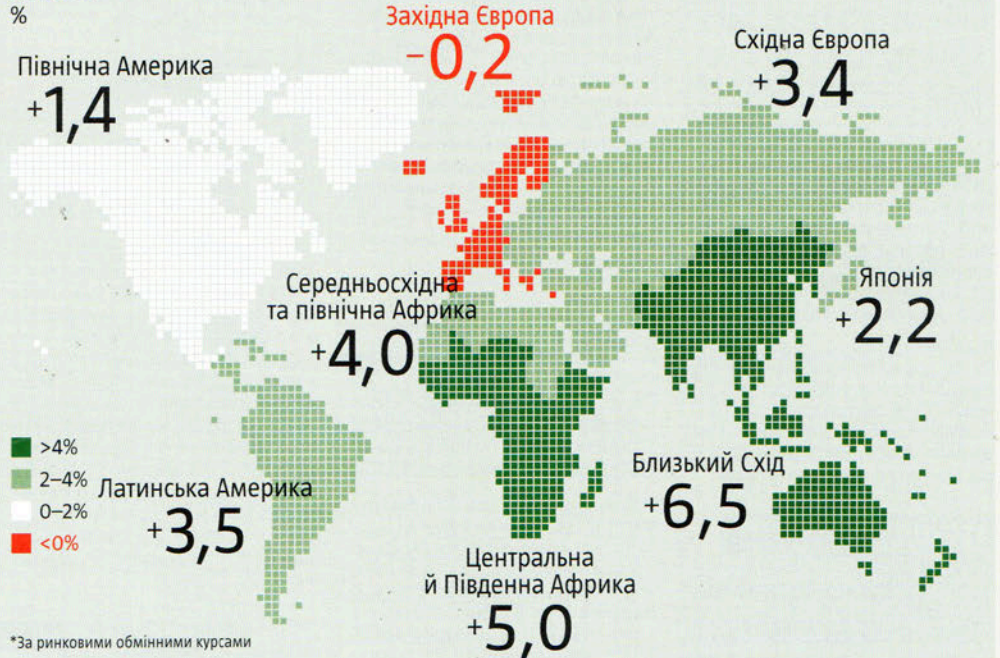
Місце	Країна	Зростання ВВП, %
1	Макао	15,0
2	Монголія	14,8
3	Лівія	13,6
4	Ірак	10,9
5	Ангола	9,9
6	Нігер	8,5
7	Китай	8,2
8	Ефіопія	8,0
9	Руанда	8,0
10	Лаос	7,9

Крихітна держава Макао, яка 2012 року посідає перше місце у світі за темпами економічного зростання, доводить, що азартні ігри й казино – надійніший рушій поступу, ніж суто фінансова активність. Виділяються також Лівія з Іраком – дві арабські держави, в яких відбудова і стабілізація після бурхливого повалення авторитарних режимів відкривають шлях для вільного зростання. У випадку Лівії підйом збігається з виходом із глибокого занепаду, який панував під час громадянської війни. Воєнна розруха в Іраку залишилася в недавньому минулому, але повоєнний хаос затримав налагодження економіки, і 2012-го її успіхи можуть стати ознакою певної стабілізації. Виділяється і Китай. Це щасливий збіг, тому що попит, породжений другою за величиною економікою світу, протидіятиме відставанню через проблеми в багатому світі. Монголія переживає гірничий бум, і інвестиції в цю галузь сприятимуть зростанню. Відносно високі товарні ціни підуть на благо також Анголі, Лаосу й Нігеру, а Ефіопія та Руанда вигрануть від поступової комерціалізації своїх аграрних економік.

Прогнози на 2012 рік, якщо не вказано інакше.
 Інфляція: середньорічна величина в річному обрахунку.
 ВВП в доларовому вираженні обчислено з розрахунку прогнозів на 2012 рік для доларових обмінних курсів (ВВП за ПКС, тобто паритету купівельної спроможності, вказаного в дужках).
 Усі величини округлено.

Джерело: **Economist Intelligence Unit**
 london@eiu.com

ЗРОСТАННЯ ВВП У СВІТІ, 2012 РІК

*За ринковими обмінними курсами

В одному човні

Державний борг, % ВВП

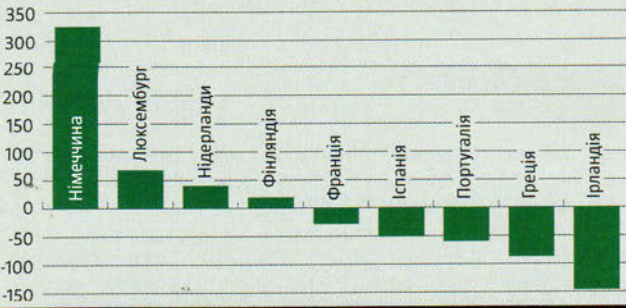
Світ після рецесії: хто виграв, хто програв

Різниця у % між реальним випуском продукції на особу 2007-го (до початку рецесії) і 2012 року (прогноз)

Європа: боржники і кредитори

«Чисті» претензії між центробанками країн станом на грудень 2010-го, € млрд

ЄВРОПА**АВСТРІЯ**

Зростання ВВП:	1,3%
ВВП:	\$423 млрд (ПКС: \$347 млрд)
Інфляція:	1,3%
Населення:	8,5 млн
ВВП на особу:	\$49 900 (ПКС: \$40 890)

Співпраця між партіями великої коаліції цього разу проходила краще, ніж в адміністрації зразка 2006–2008 років, але вибори 2012-го можуть створити напруження й відродити колишні тертя. Австрійська народна партія і Соціал-демократична партія, які перебувають на протилежних краях політичного центру, дружно обходять питання основних реформ. Суворі фискальні економія в країні та на міжнародних ринках ударить по економіці, та все ж зростання в Австрії триватиме.

Варті уваги: заклик до свободи. Права Партія свободи завоює більше нових прибічників із встановленням режиму суворі економії, але її екстремістські ідеї та неприйняття іммігрантів відлякують потенційних партнерів для створення коаліції, тож політсила залишиться в опозиції.

БЕЛЬГІЯ

Зростання ВВП:	1,4%
ВВП:	\$521 млрд (ПКС: \$439 млрд)
Інфляція:	2,6%
Населення:	10,7 млн
ВВП на особу:	\$48 890 (ПКС: \$41 260)

Як у шлюбі, коли є малі діти, – труднощі розлучення можуть стати єдиною причиною, що триматиме разом бельгійців-франкофонів і тих, хто розмовляє фламандською. Якщо не вдасться досягти домовленості про створення нового уряду (а поки що від часу виборів у червні 2010 року тут не з'явився нічого), то великі проблеми, на зразок ситуації з третім за величиною зовнішнім боргом у Європі, теж залишаться невирішеними. Економіка переживатиме скрутні часи, а фискальний дефіцит скоротиться на дуже незначну величину.

БОЛГАРІЯ

Зростання ВВП:	2,2%
ВВП:	\$57 млрд (ПКС: \$99 млрд)
Інфляція:	2,6%
Населення:	7,3 млн
ВВП на особу:	\$7 870 (ПКС: \$13 520)

Правотристський уряд партії «Громадяни за європейський розвиток Болгарії» не має явної більшості. Після роз-

біжностей із націоналістичною партією «Атака» на формування парламентської більшості мають вплив незалежні депутати, що загрожує появою «тушок». Попри те, уряд цілком може протриматися до кінця своєї каденції. Цьому сприятиме невелике покращення в економіці. Кабінет продовжить важку боротьбу з корупцією в державних органах, не останньою чергою через те, що від її результатів залежить надходження коштів із Європи до цієї найбіднішої країни ЄС. Протести так і залишаються хронічною проблемою, а потреба в скороченні бюджетних витраток для зменшення дефіциту гарантує нові заворушення й 2012 року.

Варті уваги: граничний випадок. Болгарія повинна стати останньою країною шенгенської зони «без кордонів».

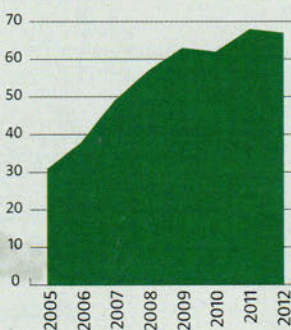
ХОРВАТІЯ

Зростання ВВП:	1,1%
ВВП:	\$66 млрд (ПКС: \$83 млрд)
Інфляція:	2,4%
Населення:	7,3 млн
ВВП на особу:	\$14 760 (ПКС: \$18 550)

Лівіцентристи 2012 року після більш ніж 10-річної перерви повернуться до влади, замінивши правотристську коаліцію, яку витіснять в обставині суворі економії, та вуличних заворушень. Незважаючи на невдоволення суспільства курсом старої адміністрації, її наступники робитимуть майже все те саме; головним чином тому що, економічні труднощі не залишають великого вибору. Зовнішній борг і дефіцит державного бюджету залишатимуться високими, а перспективи зростання – скромними, тож основний фокус буде на режимі економії та структурних реформах, багато з яких входять до переліку вимог для вступу в Євросоюз.

Хорватія: попереду борги

Загальний зовнішній борг, \$ млрд

ЧЕШЬКА РЕСПУБЛІКА

Зростання ВВП:	1,7%
ВВП:	\$224 млрд (ПКС: \$283 млрд)
Інфляція:	2,8%
Населення:	10,5 млн
ВВП на особу:	\$21 290 (ПКС: \$26 870)

Міжпартійні і внутрішньопартійні розбіжності між трьома партіями владної правотристської коаліції, як і низка корупційних скандалів, загрожують роботі уряду. Та все ж принади влади переважать, і адміністрація це переживе. На виборах до Сенату Чеська соціал-демократична партія (ЧСДП), яка вже домінує в цій палаті, ймовірно, отримає ще більше мандатів. Утім, її сенатський вето можуть бути подолані проурядовою більшістю в нижній палаті, тож шанс прийти до керма трапляється не раніше загальних виборів 2014 року. Уряд ставить собі за мету збалансувати бюджет до 2016-го, тому економіку стримуватимуть заходи суворі економії, і розвиватиметься вона дуже скромними темпами.

ДАНІЯ

Зростання ВВП:	0,5%
ВВП:	\$344 млрд (ПКС: \$213 млрд)
Інфляція:	2,0%
Населення:	5,6 млн
ВВП на особу:	\$61 340 (ПКС: \$38 040)

Перемога лівіцентристів на виборах наприкінці 2011 року стане кінцем трирічного перебування біля керма правотристів. Гелле Торнінг-Шмідт стала першою за історію країни жінкою-прем'єром. Її уряд, ймовірно, збільшить бюджетні витрати за рахунок підвищення податків. Продовжиться успадкована від попередньої команди реформа трудового кодексу й соціального забезпечення. Серед змін – суворіші критерії для призначення пільг, підвищення пенсійного віку та продовження тривалості робочого тижня. Господарство країни майже не розвиватиметься на тлі різкого спаду західноєвропейської економіки.

ЕСТОНІЯ

Зростання ВВП:	2,5%
ВВП:	\$23 млрд (ПКС: \$29 млрд)
Інфляція:	3,0%
Населення:	1,3 млн
ВВП на особу:	\$17 330 (ПКС: \$21 960)

Для країни, яка помалу вибирається з колапсу 2009 року, це буде роком зміцнення. Адміністрація, що виграла вибори і йде на ще один термін, зростання більшості в парламенті, перехід на євро на початку 2011-го й доволі помітне розширення економіки – все вказує на те, що Естонія рухається в правильному напрямі. У цьому куточку периферії зони євро відсоткові ставки низькі, а інфляція може остудити споживчий ентузіазм. Навіть за таких умов відновлення економіки триватиме, і ВВП зростатиме, хоч і невисокими темпами.

Варті уваги: злий ведмідь. Від часу розвалу комунізму Естонія тримає незмінний курс на Захід, але для процвітання їй потрібно вирішити проблеми із суцільною РФ та власною російськомовною меншиною.

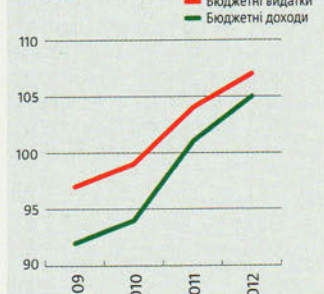
ФІНЛЯНДІЯ

Зростання ВВП:	-0,1%
ВВП:	\$264 млрд (ПКС: \$210 млрд)
Інфляція:	2,3%
Населення:	5,4 млн
ВВП на особу:	\$49 010 (ПКС: \$39 050)

Неповоротка коаліція шести партій, народжена на виборах у середині 2011 року, займає весь політичний спектр і може спіткнутися на дебатах щодо дальшого курсу. Попри її представницький характер, коаліція не включає третьої за результатами виборів партії «Справжні фінні», яка з опозиційної лави пробиває свою націоналістичну програму. Вона, наприклад, обрала рішучу позицію проти викупу боргів своїх проблемних партнерів по зоні євро. Адміністрація уріже бюджетні видатки для зменшення дефіциту, що стане ще однією проблемою в єврозоні та призведе до незначного скорочення фінської економіки.

Фінляндія: розрив скорочується

€ млрд

ФРАНЦІЯ

Зростання ВВП:	0,0%
ВВП:	\$2 732 млрд (ПКС: \$2 305 млрд)
Інфляція:	1,7%
Населення:	63,6 млн
ВВП на особу:	\$42 930 (ПКС: \$36 220)

Це буде рік виборів, тож через перебування й надалі Домініка Стросс-Кана у Нью-Йорку опозиційна Соціалістична партія потребувала нового прапора-носця. Він з'явився тепер в особі Франсуа Олланда, переможця первинних виборів у партії наприкінці 2011 року. Центрист Олланд стане потужним конкурентом для президента Ніколя Саркозі, який щодень більше втрачає популярність. Унітарний правий Національний фронт під проводом Марін Ле Пен теж скаже своє слово і, можливо, змусить дві головні партії вступити в блок, якщо Ле Пен пройде в другий тур виборів. Утім, економіка тупцюватиме на місці, бо французьке керівництво намагатиметься порятувати євро.

НІМЕЧЧИНА

Зростання ВВП:	0,0%
ВВП:	\$3 488 млрд (ПКС: \$3 159 млрд)
Інфляція:	1,8%
Населення:	81,7 млн
ВВП на особу:	\$43 740 (ПКС: \$40 280)

Німеччина хоче зберегти євро, але німці не бажать виручати безпорадних тепер сусідів із півдня Європи. У 2012-му гору візьме або євро, або виборці. Так чи інак-

ше, але це обіцяє проблеми канцлерів Ангелі Меркель та її коаліційному уряду, і схоже, що настає їхній останній рік при владі перед виборами 2013-го. Якщо припустити, що євро витримає випробування (альтернатива занадто страшна, щоб розглядати її всерйоз), то країні все одно доведеться зіткнутися з режимом суворой економії в головних торгових партнерів, і економіка ввійде в застій.

Варте уваги: рай на землі. У Німеччині планують відкрити парк розваг за біблійними мотивами під назвою «Генезис» («Буття»). Серед атракціонів буде Вавилонська вежа, американські гірки «рай і пекло» та Ноів ковчег у правдоподібну величину.

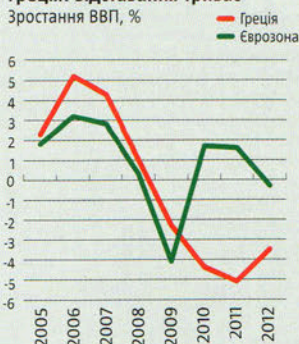
ГРЕЦІЯ

Зростання ВВП:	-3,5%
ВВП:	\$200 млрд (PKC: \$292 млрд)
Інфляція:	1,0%
Населення:	11,3 млн
ВВП на особу:	\$17 710 (PKC: \$25 820)

Європейські великаговики мають рішучий намір зберегти єдину валюту, тож вони спробують будь-що втримати грецію на плаву, доки їй борг не можна буде реструктуризувати так, щоб не знищити євро. Країна фактично неплатоспроможна й опинилася між Сциллою суворой економії та Харібдою сильних протестів. Уряд стає дедалі складніше вести її стабільним курсом. Хоч би хто був біля керма, економіка все одно обвалиться. Але за межами єврозони це станеться ще швидше, і падіння буде ще нижчим, ніж у складі ЄС.

Греція: відставання триває

УГОРЩИНА

Зростання ВВП:	0,6%
ВВП:	\$152 млрд (PKC: \$200 млрд)
Інфляція:	4,1%
Населення:	10,0 млн
ВВП на особу:	\$14 500 (PKC: \$20 090)

Правоцентристська партія ФІДЕС – Угорський громадянський союз, найсильніша з комуністичних часів, може провадити політику на власний розсуд і використане свій мандат, аби добитися економічного зростання й задоволення виборців – за рахунок іноземних компаній та осуду з боку світових банків. Уряд уже обмежив повноваження Конституційного суду й за кожної нагоди захоплюватиме чимдалі більше прав, закладаючи підвалини для довшого перебування біля керма. 2012 року економіка так само відчуватиме труднощі.

Варте уваги: прямо і праворуч. Відповідно до європейської тенденції пра-

ві націоналісти теж заявляють про свої права. Радикальна націоналістична партія «Іюббік» може стати другою за величиною політичною силою країни.

ІРЛАНДІЯ

Зростання ВВП:	0,0%
ВВП:	\$219 млрд (PKC: \$191 млрд)
Інфляція:	1,3%
Населення:	4,2 млн
ВВП на особу:	\$52 180 (PKC: \$45 370)

Коаліційний уряд у складі правоцентристської партії «Фіне Гел» та лівоцентристської Лейбористської партії не зустріне жодної загрози в особі роздробленої опозиції, яку руйнівний фінансовий обвал 2008–2009 років викинув із влади. Коаліція головну увагу приділятиме суворим заходам, нав'язаним Європою та МВФ в обмін на фінансову допомогу в обсязі €85 млрд (\$115 млрд). Серед них – суворі фінансові обмеження, скорочення заробітної плати й політична реформа. Коли наприкінці 2012 чи на початку 2013 року країна повернеться до вільних кредитних ринків, відсоткові ставки швидше за все будуть надто високі й може знадобитися нова допомога. Зростання економіки не буде зовсім.

Варте уваги: На що звернути увагу: з'ява палата. В Ірландії буде проведено референдум із приводу скасування Сенату – Верхньої палати парламенту країни.

ІТАЛІЯ

Зростання ВВП:	-0,2%
ВВП:	\$2 201 млрд (PKC: \$1 994 млрд)
Інфляція:	1,8%
Населення:	61,0 млн
ВВП на особу:	\$36 100 (PKC: \$32 700)

Негаразди єврозони привернули особливу увагу до неідеальної італійської економіки. Тепер політика стосовно країни залежатиме від реакції на побоювання ринку щодо її здатності вибратися з небезпеки. Суворі фінансові заходи зменшать дірку в бюджеті, але водночас і пригнічують економіку, яка 2012 року гальмуватиме.

ЛАТВІЯ

Зростання ВВП:	2,8%
ВВП:	\$28 млрд (PKC: \$36 млрд)
Інфляція:	3%
Населення:	2,2 млн
ВВП на особу:	\$12 850 (PKC: \$16 360)

Валдіс Затлерс, якого парламент відмовився обрати президентом після того, як він ініціював його розпуск, програвав проросійській Партії злагоди на депутатських виборах наприкінці 2011 року. Але його новостворена Партія реформ усе одно може здобути владу на чолі правоцентристської коаліції. Хоч би хто керував країною, в політиці, однак, небагато простору для маневру. Програма допомоги від МВФ закінчиться на початку нового року, але можливо, що вже триває розробка нової. Підготовка до вступу в єврозону 2014 року (якщо вона ще існуватиме) означає запровадження всезагальних керівних принципів.

Новопризначений президент Європейського центрального банку (ЄЦБ) італієць **Маріо Драгі**, який має великий досвід роботи в державній та приватній банківській системі, взяв під свою опіку євро в час кризи, коли принаймні один член єврозони, Греція, стоїть на межі дефолту. Його призначення на місце французя Жана-Клода Тріше наприкінці 2011 року мало не зірвалося. В останній момент президент Франції Нікола Саркозі пригрозив заблокувати процес, якщо ще один італієць із числа членів ради директорів ЄЦБ не поступиться місцем французові, бо ж по закінченні терміну повноважень Тріше Франція залишилася без свого представника. Це не політичні дрібниці: дефолт греції поставив би під загрозу деякі великі французькі банки. Якщо Драгі хоче досягти успіхів, йому доведеться ходити по фінансовому канату, балансуєчи багатьма такими політичними інтересами.

2012 В ОБЛІМЧІ

Латвія: ведмідь у хаті

Етнічний склад населення станом на 2011 рік, %

ЛИТВА

Зростання ВВП:	2,7%
ВВП:	\$43 млрд (PKC: \$63 млрд)
Інфляція:	2,8%
Населення:	3,2 млн
ВВП на особу:	\$13 500 (PKC: \$19 800)

Правоцентристська партія «Союз Вітчизни – Литовські християнські демократи» визначає політичний курс у коаліційному уряді меншості, але суперечності як усередині самої політсили, так і в коаліції ставлять під сумнів можливість зберегти її до виборів, призначених на жовтень. Її наступник не матиме міцнішого ґрунту під ногами. Запроваджено режим суворой економії, економіка повільно, та все-таки йде вгору після обвалу 2009 року, але протести, з якими стикався цей уряд, повторюватимуться. Темпи економічного зростання будуть скромними, хоча їх не можна порівняти з різким падінням (на 14,9%) у 2009-му.

НІДЕРЛАНДИ

Зростання ВВП:	0,0%
ВВП:	\$827 млрд (PKC: \$743 млрд)
Інфляція:	1,9%
Населення:	16,7 млн
ВВП на особу:	\$50 90 (PKC: \$43 570)

Правлячу коаліцію роздирають незгоди, вона ослаблена, а ультраправа Партія свободи, що виступає як проти імміграції, так і проти фінансової допомоги євробанкрутам, – не надто зручний опонент, тому висока ймовірність дострокових виборів у 2012 чи 2013 році. Немає жодної гарантії, що після волевиявлення країна одержить стійкіший уряд. Серед економічних пріоритетів буде відновлення фінансової та фінансової стабільності: для цього від 2010-го пенсійний вік підвищуватимуть на рік, і відбудеться реформа фінансування охорони здоров'я.

Варте уваги: влада квітів. Fioriade, всесвітня садова виставка, що проходить раз на 10 років, відбудеться у місті Венло на півночі провінції Лімбург і триватиме від квітня до жовтня. Тюльпани й не тільки.

НОРВЕГІЯ

Зростання ВВП:	1,3%
ВВП:	\$486 млрд (PKC: \$290 млрд)
Інфляція:	1,8%
Населення:	5,0 млн
ВВП на особу:	\$96 940 (PKC: \$57 800)

Лівоцентристська урядова коаліція пережила 2011-го кілька нелегких моментів. Хоча розходження між її членами зберігаються, але вона дослужить до кінця свого терміну і проведе реформи медицини та освіти, а також охорони довкілля й ринку праці. Найбільш суперечливе питання – третя між розробкою природних багатств та охороною навколишнього середовища в районі північного узбережжя Норвегії, де зосереджені основні руші економіки: рибна й нафтова промисловість. Бюджет профіцитний, що зараз для Європи дивина, і економіці вдасться зрости й далі.

Варте уваги: музика, від якої мороз по спині. Фестиваль крижаної музики, в якому виконавці грають лише на виготовлених із місцевого льоду інструментах, приїде в лютому. Усі концерти відбуваються в холодні всесвітні години, щоб зберегти ідеальне звучання.

ПОЛЬЩА

Зростання ВВП:	3,2%
ВВП:	\$542 млрд (PKC: \$805 млрд)
Інфляція:	3,0%
Населення:	38,1 млн
ВВП на особу:	\$14 250 (PKC: \$21 140)

Партія «Громадянська платформа» без проблем виграла загальні вибори в жовтні і проведе реформу своєї давньої коаліції з аграрною Польською селянською партією. Уперше від часів падіння комуністичної системи в Польщі один і той самий прем'єр-міністр (Дональд Туск) двічі підряд очолив уряд. Ентузіазм щодо переходу на євро роз'являється, і це питання поки що залишає під суцям. Здоровий внутрішній попит стимулюватиме зростання економіки, а інфляція знизиться до більш прийнятної рівня.

ПОРТУГАЛІЯ

Зростання ВВП:	-3,1%
ВВП:	\$228 млрд (PKC: \$256 млрд)
Інфляція:	1,1%
Населення:	10,7 млн
ВВП на особу:	\$21 370 (PKC: \$24 040)

Економічну політику визначатимуть умови, які супроводжують пакет фінансової допомоги обсягом у €78 млрд (\$106 млрд), узгоджений спільно з ЄС та МВФ 2011 року: поєднання суворой економії та структур-

них реформ. Це завдасть тяжкого удару по робітниках, держслужбовцях, землевласниках і представниках професій, які вимагають державної ліцензії (вчителі, лікарі, юристи, інженери тощо), а відтак стане серйозним випробуванням для притаманної Португалії соціальної стабільності. Мета залишитися та сама: зробити дефіцит бюджету меншим ніж 3% ВВП до 2013 року.

РУМУНІЯ

Зростання ВВП:	2,0%
ВВП: \$187 млрд (ПКС: \$270 млрд)	
Інфляція:	4,0%
Населення:	21,4 млн
ВВП на особу: \$8 700 (ПКС: \$12 760)	

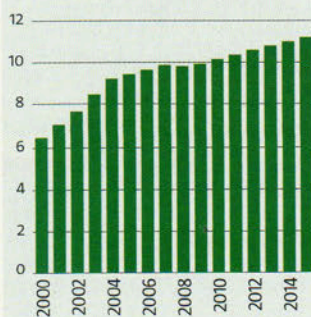
Режим суворої економії разом із рецесією підірвав підтримку двопартійного уряду, але він дошкандибає до виборів, які відбудуться наприкінці року. Імовірно, на його місце заступить новоспечена права опозиційна коаліція, але шойно буде досягнуто мети – виграти вибори і прийти до влади, – вона почне розколюватися, втрачаючи здатність сформулювати власну політику. Економіка Румунії, яка пізніше за інші ввійшла в рецесію й виходить із неї, 2012-го зростатиме скромними темпами.

РОСІЯ

Зростання ВВП:	3,7%
ВВП: \$1 926 млрд (ПКС: \$2 505 млрд)	
Інфляція:	6,7%
Населення:	141,2 млн
ВВП на особу: \$13 650 (ПКС: \$17 750)	

Росія: нафтові ріки, газові береги

Видобуток нафти, млн барелів за день

Російський політичний тандем Владіміра Путіна і Дмитрія Медведєва у вересні оголосив про намір ще раз помятисся посадами – черговий фарс, унаслідок якого президентство й керування урядом залишаться п'єсою для гри в чотири руки. Самі березневі вибори будуть формальнісію і стануть новою ознакою сповзання Росії до авторитаризму. Широка підтримка обох політиків розтанула в міру того, як курс на затулювання пасків знизили рівень життя й висвітлювали одвічну, незнищену корупцію. Завдяки нафті економіка Росії продовжуватиме рости, хоча ціни на цю сировину впадуть.

СЛОВАЧЧИНА

Зростання ВВП:	3,3%
ВВП: \$97 млрд (ПКС: \$134 млрд)	
Інфляція:	2,0%
Населення:	5,4 млн
ВВП на особу: \$18 090 (ПКС: \$24 700)	

Уряд пішов у відставку з вотумом недовіри після того, як парламент заблоку-

вав план фінансової підтримки єврозони, який усе-таки було схвалено під час наступного голосування кількома днями пізніше. Зараз Словаччина, на чолі з непереобраним тимчасовим урядом чекає виборів у березні. Імовірно, що після голосування буде сформовано уряд, який не так активно просуватиме реформи, і країні доведеться докласти чимало зусиль, щоб пережити шторм у зоні євро.

СЛОВЕНІЯ

Зростання ВВП:	0,5%
ВВП: \$51 млрд (ПКС: \$60 млрд)	
Інфляція:	1,2%
Населення:	2,1 млн
ВВП на особу: \$24 140 (ПКС: \$28 670)	

Уряд і надалі домагагатиметься фінансальних обмежень і вже готує рекордні скорочення бюджетних витрат. Справжнім структурним реформам доведеться почекати до призначення нового кабінету після виборів, можливо, із правопроцентризмів. План щодо зниження бюджетного дефіциту до 3% ВВП має бути виконаний 2013 року, але 2012-го зростання буде слабким.

Варте уваги: клубна картка. Одна з найменш впливових країн ЄС, Словенія, може використати своє право вето, щоб заблокувати призначений на 2013 рік вступ Хорватії. Угода про кордон із нею викликала масове незадоволення у Словенії, і новий уряд, не виключено, використає дату приєднання Загреба як ключик для поновлення переговорів.

ІСПАНІЯ

Зростання ВВП:	0,3%
ВВП: \$1 537 млрд (ПКС: \$1 489 млрд)	
Інфляція:	1,8%
Населення:	46,3 млн
ВВП на особу: \$33 180 (ПКС: \$32 140)	

Правоцентристська Народна партія була готова прийняти естафету влади від іспанської Соціалістичної робітничої партії на дострокових виборах, призначених на листопад 2011-го. Але, як і всім останнім іспанським урядам, головної партії для утримання влади знадобиться сприяння регіональних груп, що надасть великої ваги каталонцям і баскам. Уряд Народної партії неухильно дотримуватиметься курсу суворої економії, нев'язаного безбедним фінансовим та фінансовим становищем, і додасть програму реформ для заохочення приватних інвестицій. Темпи росту економіки на затажному шляху з рецесії будуть мізерними.

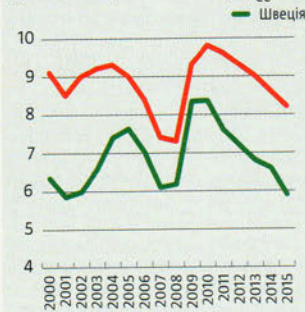
ШВЕЦІЯ

Зростання ВВП:	1,0%
ВВП: \$575 млрд (ПКС: \$399 млрд)	
Інфляція:	1,3%
Населення:	9,6 млн
ВВП на особу: \$60 130 (ПКС: \$41 710)	

Економіка зростає, бюджет на шляху до профіциту, але чотирипартійну правоцентристську коаліцію підстерігає низка поразок у парламенті, і їй буде важко втілити в життя свій план (а може, навіть благополучно дочекатися кінця свого правління). Реформи, спрямовані на стимуляцію працевлаштування і продаж державних активів, можуть початися тільки там, де вдасться обійти опози-

ШВЕЦІЯ: знову до роботи?

Динаміка безробіття, %

цію, тож прогрес зростатиме поступово. Як і переважно в країнах Європи, економіка у Швеції буде слабкою, хоч і розвиватиметься краще за більшість інших.

Варте уваги: не праві. Єдине, що об'єднує всі провідні партії, – це їхня нелюбоб до ультраправих шведських демократів, які дістають дедалі більше підтримки, відколи 2010 року пройшли до парламенту. Лише з цієї причини правлячої коаліції, напевно, дозвольте залишитися біля керма до кінця терміну.

ШВЕЙЦАРІЯ

Зростання ВВП:	0,2%
ВВП: \$638 млрд (ПКС: \$363 млрд)	
Інфляція:	0,4%
Населення:	8,0 млн
ВВП на особу: \$79 810 (ПКС: \$45 450)	

Статус швейцарського франка як надійної валюти таїть у собі загрозу економіці, бо капітали, які ховаються від глобальних фінансових ризиків, піднімають вартість грошової одиниці країни, підривають конкурентоспроможність тамтешнього експорту й загрожують дефляції. Уряд продемонстрував готовність ужити проти зростання курсу валюти нетрадиційних заходів захисту, але якщо криза в багатих державах поглибиться, то це стане справжнім випробуванням. Економіка розвиватиметься дуже мляво.

Варте уваги: зачинені двері. Правій Народній партії Швейцарії вдасться ініціювати референдум щодо суворшої імміграційної політики, але вона, певно, не зуміє зіштовхнути країну та ЄС у питанні трудової міграції.

ТУРЕЧЧИНА

Зростання ВВП:	3,5%
ВВП: \$729 млрд (ПКС: \$1 121 млрд)	
Інфляція:	6,6%
Населення:	74,7 млн
ВВП на особу: \$9 760 (ПКС: \$15 000)	

Утретє підряд, залишившись біля керма, поміркована ісламістська Партія справедливості і розвитку має вирішальне слово у затажній боротьбі із секуляристами в країні, але парламентарства більшість скоротилась, і це означає, що далі реформувати мілітаристську конституцію зразка 1982 року треба лише через переговори. Знову нагадають про себе ще давніші суперечки між державою та курдською меншиною, і головному завданням буде придушити не-

вдоволення до того, як воно перейде в неконтрольоване насильство. Різкий ривок Туреччини з рецесії 2009 року сповільниться, але економіка й далі рухається за інерцією.

УКРАЇНА

Зростання ВВП:	4,0%
ВВП: \$175 млрд (ПКС: \$347 млрд)	
Інфляція:	7,8%
Населення:	45,3 млн
ВВП на особу: \$3 860 (ПКС: \$7 650)	

Зробивши два кроки вперед під час Помаранчевої революції, за контроверсійного президентства Віктора Януковича Україна відступила на крок назад – але все ж таки країна змінилась. Зв'язки з Росією покращуватимуться, але країна намагатиметься не втратити зв'язків із Заходом. Після виборів у жовтні, очевидно, сформується інша більшість із лояльних до президента партій. За підтримки МВФ економічна програма може забезпечити пристойне зростання, яке допоможе дещо підсолодити гірку пігулку від суворої економії.

Варте уваги: більше газу. Інвестиціям і туризму сприятиме футбольний чемпіонат Євро-2012, який відбудеться в червні в Україні та Польщі.

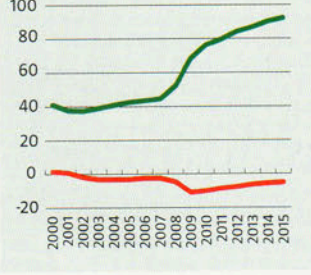
ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Зростання ВВП:	0,7%
ВВП: \$2 511 млрд (ПКС: \$2 293 млрд)	
Інфляція:	2,9%
Населення:	63,1 млн
ВВП на особу: \$39 770 (ПКС: \$36 310)	

Тягар скрутного першого року нерівномірно розподілився між партіями правлячої коаліції, і молодшим ліберал-демократам випало взяти на себе більшу частину народного гніву. Попри те, й консерваторам, і ліберал-демократам довелося би все ж таки більше втратити, ніж заробити від нових виборів. Тому коаліція залишиться, хоча суперечності всередині неї будуть сильніші, ніж досі. Після прийняття урізаного бюджету в умовах повільного виходу з кризи заходи з економії 2012 року будуть вдарять по країні і піділлють оливи у вогонь невдоволення. Основним завданням державної політики стане переорієнтація бюджету з проїдання кредитних коштів на експорт і з фінансового інжинірингу на простіше методи управління. Але короткотерміновий прогноз свідчить про повільне зростання, сувору економію і невдоволене населення.

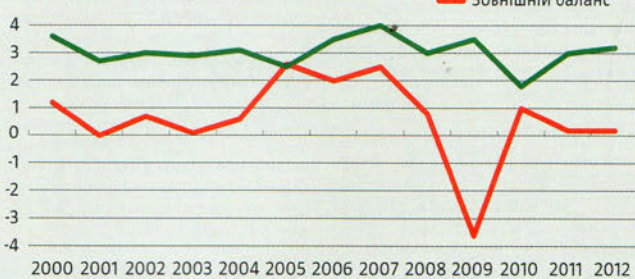
Велика Британія: віддаємо борги

% ВВП
— Державний борг
— Баланс бюджету

Китай: із продавців у покупці?

Внесок у зростання ВВП, % пунктів

АЗІЯ**АФГАНІСТАН**

Зростання ВВП: 7,2%
ВВП: \$19 млрд (ПКС: \$32 млрд)
Інфляція: 3,2%
Населення: 32,0 млн
ВВП на особу: \$590 (ПКС: \$1 020)

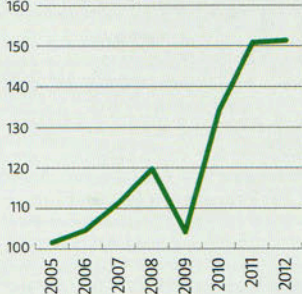
Президент Хамід Карзай буде зв'язаний по руках і ногах необхідністю відплатити за прихильність могутнім угрупованням, чия підтримка забезпечила йому переобрання на наступний термін. «Талібан» і далі допикатиме владі, теракти будуть частими і кривавими, спрямованими на міжнародні мішені. Успіхи в розвитку економіки й реформування будуть повільними, але відчутними, і в країну вперше прийдуть кілька нових іноземних інвестиційних проектів.

АВСТРАЛІЯ

Зростання ВВП: 2,8%
ВВП: \$1 396 млрд (ПКС: \$963 млрд)
Інфляція: 3,8%
Населення: 22,9 млн
ВВП на особу: \$61 040 (ПКС: \$42 130)

Австралія: цінний бум

Умови торгівлі*, 1995=100

* Відносна ціна експорту порівняно з імпортом

Переобрання на повторний термін лейбористський уряд та його нестійка парламентська більшість можуть не дотягнути до кінця року, і на обрії з'являться дострокові вибори. Вразливість уряду проявилася в суперечливому законопроекті стосовно податку на вуглецеві викиди, обіцяного в обмін на голос єдиного в парламенті члена партії «зелених», але це не відповідає передвиборним обіцянкам прем'єр-міністра Джулії Гілард. Економічні програми уряду зашкодили руйнівні повені 2010–2011 років; ресурси було спрямовано на боротьбу з наслідками стихії, але економічному зростанню сприятимуть високі доходи від торгівлі продукцією австралійського виробництва.

БАНГЛАДЕШ

Зростання ВВП: 6,3%
ВВП: \$122 млрд (ПКС: \$288 млрд)
Інфляція: 8,2%
Населення: 169,1 млн
ВВП на особу: \$720 (ПКС: \$1 710)

Ліга Авами (Народна ліга) має переважну більшість у парламенті й може ухвалювати які завгодно закони. Опозиційна Націоналістична партія Бангладеш навіть не захоче займати місця у вищому законодавчому органі, а натомість вийде на вулиці й виступатиме проти змін, які відгонять династизм. Триватиме налагодження стосунків з Індією, що сприятиме торгівлі й зміцнюватиме статус Бангладеш як коридору між серцем цієї країни та її східними теренами. Бюджетний дефіцит іще збільшиться, щоб профінансувати реформи, спрямовані на стимулювання виробництва та пропозиції товарів і послуг.

КИТАЙ

Зростання ВВП: 8,2%
ВВП: \$8 130 млрд (ПКС: \$12 327 млрд)
Інфляція: 3,8%
Населення: 1,328 млрд
ВВП на особу: \$6 120 (ПКС: \$9 280)

На з'їзді Комуністичної партії Китаю наприкінці року відбудеться передання влади в країні наступному поколінню керівників. Найімовірніші кандидати на пост голови КНР і прем'єр-міністра – Сі Цзіньпін і Лі Кецянь відповідно. Соціальні негаразди, зокрема й зростання безробіття, незаконні виселення та затримка зарплатної плати, викличуть нові протести. Але не відбудеться жодного об'єднання антиурядових сил, до того ж у країні все ще немає бажання відійти від однопартійної моделі влади.

Вартє уваги: зростанню – зелене світло. Усвідомлюючи, що споживчий ринок Китаю продовжує розширюватися, чимало світових автомобілебудівників планують 2012 року відкрити виробничі потужності в цій країні.

ГОНКОНГ

Зростання ВВП: 3,9%
ВВП: \$262 млрд (ПКС: \$373 млрд)
Інфляція: 3,4%
Населення: 7,2 млн
ВВП на особу: \$36 650 (ПКС: \$52 170)

Приблизники демократії вийдуть на вулиці протестувати ще до виборів глави держави й Законодавчої ради. Але це

не стане «Азійською весною», і протести не сягнуть масштабів 2003 року. Здорова економіка допоможе пригасити невдоволення: сильний попит на торгові послуги Гонконгу на континенті компенсуватиме слабкі ринки на Заході.

ІНДІЯ

Зростання ВВП: 7,8%
ВВП: \$2 367 млрд (ПКС: \$5 083 млрд)
Інфляція: 7,7%
Населення: 1,220 млрд
ВВП на особу: \$1 940 (ПКС: \$4 170)

Уряд, очолюваний партією «Індійський національний конгрес», поступово втрачає підтримку населення через тотальну корупцію і скромні успіхи в економіці. Зокрема, увагу всього суспільства до хабарництва привернув активіст Анна Газаре, чий знамениті протести викликали демонстрації в усій країні. Попри те, уряд прем'єр-міністра Манмогана Сінгха залишатиметься біля керма до кінця свого терміну, тобто до 2014 року, і чимала заслуга тут належить опозиційній «Бхаратія Джаната парті», що так само запламована корупцією. Стабільне внутрішнє зростання й попит на послуги Індії за кордоном рухатимуть економіку вперед, хоча темпи розширення дещо сповільняться.

Вартє уваги: горбоконики. У січні в індійському місті Біканер відбудеться фестивалю верблюдів. До програми входять перегони на верблюдах, верблужі танці, акробатика, а також конкурс краси.

ІНДОНЕЗІЯ

Зростання ВВП: 6,3%
ВВП: \$989 млрд (ПКС: \$1 261 млрд)
Інфляція: 5,2%
Населення: 248,2 млн
ВВП на особу: \$3 990 (ПКС: \$4 900)

Другий термін коаліційного уряду президента Сусіло Бамбанга Юдойоно не приніс владі популярності, й адміністрацію переслідують корупційні скандали та внутрішні чвари. Попри те, її існуванню нічого не загрожує, а сильна економіка пом'якшить народний гнів. Китай частково витіснить західних торгових партнерів, але уряд залишиться вірний традиції нейтралітету і набуватиме дедалі більшої ваги за кордоном. Економіку підтримуватиме ріст внутрішнього споживання.

Вартє уваги: провінція Ачех. Зберігатиметься загроза тероризму з боку сепаратистських угруповань на території архіпелагу, незважаючи на мирні домовленості з найбільшими серед них, підписані 2005 року. Імовірні спорадичні теракти, але з великою кількістю жертв.

2012 В ОБЛИЧЧЯХ

Як на випускника Оксфорда й колишнього семінариста, Тоні Еббот, лідер австралійської опозиційної Ліберальної партії, досить вільно поводиться зі словами. Він уже «прославився» некоректним формулюванням своїх поглядів на цілу низку проблем: від нелегальної імміграції («зупинити ці судна») до спілкування з гомосексуалістами («мабуть, я не почувався б у повній безпеці») і збору на викиди в атмосферу («прекрасний великий податок на все»). Син австралійців, народжений на території британці, теолог-єзуїт, чемпіон університету з боксу й австралійський рояліст, Еббот – утілення протиріч. Але його ідея чітка й недвозначна: скоротити податки, державний борг і нелегальну імміграцію.

ЯПОНІЯ

Зростання ВВП: 2,2%
ВВП: \$6 410 млрд (ПКС: \$4 540 млрд)
Інфляція: 1,0%
Населення: 126,1 млн
ВВП на особу: \$50 830 (ПКС: \$36 000)

Обраний на посаду прем'єр-міністра наприкінці 2011 року, Йосікіно Нода наразився на політичну безвихідь і стагнацію в економіці. Жоден із його недавніх попередників не зміг пробити на посаді довше, ніж півтора року, і Ноді доведеться показати швидкі результати, якщо він хоче уникнути їхньої долі. Дуже скромний, вільний (поки що) від тих скандалів, котрі змусили покинути прем'єрське крісло декого з попередників, і рішуче настроєний покласти край фіскальним негараздам Японії, Нода має нагоду витягти країну з болота проблем 20-річної давнини, але на шляху в нього стоять неподоланні труднощі й брах широкою підтримки в суспільстві. Відбудова районів, постраждалих від цунамі, дещо пожвавить економіку, але найважливішою частиною програми 2012 року ще певний час залишатимуться темпи зростання.

Вартє уваги: голий бігун. На синтоїстському святі Гадака Мацурі вулицями міста Надава за роззяганими і чисто виголеним чоловіком женеться натовп чисельністю до 9 тис. інших чоловіків у самих лише пов'язках на стегнах. Вони вірять, що, доторкнувшись до голого, забезпечать собі удачу на весь наступний рік.

КАЗАХСТАН

Зростання ВВП: 6,2%
ВВП: \$189 млрд (ПКС: \$233 млрд)
Інфляція: 6,0%
Населення: 16,6 млн
ВВП на особу: \$11 380 (ПКС: \$14 040)

Казахстан: підлити нафти у вогонь

Зростання ВВП, %

Нурсултан Назарбаєв, який біля керма ще від радянських часів, там і залишатиметься завдяки покровительству, пресепіям та зростанню економіки за рахунок нафтодобутку. Рівень життя підвищується, без-

робіття відносно невелике, а опозиція – ослаблена. Порівняно із 2011-м, економічний ріст дещо сповільниться.

МАЛАЙЗІЯ

Зростання ВВП:	4,4%
ВВП: \$292 млрд (ПКС: \$473 млрд)	
Інфляція:	2,6%
Населення:	29,0 млн
ВВП на особу: \$10 050 (ПКС: \$16 320)	

Владна коаліція «Барісан насіонал» («Народний фронт») має звичку закликати до позачергових виборів, але від цього її можуть відохотити нещодавні пессимістичні результати в одному з основних регіонів країни – Сараваку. Відбудуться вибори до Об'єднаної малайської національної організації, яка керує коаліцією. Їх наслідком може стати відставка Наджиба Разака з посади лідера партії та президента країни. Опозиційний альянс «Пакатан Рак'ят» залишився безголовним: його лідерів Анавару Ібрагіму висунуто звинувачення в гомосексуалізмі. Тому, можливо, альянс розпадеться. Справи в економіці йтимуть добре, торгівля з Азією поглиблюватиметься.

Варті уваги: кубик до кубика. Відкриється шостий тематичний парк знаменитого виробника іграшок Legoland Malaysia, який стане першим в Азії. Для його створення використають близько 30 млн кубиків Lego.

НОВА ЗЕЛАНДІЯ

Зростання ВВП:	2,9%
ВВП: \$161 млрд (ПКС: \$140 млрд)	
Інфляція:	2,5%
Населення:	4,5 млн
ВВП на особу: \$35 880 (ПКС: \$31 240)	

Владна Національна партія мала всі передумови для того, щоб удруге підірвати вибори наприкінці 2011 року. Політика й далі зосереджуватиметься на фіскальній стимуляції, а країна залікуватиме рани, завдані руйнівними землетрусами в місті Крайстчерчі. Переговори з Австралією щодо зміцнення економічних зв'язків проходять успішно, і, зрештою, буде створено спільний ринок.

ПАКИСТАН

Зростання ВВП:	4,3%
ВВП: \$254 млрд (ПКС: \$514 млрд)	
Інфляція:	10,0%
Населення:	193,1 млн
ВВП на особу: \$1 310 (ПКС: \$2 660)	

Пакистанські політики продовжуватимуть боротьбу за владу, не боючись втручання з боку армії, дискредитованої операцією американців, у результаті якої було вбито Усаму бен Ладена. Відносини зі США стали прохолодніші, почасти через бен Ладена, тож фінансові вливання будуть обмежені, але цю лакуну допоможе заповнити розширення зв'язків із Китаєм. Ріст інвестицій стимулюватиме економічне зростання.

Варті уваги: повертатись – погана прикмета. Колишній військовий диктатор Первез Мушарраф заявив, що в березні повернеться із заслання на чолі нової політичної партії. З огляду на атмосферу, в якій він покинув країну, йому не варто сподіватися на зустріч з оркестром і квітами.

ФІЛІППИНИ

Зростання ВВП:	4,0%
ВВП: \$267 млрд (ПКС: \$417 млрд)	
Інфляція:	4,5%
Населення:	103,8 млн
ВВП на особу: \$2 570 (ПКС: \$4 020)	

Беніньйо Акіно входить у третій рік свого шестирічного президентства із солідною підтримкою та лояльною Нижньою палатою парламенту, але його рейтинги падають, а опоненти з попереднього уряду протидіють проведенню розслідувань за звинуваченнями в корупції під час їхнього перебування при владі. Додайте до цього ще пніники комуністичних та сепаратистських заворушень і армію, що рветься до влади, – і стане зрозуміло: на Акіно чекає не легкий рік. Гальмуватиме економіку країни і сповільнення росту в Сполучених Штатах.

СІНГАПУР

Зростання ВВП:	4,0%
ВВП: \$281 млрд (ПКС: \$261 млрд)	
Інфляція:	2,9%
Населення:	5,4 млн
ВВП на особу: \$52 220 (ПКС: \$48 560)	

Успіхи опозиції на виборах 2011 року (шість місць із 87) можуть здатися не надто ефектними, але це втричі більше, ніж на попередніх, і за опозицію віддали свої голоси 40% громадян. Тому це можна вважати попередженням незмінному вождю країни – партії «Народна дія». Вона відреагує тим, що проявить зацікавленість проблемами суспільства, але, певно, не здатна на фундаментальні політичні реформи, які потрібні буде раніше чи пізніше провести. Економіка дещо сповільниться відповідно до тенденцій у світовій торгівлі.

Сінгапур: народна дія

Результати парламентських виборів % голосів

*Одне місце здобув Сінгапурський демократичний альянс

ПІВДЕННА КОРЕЯ

Зростання ВВП:	3,7%
ВВП: \$1 245 млрд (ПКС: \$1 582 млрд)	
Інфляція:	2,9%
Населення:	49,8 млн
ВВП на особу: \$25 010 (ПКС: \$31 770)	

Президент Лі Мен Бак губитиме вплив у міру зосередження всієї уваги на тому, хто виграв змагання за президентство на грудневих виборах. У квітні ґрунт підготує голосування в парламенті, де правляча Партія великої країни (ПВК) має всі передумови для збереження влади у своїх руках. Маргінальний фаворит, який може прийти на зміну Лі Мен Баку, – його давня супротивниця з ПВК Пак Кін Хе, яка, попри несприйняття деяких запропонованих державних реформ, також виступає за курс на підтримку бізнесу. Еконо-

міка зростатиме повільніше, порівняно з темпами виходу з кризи в 2010 році.

Варті уваги: крапля в морі. Від травня до серпня в Йосу проходить Міжнародна виставка «Експо-2012», присвячена збереженню та стійкому розвитку океанів та узбережжя.

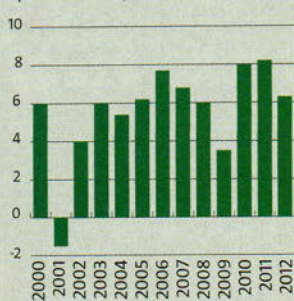
ШРІ-ЛАНКА

Зростання ВВП:	6,3%
ВВП: \$68 млрд (ПКС: \$126 млрд)	
Інфляція:	7,1%
Населення:	20,8 млн
ВВП на особу: \$3 260 (ПКС: \$6 040)	

Шрі-Ланка: дивіденди від перемоги

Зростання ВВП, %

Популярний президент Магінда Раджапакса і його Партія свободи в складі Народного альянсу продовжуватимуть пожнати плоди перемоги 2009 року над тамільськими сепаратистами. Пріоритетним напрямком буде відбудова інфраструктури, зруйнованої або занедбаної під час війни, й підтримка розвитку села. Загрозу становитиме зростання напруження через надто особистісний і суворий стиль керівництва Раджапакси, але загалом 2012-й має стати роком зміцнення і зростання.

ТАЙВАНЬ

Зростання ВВП:	3,0%
ВВП: \$518 млрд (ПКС: \$1 007 млрд)	
Інфляція:	1,7%
Населення:	23,3 млн
ВВП на особу: \$22 170 (ПКС: \$43 120)	

Рік почнеться з парламентських і президентських виборів; результат залежатиме від здатності опозиційної Демократичної прогресивної партії задовольнити сподівання суспільства на зближення з континентальним Китаєм так, щоб не зрадити своїм незалежницьким принципам. Похитнуті позиції правлячої партії «Гоміньдан» буде важко: економіка сильна, а політика стосовно материкового Китаю має зазвичай широке схвалення в країні. Швидше за все, вона заллється біля керма. Скорочення експорту сповільнить зростання.

ТАЙЛАНД

Зростання ВВП:	4,2%
ВВП: \$381 млрд (ПКС: \$663 млрд)	
Інфляція:	3,2%
Населення:	68,8 млн
ВВП на особу: \$5 540 (ПКС: \$9 630)	

Вплив популіста-мільярдера Таксіна Чинавата, який установився після його першої перемоги на виборах 2001 року, майже не послабився після того, як вій-

ськовий переворот 2006 року усунув його від влади, і знову сильнішає. Обрання на пост прем'єр-міністра його сестри Інглак Чинават після переконливої перемоги на виборах 2011 року її партії «Пхиа Тхай» може свідчити про реабілітацію політичного курсу Таксіна – якщо не його самого. Політика, безпека і самі щоденне життя відобразатимуть давню неприязнь між табором Чинавата і прихильниками короля. Перспективи політичних заворушень залежать від економіки, але зростання, імовірно, буде стабільно сильним.

УЗБЕКИСТАН

Зростання ВВП:	7,0%
ВВП: \$52 млрд (ПКС: \$106 млрд)	
Інфляція:	14,0%
Населення:	29,7 млн
ВВП на особу: \$1 760 (ПКС: \$3 550)	

Єдиною правдоподібною загрозою правлінню Іслама Карімова 2012 року може бути воля Всевисьшого, оскільки здоров'я престарілого диктатора починає здавати. За відсутності чіткого плану передання влади це може стати причиною руйнівних потрясінь для країни. Але, якщо не втрутяться вищі сили, прогноз дає підстави сподіватися на продовження як політичного, так і економічного курсу. Попит із боку Росії та високі світові ціни на узбецьку експортну сировину, зокрема золото, газ і бавовник, зроблять цей рік для економіки справді зоряним, хоч уряд і має звичку перебільшувати темпи зростання.

В'ЄТНАМ

Зростання ВВП:	6,3%
ВВП: \$128 млрд (ПКС: \$325 млрд)	
Інфляція:	12,0%
Населення:	89,5 млн
ВВП на особу: \$1 430 (ПКС: \$3 640)	

Серед комуністичного керівництва країни точитиметься боротьба за владу між ортодоксами й реформістами, але поза партією немає жодної реальної сили, що кинула б виклик її гегемонії. Перебіг економічної реформи буде майже невідчутним. Стосунки із Заходом теплішатимуть і надалі, тоді як давні територіальні суперечки остудять зв'язки з Китаєм. Незначне напруження економічної ситуації дещо загальмує розвиток господарства.

Варті уваги: інвестування триває. Закордонні вкладення не припиняються. Фінська Nokia запустить підприємство з виготовлення мобільних телефонів, російський Атомстройекспорт відкриє центр ядерних досліджень, японська компанія Sapporo – броварню, а британська IHC – перший готель Holiday Inn.

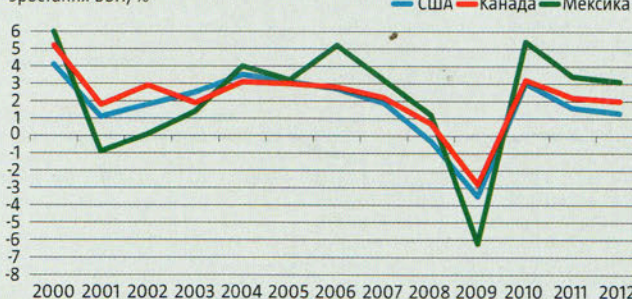
В'єтнам: хороші гості

Міжнародний туризм, прибуття / вїзд за кордон тис. осіб

Північна Америка: сковані одним ланцюгом

Зростання ВВП, %

ПІВНІЧНА АМЕРИКА**КАНАДА**

Зростання ВВП:	2,0%
ВВП: \$1 788 млрд (ПКС: \$1 452 млрд)	
Інфляція:	1,4%
Населення:	34,7 млн
ВВП на особу: \$51 530 (ПКС: \$41 860)	

Консервативний уряд на чолі з прем'єр-міністром Стівенем Гарпером скористається із завойованої на виборах 2011 року більшості, щоб утілити в життя свою програму без законодавчих перешкод, які були впродовж семирічного правління меншості. Утіснена в межі режиму суворой економії, ця програма включає в себе заходи із захисту довкілля, реформу фінансового регулювання й пошук нових зовнішніх ринків. Несприятливий економічний вітер із боку південного сусіда та зниження світових товарних цін стримуватимуть економіку.

Варте уваги: місце під сонцем. Уряд прагне до встановлення тісних економічних зв'язків із головними закордонними ринками, щоб диверсифікувати споживачів і зменшити залежність Канади від споживчого ринку США. 2012 року можливе підписання угоди з ЄС.

МЕКСИКА

Зростання ВВП:	3,1%
ВВП: \$1 100 млрд (ПКС: \$28 035 млрд)	
Інфляція:	3,0%
Населення:	115,0 млн
ВВП на особу: \$9 570 (ПКС: \$17 700)	

Інституційно-революційна партія (ІРП) стояла біля керма 71 рік, до того як прогнала вибори 2000-го. У липні, втомившись від економічної невизначеності й крикового розгулу наркомафії, виборці, очевидно, повернуть ІРП назад (див. інформацію нижче). Законодавчий процес буде в застій аж до кінця електораль-

ного процесу, після чого переможена Партія «Національна дія» може заблокувати накреслені урядом реформи. Невідкладні питання, як-от удосконалення трудового законодавства, енергетичного ринку й адміністративної системи, доведеться відкласти ще на рік. Тим часом Мексика поглиблюватиме співпрацю зі США у сфері боротьби з наркозлочинністю по обидва боки кордону. На мексиканській території працюватиме більше агентів і поліцейських зі Сполучених Штатів, хоча галуся вони не здійснюватимуть.

Варте уваги: салатні дні. У грудні в місті Оахака проводиться фестиваль «Ніч редіски». З усієї Мексики з'їжджаються майстри різьблення по овочах, щоб позмагатися на центральній площі столиці однойменного штату.

США

Зростання ВВП:	1,3%
ВВП: \$15 604 млрд (ПКС: \$15 604 млрд)	
Інфляція:	2,1%
Населення:	316,3 млн
ВВП на особу: \$49 340 (ПКС: \$49 340)	

Боротьба за перемогу на виборах президента і частини конгресменів у листопаді буде головною темою кожного дня, кожної години політичного календаря. Барак Обама розпочне свою кампанію на другий термін в умовах найвищого за останні 30 років рівня безробіття, що перетворить його позицію на дуже уразливу. Але шанси нинішнього президента на перемогу рівною мірою залежатимуть як від власних успіхів, так і від того, хто саме з республіканців стане його суперником. Номінувавши кандидатуру з радикального табору «любителів чаювання», вони програють. Якщо призначать когось поміркованішого, — на Обаму чекають проблеми. Матиме їх і економіка, хоча вона повинна принаймні просто уникнути чергової рецесії.

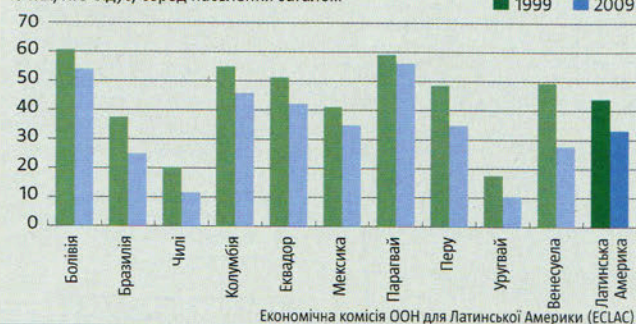
Вродливий чоловік популярної зірки телесеріалів Енріке Пенья Ньето, колишній губернатор штату Мехіко і кандидат у президенти від Інституційно-революційної партії (ІРП) має вигляд романтичного героя. Був час, коли на таке мало зважали; вибори були простою формальністю, і призначений за помахом руки кандидат від ІРП просто гарантовано ставав переможцем. Цій ері прийшов кінець у 2000-му, коли імпульсивний вусатий бізнесмен Вісенте Фокс скористався із загального почуття втоми від телемонії ІРП й виборив владу для своєї Партії «Національна дія» (ПНД). Якщо Пенья Ньето хоче відібрати її назад, то свою роль тут відіграють дедалі ширше народне невдоволення падінням рівня життя і ріст наркозлочинності під час правління ПНД, хоча симпатичне обличчя теж не завдасть.

2012 В ОБЛИЧЧЯХ

Латинська Америка: війна з бідністю

% тих, хто бідує, серед населення загалом

Економічна комісія ООН для Латинської Америки (ECLAC)

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА**АРГЕНТИНА**

Зростання ВВП:	4,0%
ВВП: \$470 млрд (ПКС: \$754 млрд)	
Інфляція:	9,6%
Населення:	41,3 млн
ВВП на особу: \$11 380 (ПКС: \$18 260)	

Президент Крістіна Фернандес де Кіршнер розпочне 2012 рік зі свіжим мандатом після виборів наприкінці 2011-го, але це вже буде зовсім інша адміністрація. Фіскальний перепопчик, що його дав товарний бум, закінчується, тим більше, якщо погіршаться світові економічні умови, що знизить товарні ціни. Навіть якщо вони й залишаться високими, економіка все одно сповільнюватиметься через суворі заходи, спрямовані на боротьбу з інфляцією та перекосами в обмінних валютних курсах.

Варте уваги: без болю. У Буенос-Айресі пройде конгрес Всесвітньої федерації асоціації анестезіологів, який відбувається раз на чотири роки.

БОЛІВІЯ

Зростання ВВП:	3,9%
ВВП: \$25 млрд (ПКС: \$54 млрд)	
Інфляція:	7,3%
Населення:	10,4 млн
ВВП на особу: \$2 440 (ПКС: \$5 210)	

Уряд партії «Рух до соціалізму» під проводом лівого президента Ево Моралеса має переважну більшість у законодавчому органі країни, але швидко втрачає прихильників. Навіть за сприятливих економічних обставин, коли країну забезпечено прибутками від експорту природного газу, рівень життя все одно падає, всупереч сподіванням. Бурхливі протести, неефективний уряд і запровадження воєнного стану не дадуть змоги розвинути іншим галузям економіки поза сектором природних ресурсів.

БРАЗИЛІЯ

Зростання ВВП:	3,5%
ВВП: \$2 502 млрд (ПКС: \$2 433 млрд)	
Інфляція:	5,5%
Населення:	194,7 млн
ВВП на особу: \$12 850 (ПКС: \$12 500)	

Президент Бразилії Ділма Русеф і не розраховувала, що їй буде легко на місці популярного попередника Луїса Інасу Лула да Сілви. Часто її позиція бачилася дуже нестійкою — через корупційні скандали та боротьбу всередині адміністрації. Її

акцент на соціальних програмах (зокрема й на боротьбі з бідністю) не заживе успіху в країні, яка останнім часом звикла до швидких темпів зростання й високих прибутків. В умовах сповільнення світової економіки, включно з бразильською, недосвідченість Ділми Русеф залишить її позиції незахищеними.

ЧИЛІ

Зростання ВВП:	4,7%
ВВП: \$246 млрд (ПКС: \$300 млрд)	
Інфляція:	3,2%
Населення:	17,4 млн
ВВП на особу: \$14 150 (ПКС: \$17 240)	

Правлячий союз «Коаліція» — альянс між правою партією «Незалежний демократичний альянс» і партією президента Себастьяна Пінєри «Національне відродження» — тріщить по швах, оскільки курс змістився в центр політичного спектру у відповідь на падіння рейтингову популярності й протестні настрої в суспільстві. Коаліція залишиться, але головним ініціативам, як-от основний реформи трудового законодавства, доведеться зачекати. Певні фінансові ресурси буде перенаправлено на ліквідацію наслідків землетрусу, але здорова економіка Чилі легко впорається з цими витратами і продемонструє явне зростання.

КОЛУМБІЯ

Зростання ВВП:	4,8%
ВВП: \$368 млрд (ПКС: \$500 млрд)	
Інфляція:	3,2%
Населення:	48,2 млн
ВВП на особу: \$7 650 (ПКС: \$10 380)	

Президент Хуан Мануель Сантос скористається сильним мандатом своєї правої коаліції Національної єдності для втілення сміливої програми реформ. Офіційна преса вже опублікувала інформацію про фіскальні заходи, і зараз увага зосередиться на податковій реформі та інших ініціативах для підтримки бізнесу, хоча частину ресурсів поглине ліквідація наслідків повені 2011 року. Підвищення споживчих витратків та бюджетні інвестиції, спричинені боротьбою зі збитками від стихійного лиха, допоможуть жваво зростанню економіки.

Варте уваги: серця й міні. Президент Сантос, колишній міністр оборони, розпорядився перелаяти політику безпеки: в країні підводять голову залишки повстанських угруповань Революційних збройних сил Колумбії (FARC). З'являться нові прямики, але багаті теж залишаться.

КУБА

Зростання ВВП:	2,4%
ВВП:	\$63 млрд (ПКС: \$124 млрд)
Інфляція:	5,7%
Населення:	11,2 млн
ВВП на особу:	\$5 580 (ПКС: \$11 060)

Під суворим контролем Комуністичної партії Куби ринкові сили і приватне підприємництво відстануть більше місяця в економіці. Партія планує найближчими роками звільнити 1 млн бюджетників, поступово відмовитися від карткової системи й уніфікувати офіційний та паралельний курси валют. Якщо престарілому керівництву вдасться провести ці зміни, вони можуть відкрити величезний економічний потенціал, але не в 2012 році.

Варте уваги: лінія життя. Зараз економіка країни залежить від домовленості з Каракасом: нафта в обмін на кубинських медиків. Якщо президент Венесуели Уго Чавес програв боротьбу з раком, від якого зараз його лікують, цей канал буде перекрито.

ЕКВАДОР

Зростання ВВП:	4,3%
ВВП:	\$67 млрд (ПКС: \$132 млрд)
Інфляція:	4,3%
Населення:	14,6 млн
ВВП на особу:	\$4 610 (ПКС: \$9 040)

Шедри надходження від експорту нафти й китайські кредити дали змогу адміністрації лівого популіста Рафаеля Корреа стимулювати зростання економіки за допомогою державних видатків. Хоча популярність президента Корреа знижується, роздроблена опозиція не може висунути йому альтернативи. Сильний контроль держави й нестабільність регуляторних механізмів не відлякують хіба що найсміливіших інвесторів.

Варте уваги: повітряні сполучення. 2012 року летовищу «Маріскаль-Сукре» в Кіто прийде на зміну новий міжнародний аеропорт, розташований за 15 км на північ від столиці.

ПАРАГВАЙ

Зростання ВВП:	3,8%
ВВП:	\$23 млрд (ПКС: \$35 млрд)
Інфляція:	6,9%
Населення:	6,7 млн
ВВП на особу:	\$3 550 (ПКС: \$5 570)

Над політикою нависне тінь виборів-2013. Ліва адміністрація президента Фернандо Луїго, позбавлена більшості й ослаблена недалекою спробою усунути конституційні перепони на шляху до його повторного обрання президентом, неспроможна проводити соціальні й економічні реформи. Стимулювальна фискальна політика триватиме й під час підготовки до виборчої кампанії, що збільшує ризик жорсткої посадки після виборів.

ПЕРУ

Зростання ВВП:	5,0%
ВВП:	\$191 млрд (ПКС: \$321 млрд)
Інфляція:	2,9%
Населення:	30,8 млн
ВВП на особу:	\$6 220 (ПКС: \$10 430)

Новий президент Ольянта Умала прийшов у велику політику як радикальний

андський націоналіст, але пом'якшив свої ідеї, щоб завоювати владу; його строкатий уряд поєднує інтереси від крайньої лівої частини політичного спектру до центру. Широка цієї коаліції, слабка підтримка в Конгресі й погіршення глобальної економіки обмежують місце для маневру. Якщо до цього додати великі сподівання, покладені на нього сільською біднотою, і загрозу розвалу підтримки депутатів, то 2012-й повинен стати роком суворих випробувань. Спроби держави втручатися в економіку погіршуватимуть діловий клімат, але економіку врятує сильна основа.

УРУГВАЙ

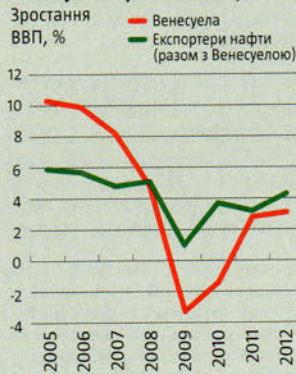
Зростання ВВП:	3,6%
ВВП:	\$49 млрд (ПКС: \$55 млрд)
Інфляція:	6,3%
Населення:	3,4 млн
ВВП на особу:	\$14 610 (ПКС: \$16 150)

Центристські реформи президента Хосе Мухіки не подобаються його лівим колегам по коаліції «Широкий фронт». Тож для нього головною проблемою буде підтримувати порядок та дисципліну в уряді й водночас проводити обіцяні реформи державної служби, освіти й інфраструктури. Іноді йому потрібна буде підтримка правої опозиції, що ще більше ускладнить роботу. Мухіка з цим упорється, але за рахунок темпів утілення реформ. Економічне зростання, яке становило 8,5% і 6,3% у 2010 й 2011 роках відповідно, сповільниться до стабільніших темпів.

ВЕНЕСУЕЛА

Зростання ВВП:	3,1%
ВВП:	\$307 млрд (ПКС: \$384 млрд)
Інфляція:	30,6%
Населення:	29,6 млн
ВВП на особу:	\$10 360 (ПКС: \$12 940)

Президент-популіст Уго Чавес бореться з раком, і від результатів залежить майбутнє країни. Якщо він дочекається кінця своєї каденції 2013 року або зможе повторно переобратитися на виборах 2012-го, то країна ввійде в новий період низького зростання: держава витратиме прибутки від нафтової галузі на незначні проекти і втручатиметься в усі сфери ринку. Якщо йому не пощастить, слабким державним інституціям важко буде стримати ворожнечу між прибічниками Чавеса та його ворогами, і змагання за звільнене президентське крісло можуть призвести до застосування сили.

Венесуела: гроші на вітер**Африка: континентальний дрейф****БЛИЗЬКИЙ СХІД І АФРИКА****АЛЖИР**

Зростання ВВП:	4,0%
ВВП:	\$182 млрд (ПКС: \$335 млрд)
Інфляція:	3,9%
Населення:	37,1 млн
ВВП на особу:	\$4 910 (ПКС: \$9 020)

Межуючи із двома країнами, чийи правителів було скинуто в ході Арабської весни, Алжир намагатиметься уникнути такої долі. Президент Абделазіз Бутефліка, який уже третій термін поспіль обіймає найвищу посаду, зробив низку поступок і готує нові, але жодна з них не загрожуватиме військовій еліті країни. Після парламентських виборів 2012 року в партійній політиці відбудуться деякі зміни, проте лише в контексті боротьби за президентство, із закінченням терміну повноважень нинішнього глави держави у 2014-му.

Варте уваги: алло-алло. 2012 року буде запроваджено загальнонаціональну мережу мобільного телефонного зв'язку третього покоління — наступний крок після проведеного попереднього року державою аукціону ліцензій.

АНГОЛА

Зростання ВВП:	9,9%
ВВП:	\$142 млрд (ПКС: \$152 млрд)
Інфляція:	13,9%
Населення:	20,2 млн
ВВП на особу:	\$6 160 (ПКС: \$7 560)

Конституційна реформа 2010-го усунула таку незручність, як президентські вибори. І хоча цього року депутатам законодавчого органу країни доведеться віддати свою долю в руки виборців, перемога лояльних до президента Едуарду душ Сантуша сил не викликає сумніву навіть нині. Політика держави зосередиться на переході до стійкого розвитку після періоду повоєнної відбудови. Успіхам заважатимуть усталені права й фискальний тягар від субсидій на паливе. Прибутки від нафтовидобутку сприятимуть стрімкому зростанню економіки.

КАМЕРУН

Зростання ВВП:	4,2%
ВВП:	\$27 млрд (ПКС: \$50 млрд)
Інфляція:	3,0%
Населення:	20,9 млн
ВВП на особу:	\$1 310 (ПКС: \$2 390)

Поль Бійя не бажає випускати кермо влади. 79-річний лідер настроїв розпочати 30-й поспіль рік президентства після вибо-

рів у другій половині 2011-го. Головна загроза для нього — проблеми зі здоров'ям. Імовірно наступники не вибиратимуть засобів у боротьбі за президентську посаду, і в країні закипатиме народний гнів.

ЕГИПЕТ

Зростання ВВП:	2,9%
ВВП:	\$290 млрд (ПКС: \$538 млрд)
Інфляція:	11,0%
Населення:	87,7 млн
ВВП на особу:	\$3 300 (ПКС: \$6 130)

Згідно з домовленостями, цього року армія повинна віддати владу, країна має провести вільні й справедливі вибори, парламентська асамблея мусить розробити нову Конституцію, що гарантуватиме права усіх членів суспільства, а нова команда у владі має повернути економіку на рівні рейки. Лібералізацію економіки вважають тут дискредитованим спадком поваленого режиму, тож може посилитися контроль держави. Революція не сприяла покращенню; 2012-го розігрів економіки буде головним пріоритетом, і зростання може становити 3%.

ЕФІОПІЯ

Зростання ВВП:	8,0%
ВВП:	\$30 млрд (ПКС: \$101 млрд)
Інфляція:	12,5%
Населення:	76,2 млн
ВВП на особу:	\$390 (ПКС: \$1 320)

Прем'єр-міністр Мелес Зенауї очолює коаліційний уряд із монополією в законодавчій владі, тож намагатиметься зміцнити свої позиції до виборів 2015 року. Закордонна політика залишатиметься нелегкою справою, якщо взяти до уваги прикордонний конфлікт з Еритреєю, інтервенція в Сомалі, питання водного господарства, які слід вирішити спільно з Єгиптом, і миротворчі зусилля у колишньому Судані.

ІРАН

Зростання ВВП:	2,2%
ВВП:	\$540 млрд (ПКС: \$976 млрд)
Інфляція:	16,5%
Населення:	76,8 млн
ВВП на особу:	\$7 040 (ПКС: \$12 720)

Опоненти президента Махмуда Ахмадінежада скористаються з парламентських виборів 2012 року, щоб відвоювати вплив у законодавчій владі. Швидкими темпами відбудуватимуться приготування до його зміщення в ході президентських вибо-

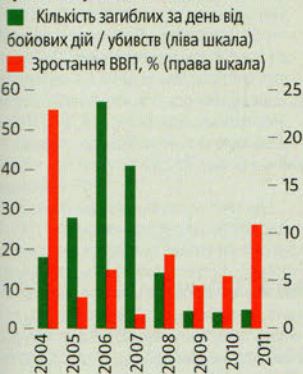
рив 2013-го. Вищий духовний лідер аятола Аль-Хаменей залишиться вірний своєму примхливому президентові, хоча постраждає його авторитет. Економіці заважатимуть міжнародні санкції, незгоди між членами уряду і втручання релігійних зверхників.

Варте уваги: Іран підіймається. Хоча влада різко обмежила можливість легальних протестів, цілком реальною є ймовірність народного повстання за прикладом Арабської весни.

ІРАК	
Зростання ВВП:	10,9%
ВВП:	\$112 млрд (ПКС: \$159 млрд)
Інфляція:	6,1%
Населення:	32,8 млн
ВВП на особу:	\$3 410 (ПКС: \$4 850)

Покращення безпеки стимулюватиме ефективний цикл збільшення іноземних інвестицій (у нафтову галузь та інфраструктуру), що підвищить доходи і внутрішній попит, а також витрати на роздрібно торгівлю й послуги. Уряд національної єдності Нури аль-Малікі слабкий та роздроблений і може втратити кілька перебіжчиків на бік опозиції, а попри те, він залишатиметься біля керма. Якщо аль-Малікі запропонує, США збережуть в Іраку якусь частину свого військового контингенту. Успіхи економіки будуть повільними, але вихід із кризи продуктує дуже високі темпи зростання.

Ірак: мирна економіка

ІЗРАЇЛЬ	
Зростання ВВП:	3,0%
ВВП:	\$249 млрд (ПКС: \$245 млрд)
Інфляція:	2,1%
Населення:	7,9 млн
ВВП на особу:	\$31 520 (ПКС: \$31 010)

Уряд Біньяміна Нетаньягу дедалі більше почуватиметься в облозі через протести проти цілої низки проблем у середині країни та перетворення в сусідніх арабських державах. Цілком імовірно, що дострокові вибори можуть відбутися ще до закінчення мандата нинішнього уряду в 2013 році. Хоча економічна політика буде ослаблена через невдоволення виборців, саме арабська активність лякає глибшими змінами, розквітучі союзні зв'язки в основі нестійкої системи безпеки Ізраїлю. Зокрема, під загрозою опинилися стратегічні відносини з Туреччиною та Єгиптом.

Варте уваги: як підкувати блоку. У безрезні фавіжці з'являється до Тель-Авіва, щоб узяти участь у III Міжнародній конференції з нанотехнологій.

ЙОРДАНІЯ	
Зростання ВВП:	3,8%
ВВП:	\$30 млрд (ПКС: \$37 млрд)
Інфляція:	6,0%
Населення:	6,7 млн
ВВП на особу:	\$4 500 (ПКС: \$5 630)

Відкупившись від невдоволених співвітчизників у час, коли скрізь буяла Арабська весна, король Абдулла II ходить понад краєм прірви, балансуючи між розгніваними протестувальниками й дорогим серцю істеблліментом. Виступи триватимуть, але король залишиться на троні, спираючись на лояльну й добре підготовлену армію. Ціна миру була чималого; великий бюджетний дефіцит зберігатиметься, але компенсувати його допоможуть іноземні гранти прозахідному режимові.

КЕНІЯ	
Зростання ВВП:	5,9%
ВВП:	\$35 млрд (ПКС: \$78 млрд)
Інфляція:	6,7%
Населення:	42,8 млн
ВВП на особу:	\$810 (ПКС: \$1 830)

Райла Одінга, прем'єр-міністр і перший кандидат у наступники президента Муаї Кібакі, зосередить увагу на плавному процесі передавання влади, а тим часом утілюватиме ринкові реформи і впроваджуватиме в дію нову Конституцію. Основний Закон визначає чіткіше розмежування гілок влади і сприяє розвитку округів за рахунок центру, обіцяючи більше консенсусу в політичному житті (якщо запровадження проходитиме за планом). Керування економікою відбудуватиметься в межах заходів, погоджених із МВФ.

ЛІВАН	
Зростання ВВП:	3,6%
ВВП:	\$47 млрд (ПКС: \$62 млрд)
Інфляція:	3,3%
Населення:	4,3 млн
ВВП на особу:	\$10 880 (ПКС: \$14 370)

Як завжди в цій багатостраждальній країні, внутрішні події будуть визначені зовнішніми силами. Внутрішні сили, що орієнтуються на Сирію та Іран, залишатимуться на підйомі, незважаючи на проблеми, які стоять перед Дамаском. Уряду терміново слід узятися за вирішення проблем структурного бюджетного дефіциту, хронічних перебоїв з електрикою і повсюдною корупцією.

ЛІВІЯ	
Зростання ВВП:	13,6%
ВВП:	\$66 млрд (ПКС: \$105 млрд)
Інфляція:	5,2%
Населення:	6,0 млн
ВВП на особу:	\$10 940 (ПКС: \$17 370)

Наступними роками країна намагатиметься встановити порядок «без Каддафі». Національна перехідна рада, швидше за все, дотримає обіцянки поставити виборний уряд, який представлятиме інтереси всіх прошарків суспільства. Але багато що залежатиме від задоволення протирічних регіональних, сектантських та ідеологічних вимог багатьох «акціонерів» революції. Економіка одужає і працюватиме на половину із тих 25% потужності, які вона втратила під час заворушень 2011 року.

2012 В ОБЛІЧКАХ
Нгозі Оконджо-Івеала, воявичка пані міністр фінансів Нігерії від 2003 до 2006 року, знову повернулася на посаду після того, як попрацювала директором Світового банку. Донька вождя племені з неспокоїного району дельти річки Нігер на півдні Нігерії дістала освіту в Гарварді й Массачусетському технологічному інституті. Перед тим як уперше повернутися на батьківщину, щоб очолити Міністерство фінансів, Нгозі Оконджо-Івеала понад 20 років пропрацювала економістом Світового банку. Вона допомогла стабілізувати фінанси Нігерії і провела антикорупційні реформи в цій країні, яку вважають однією з найкорумпованіших у світі. Погодившись на запрошення нового президента Гудлака Джонатана, вона ще раз повернулася до Нігерії після нової роботи у Світовому банку. Нинішня адміністрація хоче зробити владу в країні більш сучасною і діловою, тож присутність Оконджо-Івеали зміцнить упевненість компаній та інвесторів, які зацікавилися величезним потенціалом Нігерії.

Лівія: на шляху до одужання

МАРОККО	
Зростання ВВП:	3,2%
ВВП:	\$101 млрд (ПКС: \$168 млрд)
Інфляція:	1,8%
Населення:	33,1 млн
ВВП на особу:	\$3 050 (ПКС: \$5 070)

Король Мохаммед VI відвернув місцеві прояви Арабської весни щедрістю й мірокованими політичними реформами; і хоча протести триватимуть, його становище безпечне. Статус-кво буде підтримано за рахунок державних витратів на сільську інфраструктуру, житло для бідних і покращення систем охорони здоров'я та освіти. Зменшені через уповільнене економічне зростання в Європі грошові надходження від трудових мігрантів підуть на покриття державних витратів, що стримуватиме темпи розвитку економіки.

НІГЕРІЯ	
Зростання ВВП:	6,6%
ВВП:	\$248 млрд (ПКС: \$349 млрд)
Інфляція:	10,1%
Населення:	158,1 млн
ВВП на особу:	\$1 570 (ПКС: \$2 210)

Перемога на президентських виборах представника Півдня Гудлака Джонатана засмутила послідовників його попередника-північанина. Джонатан і його партія пережили нелегкі часи, але зараз їм потрібно умиротворити критиків і вгамувати постійні народні заворушення, водночас утілюючи амбітну реформаторську програму в енергетиці.

САУДІВСЬКА АРАВІЯ	
Зростання ВВП:	5,3%
ВВП:	\$584 млрд (ПКС: \$726 млрд)
Інфляція:	4,3%
Населення:	28,9 млн
ВВП на особу:	\$20 220 (ПКС: \$25 130)

Бурхливі хвилі Арабської весни не докотилися до саудівських берегів. Королю скоро виповниться 90 років, а потенційні спадкоємці такі самі древні. Економіці піде на користь рішення про збільшення видобутку нафти 2011 року. Капітальні інвестиції та соціальні видатки триматимуть темпи росту на високому рівні.

Варте уваги: любов до камінців. У травні ювелірна виставка Joaillerie Saudi Arabia 2012 збере в Ряді виробників і любителів коштовних дрібничок, які зможуть оцінити найвишуканіші у світі прикраси.

ПАР	
Зростання ВВП:	3,6%
ВВП:	\$418 млрд (ПКС: \$582 млрд)
Інфляція:	5,2%
Населення:	48,8 млн
ВВП на особу:	\$8 460 (ПКС: \$11 920)

На екваторі свого п'ятирічного терміну президент Джейкоб Зума зіткнеться зі зростанням напруженості між (і всередині) трьох партій своєї владної коаліції. Несприйняття його ринкової платформи лівими союзниками загрожуватиме масовими протестами. Критика лунатиме і з його власної політики – Африканського національного конгресу, – але без якого суперника втрата роботи йому не загрожуватиме.

ОАЕ	
Зростання ВВП:	4,3%
ВВП:	\$419 млрд (ПКС: \$427 млрд)
Інфляція:	2,1%
Населення:	7,5 млн
ВВП на особу:	\$55 520 (ПКС: \$56 550)

Монарші родини семи еміратів міцно тримають владу в руках. Народне невдоволення вихлюпнеться на вулиці, але у вигляді мирних демонстрацій, які не загрожують еліті. Уряди зосереджуватимуть увагу на соціальних проектах і субсидіях, щоб не викликали народного гніву.

ЗІМБАБВЕ	
Зростання ВВП:	2,4%
ВВП:	\$2,2 млрд (ПКС: \$2,4 млрд)
Інфляція:	9,1%
Населення:	12,6 млн
ВВП на особу:	\$180 (ПКС: \$190)

2012 року, ймовірно, відбудуться вибори, та оскільки багато хто в партії влади незмінного президента Роберта Мугабе має намір не допустити перемоги його партнера по коаліції, то вибори не будуть справедливими. Проте Мугабе старий, хворий і може залишити пост без попередження – ось тоді розпочнеться боротьба за владу.

КНИГИ УКРАЇНСЬКОЮ
ТА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ
ПОДАРУНКОВІ ВИДАННЯ
ТА АЛЬБОМИ
МАПИ, АТЛАСИ, ПУТІВНИКИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА
МУЗИКА ТА КІНО
КАНЦТОВАРИ, ЛИСТІВКИ
МІСЦЯ ДЛЯ ЧИТАННЯ
ЛІТЕРАТУРНІ ЗАХОДИ
БЕЗКОШТОВНИЙ
ІНТЕРНЕТ (WI-FI)
ЧЕКАЄМО НА ВАС ЩОДНЯ З 9:00 ДО 21:00

СМІТ-ЦЕНТРИ: WWW.BOOK-YE.COM.UA ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

К Н И Г А Р Н Я

М. КИЇВ

вул. Лисенка, 3 тел.: (044) 235-88-54, вул. Спаська, 5 тел.: (044) 351-13-38,
пр-т Повітрофлотський, 33/2 тел.: (044) 275-67-42, вул. Саксаганського, 107/47 тел.: (044) 383-61-49,

М. ЛЬВІВ

пр-т Свободи, 7 тел.: (032) 235-73-68

М. ХАРКІВ

вул. Сумська, 3 тел.: (057) 731-59-49

М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

вул. Незалежності, 31 тел.: (0342) 72-25-02

М. ВІННИЦЯ

пр-т 50-річчя Перемоги, 26 тел.: (0432) 26-59-04

М. ТЕРНОПІЛЬ

вул. Валова, 7-9 тел.: (0352) 25-44-59

М. ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ

вул. Ковельська, 6 тел.: (03342) 2-19-57

www.book-ye.com.ua

І Н Т Е Р Н Е Т - М А Г А З И Н

WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

Світ у цифрах **Промисловість**

Автомобільна галузь 85
Споживчі товари 85
Оборона 85

Енергетика 86
Розваги 86
Фінансові послуги 86

Харчова промисловість і сільське господарство 86
Охорона здоров'я 87

Інформаційні технології 87
Інфраструктура 87
Медіа 87

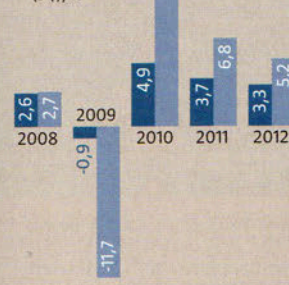
Металургія та гірничо-промисловість 88
Нерухомість 88
Телекомунікації 88

Подорожі та туризм 88

УМОВИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Світовий ВВП й торгівля

■ Зростання світового ВВП (реальні терміни, паритет купівельної спроможності), %
■ Зростання світової торгівлі, (в \$), %

Перспективи світової економіки погіршилися, деякі з великих країн баланують на краю рецесії. Дослідна компанія The Economist Intelligence Unit, аналітичний підрозділ журналу The Economist, прогнозує 2012 року розширення світової економіки на 3,3% (на основі паритету купівельної спроможності), що менше від 3,7% у 2011 році. Але ризик глобальної рецесії (зростання економіки у світових масштабах буде нижчим від 3%) дуже високий і становить 40%.

Триватиме відставання розвинутих країн, бо скорочення бюджетних витрат державою пригнічуватиме зростання, особливо у Європі, а вже й без того розбалансована валютна політика не залишить простору для стимулювання. Втрата споживчої, інвестиційної та ділової впевненості не сприятиме створенню надійних умов для торгівлі. І хоча корпоративна Америка увійде у 2012 рік із рекордно високими запасами готівки, можливо, аж у \$2 трлн, загалом витрати і скорочення виробництва зростатимуть дуже мляво через атмосферу невпевненості. Знову чимало зробить для підвищення зростання в глобальному масштабі Китай. Керівництво країни триматиме економіку на ходу ще задовго до передачі політичної влади наприкінці 2012 року. Це стане приємною звісткою для товарних експортерів, але ризик «жорсткої посадки» для Китаю наступними роками зростає.

2012 року глобальна торгівля підніметься на 5,2%, що нижче, ніж наполовину, від рівня в момент виходу з рецесії у 2010-му, й навіть менше за скромні показники 2011-го. Одна з важливих складових світової торгівлі – судноплавство – переживатиме скрутні часи, оскільки обсяг товарів зменшиться й посилюється конкуренція між перевізниками.

Прогнози з розрахунку на 2012 рік, якщо не вказано іншого. Загальні дані обчислено на основі показників за 60 країнами, на які припадає понад 95% світового ВВП.

За даними дослідної компанії
Economist Intelligence Unit
london@eiu.com

АВТОМОБІЛЬНА ГАЛУЗЬ

Зростання попиту в країнах, що розвиваються, 2012 року підніме світові продажі автомобілів більш ніж на 8% порівняно з 6% попереднього року. Сприятливим для збуту буде й підвищення попиту в Японії після землетрусу в березні 2011 року. Два найбільші у світі ринки автопрому, Китай і Америка, зростають відповідно на 14% та 9%.

Щоб задовольнити ненаситний китайський автомобільний ринок, 2012 року Volkswagen, Nissan, Honda й Hyundai відкриють у Піднебесній свої заводи. Авто дорогих марок найактивніше продаватимуться із салонів; банк JPMorgan очікує зростання продажів машин класу «преміум» у Китаї більш ніж на 30%.

В Індії прогнози вималюються навіть кращі: нині на 1 тис. населення тут припадає лише 17 автомобілів проти 56 в Китаї, але обсяг продажів на індійському субконтиненті вже після 2013 року пережене відповідні показники КНР.

Пасажирські автомобілі, 2012 рік

На 1 тис. населення, за вибраними країнами

Варте уваги: «хмарні» автомобілі. Користуватися смартфоном за кермом стане не так небезпечно, коли самі машини перейдуть в онлайн-режим. Концепт-кар Ford Evos, деякі риси якого вже з'являться в нових європейських моделях 2012 року, підтримує постійне підключення до інтернету, що дає навігаційній системі автомобіля змогу вибирати найоптимальніший маршрут, виходячи з погодних умов, щільності транспортних потоків і планів водія.

СПОЖИВЧІ ТОВАРИ

2012 року споживачі в Північній Америці та Європі дуже неохоче розстатимуться з криво заробленими, і лише в небагатьох

Роздрібні продажі

Реальне щорічне зростання, %

заможних державах зростання перевищуватиме 1%. Оскільки стрибок цін 2011-го компенсував підвищення вартості сировини, товари під маркою торгової мережі заживатимуть більшого попиту, ніж будь-коли раніше.

Популіз з «нових» економічно сильних країн охоче викладатимуть гроші за товари відомих брендів. Зростання роздрібно-торгівлі приблизно на 10% у Китаї майже вдвічі перевищуватиме витрати в Індії та Індонезії. Гиганти з інших регіонів – Південна Африка і Бразилія – теж фіксуватимуть значне збільшення продажів (відповідно 8 і 6%). А отже, недарма Wal-Mart відкрив свою мережу гіпермаркетів у ПАР, а Carrefour – у Бразилії. У глобальному масштабі роздрібні продажі 2012 року ледве персягнуть тривідсоткову позначку з поправкою на інфляцію, що не набагато, але краще, ніж попереднього року.

Продажі в інтернеті не знаватимуть негативних тенденцій, які пануватимуть у роздрібній торгівлі в західних державах, і там прибутки буде виражено двозначними числами. У країнах із режимом суврої економії (як-от Італія та Іспанія) стрімке зростання почнеться майже з нуля. У США, онлайн-комерція становитиме 2012 року 10% всіх роздрібних продажів.

Варте уваги: порівняльний шопінг. Є думка, що покупок зі смартфонами в руках ходять крамницями лише для того, щоб притримати в руках товар, перш ніж купити його в онлайн-магазині. Чому тоді консалтингова компанія Deloitte прогнозує, що іще більше крамниць пропонуватимуть відвідувачам безкоштовний Wi-Fi? Практика

свідчить, що навіть коли ціни в інтернет-магазинах нижчі, люди частіше роблять покупки у звичайних закладах торгівлі, бо це, по-перше, швидше, а по-друге, приємніше, адже покупець уже потримав товар у руках і знає, що саме купує. Під'єднуючись до бездротової мережі, клієнти також дають змогу визначити місце свого перебування, що дає продавцям змогу робити цільові промо-кампанії, які можуть покращити продажі.

ОБОРОНА

Хоча 2012 року США й надалі витратимуть на збройні сили більше коштів, ніж будь-яка інша держава, їхній оборонний бюджет скоротиться на 5%, що становитиме трохи менше ніж \$700 млрд. Це буде перше річне (з поправкою на інфляцію) скорочення витрат від кінця 1990-х років, багато в чому завдяки майже завершеному виводу військ з Іраку та значному зменшенню армійського контингенту в Афганістані.

В усіх великих європейських країнах оборонний бюджет теж уріжуть. А Китай, напакі, заявляє, що повернеться до збільшення затрат на оборону в десятки разів, хоча точний обсяг бюджету (можливо, аж \$150 млрд на рік) залишається таємницею. Росія та Індія примножать витрати на ВПК. Імовірно, що РФ підійметься на третє місце у світовому рейтингу, обігнавши економічних Британію і Францію. Для західних фірм аерокосмічної та оборонної галузі скорочення асигнувань на оборону призведе до посилення конкуренції на світовому рівні і зниження ціноутворовальної здатності.

Варте уваги: дрони. 2012 року затрати на БПЛА (безпілотні літальні апарати) зростуть на 30%, майже до \$8 млрд, так вважає консалтингова компанія Teal Group. БПЛА з дистанційним керуванням дають змогу заощадити кошти і зберегти життя льотчиків, тому багато держав візьмуть їх на озброєння, хоча найбільшими споживачами залишатимуться Америка та Ізраїль.

У ФОКУСІ – 2012

Як і інші цінності, ранжовані за категоріями, витвори мистецтва найвідоміших світових майстрів (Пікассо, Моне, Ворхол та ін.) звичай зберігають свою ціну й у скрутні для економіки часи. Діяльність у верхньому сегменті ринку творів мистецтва не затихає: багатий на ресурси Катар якраз скуповує дорогі й відомі твори. До перспективних молодих художників і менш відомих майстрів – ставлення здебільшого обережне. Але є ще й Китай, де ринок мистецтва знаходиться в «паралельній реальності», за словом оцінної фірми Skate's. Продаж картини китайського майстра Ці Байші в травні 2011-го за рекордну суму, \$65 млн., різко контрастує зі становищем в інших країнах.

ЕНЕРГЕТИКА

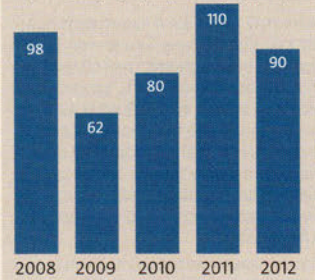
ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

2012 року світове споживання енергії зросте на 3%, що трохи поліпшить показник попереднього року. Зростання пропозиції нафти випередить попит після налагодження видобутку в Лівії та розширення виробництва в Іраку, що збільшить частку країн ОПЕК на нафтовому ринку. Середня ціна на еталонну сировину марки Brent упаде від \$110 (2011 року) до \$90 за барель.

У Китаї та Індії зберігатиметься високий попит на вугілля, тож споживання твердого «чорного золота» у світовому енергетичному кошику й надалі перевищуватиме частку нафти й нафтопродуктів. Проте серед головних видів палива найбільше зросте споживання газу. Виявлені величезні поклади сланцевого газу потягне за собою нові геологорозвідвальні роботи, що значно змінить світо-

Ціна на нафту

Марка Brent, середня ціна за рік, \$/барель

вий енергетичний баланс. Понад те, розташування найбільших покладів сланців (список очолюють Китай, США, Аргентина, Мексика й Південна Африка) обіцяє змінити традиційну геополітику енергопостачання.

Застосування хімікатів під високим тиском для гідророзриву сланцевих пластів на значній глибині під землею – технологія аж ніяк не ідеальна з погляду охорони довкілля. Деякі країни, як-от Франція, просто заборонили свердловину для розвідки запасів сланцевого газу. Інші, як Польща, не мають таких сумнівів і 2012 року пробурять цілу низку нових свердловин. Велику увагу звернуть на доповідь американського Агентства з охорони навколишнього середовища про вплив сланцевих свердловин на ґрунтові води, яка повинна вийти до кінця року.

Варте уваги: атомний дракон. Китай, найбільший ентузіаст у світі щодо будівництва реакторів, призупинив ухвалення всіх атомних проектів після ядерної кризи в Японії. 2012 року робота над величезним парком нових енергоблоків триватиме; розробники захочуть компенсувати втрачений час, щоб виконати державний план доведення потужності атомної енергетики до 70 гігават 2020 року, що буде в сім разів більше, ніж 2010-го. Це дорівнює підключенню до енергетичної системи Китаю всієї електричної мережі Австралії менш ніж за 10 років.

У ФОКУСІ – 2012

Слово «ліквідність» набуде особливого значення для фінансів підприємств та компаній із переміщенням уваги керівників та інвесторів на проблему дефіциту води. Зростання населення, урбанізація і зміни клімату стають серйозним викликом для якості та кількості запасів води, що не може не турбувати водомістких виробників. Якщо нинішні тенденції зберуться, то 2030 року світових запасів води вистачить на забезпечення лише 60% попиту (за даними консалтингової компанії McKinsey). Це непокоїть організації-інвестори, які закликають компанії детальніше звітувати про ризики, пов'язані з дефіцитом води. Приблизно 10% із \$550 млрд норвезьких пенсійних фондів вкладено в компанії, чий ланцюжок постачання безпосередньо від неї залежить. Як і у вуглецевих викидів, у воді справжня вартість іще не відтворює ціни; тому водний «слід» як і вуглецевий, може завдати бізнесу чимало клопотів у майбутньому.

РОЗВАГИ

ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

Оцифрування розважального контенту набирає обертів, і 2012 року на цифрові формати може припадати приблизно 30% витрат, що вдвічі більше, ніж 2006-го – згідно з консалтинговою агенцією PwC. У деяких сегментах індустрії розваг справи йдуть краще, в деяких – гірше.

Попереду – відеоігри, зростання для яких 2012 року прогнозують на рівні 8%. Уперше геймери витратять приблизно такі самі суми на передплати й мікросплати, як і на ігрові консолі та картриджі. Консоль залишиться основним девайсом для відтворення відеоресурсів безпосередньо з мережі. Пожвавить ринок і випуск Wii U, інноваційної ігрової консолі наступного покоління від Nintendo.

Перспективи для відео кращі, ніж для аудіо. Передплата на телебачення додасть у ціні 7%, зокрема й за рахунок країн, що розвиваються. Витрати на фільми піднімуться ще на 6% завдяки дорожчим пропозиціям із технологіями 3D і Blue-Ray. Музичні записи знову постраждають: 2012-го витрати на них упадуть майже на 2%. Прибутків від зростання цифрових продажів не вистачить для того, щоб зупинити колапс у торгівлі музикою на фізичних носіях.

Витрати на розваги

Світові споживчі затрати, \$ млрд.

Не варте уваги: що переріжуть кабель. Побованя, що споживачі відмовляться передплатувати телебачення, віддавши перевагу послугам на вимогу й завантаженню інформації з інтернету, не мають під собою реальних підстав. Імовірно, вони повернуться до кількох основних каналів. ТБ – це соціальний досвід для підлітків, які відразу коментують у ре-

жимі он-лайн передачі, бачені по телевізору. Перерізати дрот означало б випасти з розмови.

ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ

ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

Банківські кредити й депозити у 2012 році, % змін

Більшість банків іще не оговталися від рецесії 2008–2009 років, тож перспектива сповільнення економічного зростання й відповідно менший набір стимулів цього разу від держави змушують їх балансувати на краю прірви.

Домогосподарства у розвинутих країнах будуть зайняті виплатою боргів, а не позичанням. Компанії, в яких досить коштів і які боятимуть спаду попиту, не стануть вигідними клієнтами інвестиційних банків. Нові вимоги до капіталу і правила збереження ліквідності змусять банки освоювати недружні ринки, щоб набрати понад \$1 трлн свіжих фондів за наступні кілька років. Ризик від боргових проблем із боку нездорових країн Єврозони теж наганятиме страху.

Банківські позики в Західній Європі 2012 року скоротяться на 1%, а зростання кредитування в Америці та Японії навряд чи зможе обігнати інфляцію. Ситуація в країнах Азії та Латинської Америки буде жвавішою, але фінансові фірми зіткнуться з двома явними загрозам: вищі відсоткові ставки в країнах із перегрітою економікою та скорочення кредитування в тих, що залежать від сповільнення темпів у розвитку мові.

Деяким галузям фінансової індустрії доведеться пережити особливо неприємний рік. Інвестиційним банкам, що вимушені тримати більше капіталу і скорочувати використання кредиту як інструмента впли-

ву, нелегко буде заробити вартість свого капіталу; звичною справою стануть скорочення зарплати й звільнення працівників. Хеджовим фондам важко буде виправдати захмарну вартість своїх послуг, оскільки їхні успіхи в умовах нестійкого ринку розчаровуватимуть.

Варте уваги: пасивна агресія. Біржові індексні фонди (ETFs) іще далі відійдуть від недорогих індекс-трекерів, які в 1990-х стали стимулом для півопторизованої індустрії. Дедалі більше ETFs слугують для втілення надто переускладнених стратегій із використанням кредитних деривативів. Регулятори розглядають потенційний вплив на нестійкість ринку, а також обмірковують, чи повинні ці нові ETFs бути доступні роздрібним клієнтам.

ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВОСТІ І СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

Ціни на сільськогосподарську продукцію 2012 року впадуть, але за історичними стандартами все одно заляштануться високими. Частково завдяки різкому підвищенню цін за останні два роки у 2012-му оптимістично настроєні фермери значно збільшать виробництво продукції, і на кількох ринках знову з'явиться надлишок урожаю. Розроблений аналітичним центром The Economist Intelligence Unit індекс цін на корми, продовольство й напої знизиться на 11%. Це означає, що погодні умови теж будуть сприятливими, чого не спостерігали вже кілька останніх років.

Рекордний урожай пшениці в Індії 2011 року дасть змогу значно поповнити запаси 2012-го; ціни впадуть на 19%. Індонезія зміцнить свій новий статус найбільшого в Азії імпортера пшениці – приклад того, як змінюється традиційне харчування населення під впливом західної культури (і популярності фастфуду), внаслідок чого пшениця витісняє рис на ринках багатьох країн, що розвиваються. Ціни на кукурудзу в 2012-му знизяться лише на 5% – скромна поправка після 50-відсоткового скачка 2011 року, зумовленого попитом на корми й етанолове пальне.

Можуть тішитися любителі еспресо: небувалий урожай кави у Латинській Америці здешевить сорт «Арабіка» на 15%, а середні ціни на цукор теж знизяться на 12%, бо збільшення виробництва в Росії та Східній Європі поповнить запаси цього продукту.

Варте уваги: зростання. Ідея «вертикального фермерства» уже не нова, але реальні приклади численних багаторівневих ферм у центральних районах міст поки що нечасті. Проте незабаром достойні проекти в буквальному сенсі дадуть свої плоди в промисловому масштабі, як, наприклад, чотириповерхова ферма на колишньому промисловому складі в Чикаго. Хоча це дуже далеко від тих 30-поверхових веж, які, за словами авторів, можуть прогодувати по 50 тис. осіб, але такі проекти заступують на увагу, з огляду на скорочення площ орних земель через розширення міст і проблеми забруднення парниковими газами, пов'язані з транспортуванням продовольства.

У ФОКУСІ – 2012

Світовим компаніям, які хочуть рости, відкриває заманливі перспективи Китай. Для фірм, що спеціалізуються на предметах розкоші, він є центром нового всесвіту. 2012-го Піднебесна пережене Японію і стане в цій царині найбільшим ринком, за даними Світової асоціації розкоші. І це лише з урахуванням внутрішнього збуту; на покупців із КНР за кордоном припадає велика частка продажів у Мілані, Парижі, Лондоні та інших столицях моди. У світових масштабах 2012 року збут предметів розкоші зросте приблизно на 5% (дані консалтингової фірми Bain). У Китаї зростання відбуватиметься в чотири-п'ять разів швидше; найбільший ринок індустрії розкоші є водночас і найдинамічнішим.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Сприятливі демографічні процеси згладжують економічні проблеми в галузі охорони здоров'я. Швидке старіння населення стимулюватиме масштабність надання медичних послуг у розвинутих країнах; у Японії на осіб, старших за 65 років, які становлять приблизно чверть населення країни, припадає більш ніж половина затрат, пов'язаних з охороною здоров'я. У країнах, що розвиваються, зростання доходів населення й народжуваності призведе до підвищення витрат на медицину та здоров'я. У світовому масштабі витрати на охорону здоров'я 2012 року зростуть більш ніж на 5%.

Американці видадуть на цю галузь суму, еквівалентну 16% ВВП – набагато більше, ніж будь-яка інша країна. Уряд намагатиметься скоротити дефіцит федерального бюджету, тому дебати з приводу витрат на медицину ставатимуть запеклішими, ніж зазвичай, особливо у рік боротьби за президентське крісло.

Затрати на охорону здоров'я населення, 2012 рік

Величина зміни, % на рік

У скрутних умовах доведеться працювати фармацевтичним компаніям, бо уряди держав віддаватимуть перевагу недорогим дженерикам (непатентованим лікарським засобам), щоб скоротити затрати на медицину. Фірми-виробники дженериків ліків сприятимуть створенню ринків біоаналогів (копій дорогих біотехнологічних препаратів), що далі підіриватиме прибутки фармацевтичної індустрії. Не дуже сприятливі перспективи на ринку патентованих медикаментів відобразяться у вигляді скорочення фінансування наукових досліджень і розробок фармацевтичних компаній. 2012 року воно зросте лише на 1%, за даними дослідної фірми EvaluatePharma. До 2016 року фінансування наукових досліджень і розробок підніметься в середньому на 2,5% за рік – показник, що дуже відстає від 9% на початку 2000-х.

Варті уваги: закінчення терміну дії патентів. Ті з них, що видані на виробництво багатьох популярних препаратів, закінчуються 2012 року. За даними EvaluatePharma, це ставить під загрозу доходи відповідних виробників від продажів на рекордну суму в \$63 млрд, які раніше були захищені патентами. Найбільш ласим шматком для виробників дженериків стане ринок препарату для розрідження крові Plavix (понад \$9 млрд річних продажів для компанії Bristol-Myers Squibb і Sanofi-Aventis. Тим часом компанія Pfizer у 2011 році домоглася продовження патенту на «Віагру» (попередній закінчується 2012 року), але виробники дженериків можуть звернутися до суду, щоб отримати доступ до престижного ринку препаратів для боротьби з еректильною дисфункцією.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

ІТ-індустрія зазвичай торує шлях економічному зростанню, тому на 2012-й перспективи туманніші, ніж торік. Витрати, пов'язані з технологіями, зростуть на 6%, причому прибутки від продажів хардверу виявляться вищими за середні на 9%, а від програмного забезпечення й послуг – нижчими лише на 3%.

На державний сектор припадає близько п'ятої частини прямих закупівель технологічної продукції в Америці та Європі, за даними консалтингової компанії Gartner. Держава також має значний непряний вплив на витрати, особливо у Старому Світі. Широкомасштабні заходи суворой економії в багатьох його країнах завдадуть збитків ІТ-індустрії; компанія Gartner розрахувала, що в Європі витрати державного сектору на ІТ не зростатимуть, а в Америці піднімуться лише на 1%.

2012-го кожен п'ятий персональний комп'ютер буде проданий у Китаї, хоча тож такий рік постачання до Індії, Індонезії і Таїланду зростатиме набагато швидше. Невисокий рівень поширення ПК в Латинській Америці дасть простір для 10-відсоткового зростання їх продажів у регіоні.

Завдяки Apple iPad ринок планшетних комп'ютерів виросте практично з нуля у 2009 році до \$35 млрд у 2012-му – за даними фінансової компанії JPMorgan. Суворої конкуренції дещо поспує Apple на ринку, але на це компанію все ще припадуть більш як половина всіх продажів планшетів і завдяки стратегії високих цін дві третини світових доходів від їх збуту.

Варті уваги: iPad повсюди. Сфера обслуговування скористається привабливістю модних планшетів від Apple для того, щоб підняти продажі. iPad починають з'являтися в якості інтерактивних меню в ресторанах, віртуальних консьєржі в готелях і мобільних терміналах для розрахунків у невеличких магазинчиках і на ринках.

ІНФРАСТРУКТУРА

Інститут економічних досліджень компанії Samsung передбачає, що до 2020 року інвестиції в транспорт, телекомунікації, електро- і водопостачання в середньому становитимуть \$2,1 трлн за рік.

Глобальні інвестиції в інфраструктуру

У середньому за рік, \$ млрд

За даними Інституту економічних досліджень компанії Samsung

Найбільшого імпульсу розвитку своїй інфраструктурі 2012 року надасть Індія. За п'ятирічний планом, який входить у дію в квітні, на інфраструктуру пропонувано витратити \$1 трлн – удвічі більше за суму, передбачену попереднім планом. Прогнозують, що майже половина інвестицій надійде з приватного сектору. Це сприятиме роботі компанії, здатних перетравити бюрократію та корупцію – найбільші гальма в процесі планування. Можливо, до кінця року відкривається заморожена перша лінія метро в Мумбаї.

Тим часом Китай розпочне другий рік п'ятирічки, в якому також передбачено затрати на інфраструктуру обсягом в \$1 трлн (але вже з меншим залученням приватного сектору). Незважаючи на проблеми безпеки, будівництво системи швидкісних залізниць загальною протяжністю 30 тис. км (19 тис. миль), – це наймасштабніший у світі проект транспортної інфраструктури, – триватиме швидкими темпами і до кінця року сполучить залізничним полот-

ном половину міст, що входять до заплакованої мережі.

У Бразилії в другому півріччі 2012-го відкриється «Суперпорт» у місті Асу. Цей величезний промисловий комплекс, прозваний «Китайські ворота», покращить потік природних ресурсів із цієї гігантської латиноамериканської країни до голодних на енергетичні ресурси держав Сходу. Проте Бразилія витратить лише близько 2% свого ВВП на інфраструктуру – приблизно стільки саме, скільки й охоплені режимом суворой економії США, й набагато менше, ніж Китай та Індія.

Варті уваги: міста, вільні від автомобілів. Містобудівники, особливо у Європі, подвоюють зусилля в рекламі громадянському транспорту на протиположність використанню власних автомобілів. Влада міста Мурсія в Іспанії вже запропонувала своїм громадянам пожиттєві проїзні квитки в обмін на відмову від авта. Такого роду щедри пропозиції з'являтимуться всюди, паралельно з намаганням перетворити центральні райони міст на зони, вільні від автомобілів.

МЕДІА

За даними рекламної агенції ZenithOptimedia, світові витрати на рекламу виростуть 2012-го на 5,3% порівняно із 3,6% попереднього року. Велика роль у цьому належатиме літній Олімпіаді та президентським виборам в Америці. Вийшовши 2011 року на рівень 2008-го, рекламна індустрія нарешті вийде з рецесії.

Головним засобом залишаться телебачення, на яке припадатиме 41% усіх витрат. Бюджет телевізійної реклами наблизиться

Затрати на рекламу в різних засобах інформації, 2012 рік

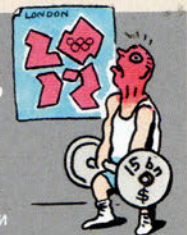
Величина зміни, % на рік

За даними рекламної агенції ZenithOptimedia

У ФОКУСІ – 2012

Витративши майже \$15 млрд за сім років від моменту виграшу жеребкування, Лондон нарешті 2012 року проведе літню Олімпіаду (а потім вирішуватиме, що робити з усіма тими новими стадіонами в Стратфорд). Олімпійські ігри стануть справжнім благом для теле- і радіокомпаній, а також спонсорів, хоча, за даними консалтингової компанії AT Kearney, на такі мегаподії історично припадає лише до 8% прибутків у світовому спорті в ті роки, коли вони відбуваються. Оскільки медіакомпанії зазвичай викупувають за контрактом права мовлення на кілька років, наслідки світової фінансової кризи дадуться взнаки не відразу; до 2015 року зростання доходів від поточних спортивних змагань установиться на рівні 4% за рік (нижчому, порівняно з шістьма докризовими відсотками).

ся до \$200 млрд і 2012 року зростає на 6%. Лише в інтернеті рекламні видатки зростають швидше – на 15%. Реклама в онлайн-відеороликах та соціальних мережах стане звичним явищем у платних пошукових машинах, які становлять найбільший сегмент інтернет-реклами.

Розширення онлайн-реклами таке саме прогнозоване, як і зниження прибутків від рекламних оголошень у журналах та газетах. Тут доходи падають, починаючи від 2007 року. Хоча доставка контенту через мобільні пристрої стане джерелом прибутку для видавців, цього буде аж ніяк не достатньо, щоб компенсувати спад у друкованій рекламі. 2013 року інтернет-реклама перевищить у сенсі витрат на неї рекламу в друкованих виданнях.

Варте уваги: закодовані повідомлення. Традиційна візуальна реклама дедалі більше слугуватиме просто воротами у світ онлайн-маркетингу. Реклама фільми компанії Fox Searchlight «Марта, Марсі, Мей, Марлен» (кінець 2011 року) не містила майже нічого, крім QR-коду – шось на зразок штрих-коду, який можна відсканувати камерою смартфона і скористатися ним для перегляду трейлера до фільми в режимі он-лайн. Ці коди ставитимуть звичним явищем у міру того, як рекламодавці розумітимуть вигоду від доставляння цільового інтерактивного контенту звичайно до інтернету аудиторії.

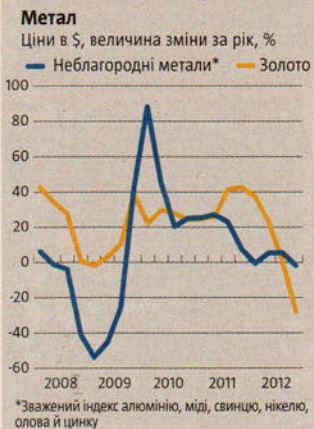
МЕТАЛУРГІЯ ТА ГІРНИЧА ПРОМИСЛІВІСТЬ

ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

Ціни на неблагородні метали 2012-го залишатимуться високими навіть після двох років захмарних прибутків. Їх індекс, розрахований аналітичним центром The Economist Intelligence Unit, підніметься в середньому на 3%. Подорожчання міді, олова та свинцю перекине падіння цін на алюміній, цинк та нікель. Нестійкість і надалі залишатиметься характерною рисою ринків більшості металів. Її причиною будуть економічні труднощі і ширша участь (читай – спекуляція) інвесторів, яких приваблюють матеріальні засоби.

2012 року ціни на мідь виростуть на 7% і встановлять абсолютний рекорд. 2011-го

фонди постраждали від перебоїв, викликаних наслідками землетрусу в Японії та трудових спорів у Чилі, тож у 2012 році зберігатиметься дефіцит постачання. Споживання алюмінію зростає майже на 6% завдяки постійному попиту в автомобільній промисловості, але надлишкові запаси призведуть до помірного зниження цін.

Золото поводитиметься нестабільно, бо за умов слабкої глобальної економіки на нього все ще дивляться як на панацею від усіх негараздів. Упродовж 2012 року ціни його стрибатимуть то вгору, то вниз.

Варте уваги: широкі степи попереду. Гірничий бум у Монголії притягує компанії з усієї планети. Найбільше у світі нерозроблене родовище міді й золота Ойю-Толгой почне видавати метал на-гора 2013 року. Тим часом консорціум світових гірничих компаній почне перші роботи на найбільшому в світі вугільному родовищі Таван-Толгой. Державна компанія, якій належить це родовище, 2012 року почне первинне розділення акцій, 10% яких будуть розподілені між усіма громадянами Монголії.

НЕРУХОМІСТЬ

ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

У західних країнах ціни на житло почнуть повзти вгору, хоча прибутки будуть скромними. В Америці воно подорожає приблизно на 1%, за даними Асоціації іпотечних банків. У Великій Британії очікується зростання понад 2%, як повідомляє Центр економічних і бізнесових досліджень. Скандинавський ринок нерухомості буде дуже стійким, але в Іспанії та Ірландії ціни залишатимуться слабкими, бо мільні бульбашки нерухомості лускають і надалі. Житло подешевшає в усіх азійських країнах, хоча ступінь зниження залежатиме від бажання урядів повернути назад швидкий розгін цін на нерухомість минулих років. Як завжди, мета буде одна – йти далі, незважаючи ні на що.

Ринок комерційної нерухомості жвавіший і в розвинутих країнах, і в тих, що розвиваються. Річний прибуток для тих, хто інвестує в комерційну нерухомість, у середньому становитиме 8–11% до 2015 року, за даними Deutsche Bank. Найприбутковішими виявляться офісні приміщення; найменше доходу принесуть промислова нерухомість.

Варте уваги: життя в минулому. Будівельники перехід на «зелені» технології звичайно розуміють як більшу енергоефективність. Але творчий підхід до використання утильовини також стане частиною проєктів різних категорій житла, від найдешевшого до елітного. Архітектори з компанії David Hertz Architects розібрали на запчастини цілий Boeing 747 і збудували будинок у Каліфорнії. Незвичайний багаторівневий дах зробили з крил літака. Спад у світовій торгівлі дасть потужний поштовх «картогектури» (з англ. cargo «вантаж» і architecture «архітектура»), тобто використано вже непотрібні вантажні контейнери у якості архітектурних елементів.

У ФОКУСІ – 2012

Продовжується спирання межі між онлайн- і офлайн-діяльністю: торгові марки експериментують із креативними способами проникнути в кола соціальних мереж споживачів. Tafti D-Lite, американський бренд заморожених йогуртів, нараховує покупцям додаткові бали, якщо вони дозволяють надіслати повідомлення з карти лояльності клієнта на свій профіль у Facebook або Twitter після розрахунку на касі. Деякі підприємства роздібною торгівлі, як-от скандинавська корпоративна група ICA, запроваджують знижки, котрі зростають, якщо інші покупці переглядають або «лайкають» магазин на своїх профілях у соціальних мережах під час відвідин будь-якого торгового закладу ICA. Деякі парки атракціонів і торгові виставки дають відвідувачам значки або браслети з чипами, під'єднаними до їхніх онлайн-профіль, що дає змогу оновлювати інформацію про місце перебування та нові покупки й моментально автоматично ділитися нею з онлайн-друзями.

ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ

ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

Ринок мобільних телефонів насичується дуже швидко. За прогнозами, 2012 року з кожних 100 осіб 94 будуть абонентами мобільного зв'язку. У багатих країнах споживачі часто користуються кількома мобільними апаратами; у країнах, що розвиваються, стільниковий зв'язок поширюється надзвичайно високими темпами. Насичення ринку означає, що доходи в галузі мобільного зв'язку сповільняться 2012 року до 5%, а це наполовину менше, ніж у 2011-му.

За даними дослідної компанії HIS iSuppli, 40% усіх поставок мобільних телефонів припадуть на багатифункціональні смартфони, які дають доступ до мережі інтернет. Це пожевавлюватиме продажі мобільних аплікацій і 2012 року принесє прибуток обсягом у \$16 млрд (за даними PwC). Консалтингова компанія Gartner підрахувала, що половина нових смартфонів працюватиме на операційній системі Google Android – це більш ніж удвічі перевищує частку найближчого конкурента Apple iOS.

Масовий випуск так званих 4G-послуг набиратиме обертів, хоча фінансові вигоди для операторів не виправдають усього рекламного ажіотажу. Підвищення швидкості й удосконалення функцій 4G не зрівняти з переходом до 3G від попередніх поколінь, тому нав'язати покупцям високі ціни буде важко.

Варте уваги: розширення екрана. Після кількарічного зменшення в габаритах, мобільні телефони знову стають більшими. Деякі нові смартфони мають дисплеї з діагоналлю до 5,5" (14 см), тобто стирають грань між телефоном і планшетом. Але хоча вони чудово надають для перегляду відео та відвідування веб-сайтів, дзвонити з цих «акселератів» так само незручно, як і з перших стільникових «цеглин».

ПОДОРОЖІ Й ТУРИЗМ

ХМАРНО ЯСНО СОНЯЧНО

Хоча кількість і дальність поїздок, можливо, доведеться зменшити, жадоба до подорожей не знає впливу суворой економічної реальності. У всьому світі 2012-го, за даними

ми Європейської комісії з туризму, мандрівок на два дні й довше побільшає приблизно на 5% (порівняно із 3% попереднього року). Зростання витрат на ділові поїздки буде більшим, аніж на турне відпочивальників, бо ж мандрівники економлять власні кошти дужче, ніж гроші роботодавця.

Після того як захмарні ціни на пальне 2011 року з'їли чималий шмат доходів авіаперевізників, слабкий попит у 2012-му (особливо з боку відпочивальників) обмежуватиме зростання прибутків. Загалом галузь усе-таки залишиться прибутковою за рахунок підвищення цін на квитки без додавання нових маршрутів. Починаючи від січня авіаперевізники, які працюють у ЄС, доведеться сплачувати за викид вуглецю, а це збільшить щорічні затрати приблизно на \$1,5 млрд (за даними консалтингової агенції Point Carbon). Як і авіакомпанії, власники готелів у розвинутих країнах покладатимуть надії на збе-

Глобальні витрати на туризм

реження попереднього рівня доходів за рахунок відмови від розширення діяльності. Переважно завдяки загальному підвищенню цін номер в американському готелі подорожає на 6% (за даними консалтингової агенції PwC). Незважаючи на такий стимул, як Олімпійські ігри в Лондоні, британським готелям доведеться докласти чимало зусиль, щоб забезпечити зростання. Китай залишиться найактивнішим у світі будівником готелів і здасть удвічі більше нових номерів, ніж Америка – за даними дослідної компанії Lodging Econometrics.

Варте уваги: жаби-мандрівниці. Завдяки соціальним мережам місця на приватних ре-активних бортах незабаром стануть доступні для кожного. Якщо певним маршрутом зацікавиться достатня кількість людей, новостворені інтернет-компанії на зразок Social Flights у Сполучених Штатах і iVictor у Європі організують для цієї групи чартерний рейс. Щоб більше ціни змогли конкурувати з цінами на квитки економ-класу на комерційні рейси.

Також у цьому розділі:

Великі дані 90
Рон Конвей:
куди підуть ангели 91
Медійні фірми стають
роздрібниками 92

Лише можливо... 92
Назад до офіційності на роботі 93
Яких керівників варто мати
на оці 94
Зірки, що сходять у Європі 95
Електромобілі заряджаються 96

Позеленіння синього 96
Війна за талановитих 97
Петер Лешер:
ощадливі інновації 98

Бізнес

Незаймана територія

Том Стендідж

2012 року почнеться змагання за три незахоплені хай-текові сфери

У деяких частинах нового цифрового світу немає сумніву в тому, хто веде перед. Google «рулить» серед пошуковиків, Facebook – серед соцмереж, Amazon – у роздрібній торгівлі. За них іще триває боротьба: пошуковик Bing від компанії Microsoft змагається з Google, той іде проти Facebook у соцмережах тощо. Але це все великі, достатньо розвинені сфери. Упродовж 2012 року цікавіша боротьба точитиметься за менші й не такі відомі ділянки на окраїнах хай-текового світу – мобільні платежі, геоконтекстні послуги та доповнену реальність.

Нині ці ділянки можуть видаватися маргінальними, але пам'ятаймо, що соцмережі за десятиліття зробили стрибок від нуля до сотень мільйонів щоденних користувачів. Згідно з даними опитування користувачів інтернету в Америці фірмою Nielsen, саме в соцмережах вони сьогодні проводять найбільшу частку свого часу он-лайн. Подібно до соцмереж та онлайн-пошуку, а також продажу ці багатонадійні нові ділянки мають потенціал, щоб змінити життя людей, але їх належить іще завоювати. Хто ж поклав на них око?

Почнімо з мобільних платежів. Ось вам одна дивовижка технологічного прогресу: через стільниковий телефон нині легше розрахуватися за таксі в Найробі, ніж у Нью-Йорку. А причина в тому, що Кенія – світовий лідер із впровадження систем мобільних платежів. Вони зажили особливої популярності в країнах, що розвиваються, як альтернатива традиційним методам здійснення банківських та платіжних операцій. У передовому світі заміну гаманців і кредитних карток на стільникові телефони стримують суперечки між банками та мобільними операторами за те, кому «належатиме» клієнт і хто заплатить за модернізацію торговельних терміналів, що їх використовують мільйони роздрібників.

Отож тримайте на оці дві компанії, які можуть прорватися крізь цей затор 2012-го.

Перша – Square, молода фірма співзасновника Twitter Джека Дорсі. Вона виробляє маленький квадратний апаратик, який під'єднується до iPhone чи смартфона на Android й перетворює їх на мобільні каси, здатні приймати платежі кредитними картками. Відвідайте сільськогосподарський ринок у Сан-Франциско – і ви напевне побачите такий пристрій у дії. Наступна ітерація технології дає змогу тим, хто придбав щось у такий

Якщо хтось і може створити за одну ніч інфраструктуру для мобільних платежів, то це Apple

спосіб, використовувати свої iPhone замість кредиток для дальших покупок. Ось такий грамотний спосіб здійснити за принципом «знизу вгору» те, чого не змогли досягнути за роки централізованого планування.

Пильнуйте також Apple на чолі з новим босом Тімом Куком. Ця компанія вже не раз брала недорозвинену ідею (цифровий музичний програвач, смартфон, планшетний комп'ютер) і показувала хай-тековій індустрії, як слід робити бізнес. 2012 року можете очікувати на ще одну таку спробу – цього разу з мобільними платежами: фірма вмонтує бездротовий чип у нову версію свого iPhone. У такий спосіб кожен смартфон Apple зможе здійснювати і приймати платежі, пов'язуючи всю цю систему з кредитками понад 200 млн користувачів сервісу iTunes. Якщо хтось і зуміє створити за одну ніч інфраструктуру для мобільних платежів, породжуючи хвилю наслідувань і відкриваючи цілком новий ринок, то це Apple. Активним на цій ділянці буде й PayPal, фірма, яка домінує на ринку платежів через настільні комп'ютери, а також Google, який запустив послугу мобільного гаманця 2011 року.

Ще одна царина потенційного зростання – геоконтекстні послуги. Мобільні оператори вже довгі роки проптовхують географічно прив'язану рекламу й купони. Але нещодавно такі молоді компанії, як Foursquare та Gowalla, спробували дати користувачам смартфонів змогу повідомляти один одно-

КОРОТКО ПРО 2012

Південна Корея, в якій інтернет уже й так найшвидший у світі, досягає стандарту для широкопasmового зв'язку 1 тис. Мб/с

Том Стендідж, редактор у сфері цифрових технологій, The Economist

Вітаємо вас у йота-світі

Людвіг Цісел

Планету залле «великими даними»

Навіть якщо вам досі треба двічі подумати, перш ніж сказати, що означає комп'ютерною мовою гіга- й тера-, вже варто приготуватися до пета-, гекса- й зета-. Ці префікси називають відповідно 1 млн, 1 млрд та 1 трлн гігабайтів, і використовуватимуть їх дедалі частіше. Кількість цифрової інформації бурхливо зростає: подумати лишень, 1,8 зетабайта 2011 року проти 1,2 – 2010-го.

Комп'ютерні гуру вже давно обговорюють цей інформаційний потоп, що дістав назву «великі дані». 2012 року тенденцію до «великих даних» нарешті помітять і поза їхнім колом. Фірми почнуть аналізувати гігантські масиви інформації, щоб оптимізувати що завгодно – від мереж постачання до стосунків із клієнтами.

У минулому зберігання даних видавалося дорогим задоволенням, тож багато що викидали. Інформацію замкнули в комп'ютерних системах, не було змоги поєднати її з іншими джерелами. Навіть якщо компанії і могли накопичувати її в одному місці (у так званих сховищах даних, *англ.* data warehouses) й аналізувати, нерідко вона була вже застарілою.

Але ситуація вже змінюється, й до того ж дуже швидко. Стрімко падає вартість зберігання даних, і до 2020 року, згідно з прогнозом фірми Forrester, що досліджує ринки, зберігати один петабайт коштуватиме лише \$4. Удосконалюють і софт, який може оперувати такими коло-

сальними масивами відомостей. Наприклад, новий тип бази даних Hadoop дає змогу просіювати великі потоки інформації в реальному часі, і не лише впорядковані числові дані, а й «неструктуровані», скажімо, текст будь-якого типу.

Соціальні мережі також вносять свою лепту: кількість щоденних повідо-

Фахівців у галузі аналізу даних мало, а в майбутньому вони стануть іще дефіцитнішими

млень на Twitter до кінця 2012 року перевищать позначку 500 млн. Долучаться подекуди місцева влада й уряди деяких країн, які відкриють свої сховища даних.

Однак найважливіше те, що фірми побачать: на даних можна заробляти. Дослідження Глобального інституту МакКінзі показало, що аналіз медичної інформації може заощадити \$300 млрд лише в Америці. Одним із піонерів у цій галузі є британський Національний інститут охорони здоров'я і вдосконалення

клінічної допомоги, який використовує великі масиви даних, щоб вивчати вартість і переваги нових ліків та наявних дорогих медичних процедур.

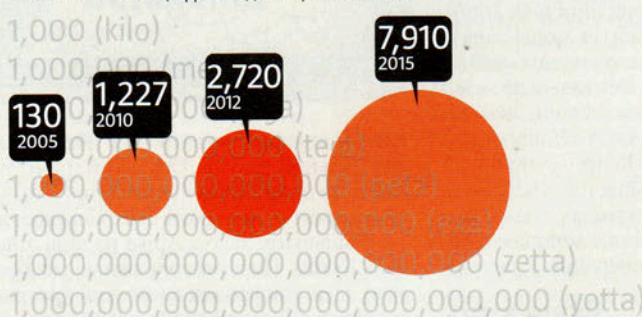
Фірми також застосовуватимуть дані в нових бізнес-моделях. Rolls-Royce уже не продає всіх своїх реактивних двигунів, а бере плату за їх використання. Постійно оцінюючи роботу механізмів, компанія може передбачити, коли вони вийдуть із ладу, й запропонувати клієнтам графік їх заміни.

Уже зростає кількість стартапів, зорієнтованих на оброблення даних, особливо що стосується соціальних мереж. Наприклад, фірма Lexalytics аналізує, з яким почуттям пов'язані висловлювання у Twitter, Facebook та інших мережах такого спрямування. Klout вимірює вплив користувачів соцмереж (деякі фірми надають перевагу особам, які мають високий показник за шкалою цієї компанії).

Однак «великим даним» іще доведеться подолати перешкоди, перш ніж вони стануть колосальними. Насамперед потребують удосконалення інструменти аналізу даних. Людей, які вміють аналізувати інформацію, небагато, а надалі ставатиме ще менше. 2018 року не вистачатиме 140–190 тис. працівників із такою кваліфікацією, прогнозує Глобальний інститут МакКінзі. Проте основна проблема стосуватиметься конфіденційності. Навряд чи люди захочуть жити в «йота-світі» (йота – це тисяча трильйонів гігабайтів), де кожен їхній рух уміть буде зацифровано й додано до величезного потоку загальнодоступних даних. ■

Людвіг Цісел, редактор новин онлайн-бізнесу та фінансів, *The Economist*

Експонента
Обсяг глобальних цифрових даних у гексабайтах

Джерело: EMC/IDS Digital Universe Study, 2011

► го про місце свого перебування – з наміром у майбутньому отримати з цієї інформації комерційну вигоду. Однак географічне положення найкорисніше тоді, коли воно прив'язане до інших речей на кшталт фотографій, оновлень статусу та рекомендацій, поширюваних через соцмережі. 2012 року ми, вочевидь, станемо свідками бурхливої діяльності: геоконтекстно зорієнтовані стартапи водночас змагатимуться й співпрацюватимуть із великими соціальними мережами (Facebook, Twitter та Google+), а ті й далі інтегруватимуть геолокаційні дані зі своїми послугами.

Схожа ситуація складається і в галузі доповненої реальності. Йдеться про хай-тековий трюк – накладення інформації з інтернету на зображення справжнього світу в реальному часі. Наразі ця забавка доступна в кількох смартфонівських програмах, наприклад Layar, Wikitude та Google Goggles, а також у де-

яких ігрових консолях, як-от Nintendo 3DS. Але в міру того, як геолокація та інформація в соцмережах пов'язуватимуться дедалі тісніше, доповнена реальність стане закономірним способом показу результатів: наприклад, щоб висвітлювати ваших друзів серед святкового натовпу чи дати вашим окулярам змогу нагадувати вам ім'я співрозмовника на конференції і подавати до перегляду його останні повідомлення в соцмережах. Знову ж таки це ділянка, з котрої не зводять ока ні молоді компанії, ні великі соціальні мережі, як і пошукові інтернет-фірми та продавці комп'ютерної техніки. На сьогодні компанія Apple залишається поки що неперевершеною в мистецтві запаковувати найновіші технологічні винаходи в елегантну, легку для використання форму. Чи не представить Apple одного дня набір окулярів з ефектом доповненої реальності, назвавши їх, цілком можливо, iGlasses? ■

Куди підуть ангели

Facebook досягнув, за деякими даними, позначки 750 млн користувачів, і можна подумати, що соціальна павутина ввійшла в період зрілості. Однак я передбачаю, що це лише початок. Як на мене, теперішня й майбутня генерації талановитих молодих підприємців сконструюють програми, які поглиблюють зв'язки між користувачами та довколишнім світом. Уже 2012 року ми побачимо докази: молоді фірми залучатимуть наші інвестиції на ранній стадії, і в центрі нашої уваги будуть мобільні програми.

Я бачу, що з'являється чимало нових тенденцій, пов'язаних із експоненційним зростанням ринку смартфонів. Одна з них – це «контекст». Багато людей уже, мабуть, бачили, програми з геолокацією, які надають користувачеві високою мірою релевантну і вчасну інформацію. Скажімо, я дозволяю програмі Google Maps відстежувати місце мого перебування. Коли я вводжу «кава» в пошуковий рядок, вона має запропонувати мені оптимальні кав'ярні – у цьому випадку найближчі. Соціальні мережі (Google+, Facebook і Twitter) тісніше інтегруватимуться з іншими послугами, й тоді ваші друзі, однодумці, колеги зможуть надавати докладнішу інформацію: вам буде вказано не просто на найближчу кав'ярню, а на ту, до якої найдуже люблять ходити ваші друзі.

Ми побачимо більше програм, побудованих навколо соціального аспекту. Коли контекстно зорієнтовані програми працюють як слід, їхня робота навіть і не помітна. Користувачі просто, як за помахом чарівної палички, дістають те, що хочуть, коли хочуть і як хочуть. Пильнуйте за компаніями, які можуть запропонувати щось інноваційне й захопливе користувачеві, коли той пересувається в просторі.

Комерція, надто на місцевому рівні, також виграє від цієї тенденції 2012 року. Великі перспективи відкриває пов'язаний оффлайнного та онлайнного світів, як зазначив Алекс Ремпел, гендиректор фірми TrialPay* та консультант SV Angel. Простіше кажучи, це означає, що більше людей платитимуть он-лайн, а користуватимуться купленим офф-лайн. Ця тенденція в напрямку «з он-лайну в офф-лайн» значить, що традиційні торговці нарешті матимуть доступ до відстежування й вимірності – ключових компонентів інтернет-економіки. У результаті споживачі отримають величезні й дедалі доречніші знижки.

Це величезна вигода: молоді хай-текові фірми можуть створювати й «схоплювати» вартість із запаморочливою швидкістю. Втіленням цієї тенденції є веб-сайт колективних знижок Groupon, до якого ми долучилися як інвестори: нині це багатомільярдний бізнес, а лише три роки тому компанія була просто одним із стартапів. Можливо, 2012-го ми побачимо, як котрась із фірм розвине бізнес вартістю \$1 млрд за 12 місяців.

Знаходити нові ринки з глобальною перспективою і стрімким зростанням – це ключовий момент діяльності «ангелів», які інвестують у стартапи. Наприклад, 2012 року увагу буде прикуто, зокрема, до ринку «великих даних». Мета тут полягає в тому, щоб «вилуштити» комерційні ідеї з обсягів даних, яких дотепер неможливо було опрацювати. Близько 90% усіх даних у світі було створено за два останні роки. Швидка обробка цих даних чи поєднання їх, щоб видати на-гора кращу інформацію, – це величезна нагода для стартапів у всьому світі. Такі гранди, як ЕМС, ІВМ та НР недавно оголосили, що здійснять широкі інвестиції в цій галузі 2012 року, а це сигнал талановитим підприємцям винаходити, створювати й виставляти на продаж продукти, засновані на «великих даних».

А ТЕПЕР УСІ РАЗОМ

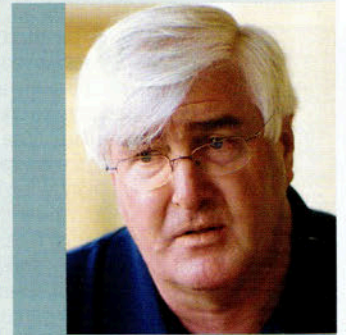
2012 року розвиватиметься також сектор, який дасть найбільше поживи для роздумів: розширюватимуться децентралізовані, пірингові ринки, з'являтиметься «спільне споживання». Рейчел Боцман, співавторка книжки «Що моє – твоє: Виникнення спільного споживання», написала: «Вперше в історії епоха мереж та мобільних пристроїв створила ефективність і соціальні зв'язки, які ... [дають змогу] спільно користуватися й обмінюватись активами – від автівок і велосипедів до навичок і вільного місця».

Дедалі більше людей цікавить рента, а не купівля, доступ, а не володіння. Водночас підприємці використовують технологію та знахідки в соціальній сфері, щоб створювати надійні спільноти для цих нових пірингових ринків. Флагманом тут виступає фірма Airbnb*, яка створює ринок оренди житлової площі. Дві інші, ZipCar та Rentcycle*, застосовують технології для полегшення розподілу дорогих предметів.

Інтернет-підприємці Марк Андрісен та Бен Горовіц недавно заявили, що «програми з'їдають світ»: інтернет уможливив появу справді глобальних ринків і компаній. Нові технології та новий тип підприємств скористалися цим глобальним потенціалом. Старі галузі стали жертвами «творчого руйнування» в системі капіталізму.

Я почав інвестувати в інтернет-стартапи 1994 року, невдовзі після того, як Андрісен прибув до Каліфорнії і започаткував культовий браузер Netscape. Мене часто запитують, чому я вкладаю і працюю з підприємцями так само енергійно й пристрасно, як раніше. Відповідь досить проста: вони діляться зі мною своїм баченням майбутнього. І раз по раз їхні погляди стають реальним майбутнім. Що може бути цікавіше? ■

* Компанія, яка належить до інвестиційного портфеля SV Angel.

Рон Конвей,
співзасновник
SV Angel, указує,
в яких сферах
стартапи створять
наступні компанії-
мільярдники

*Близько 90% усіх
даних у світі було
створено за останні
два роки*

Пряма дія

Джоуел Бад

Медійні фірми стають роздрібниками

КОРОТКО ПРО 2012

З Китайською національною нафтогазовою корпорацією в ролі партнера Республіка Нігер починає експортувати нафту

У травні 2012 року керівники багатьох британських незалежних фірм звукозапису встануть рановранці, наповнять термоси чаєм і потягнуть ящики вінілових платівок до Бервік-стріт у центральній частині Лондона. Там вони встановлять розкладки й продаватимуть свій крам народу. Багато не зароблять, але здобудуть такі-сякі навички, які мають їм допомогти в майбутньому; а це сигнал потужної тенденції. 2012-го маленькі й великі медійні фірми серйозно задумуються над тим, щоб здійснювати прями продажі споживачам.

Донедавна медійні компанії, власне, суто виробляли запаковані й готові до споживання продукти в галузі розваг. Фірми звукозапису випускали компакт-диски, видавці книжки, голлівудські студії видавали на-гора рулони відзнятої кіноплівки та DVD. Вони продавали чи надавали у прокат усе це роздрібникам – музичним магазинам, книгарням, кінотеатрам, які, своєю чергою, реалізували їх споживачам. Телевиробники збували свої програми телекомпаніям, а ті намагалися привабити цими програмами маси глядачів, яких вони «продавали» рекламодавцям.

ГАРРІ ПОТТЕР ТА ПРИВІТ ВІД ІНТЕРНЕТУ

Попервах інтернет не змінив цієї базової схеми. Amazon та Apple були магазинами медійних продуктів і нагадували традиційні заклади торгівлі, хоча часто брали з продажу менший відсоток. Але сталося кілька змін, які спонукали медійні фірми рушити в обхід дистриб'юторів і вийти безпосередньо на масового споживача.

Інтернет та економічний спад уже добирають старомодні книгарні, газетні кіоски й магазини грамплатівок, залишаючи медійним фірмам менше площ на полицях. Найбільші точки продажу цифрових товарів створили мало не монополії: Amazon – на електронні книжки, Apple – на завантажувану музику, Netfiks – на прокат фільмів. Через це вони справля-

ють величезний вплив на майбутній напрямок руху ринку. На жаль, ці компанії схильні накопичувати дані про споживачів лише для власних потреб. Медійні фірми спробували об'єднати зусилля в боротьбі проти гігантів Кремнієвої долини й намагалися скласти їм конкуренцію у спосіб відкриття альтернативних каналів продажу чи надання переваги останнім. Нічого не спрацювало. Тепер вони шукають, як обійти дистриб'юторів.

Відомі митці вже продають певний час свої твори безпосередньо споживачам. 2007 року група Radiohead випустила альбом і виклала його на власному веб-сайті, попросивши користувачів заплатити стільки, скільки вони хотіли б. Дж. К. Роллінг, авторка серії книжок про Гаррі Поттера, довго чинила опір ідеї продавати їх також в електронному форматі. Коли ж 2011 року вона врешті здалася, то вирішила не реалізувати їх через Amazon, а створити свою книгарню Pottermore.

Медійні фірми не хочуть, щоб їх ось так обходили, а тому взялися допомагати митцям створювати платформи безпосереднього продажу. Universal Music Group перебрала на себе керування веб-сайтами багатьох виконавців, із якими вона співпрацює, дедалі більше використовуючи їх не лише для збуту навушників, футболок та інших цяцьок (компанія володіє фірмою Bravado, яка торгує атрибутикою), а й для раннього продажу квитків на концерти. Британський поп-гурт McFly, який має контракт із Universal, надає доступ до свого веб-сайта, беручи £6 (\$9) за місяць. Музична компанія не лише заробляє на цьому всьому, а й створює базу даних фанів.

Найпотужніші медійні бренди й ті, що самі виробляють свій продукт, створюватимуть більші онлайн-магазини. Disney, вочевидь, здійснить сміливий крок у цьому напрямку 2012 року. Прикметно, що компанія не долучилася до консорціуму, який намагається встановити спільні стандарти поширення цифрових фільмів. Це наводить на думку про те, що вона працює над альтернативним проектом. НВО готується продавати передплату на свої телевізійні шоу через інтернет, хоча не в Америці. Деяким газетам і журналам Apple стане кісткою в горлі, тож вони заберуть свій продукт із магазину iTunes і запустять власні онлайн-програми. Незалежні телекомпанії розроблятимуть більше інтерактивних ігор, пов'язаних із їхніми шоу. Тенденція невблаганна. Подібно до економіки західних країн, медійні фірми залишають у минулому виробництво й вступають у новий світ послуг. ■

**Медійникам
доведеться
давати раду
великим
потокам
інформації про
споживачів**

Джоуел Бад,
редактор медійних новин,
The Economist

Кажуть, що Disney планує сміливий хід

Лише можливо...

BHP Billiton вирішить інвестувати \$30 млрд у розширення копальні Olympic Dam в Австралії, перетворивши її на **найбільший кар'єр у світі**.

PepsiCo виділить в окремі компанії виробництво перекусок («Фрито-лей», «Квейкер») та напоїв («Пепсі», «Тропікана», «Геторейд»).

LVMH, гігант виробництва предметів розкоші, **візьме під свій контроль** французький будинок моди Hermès, а динозавр пивної індустрії AB InBev проковтне пивоварну корпорацію SABMiller.

Назад до офіційності

Люсі Келевей, оглядач, *Financial Times*

Офісні працівники повинні бути серйозні чи принаймні мати такий вигляд

2012 року в моді буде таке: дровотий телефон, піджак, добирання на роботу, ручкання й передусім сам офіс.

Не в моді буде віртуальний офіс, коли працівники сидять, згорбившись над ноутбуками, в місцевих кав'ярнях Starbucks і виходять на зв'язок із колегами через веб-камери й електронну пошту. Натомість працівники приходитимуть на роботу в належний час п'ять днів щотижня й поводитимуться офіційніше, ніж доти. Перевагу надаватимуть особистим зустрічам, а не відеоконференціям, ідеями обмінюватимуться в дискусіях біля кавомашини, а не через твіти.

Причина цього всього – переважно захисний інстинкт. Низка ударів, які струснули світову економіку за кілька останніх років, принесе із собою корпоративну культуру уникнення ризику: акцент буде більше на відповідальності, ніж на креативності. Рівень безробіття серед офісних працівників залишається високим, а отже, ті, кому вдалося пережити низку скорочень, іще міцніше триматимуться своєї роботи (й зарплати). Це значить, що їх частіше буде видно на робочому місці. 2012 року ідея писати електронні листи з набридливим рядочком унизу «відіслано з мого iPhone» вже не видаватиметься класною чи розумною. Натомість ці послання набиватимуть на стаціонарному ПК в офісі. Повернеться й дровотий телефонний зв'язок.

Відчуваючи дедалі сильніший кон'юнктурний тиск, компанії боятимуться втратити прибутки, а тому звертатимуть більше уваги на продуктивність офісних працівників. Як правило, їхній виробіток важко виміряти, й тому менеджери вдаватимуться до найстарішого мірила продуктивності, віддаючи перевагу тим, хто приходять на роботу рано, а йде пізно. 2012 року правдивим як ніколи буде афоризм Вуді Аллена: прийти на роботу – це вже 80%

успіху. Ну або вдати, що прийшов. Піджаки купуватимуть парами, щоб один завжди можна було залишити про людське око на спинці крісла в офісі.

Менеджери почнуть усвідомлювати, що робота на відстані жакливо поруйнувала канали поширення корпоративної культури. Зокрема, така організація трудового процесу не дала змоги молодшим працівникам навчитися тонкощів справи. Не маючи взірців до наслідування, вони не зуміли як слід пристосуватися до специфіки роботи на компанію. Нова мода на офіційоз цьому зарадить: молодь приходитиме на роботу ошатно вдягнена й не матиме іншого вибору, як занурити-

ся в корпоративну культуру й навчатися від старших за посадою. Юнаки та дівчата радо скористаються нагодою вирізнитися з-поміж своїх безробітних друзів: в умовах, коли кожен п'ятий випускник вишу залишається непрацевлаштованим, розрив між багатими й бідними професіоналами буде глибокий як ніколи.

У цьому новому, строгому світі відбудеться перерозподіл менеджерських обов'язків. Якщо понад десятиліття глобальний бізнес організували переважно потужні, спеціалізовані групи, то тепер відбудуться скорочення за традиційнішими, регіональними лініями.

У цьому середовищі деякі жінки почуватимуться прекрасно, а інші залишать роботу. Ті, що будуть готові працювати так, як традиційно працюють чоловіки, й посунуть сім'ю на друге місце, швидко піднімуться службовою драбиною. 2012 року посиляться імператив щодо жіночого представництва в рада-

директорів та на керівних посадах, а жінки, які будуть готові грати за встановленими правилами, дістануть високу винагороду. Проте водночас набагато більше жінок узагалі

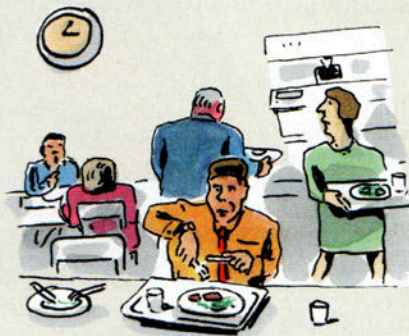
вийдуть із гри: вони подивляться на нову, негнучку організацію праці й вирішать, що ліпше взагалі не брати участі в цих перегонах.

ЧУДОВИЙ РІК ДЛЯ ПЛІТКУВАННЯ

Новий-старий стиль роботи в чомусь буде просто жакливий, але матиме й свої приємні сторони. Пануватиме невпевненість у завтрашньому дні. Офісна політика процвітатиме як ніколи. Встановиться новий різновид серйозності – уже без жартів. Хіба що жартує бос, і тоді сміятися треба буде в обов'язковому порядку. А все-таки 2012-й стане чудовим роком для пліток на роботі. Віртуальний офіс майже знищив це заняття, бо важко збудити зацікавленість у колегах, яких ніколи навіть і не бачиш. Цей рік сприятиме і встановленню особистих зв'язків; їм буде легше природно міцнішати в розмовах біля

офісного водоохолоджувача, ніж неприродно й за шалені гроші на якихось екзотичних курсах.

Найбільшою ретро-штучкою буде повернення до робочих ідалень. В обідній час трудящий люд робитиме (не надто довгу) перерву й крокуватиме до ідальні перехопити чогось смачненького й гарячого. ■

Генеральні директори – генеральні надії

Роберт Гест

Яких керівників варто мати на оці в 2012 році. Частина 1

КОРОТКО ПРО 2012

Економічне небо захмариться, і світові авіалінії покажуть чистий прибуток \$4,9 млрд, що на \$2 млрд менше, ніж 2011 року

Табо Мбекі, наступника Нельсона Манделі на посаді президента Південної Африки, часто запитували, що той відчував, влізаючи в шкуру свого видатного попередника. Зрештою ці розпитування дістали його до живого, і він відрізав, мовляв, у Манделі була така «огидна шкура», що добровільно передасть її майбутньому претендентові без зайвих зволікань.

Новий бос Apple добре розуміє це відчуття. Співзасновника компанії Стіва Джобса важко наслідувати. З-поміж лідерів корпорації він викликав, мабуть, найбільше захоплення й пішов зі своєї посади 2011 року приблизно за шість тижнів до того, як помер від раку.

Його наступникові Тіму Куку буде нелегко в 2012-му. Apple і далі отримуватиме величезні прибутки завдяки своїм iPad та iPhone. Кук достатньо компетентний, аби не розтринькати спадку Джобса. Але, щоб дорівнятися до свого наставника, він має розгледіти потенціал тих продуктів, потребу в яких споживачі ще навіть не відчувають. Подібно до Мбекі він відчує, що така «шкура» не його розміру.

Керувати компанією після невдалого правління попередника теж невдячна справа. Hewlett-Packard, світовий лідер за обсягами продажу комп'ютерної техніки, нині у скруті: з 1999 року компанія змінила шістьох гендиректорів. Лео Апотекер, якого було звільнено у вересні 2011-го, сподівався виокремити виробництво ПК (воно мало невисокий коефіцієнт прибутковості) в окремий напрям компанії й зосередитися на ви-

сокоприбуткових бізнес-послугах. Проте йому не вдалося переконати інвесторів, що цей план спрацює. У 2012-му його наступникові Мегові Вітмену, який керував компанією eBay, а потім безуспішно претендував на посаду губернатора в Каліфорнії, буде нелегко відновити лиск і глянець компанії.

Соціальні мережі в 2012-му розростатимуться, але верхки зніматимуть лише кілька компаній. Ендрю Мейсон, молодий керівник Groupm, фірми, яка використовує соцмережі для продажу купонів для традиційних магазинів, стане розчаруванням наступного року. Модель цієї компанії легко скопіювати, тому десятки місцевих клонів відберуть у Мейсона його частку прибутку.

У Марка Цукерберга справи йтимуть ліпше. Хлопчакуватий бос Facebook заробить мільярди, перетворивши свою фірму на відкриту акціонерну компанію й розмістивши її акції 2012 року. Що більше людей підсядуть на цю мережу, то привабливішим стане приєднання для новачків, тому успіх Facebook самопідсилюватиметься. Однак Цукерберг зіштовхнеться з труднощами, коли поткнеться до Китаю 2012-го. Мережі буде важко впоратися з непрозорим тамтешнім законодавством та агресивною цензурою. Його необачність у Піднебесній може коштувати компанії репутації в решті країн світу.

У самому ж Китаї варті уваги такі керівники, як Робін Лі та Джек Ма. Останній є засновником Alibaba, найбільшої в країні онлайн-торгової точки. Він або відокремитися від американської інтернет-фірми Yahoo!, яка була раннім інвестором його бізнесу, а тепер сповільнилася у своєму розвитку, або купить її. Лі, молодий керівник найбільшого китайського пошуковика Baidu, зчепиться з державними медіа-гігантами, яких дратує успіх його компанії й зазіхання на їхню монополію в інформаційній галузі. А бізнес Лі процвітатиме, бо послуги Baidu тепер такі популярні, що уряд не може просто «прибити» його, не викликавши заворушень.

Зростання в розвинених країнах буде повільним і в 2012 році, тому західні компанії розширюватимуться переважно на високодинамічні нові ринки.

Фірми в країнах, що розвиваються, дедалі активніше шукатимуть можливостей розвивати бізнес на нових, а не традиційних ринках багатих держав. Наприклад, індійські компанії, які заробляють на зовнішньому контрахтуванні, лагодитимуть софт та надаватимуть послуги супроводу операцій фірмам в Африці, Латинській Америці та Східній Європі.

ЛІ КУН-ХІ: ЗМОЖЕ ВІН ЧИ НІ?

У кількох сімейних бізнесах естафетну паличку буде передано наступному поколінню. У більшості випадків рішення зберегти контроль над фірмою в межах родини буде помилковим. Приміром, хоч би яким здібним гендиректором був Джеймс Мердок, він не посилить впливу News Corporation так, як це зробив його батько Руперт Мердок. Очільник Samsung Лі Кун-Хі виховує двох дітей як потенційних наступників, але вони не подадуть нових ідей. Натомість в індійському конгломераті Tata на зміну Ратану Тата на посаді голови прийде людина зсередини компанії, яка, однак, не належить до клану Тата. Це допоможе промисловій групі підвищити рівень професійності в період подальшого розширення за кордоном.

Молоді гендиректори на Заході планують не лише заробляти гроші для акціонерів, а й вирішувати інші найрізноманітніші проблеми – від боротьби зі зміною клімату до сприяння соціальній згуртованості, зауважує Джей Лорш із Гарвардської школи бізнесу. Але найвищі шанси змінити світ на краще матимуть ті керівники, які зосередяться на самому бізнесі. ■

У більшості випадків рішення залишити керівництво компанією в руках членів однієї родини буде помилковим

Нова гвардія

Тамзін Бут, кореспондент, європейські бізнес-новини, *The Economist*, ПАРИЖ

Яких керівників варто мати на оці. Частина 2: нове покоління бізнес-лідерів Європи

«Крикетист із шармом Джорджа Клуні» – так описують Аншу Джейна, індійського фінансиста, який стане співголовою Deutsche Bank в 2012-му. Він не менш чужий для культури цього банку, ніж сам Клуні, й буде в ньому першим керівником, який не володіє німецькою мовою. Джейн має досвід у сфері ризикової інвестиційно-банківської діяльності, що разуче контрастує зі статичним бізнесом Deutsche Bank на внутрішньому ринку. Від цього ситуація стає ще контроверсійнішою.

Низка нових молодих керівників матимуть помітний вплив на європейські ділові кола в 2012 році. Вони витісняють, подекуди безцеремонно, стару гвардію на континенті. Найяскравіше ця тенденція проступає в Німеччині. Окрім Deutsche Bank, Deutsche Telekom, Henkel (виробник споживчих товарів), SAP (потужний виробник ділового софту), Bayer (фармацевтична й хімічна компанія) та «Е. ОН» (енергетична) мають нових очільників у віковому діапазоні від 40 до 55 років.

Серед нових корпоративних лідерів у Німеччині буде набагато більше іноземців, ніж раніше. З восьми керівників у згаданих вище шести компаніях лише троє німців. Запрошення іноземців не завжди давалося легко. Петер Теріум, 48-річний голландець, перебере 2012 року віжки правління в RWE AG, найбільшій німецькій енергогенеруючій компанії, після внутрішнього скандалу з приводу наступництва. Його суперником був старший за нього німець.

В Італії бізнес-лідерів до 70 років вважають молодими й зеленими. Але в повітрі вже пахне змінами. У 2011-му Альберто Нагель, 46-річний гендиректор Mediobank, інвестиційного банку, який посідає центральне місце в структурі корпоративної Італії, очолив компанію, внаслідок якої президент СК Generali 76-річний Чезаре Джеронці втратив своє крісло. Останнього засудили до чотирьох років ув'язнення за причетність до одно-

го банкрутства. Нагель підвищив прозорість і вдосконалив методи управління в Mediobank, установив вікове обмеження для менеджерів найвищої ланки – 65 років.

У 2011-му в Іспанії сталася важлива подія. Амансіо Ортега, засновник групи компаній Inditex, що працює в галузі моди й логістики і є однією з найінноваційніших у себе на Батьківщині, уступив крісло голови 47-річному гендиректорові Пабло Ісла. У Франції найбільші хвилі здіймає Ксав'єр Ніл, 44-річний підприємець, який став першим інтернет-мільярдером у країні. У 2012-му він розпочне довгоочікувану битву проти трьох панівних на французькому ринку телекомів. Його компанія Iliad почне продавати мобільні телефони приблизно наполовину дешевше, ніж її конкуренти.

У 2012 підвищиться запит на бізнес-леді

Наступного року в центрі уваги перебуватимуть також молоді спадкоємці бізнес-династій Європи. Арно Лагардер, син засновника групи Lagardere, чий інтереси сягають від медійного бізнесу до виробництва зброї, планує 2012 року очолити Європейське аерокосмічне агентство. Дехто в компанії, однак, вважає його недостатньо серйозним для цієї посади. Він шокував французькі ділові кола, виклавши онлайн-відео, де цілується й обіймається

зі своєю новою подружкою. Антуан Арно, син Бернара Арно, французького фінансиста й магната у галузі виробництва предметів розкоші, представить першу колекцію готового взуття компанії Berluti, що шиє елітні чоловічі туфлі. Успіх на новій посаді (а раніше він працював у будинку моди Louis Vuitton, що спеціалізується на випуску сумок та валіз) може прокласти йому шлях до вершини групи LVMN.

Комісар ЄС із юстиції, фундаментальних прав і громадянства Вів'ян Редінг погрожує ввести обов'язкові квоти на жінок – членів правління, якщо європейські фірми не збільшать жіноче представництво у своїх керівних органах до березня. Але питання насправді в тому, чи підуть вони далі суто символічного заходу й дадуть представницям прекрасної статі повноваження керувати справами, а не просто бути присутніми на засіданнях. Пильнуйте, зокрема, Паскаль Суріс, яка завідує оборонними й безпековими системами у французькій групі Thales, що працює в галузі аерокосмічної та оборонної техніки. Вона заледве не стала однією з найпомітніших ділових жінок Європи в 2011 році, коли уряд Франції розглядав її кандидатуру на заміщення Анн Ловержон, керівника компанії AREVA, лідера французької атомної енергетики (зрештою було призначено чоловіка).

Кілька німецьких бізнес-родин підвищують у посаді доньок, які виростили в сімейному бізнесі. Молоді люди, часто іноземці й інколи жінки – такими будуть нові боси в Європі, за якими варто стежити 2012 року. ■

Willkommen, Аншу Джейн

Пабло Ісла та Багель-Тра стають до керма

Ксав'єр Ніл здійснює переворот у Франції

КОРОТКО
ПРО 2012

Прийняті 2010 року в США правила, які встановлюють норми викиду для автотранспортних засобів, нарешті набирають чинності. Згідно з ними нові автомобілі мають ошадливіше використовувати паливе. Мета – зменшити споживання нафти на 1,8 млрд барелів до 2016-го й викиди вуглекислого газу на 960 млн т

Пол Маркелі,
редактор новин
у галузі інновацій,
The Economist

Іскри летітимуть

Пол Маркелі

Електромобілі заряджаються, але по-різному

У 2012 році дедалі більше людей їздитимуть на вольтах, а не на бензині, а в демонстраційних залах виставлятимуть усе нові електромобілі та гібридні моделі. Обсяги продажу таких транспортних засобів у світі вперше подолають мільйонну позначку.

Однак ціни кусатимуться, навіть з урахуванням різноманітних субсидій. Буде важче підрахувати, чи окупиться різниця в ціні за рахунок заощадженого пального, бо бензинові й дизельні двигуни стануть економічнішими. Можна очікувати появи моделей міських малолітражок із витратою 2,8 л пального на 100 км.

Ще складніше буде вибрати з-поміж самих електромобілів. Що вам потрібно: HEV, PHEV чи BEV? HEV (hybrid electric vehicle) – це гібридний електромобіль, подібний до Toyota Prius, яка вперше надійшла в продаж у Японії 1997 року. Гібриди мають бензиновий і електричний двигуни, останній підключається під час обгону чи на коротких дистанціях, коли перший вимикається. Акумулятор дозаряджається за рахунок енергії, вивільненої під час сповільнення машини й гальмування. У 2012-му багато нових автомобілів пропонуватимуть із гібридним варіантом на вибір.

PHEV (plug-in hybrid vehicle) – це підзарядні гібриди. Вони мають більші акумулятори, які можна також під'єднувати до електромережі. Такі автівки бувають різних типів: від нової Toyota Prius, яка має надійти у продаж 2012 року й зможе долати близько 20 км на електриці, до гібридів, що працюють на електродви-

гуні, але в них передбачений ще й подовжувач дистанції – бензиновий двигун, який працює, по суті, як генератор і дає змогу долати довші відстані. Chevrolet Volt (Opel/Vauxhall Ampera в Європі) та Fisker Karma (спортивний седан класу «люкс») долають близько 80 км лише на електродвигуні й додають ще кількасот кілометрів завдяки бензиновому подовжувачу.

BEV (battery electric vehicle) – це електромобіль, укомплектований лише акумулятором. Двигуна немає, а тому акумуляторники легші й можуть долати довші відстані. У цій ніші конкурують між собою, зокрема, Nissan Leaf, Renault Zoe та Mitsubishi i-MiEV. Нове авто компанії Tesla Model S матиме великий акумулятор, одного заряду якого нібито вистачатиме на 480 км.

Джон Гартнер, керівник із дослідної роботи в компанії Pike Research зі штату Колорадо, що відстежує екологічно чисті технології, прогнозує: з 1,3 млн електромобілів, які, за його оцінкою, буде продано у світі 2012 року, 80% становитимуть гібриди, 11% акумуляторні авто і 9% підзарядні гібриди. Він вважає, що акумуляторники матимуть найбільшу популярність у густонаселених містах Європи й Азії, де люди часто подорожують на короткі відстані. У Європі половина автопоїздок припадає на відстані, що не перевищують 10 км, а в Америці близько 60% транспортних засобів проїжджають щонайбільше 50 км за день. BMW та підрозділ Smart концерну Daimler установили, що водії електромобілів заряджають акумулятори переважно вдома, зазвичай лише тричі на тиждень. Тому «занепокоєння дистанцією», яку проходять акумуляторні авто, може виявитися не таким обурливим, як дехто собі уявляє. ■

**Автівки
будуть
недешеві,
навіть
з різними
субсидіями**

Позеленіння синього

Пол Маркелі

Кампанія порятунку планети змінює колір

Вам потрібна машина в Парижі? У 2012 році ви зможете взяти напрокат електромобіль у мережі Autolib. Хоча це «зелений» бізнес, логотип він має блакитний.

Автовиробники використовують блакитний колір і його назву, щоб передати ідею чистоти й ошадливості навіть щодо засобів із бензиновими й дизельними двигунами. Volkswagen прикріплює значок BlueMotion (блакитний рух) на своїх найекономніших моделях. Mercedes-Benz використовує емблему Blueefficiency (блакитна ефективність) з екорациональними (й такими, що піддаються найлегшій утилізації) моделями. New Holland, частина італійської групи Fiat, застосовує позначку ecoBlue (екоблакитний) щодо своєї лінійки тракторів із низьким рівнем вихлопів.

Такий колірний зсув можна спостерігати в найрізноманітніших групах товарів.

«Зелений колір такий очевидний», – каже Джек Бреденфердер, який 19 років фахово займався кольором у фірмі Landor (консультує з питань брендів), а тепер керує компанією BV Color Strategy в Цинциннаті. «У блакитному більше серйозності», – додає він. Він глобальний. Це частково зумовлено асоціацією з морем. Також це колір співпраці: його використовують ООН, Facebook і Twitter.

Чи втримається він? Мода на кольори мінлива. Бреденфердер прогнозує, що блакитному складе конкуренцію білий, бо це символ чистоти й ефективності. Його популяризує Apple, і він похитне довге панування металіку як найпопулярнішого кольору машини. До того ж білий – це один із двох кольорів, які забарвлена Земля, якщо поглянути на неї з космосу. ■

Штепельна вилка – символ екологічності незалежно від кольору

Це війна

Метью Бішоп, *НЬЮ-ЙОРК*

А поле битви – талановиті кадри

2012 року безробіття залишиться на високому рівні в багатьох країнах, але скрізь спостерігатиметься серйозний брак працівників потрібної кваліфікації. Опитування компанії Manpower засвідчило, що 2011-го 34% роботодавців у світі було важко заповнити вакансії, причому техніків, продавців, представників професій, які вимагають високої кваліфікації, та інженерів знайти найважче. Якщо припустити, що світова економіка 2012-го зростатиме, ці показники будуть ще вищими.

Компаніям доведеться виявити більшу винахідливість, щоб залучити і вмотивувати до роботи потрібних спеціалістів. Найжорсткіша боротьба розгорнеться за найталановитіших, і роботодавці переважно погодяться з думкою Марка Цукерберга, співзасновника Facebook: «Винятковий працівник «не просто трохи кращий, ніж хороший, а в 100 разів кращий». Змагання за талановитих буде особливо запеклим у країнах із перехідною економікою, де на місцевих кадрах, які можуть добре влаштуватися на глобальних ринках,

полюватимуть і закордонні транснаціональні корпорації, і вітчизняні фірми з амбіціями щодо розширення за кордоном.

Рівень оплати збереже свою функцію важкої артилерії в корпоративному арсеналі, а фірмам доведеться витискати з витрачених коштів ще більше вигоди. Зарплати зростуть, а з ними й бонуси за перехід на пропоновану роботу та інші додаткові пільги.

«Найдефіцитніші» спеціалісти так само сподіватимуться отримати у власність пакет акцій у новій компанії, але невідступні сумніви щодо довгострокової живучості фондових ринків та перспектив первинного розміщення акцій змусять роботодавців пропонувати також більші грошові винагороди за високу продуктивність праці.

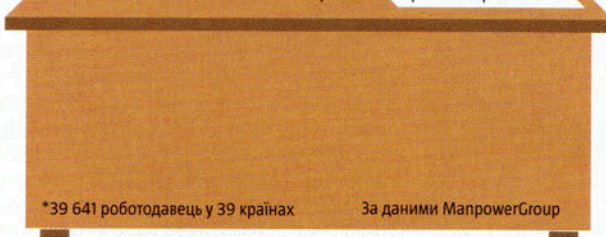
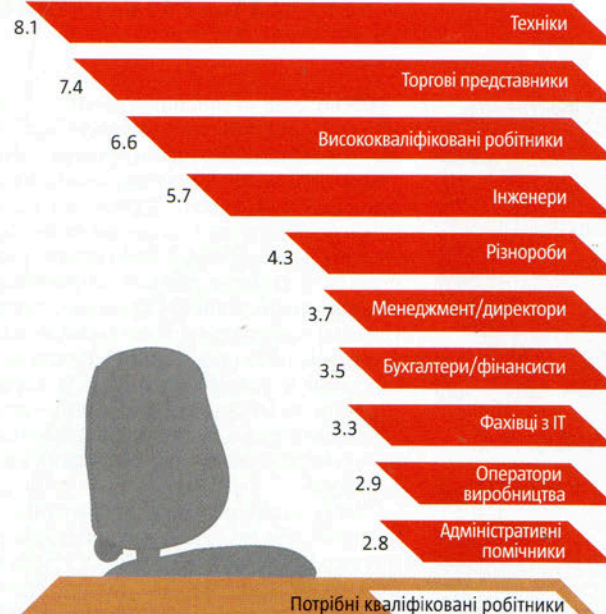
Фірми ще змагатимуться між собою, використовуючи нову «розумну» рекрутингову зброю. Google вже давно відомий тим, що пропонує безплатні масажі та вишукану кухню на своїй території, а недавно компанія додала широкий спектр додаткових послуг для своїх працівників – від консультацій щодо планування податків до курсів для чоловіків, які готуються стати батьками. А куди йде Google, туди піде й багато інших роботодавців. У боротьбі за фахівців потужною зброєю стане безплатний догляд за дітьми, а також дозвіл приходити на роботу зі своїми домашніми тваринами.

Працівники дедалі частіше скаржаться на виснаження, а тому заходи із запобігання вигоранню будуть водночас рекрутинговою фішкою і методом збереження людського капіталу фірми. Мало хто зайде аж так далеко, як компанія Netflix, що зняла обмеження на кількість днів у відпустці для своїх співробітників (хоча й очікує від них належних результатів), але найкращі працедавці більше робитимуть для того, щоб люди добре відпочивали й належно дбали про своє фізичне і психічне здоров'я. Деякі фірми можуть навіть рекомендувати тим, хто вже живе в інтернеті, вимикати BlackBerry і полишати соцмережі хоча б кілька годин на день чи один день на тиждень, сподіваючись у такий спосіб зберегти їхній здоровий глузд.

Щоб подолати брак кваліфікованих кадрів, компа-

Пропоную роботу

Працедавцям було важко заповнити робочі місця в 2011 році, % опитаних*

*39 641 роботодавець у 39 країнах

За даними ManpowerGroup

нії стануть активніше долучатися до їхнього навчання. Почастішає співпраця бізнесу й шкіл та вишів, збільшиться кількість внутрішньокорпоративних університетів, особливо в країнах, що розвиваються, на кшталт Індії, де випускники нерідко виявляються неготовими ефективно працювати.

ТЕОРІЯ ІГОР

Компанії муситимуть активніше залучати працівників до роботи. За результатами глобального опитування, проведеного службою Gallup, у середньостатистичній великій фірмі лише 33% співробітників вважають себе цілком заангажованими до роботи, 49% незаангажованими, а 18% кажуть, що активно ухиляються від своїх обов'язків. У компаніях «світового класу» за класифікацією Gallup пропорції такі: 67%, 26% і 7%. Ті з них, які зможуть підвищити відсоток заангажованості, побачать позитивні зміни у своїх фінансових звітах. Для цього фірми спробують делегувати більше повноважень працівникам нижчих ланок. Деякі з них проведуть масові консультації, відомі як «джеми», щоб у кожного працівника принаймні могло скластися враження, що він має право голосу в ухваленні великих корпоративних рішень (власне, найкращі пропозиції можуть стати додатковим плюсом таких заходів).

Спочатку в Кремнієвій долині, а потім і деінде компанії також почнуть серйозно ставитися до того, що кадровики називають ігрофікацією: вони намагатимуться додати драйву нудній роботі, позичаючи в інтерактивних онлайн-ігор такі фішки, як турніри, очки й значки. На робочому місці відпочинок і гра дедалі більше зливатимуться. Ігри-стратегії, можливо, підкажуть цінні ідеї для стратегічного змагання за висококваліфіковані кадри. ■

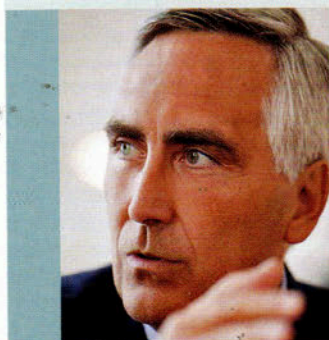
КОРОТКО ПРО 2012

Змушені тепер дотримуватися встановлених у ЄС обмежень на викиди, авіалінії платитимуть за вуглекислий газ, який вони викидають в атмосферу. British Airways триматиме першість, виплачуючи €50 млн

Метью Бішоп, керівник нью-йоркського бюро, *The Economist*

Ліпше менше

У чутливому до цін світі великі транснаціональні корпорації будуть змушені кардинально змінитися, вважає **Петер Люшер**, президент і гендиректор компанії Siemens

Світ стає чутливішим до цін. У перехідних економіках на кшталт Індії, Китаю чи Бразилії рентген грудної клітки коштує лише \$3, холодильник на акумуляторах – \$70, а авто – \$3тис. Тип мислення, який уможливило створення таких продуктів, стає перетворювальною силою в розвинутому світі. Це сила, яка вимагає великих змін у динаміці інноваційної діяльності, в тому, як і де вона відбувається. Вона також вимагає від компаній, особливо великих, фундаментальних змін у способі мислення й діяльності. Уникати чи ігнорувати такі зміни – дуже ризикована справа, а успішне опанування цього простору може гарантувати колосальну винагороду.

Наступний рік буде критичним у цьому плані. Рівень доходів споживачів у країнах, що розвиваються, зростає, і дедалі більше людей купують свої перші автомобілі, пральні машини чи смартфони. Однак вони ще не можуть платити високу ціну. У розвинутих державах набирає оберті протилежна тенденція. І уряд, і споживачі шукають можливостей зменшити витрати. Очевидні вияви нововіднайдені ошадливості – успіх дисконтних супермаркетів та бюджетних авіаліній. Можливості для потужного розвитку в 2012 році й надалі приховані в ошадливих продуктах і послугах незалежно від типу економіки (розвинена чи перехідна) й сфери виробництва матеріальних благ (споживчі товари чи засоби виробництва).

МУДРИЙ ТОЙ, ХТО ОШАДЛИВИЙ

Успішні продукти такого типу – це не лише «полегшені» версії вже наявних благ. Вони нерідко бувають революційно новими, а їхні розробники часто мають край обмежений бюджет. Я називаю їх SMART (розумні), бо вони мають бути: Simple (прості), Maintenance-friendly (такі, за якими легко доглядати), Affordable (доступні), Reliable (надійні) й Timely to market (вчасно запропоновані на ринку). Інновації, на яких ґрунтуються ці продукти, можуть бути технічні, технологічні чи такі, що спираються на революційно-підригну бізнес-модель. Брак ресурсів не перепона, а стимул до ошадливої інноваційності.

Гравці на перехідних ринках нарощують м'язи, однак хибною є думка, що основною їхньою перевагою є дешева робоча сила. Вони нерідко бувають рухливіші, креативніші й амбітніші. Вчора вони складали доступні пральні машини, а сьогодні пропонують доступні рентгенівські апарати.

Щоб залишатися конкурентоспроможними в таких непростих умовах, великі транснаціональні корпорації мають адаптуватися. По-перше, їм потрібно стати «мультилокальними» гравцями. По-друге, інноваційні процеси в них мають бути відкритішими. По-третє, вони повинні стати спритнішими.

Кожен ринок має свої вимоги. Безрозмірність – це застаріла філософія. Щоб задовольнити вимоги ринків, сучасні великі транснаціональні корпорації повинні ще більше децентралізувати свої процеси й структури і стати мультилокальними.

Найкращі ідеї щодо створення ошадливих продуктів можуть з'явитися будь-де. Так, власне, й відбувається – їх видають нагора малі молоді компанії, які черпають натхнення від користувачів і спираються на результати досліджень в університетських лабораторіях. Тому корпоративна науково-конструкторська діяльність має переорієнтуватися і стати відкритою інноваційною, щоб більшою мірою взяти на себе роль куратора й інкубатора великих ідей.

Спритність набуватиме дедалі більшої, критичної ваги. Чудові ошадливі продукти, які надходять на ринок запізно, є невдалими з погляду бізнесу. Великі корпорації, які хочуть стати більш повороткими, повинні вивільнити підприємницьку енергію і творчість на всіх рівнях. Але вони мають і низку переваг: величезний досвід, солідні фінансові ресурси й глибоке проникнення на глобальні ринки. Їхня здатність керувати відкритою інноваційною діяльністю може навіть перекинути місток між інноваціями в секторі товарів малобюджетних і товарів високого класу.

Одним із таких прикладів є монітор серця зародка, який розробила компанія Siemens для спостереження за серцебиттям людського плода. Традиційний метод такого спостереження ультразвуковий, а нова розробка простіша: в ній використано мікрофони, що спрощує експлуатацію і навіть не потребує спеціального вишколу. Та й коштує вона значно менше ніж \$4 тис., які треба викласти за ультразвукове обладнання.

Ідея створити цей прилад виникла в Індії. Потім німецькі інженери допомогли розробити мікрофони, вдосконаливши продукт і водночас зберігши його простоту й надійність. Цей підхід ілюструє унікальні переваги й сильні сторони великих корпорацій: вони можуть поєднувати експертні знання висококваліфікованих фахівців із Принстона чи Мюнхена та інноваційні ідеї з Бангалора чи Шанхая або й з Ріо-де-Жанейро, де Siemens 2012 року відкріє новий науково-конструкторський центр.

Хороша новина полягає в тому, що світ стає не лише ошадливішим, а й багатшим. Мільйони людей у країнах, що розвиваються, успішно долають бідність. Вони купують своє перше й найпростіше авто чи пральну машину, щоб змінити життя на краще. І незабаром настане день, коли вони усвідомлять, що мобільний телефон із гумовим покриттям варто замінити на щось стильніше. Ошадливі клієнти сьогодні – це споживачі дорогих товарів завтра. ■

Брак ресурсів не перепона, а стимул до ошадливої інноваційності

Також читайте в цьому розділі:

Нові імпортери 100
Гуд бай, бонус! 101
Правила й Сіті 102
Ціни на нерухомість 103

Наш глобальний прогноз 104
Анкета для сміттярів 104
Розширюється мережа інформаторів 105
ОПЕК нам допоможе? 106
Лише можливо... 106

Боб Даймонд: Наступний рубіж для фінансів 108

Фінанси

Два погляди на майбутнє

Філін Коттен

Ринки покажуть, який із них правильний

Хтось 2012 року дуже помилилися і втратить багато грошей. Або спекулятивний ринок дорожчих металів, або ринок облігацій Міністерства фінансів неправильно оцінює довготермінову ситуацію з інфляцією.

На початок вересня 2011-го золото коштувало приблизно \$1,9 тис. за унцію. Це ознака того, що інвестори відчують наближення нового різкого витка інфляції. Зазвичай такий прогноз – погана новина для ринків державних облігацій. Але водночас дохідність від 10-річних облігацій Казначейства була менша ніж 2%. А отже, члени «комітету пильності» (інвестори на ринку цінних паперів, які реагують на ризиковану, як вони вважають, фінансову політику шляхом їх продажу, у результаті чого зростає дохідність. – Прим. перекл.) набагато більше переймаються дефляцією, ніж інфляцією. Хоча в жовтні ціна на золото знизилася, а дохідність цінних паперів зростає, основна суперечність не зникла.

Така історично низька дохідність облігацій може й справді видаватися не найкращим варіантом. Але інвестори мають інформацію для роздумів: приклад Японії. Багаторічний фінансовий дефіцит, високе співвідношення боргу і ВВП, низькі відсоткові ставки й так зване кількісне полегшення (англ. quantitative easing, QE) – все це вона випробувала, але їй усе одно не вдалося уникнути застою в економіці. До вересня 2011 року дохідність її 10-річних облігацій впала до менше ніж 1%.

Якщо багаті країни наслідуватимуть японську модель, то 2012-го ситуація на ринках цінних паперів, найімовірніше, буде складною. Рік, коли дохідність казначейських облігацій не перевищуватиме позначки 2%, означатиме, що Америка ризикує скотитися в рецесію. Але інвесторам на ринках цінних паперів навряд чи буде легше, якщо правда виявиться на боці «золотих жуків» (прихильників збереження грошових функцій золота). Хоча акції, можливо, й гарантують кращий захист від інфляції, ніж державні облігації, але й вони теж можуть постраждати від різкого підвищення цін, як це вже було в 1970-х роках. Оцінки цінних паперів, виміряні у співвідношенні ціна – дохід, зазвичай найвищі за стабільно низької інфляції. Тим більше різке підвищення інфляції, вочевидь, змусить Федеральний резерв відмовитися від свого зобов'язання зберігати теперішній низький рівень відсоткових ставок. Це зобов'язання вже саме по собі свідчить про стурбованість федералів економічними прогнозами.

І справді, на відміну від 2008 чи 2009 року, у 2012-му ринки цінних паперів можуть не отримати бодай якоїсь значної допомоги від влади, оскільки в держави

«Орел» – і ви виграли
Жовтень 2007 = 100

вже закінчується «порох у порохівницях». Відсоткові ставки й так вже знижено далі нікуди, а обтяженому боргами уряду легше обрати режим суворої економії, аніж і далі помпувати гроші. Упродовж усього 2011-го інвестори були стурбовані перипетіями в Європі, коли політики ламали собі голови над тим, як розібратися з величезними боргами, у яких заплуталися Греція та інші країни.

Завжди можна сподіватися на ще одне «кількісне полегшення», коли центробанк надрукує гроші. Але така політика дуже суперечлива. Техаський губернатор Рік Перрі, кандидат на виборах від республіканців, назвав це ідеєю майже державною зрадою. Не можна також однозначно сказати, що попередні «кількісні полегшення» і справді допомогли.

Найбільше інвестори в цінні папери хотіли б сподіватися на те, що помиляються як «золоті жуки», так і «комітети пильності»

Непевність у політиці наступного року ляже тягарем і на ринки. Хоча постійні мешканці Волл-стріт, ймовірно, і не належать до фан-клубу Барака Обами (і загалом віддають перевагу президентам-республіканцям), їх може непокоїти можливість того, що на чолі держави стане кандидат від партії «чайних вечірок». Негайне зобов'язання збалансувати бюджет може стати набагато суворішою економічною дієтою, ніж того хотілося б інвесторам у

КОРОТКО ПРО 2012

У мексиканському курортному містечку Лос-Кабос відбудеться саміт країн Великої двадцятки. Мета – оздоровити хворобливу світову економіку

Філін Коттен, редактор відділу ринків капіталу, The Economist

Привіт, багатенький Буратіно!

Пам Вудалл, головний репортер відділу економіки, *The Economist*

Країни, що розвиваються, 2012 року скуплять більше ніж половину світового обсягу імпорту

Немає нічого незвичного в тому, що економічна міць переходить від старих багатих держав до нових, що розвиваються. Але це набуває нової форми. За останні кілька десяти років новим економікам стало належати все більше світового обсягу виробництва та експорту за рахунок менших витрат на заробітну плату. Вони вже виробляють понад половину світового експорту. Але 2012-го буде досягнуто нової важливої віхи, коли ці скоробагатки почнуть ввозити більше товарів, ніж заможні країни. Різниця порівняно з 2000 роком, коли їхній імпорту заледве дорівнював поло-

вині імпорту багатих держав, просто ра-зюча. Це швидке зростання купівельної спроможності економік, що розвиваються, піде на користь компаніям із заможних країн у найближчі роки.

Фінансова криза багатого світу пришвидшила зміну балансу влади в гло-

До 2014 року Китай випередить Америку як найбільшого у світі імпортера

бальній економічній системі на користь новачків. На початку 2012-го сукупний реальний ВВП заможних держав буде не вищим, ніж наприкінці 2007-го. На протигагу цьому продуктивність у країнах, що розвиваються, за той самий пері-

од зросте майже на чверть. Їхня сукупна продуктивність (включно з такими новими індустріальними державами, як Південна Корея і Тайвань) становитиме дві п'ятих світового ВВП за ринковими курсами обміну наступного року – майже вдвічі більше від їхньої частки в 1990-му. Якщо ж вимірювати ВВП за паритетом купівельної спроможності, то нові економіки вже випередили розвинений світ.

Швидке збільшення доходів, а відтак і витрат збільшило їхні апетити до іноземних товарів: імпорту до країн, що розвиваються, за останнє десятиріччя зростав удвічі швидше від імпорту до розвинених держав. Це частково пояснюється поживленням торгівлі між самими економіками, що розвиваються, як-от між Китаєм і Бразилією, але їхні закупівлі в багатих країнах також різко збільшилися. Майже три п'ятих американського експорту 2012 року буде відправлено на нові ринки. Це майже вдвічі більше, ніж 1990-го.

Нові економіки мають імпортувати найновішу техніку й обладнання із заможних держав, щоб будувати заводи й поліпшити інфраструктуру. Але споживчі витрати зростають теж дуже швидко. У 2012-му на ці країни припадатиме майже половина світового роздрібного продажу. Що ще важливіше, збільшення витрат в абсолютному доларовому вираженні удвічі перевищить відповідну динаміку в розвинених державах. Вони вже й так купують понад половину всіх автомобілів (порівняно з 20% 2000 року), і на них припадає чотири п'ятих усіх мобільних контрактів.

До 2014-го Китай випередить Америку як найбільшого у світі імпортера. За 10–15 років нові ринки можуть дати половину доходів кількох великих багатонаціональних фірм. Один підприємливий англієць сказав у 50-х роках XIX століття знамениту фразу: «Якби можна було додати хоча б дюйм тканини до подолу сорочки кожного китайця, то ткачі на фабриках усього Ланкаширу працювали б безперестанку змалку до старості». ■

Обмін місцями
Частка у світовому імпорту, %

*Прогнози на 2011 і 2012 роки, *The Economist*. За даними COT, *The Economist*

КОРОТКО ПРО 2012

Індійські податківці, що ведуть війну з ухилянням від сплати податків, отримують більше допомоги від Швейцарії після набрання чинності угоди стосовно оподаткування між країнами

цінні папери, навіть якщо такий крок підтримають інвестори в облігації. А в Європі тим часом президентські вибори у Франції можуть перешкодити виходу з боргової кризи (що і в найкращі часи не можна назвати легкою справою).

Але інвесторам у цінні папери не варто дивитися на все лише крізь темні окуляри. Передусім ринки реагують не тільки на економічні умови, а й на те, як ці умови відрізняються від прогнозів. Наприклад, улітку 2011-го фондові біржі потерпали від падіння цін, тому що зростання економіки не виправдало сподівань. Усі несприятливі прогнози щодо 2012 року можуть стати реальністю ще, власне, до його початку.

По-друге, ринки теж дивляться у перспективу. Тому навіть якщо розвинені країни і справді 2012-

го накриє хвиля рецесії, у певний момент інвестори почнуть очікувати поліпшення: або ближче до кінця року, або 2013-го.

Наступною гарантією для інвесторів є сильні фінансові позиції корпоративного сектору. За деякими параметрами розмір прибутків у США 2011-го навіть перевищив докризові показники; востаннє такими високими вони були ще в 1960-ті роки. І хоча це означає, що прибутки мають спадати, компанії накопичили достатньо коштів, щоб «підстелити соломки» у разі рецесії; а деякі можуть навіть скористатися ослабленням економіки як нагодою купити все, що можна.

Найбільше інвестори в цінні папери хотіли б у 2012 році сподіватися на те, що помиляються як «золоті жуки», так і «комітети пильності». ■

Гуд бай, бонусе, гуд бай!

Джонатан Розенталь

Інвестиційним банкам доведеться сповільнити конвеєр для мільйонерів

За гроші – і банкіри дуже добре це знають – любов не купиш. Але достатня сума, звичайно, може бути певною компенсацією розумним людям за ненормований робочий день і образи, які вже мало не стали частиною професії. Утім, протягом 2012 року життя багатьох фінансистів погіршиться. Їх усе ще ненавидітимуть і політики, і громадяни. Вони надриватимуться на роботі й муситимуть виявляти неабияку кмітливість, щоб відвернути той чи інший непередбачений катаклізм. Але при цьому будуть значно біднішими. Більшості з них знизять зарплату – вперше за чотири роки відтоді, коли банківська система підірвала світову економіку.

Що цікаво, оклади банкірів уперто не бажали поєзти донизу. У 2010-му загальна сума зарплати, яку виплатили компанії з Волл-стрит, за деякими даними, сягнула рекордної суми в \$135 млрд після стабільного зростання протягом двох попередніх років. Її скорочення після краху інвестиційного банку Lehman Brothers тривало недовго. Хоча економічна продуктивність у більшості великих західних країн усе ще нижча порівняно з докризовим періодом, заробітні плати на Волл-стрит вийшли на відповідний рівень ще 2009-го. У Європі ця стійкість викликає ще більший подив, якщо взяти до уваги спільні зусилля політиків та відповідних органів щодо обмеження таких виплат. У Британії 2010 року уряд запровадив податок на банківські премії і вимагав від компаній згоди на відмову від них у 2011-му. Та навіть за таких умов основним наслідком став перерозподіл між звичайними окладами і преміями за продуктивну працю. Хоча останні 2011-го і зменшилися приблизно на 8%, за підрахунками Центру економіки і бізнес-досліджень (CEBR), середня зарплата зросла на 7%.

В інших місяцях виплати збільшувалися навіть швидше. На деяких азійських ринках, кажуть банкіри, плата піднімається аж на 25% на рік. Чому ж у 2012-му ця динаміка має дати задній хід? Для цього є дві основні причини: рецидив кризи в економіці багатих країн і глибока зміна на банківських ринках, яка може набагато знизити їхню прибутковість у наступні роки.

НЕ ТА ПЛАТФОРМА

Почнімо зі спаду ділової активності. У 2008 році багато хто в цій галузі передрікав різке зменшення прибутковості фінустанов і значне скорочення кадрів. Сталося навпаки, оскільки центральні банки урізали офіційні відсоткові ставки, що призвело до буму в операціях з облігаціями і валютою. Замість того щоб зменшувати штати, багато з них і далі активно роздували їх. Оклади теж підвищували за рахунок розширення фірм на визнаних ринках. Британський банк Barclays викупив американський бізнес Лемана (Lehman Brothers). А японський Nomura придбав його європейські операції. В обох випадках покупці платили великі зарплати,

Величезну кількість найманих працівників очікує різке зменшення заробітної плати

Усе погане обов'язково мине

щоб утримати або залучити ключових працівників.

Але до 2011 року цей бум перетворився на спад. Негаразди в Європі й повсюдне сповільнення економіки не давало фірмам змоги продавати облігації або акції, а інвесторам – обмінювати їх.

На галузь чекають і структурні зміни. З 1 січня 2012-го банки в усьому світі муситимуть значно підвищити частку капіталу відносно активів у структурі своїх портфелів. Ці нововведення, відомі під назвою «базельське правило 2,5%», зроблять неприбутковими багато видів їхньої діяльності. У США 2012-й теж стане роком, коли багато правил, запропонованих у межах Акта Додда – Френка, стануть нормою. Сюди увійдуть обмеження на кількість операцій, які фінустанови можуть проводити для себе. Консультативна фірма McKinsey підрахувала, що середня рентабельність капіталу найбільших інвестиційних банків світу знизиться з 20% до приблизно 7%, якщо вони не почнуть вживати заходів для пом'якшення ефекту від запровадження нових правил. Найбільше, що вони зроблять, – звільнять найманих працівників і зменшать зарплату тим, хто залишився.

Це жорстока логіка. Зазвичай зарплати найманих працівників становлять 40–60% прибутків великих інвестиційних банків. За минулий рік доходи зменшилися, а багато банків були змушені здійснювати значні виплати, піднімаючи преміальні коефіцієнти до 60–80%. Скорочення виплат, хоч би якими швидкими і жорсткими вони були, не зачеплять усіх без винятку. Найкращі банкіри все ще можуть сподіватися на додаткову частку доходу, який вони приносять для фінустанов, а ось зарплата більшості працівників різко знижуватиметься. Багатьом із тих, кому за 50, доведеться подумати про достроковий вихід на пенсію. Найкращі з них спробують перейти в хеджеві фонди або заснувати власні. Юні таланти теж, вочевидь, дивитимуться на віддалену перспективу. «Нині дедалі важче переконати молодь йти в нашу галузь, просто запропонувавши їм мрію», – нарікає керівник одного великого інвестиційного банку. «Зараз ми просимо їх дуже старанно працювати, адже, до речі, за два роки можна залишитися без роботи». ■

КОРОТКО ПРО 2012

Голі факти: починаючи з листопада ЄС забороняє непокріті короткі продажі акцій

Джонатан Розенталь, редактор банківського відділу, The Economist

Крапля за краплею

Лайонел Барбер

Регуляція та опозиціонери із Сіті

У буремні 2000-ні низькі податки і проста система регулювання лондонського ділового центру – Сіті зробили його улюбленим місцем для хедж-фондів, інвестиційних банків та російських олігархів. Завдяки Олімпіаді Лондон 2012 року все ще бачитиметься престижним і космополітичним. А ось Сіті доведеться добряче попрацювати, аби повернути собі високі заробітки минулих днів.

Просте (занадто поблажливе?) регулювання, давно вже дискредитоване, 2012 року буде переведено на дворівневу систему. Всемогутній Англійський банк перебере на себе функції Управління з фінпослуг (Financial Services Authority, FSA) і відповідатиме за фінансову стабільність і монетарну політику. Що ж стосується податкових ставок, то коаліційний уряд не піддасться тискові й не скоротить 50-відсоткового збору з багатих, незважаючи на протести суперамібітного лондонського мера Бориса Джонсона і правих торі.

Банкіри 2012 року все ще будуть в опалі, але всі балачки про перенесення їхніх офісів до Нью-Йорка, Гонконга чи Сінгапуру так і залишаться пустопорожніми погрозами. Barclays Capital, HSBC і Standard Chartered скреготатимуть зубами через щорічний банківський збір, запроваджений коаліцією, але, хоч не хоч, доведеться змінити гнів на милість і змиритися з новим статус-кво.

2012 року британські банки готуватимуться до створення більших резервних запасів. Їм також доведеться провести чіткішу межу між комерційними позиками та інвестиційними підрозділами. Усі вони муситимуть витратити час і гроші на втілення в життя рекомендацій комісії Вікерса – групи у складі кількох мудрих джентльменів (та однієї мудрої леді), скликаної канцлером Казначейства Джорджем Осборном після фінансової кризи.

Банкіри розгорнули шалену лобі-кампанію за розпуск комісії Вікерса. Особливо їм допекла пропозиція відгородити «бар'єром безпеки» роздрібний бізнес від операцій на ринку капіталів, щоб не допустити перехресного субсидування останніх. Теоретично таке розділення повинне дозволити обом видам операцій існувати незалежно одна від одної. Але на практиці все зумовлюють юридичні деталі. Тому варто чекати довгих суперечок із приводу «за» і «проти» між великими банками й Казначейством.

Інший орган, за яким можна спостерігати 2012 року, – це зачатки Служби з фінансової поведінки (Financial Conduct Authority, FCA), до обов'язків якої входить регулювання величезного спектру продуктів, що продаються споживачам: від роздрібних покущів, які беруть іпотечні кредити, й до великих організацій, які заробляють операціями на міжнародних ринках. FCA набере повної сили до кінця 2012-го, але її керівник, Мартін Вітлі (спочатку працював у Гонконгу) ще довго після того не дасть про себе забути.

За останні два десятиліття на репутації британ-

ських фінансових фірм з'явилася ганебна пляма: недобросовісний продаж продукту споживачам. Сумнівні пенсійні угоди, заставні, трести з розділеним капіталом уже призвели до виплати £15 млрд (\$23 млрд) компенсацій. І це ще до призначення майже £17 млн на відшкодування збитків, завданих зловживаннями зі страхуванням від втрати джерела доходу, яке мало допомогти у випадку хвороби або втрати роботи.

2012 року FCA вестиме свою лінію настирливіше. Це означатиме менше фінансових інновацій і продуктів. Посилення безпеки буде мінімальним, але побільшає бюрократизму, до того ж кошти не обов'язково відшкодуватимуть нові конкуренти в роздрібному бізнесі, з фінансовими групами Virgin Money і NBNK лорда Левіна на чолі.

2011 року американець Боб Даймонд, спритний головний директор компанії Barclays, закликав до примирення між банками, політиками і ЗМІ. Його ініціативу освистали, відтак 2012-го ворожнеча триватиме. Премії скорочуватимуться, і це дужче залежатиме від результатів роботи, аніж від статуту. Менші прибутки означатимуть менші виплати для біржових маклерів і спекулянтів, які все ще зароблятимуть і справді чимало. Інвестиційні банки проведуть урізання штатів, бо ж новий акцент на фіксованих окладах залишає менше місця для мінімізації витрат, ніж гнучка преміальна система.

Утім, одна риса таки залишиться: розмежування між Lloyds і Королівським банком Шотландії (RBS), з одного боку, і рештою – з другого. Lloyds і RBS залишаться в «лазареті» як жертви надмірних спекуляцій у момент «кредитної бульки» (RBS) і невдалого злиття (Lloyds–HBOS). Не варто чекати дострокових розпродажів державних часток акціонерного капіталу.

Інститутам на кшталт Лондонської фондової біржі (яка давно вже з регулятора перетворилася на просту торговельну платформу) доводиться серйозно конкурувати з такими монстрами, як Чиказька товарна біржа й потенційне поєднання Deutsche Börse та NYSE Euronext. Компанії на зразок ICAP і Tullett Prebon – світові лідери із забезпечення відсоткових свопів та грошового маклерства – продовжуватимуть служити інструментами для замірювання фінансової глибини Сіті, але вони вже передали деякі другорядні технологічні платформи Сінгапуру. Південноазійський «перевальний пункт», а отже, й Гонконг (та Лондон) і так уже не зводять очей з апетитних можливостей, які обіцяє офшорна торгівля китайським юанем, починаючи з виконання угод.

Повільне витікання технологій та інвестицій із Лондона не породить гучних заголовків на кшталт погроз масового «виходу» банків. Але в глобальній конкуренції за фонди, таланти й ресурси «Кап-кап» може, зрештою, стати набагато більшою сенсацією, ніж «Великий вибух». ■

Банкіри все ще залишатимуться в опалі

Лайонел Барбер,
редактор,
Financial Times

Усе вище, і вище, і вище...

Ендрю Палмер

Американський ринок нерухомості 2012 року перейде символічну межу, а Азія обіцяє зростання

Криза так часто мінjala своє обличчя – від банків до реальної економіки і стану державних фінансів, що тепер дуже легко забути, де все це почалося: на американському ринку житла. Уперше ціни на нерухомість у США почали зменшуватися 2006 року. За винятком невеликої паузи в 2009–2010-му (завдяки податковій знижці для первинних покупців житла), відтоді падіння не припинялося. Але в 2012-му американський ринок житла нарешті сягне дна.

Звісно, такі прогнози робилися вже й раніше. Нові економічні потрясіння знову і знову відтягували момент вирівнювання цін. Як і з будь-яким іншим прогнозом стосовно майна, велике значення має місце розташування: ситуація на ринку в Неваді буде зовсім не такою, як, приміром, на значно жвавішому в Техасі. Але із середини 2011-го ціни почали зростати місяць за місяцем; підвищується вартість оренди, що робить купівлю житла привабливішою; великий попит спостерігається серед тих, кому за 20 і хто все ще мешкає з батьками; нарешті, житло вже багато років не було таким доступним.

Однак мінімальний рівень цін на нерухомість не такий самий, як під час одужання економіки. Економічна депресія ще висітиме важким тягарем на житловому ринку Америки. Банки, як і раніше, дуже підозріло ставитимуться до охочих отримати кредит, окрім «золотих» клієнтів. Можливо, новозбудованого фонду бракуватиме, але 2012 року з'явиться багато об'єктів на вторинному ринку за рахунок величезної кількості конфіскованого фінансування за невідплату позик. Мільйони американських сімей, взявши кредит, програють через падіння цін на нерухомість і не зможуть навіть думати про переїзд.

Європейські домовласники 2012-го зіткнуться з іще похмурішими перспективами. Ціни не знизилися настільки, як в Америці, будучи ще далі від «реальної вартості», що вимірюється довготерміновим середнім співвідношенням вартості житла і оренди (Німеччина залишається винятком). Наприклад, в Іспанії нерухомість подешевшала лише на пікові 16%, якщо порівняти з більше ніж 30-відсотковим падінням у США.

Демографія у Старому світі теж не надто сприяє зростанню попиту на житло. Крім того, європейські ринки нерухомості потрапили в незavidне становище через те, що дуже багато родин узяли позики з регульованою ставкою. Якщо економічна ситуація залишатиметься поганою, і покупці, і банки утримуватимуться від нових кроків. Якщо ж хмари розвіються і криза в Європі якимось дивом мине (хоча не варто битися об заклад на ваш будинок), то Європейський центральний банк перейде до жорсткішої монетарної політики і збільшить заставні платежі позичальників.

Несприятливі умови на житловому ринку в Америці та Європі також сповільнять процеси одужання комерційного сектору (офіси, підприємства роз-

дрібною торгівлі тощо). За інформацією консультативного агентства з нерухомості CB Richard Ellis, у Європі ціни на оренду офісних приміщень знову почали підвищуватися з III кварталу 2010 року; в США вони зростають з II кварталу 2011-го. В обох регіонах 2012-го оренда і далі дорожчатиме, але за низького попиту власникам нерухомості доведеться докласти чималих зусиль, щоб залучити нових клієнтів.

Не варто вдивлятися в горизонт у пошуках нових будівельних кранів за такого слабого попиту з боку орендарів і покупців. Водночас інвестори в нерухомість і далі зосереджуватимуться здебільшого на найважливіших ринках: престижних районах у найбільших містах світу, як-от Лондон і Нью-Йорк, із гарантованим попитом. На периферії ж ціни на комерційні об'єкти лишатимуться на тому самому рівні, тобто кредиторам доведеться і далі відтермінувати сплату боргів за них, щоб уникнути значних збитків.

ВИСОКЕ НЕБО СХОДУ

Якщо багатим державам не завадило б трохи оживити ринки нерухомості, то в країнах, що розвиваються, у 2012 році справи в цьому секторі загалом просуватимуться набагато жвавіше. Нові будівельні майданчики і далі змінюють азійські обрії. Рада з висотних будівель та міського середовища (англ. the Council on Tall Buildings and Urban Habitat) підрахувала, що протягом року в Азії буде побудовано близько 72 хмарочосів, із них 27 – лише в Китаї. І навіть за таких умов попит на офісну площу наба-

**Протягом року
в Азії буде
добудовано
близько 72
хмарочосів**

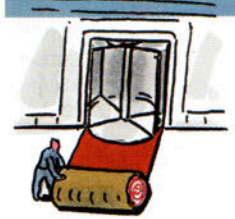
Мамона здіймається все вище

гато випереджатиме пропозицію, що, своєю чергою, призведе до швидкого подорожчання оренди.

Що стосується споживачів, то влада продовжуватиме політику стримування зростання цін на житло. За останні роки керівництво Китаю, Гонконгу і Сінгапуру з цією метою всілякими способами коригувало правила гри (обмежуючи термін найранішого продажу нерухомості й підвищуючи суму першого внеску). Тиск попиту в Піднебесній дещо послабить величезна за масштабами програма доступного житла (приблизно 36 млн нових квартир за п'ять років). Утім, швидкість зростання цін у деяких країнах, що розвиваються, західним спостерігачам все ще здаватиметься космічною. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Інвестиційний фонд **Carlyle Group**, відомий своїми політичними зв'язками, став останньою на сьогодні компанією прямих (стратегічних) інвестицій, що подала заявку на первинне публічне розміщення акцій

Ендрю Палмер,
фінансовий редактор,
The Economist

КОРОТКО
ПРО 2012

Консалтингова компанія Roland Berger відкриває нову європейську рейтингову агенцію, на велику вітху єврократів, які критикують американські Moody's та S&P

Ставка на бізнес?

Александра Фаттал

Настрої у світовому підприємстві не обіцяють нічого доброго

Успіхи світової економіки 2012 року значною мірою залежатимуть від рівня бізнесової впевненості на планеті. Тоді як уряди й споживачі в багатьох країнах заплуталися в боргах, підприємницькі інвестиції стануть важливою умовою одужання економіки. Багато компаній просто сидять на мішках із готівкою. Чи ризикнуть власники інвестувати свої гроші? Спільний проект The Economist і Financial Times, «Світовий бізнес-барометр» («Global Business Barometer»), який проводить щоквартальне опитування понад 1,5 тис. керівників вищої ланки, свідчить: 2012 рік вони зустрінуть із «ведмежими» настроями. Лише 14% опитаних у жовтні (проти 23% у серпні й 40% – у травні) очікують покращення умов для бізнесу впродовж наступного півріччя. Загалом упевненість у перспективах світової економіки, котру обраховують як середнє арифметичне позитивно й негативно настроєних менеджерів, упала від оптимістичних плюс 19 відсоткових пунктів у травні до мінус 41 на початок жовтня

Падіння впевненості

Співвідношення респондентів, які очікують покращення умов глобального бізнес-середовища (2011 року, відсоткових пунктів)

За даними The Economist/Financial Times, «Світовий бізнес-барометр»

(див. схему). Це гірше, ніж напередодні фінансової кризи у вересні 2008-го, коли відповідне дослідження показало зниження впевненості до мінус 37 пунктів.

Особливо пригнічені менеджери в Латинській Америці: 60% опитаних вважають, що в наступні шість місяців ситуація лише погіршиться. Найбільш оптимістичні настрої панують на Близькому Сході та в Африці: кожен п'ятий сподівається на позитивні зміни в майбутньому – для порівняння, в Західній Європі так мислить лише один із 10 опитаних.

Що ж викликає ці похмурі настрої? Найбільше менеджерів непокоять економічні й ринкові ризики (три чверті респондентів). Вони почали менше перейматися інфляцією, але тепер дуже бояться нестабільності валюти – нині це тривожить 24% підприємців. Чверть бізнесменів стурбовані дефіцитом талановитих і кваліфікованих працівників.

Особливо сильні песимістичні настрої охопили керівників компаній у сферах хімічної промисловості, нерухомості, фінансових послуг і виробництва.

Ще не так давно важко було знайти менеджерів, які думали б, що єврозона розпадеться. Факт, що нині так вважає кожен п'ятий із них, – показник того, наскільки все змінилось. Хоча є і хороша новина для євро: решта четверо із п'яти учасників опитування віряють, що зона єдиної валюти залишиться. ■

Александра Фаттал, науковець, «Світ у 2012»

Сміття майбутнього

Александра Фаттал

Можливо, про 2012-й варто запитати сміттярів?

Ще 1984 року у своєму різдвяному номері The Economist провів незвичайне опитування. Ми попросили зробити прогноз розвитку економіки на наступні 10 років чотирьох колишніх міністрів фінансів, чотирьох голів великих міжнародних компаній, чотирьох студентів з Оксфордського університету й чотирьох сміттярів із Лондона. Через десятиріччя перевірили точність їхніх прогнозів і виставили їм оцінки. Сміттярі розділили перше місце з керівниками компаній. А в прогнозі щодо цін на нафту прибиральники виявилися точнішими за решту груп.

У жовтні проект «Світ у 2012» поставив три запитання стосовно наступного року п'ятьом прибиральникам із Лондона (наша ретельно підготовлена вибірка охопила райони Майл-Енд, Челсі та Ерлс-Корт). Те саме ми запитали в бізнесменів із різних країн світу (опитування «Світового бізнес-

барометра», проведене The Economist спільно з Financial Times).

Отже, і ті, і ті одностайні в поглядах на розвиток світової економіки: 56% топ-менеджерів та 80% сміттярів очікують зростання від 2,5% до 5%.

Перспективи світової економіки залежатимуть, зокрема, і від цін на нафту. Приблизно дві третини обох груп вважають, що вона становитиме від \$90 до \$120 за барель. Але близько третини менеджерів думають, що буде дешевшою – приблизно \$60–90 за барель. А ось 40% сміттярів називають ціну \$120 і вище (не забуваймо, що їхні попередні прогнози саме стосовно чорного золота були надзвичайно точними).

І нарешті, з наближенням президентської кампанії в Америці ми хотіли дізнатися, чи спокійно сидітиметься Баракі Обамі в Овальному кабінеті. На думку чотирьох із п'яти сміттярів, нинішнього очільника виставлять із Білого дому, тоді як трохи більш як половина опитаних менеджерів очікують його переобрання на наступний термін. Звичайно, все це може бути не так. ■

Який ваш прогноз щодо зростання ВВП у 2012 році?

Сміттярі, % вибірки	Менеджери, % вибірки
Менше ніж 0%	0
0–2,5%	35
2,5–5%	58
Понад 5%	5

Якою буде ціна бареля нафти?

Сміттярі, % вибірки	Менеджери, % вибірки
Менше ніж \$60	0
\$60–90	31
\$90–120	63
Понад \$120	5

Чи переберуть Барака Обаму на другий термін?

Сміттярі, % вибірки	Менеджери, % вибірки
Так	20
Ні	44

За даними The Economist/Financial Times, «Світового бізнес-барометра»

Рік мисливця за головами

Метью Валенсія, *НЬЮ-ЙОРК*

Боротьба з корупцією перетворюється на світову індустрію

Голлівуд давно з успіхом експлуатує образ «маленької людини», яка веде боротьбу за те, щоб викрити незаконні чи аморальні вчинки великих корпорацій – від ядерної індустрії («Китайський синдром», «Сілквуд») до фармацевтики («Відданий садівник») і тютюнової промисловості («Своя людина»). Серед новіших фільмів на цю тему можна назвати «Стукачку», де Рейчел Вайз викриває співробітницю ООН, задіяну в торгівлі людьми, та «Гонитву за Медоффом» – документальну стрічку про зусилля Гаррі Маркополоса привернути увагу світової громадськості до фінансової піраміди Берні Медоффа, так званої схеми Понці.

Проте в реальному світі всяк, хто здійснює тривогу, потрапляє в зовсім не голлівудські халепи. Викривати порушення закону могутніми компаніями – справа страшенно нервова і шкідлива для здоров'я. З легкої руки роботодавців таким начіпляють яр-

КОРОТКО ПРО 2012

Услід за прийняттям закону Додда – Френка, американська Комісія з цінних паперів і бірж (SEC) та Комісія з торгівлі товарними ф'ючерсами (CFTC) запроваджують нові правила для глобального свопоного ринку

Нечиста гра!

Випадки махінацій, виявлені в приватних компаніях
Методи, %*

Зовнішній аудит

5

Інше

7

Перевірка документації

8

Перевірка балансу

8

Випадково

36

Контроль управління

15

Конфіденційна інформація

11

Внутрішній аудит

12

* Додає до більш ніж на 100% через округлення

За даними Асоціації сертифікованих фахівців із розкриття фінансових злочинів (Association of Certified Fraud Examiners), глобальне дослідження протидії шахрайству «2010 Global Fraud Study»; Американський національний центр інформування (NWC)

лик стукача або ненормального. І не так уже й важко скотитися до параної чи засумніватися в собі. Але 2012 року життя борців із шахрайством дещо полегшиться, бо навіть почне приносити чималі прибутки. В усьому світі посилюватимуться заходи на їхній захист. А до того ж зростатимуть матеріальні заохочення. Дякувати за це варто світовій фінансовій кризі. Уряди держав, які опинились у грошовій скруті через необхідність допомагати своїм банкам у виплутуванні зі складного становища, з дедалі більшим зав'язанням візьмуться викоринювати шахрайські схеми, що допомагають запустити руку в державну кишеню (наприклад, у системі охорони здоров'я чи постачання армії). Фінансові регулятори, яким до 2008-го аж ніяк не вдалася боротьба з порушеннями, чимдалі більше делегуватимуть наглядові функції корпоративним детективам і «кротам», які перебувають безпосередньо близько до місця подій. Матеріальна винагорода як стимул виявлення махінацій лідирує з величезним відривом (див. схему).

Найбільш явно це можна побачити на прикладі Америки. Закон Додда – Френка, прийнятий піс-

ля кризи, дає «борцям за справедливість» надійний захист від розплати, а також премії в обсязі до 30% суми, «зекономленої» в результаті прояву пильності. Заходи, що стали легітимними в серпні, «можуть змінити правила гри, бо перетворюють кожного на потенційного інформатора», – вважає Гері Агір, який викрив поблажливе ставлення Комісії з цінних паперів і бірж (Securities and Exchange Commission, SEC) до фінансових магнатів із Волл-стріт у справі про інсайдерні торговельні операції з цінними паперами.

Нові стимули повинні заохотити виступати дедалі більше людей, які виявляють порушення, і значно зменшити кількість тих, хто боїться розповісти про незаконні дії через страх переслідування з боку працедавця (30–40%, за даними одного дослідження). Вони отримуватимуть допомогу від цілої гільдії юристів, що працюють з інформаторами, правозахисних груп, як-от Американський національний центр інформування (America's National Whistleblowers Centre, NWC), та видавців документальних джерел. У передчутті щедрих гонорарів юристи-фахівці з цивільного права вже почали переходити з інших видів практики саме до цього.

Усе це означає, що 2012-й буде надзвичайно врожайним роком для детективів у справах корпоративних махінацій. Звісно, виплати в таких випадках – річ не нова: починаючи від 1987-го, відповідно до Закону США «Про хибні правопретензії» (який стосується фірм, що виконують урядові підряди), інформаторам було виплачено близько \$3 млн. Але тепер слід очікувати, що винагороди підскочать до десятків, а то й сотень мільйонів. Фінансові послуги стануть благодатним ґрунтом, бо завжди будуть фірми, яким у скрутних умовах закортить вести подвійну бухгалтерію.

Деякі керівники компаній протестують: мовляв, нові правила породять лавину дріб'язкових скарг від охочих поживитися. Та поки що, як свідчать дані, якість інформації лише підвищується, а не падає.

У глибині душі корпоративні боси знають: назад дороги немає. 2012 року різко зросте вартість повного перегляду процедури внутрішньої відповідності (комплаєнс-контроль), адже для багатьох стане очевидно недовідомою наявності систем. Великі компанії почнуть запроваджувати «міні-закон Додда – Френка»: додаткові премії для співробітників, які висловлюють свої підозри чи претензії безпосередньо компанії перед тим, як звернутися до відповідних органів.

Що найбільше непокоїть керівництво фірм – це глобальний розмах нових американських правил. Закон Додда – Френка призначає виплати для інформаторів, які допомагають притягти до відповідальності за іншим законом – «Про запобігання протизаконній діяльності стосовно іноземних юридичних і фізичних осіб». Це стосується компаній будь-якої країни, якщо операції з їхніми цінними паперами відбуваються у США, навіть коли корупційне діяння скоєно за межами Сполучених Штатів, а інформатор – іноземний підданий.

«Це стало різким поворотом у міжнародній практиці інформування про порушення», – каже Стівен Кон, представник NWC. – Уперше в історії борці проти корупцією із країн зі слабкими демократичними інститутами можуть звернутися до Америки, щоб отримати належний розгляд справи». Схоже, що 2012 року таких звернень іще додасться. У результаті компанії з представництвами за кордоном обережніше діятимуть у державах, де їм доводиться працювати за принципом «не підмажеш – не поїдеш». ■

Метью Валенсія,
спеціальний редактор,
The Economist

ОПЕК допоможе?

Анатоль Калетські

Навряд чи ОПЕК врятує світову економіку

Чи хоч щось може нас урятувати? Сполучені Штати паралізовані, Європа рветься на шматки, а Китай відчайдушно намагається стримати інфляцію. Тож немає жодної «сітки безпеки», щоб утримати світову економіку на межі й не дати їй скотитися в рецесію. А як же ОПЕК?

Кожній глобальній рецесії з 1970-х років передувало (і серйозно ускладнювало її) різкий стрибок цін на нафту, тож ОПЕК не дуже схожа на ймовірного рятувальника. Проте 2012-го падіння ціни на нафту – і не просто незначне зменшення, а різке, достатнє для оживлення споживчого ринку США й трансформації торговельного дефіциту Греції, Португалії, Іспанії та Італії – може стати тим «божеством із машини», яке відверне катастрофу подвійної рецесії.

40% падіння цін порівняно з піковими величинами травня 2011-го може знизити вартість сирої нафти марки Brent з \$127 до \$77 за барель. Для американської економіки, яка щороку споживає 7,5 млн барелів чорного золота, зменшення ціни на \$50 може стати стимулом, приблизно еквівалентним податковій знижці в \$400 млрд, навіть без паралельного здешевлення природного газу і вугілля. Якби ціни вдалося переважно знизити в новорічний період, цього цілком вистачило б для відвернення рецесії в Америці й підвищення фінансової впевненості в Єврозоні.

Та чи розумно сподіватися на такий щасливий вихід із ситуації? Так – у тому сенсі, що зниження ціни на \$50 від пікового значення 2011 року стало б просто відображенням сповільнення світової економіки і повернуло б ціну на нафту марки Brent до рівня осені 2010-го. Проте більшість аналітиків у галузі товарного ринку не вірять у можливість такого різкого повороту. Вони вважають, що націнка на чорне золото в розмірі \$50, що з'явилася в першому півріччі 2011-го, була не просто тимчасовою реакцією на розірвання схем постачання в Північній Африці та різке підвищення попиту на пальне через ядерну аварію в Японії. Натомість є поширена думка, що нафтова інфляція 2011 року стала відображенням довготермінового структурного зростання попиту з боку Китаю та інших країн, що розвиваються. Він заледве вміщається в жорсткі межі світових обсягів видобування чорного золота, які вже наближаються (або й сягнули) свого геологічного піка.

Утім, хоч би яким було геологічне обґрунтування цієї теорії «піка нафтовидобування», є певні причини для нехтування нею. Найочевидніша з них – вартість еталонної американської марки чорного золота West Texas Intermediate (WTI). На початок жовтня 2011-го WTI вже подешевшала приблизно на \$30 порівняно з травневим піком у \$113 і повернулася до рівня ана-

КОРОТКО ПРО 2012

Компанія Sadara, спільно утворена нафтовидобувною компанією Saudi Aramco і транснаціональною хімічною корпорацією Dow Chemical, виманює в банків \$13 млрд на фінансування промислового комплексу в місті Ель-Джубайль

Усе повертається на круги свої...

Нафта, \$ за барель

логічного періоду 2010-го. Отже, у США ціни на нафту, зростання яких було спричинене Арабською весною, повернулися до первинного значення до жовтня 2011-го, і переваги дешевшої сировини, здається, допоможуть підвищити показники споживчих витрат та інвестицій до початку наступного року.

Аналітики, які дотримуються теорії «піка нафтовидобування», ігнорують цей доказ і стверджують, що падіння цін на американське чорне золото було лише тимчасовим відхиленням, а значно вища ціна на марку Brent – набагато точніший світовий еталон. І справді, «нафтовий кошик» ОПЕК (асортимент цін від виробників ОПЕК) залишився набагато ближчим до європейського, а не американського стандарту. І економічна, і політична логіка підказують, утім, що безрецептентна розбіжність у \$30 між Brent та WTI, найімовірніше, згладиться падінням ціни на європейську нафту, а не підвищенням на американську.

Економічна логіка підказує, що попит має зменшитися внаслідок наближення світової економіки до межі рецесії. Тому важко уявити собі, чому ціни на американське чорне золото повинні різко підскочити. Набагато ймовірніше те, що протягом 2012 року брак сирої нафти марки Light Sweet у Європі буде компенсований спочатку за рахунок надлишків із резерву США, а потім за рахунок відновлення видобутку в Лівії.

Не менш переконливою є й логіка політична. Якби ОПЕК вирішила зменшити видобуток, світові ціни на нафту теоретично могли б зійтися приблизно в межах європейської позначки \$100 з лишком замість опускатися до стандартної американської ціни не вище ніж \$80. Та чи намагатиметься ОПЕК насправді підтримати

ціну понад \$100 і спостерігати тим часом, як світова економіка когитися назустріч новій рецесії. Навряд чи.

Світова рецесія могла б збити ціни набагато більше, ніж на \$30. У 2008 році обидві марки – Brent і WTI – подешевшали на \$120 – зі \$150 до \$30 за барель. Після Арабської весни уряди близькосхідних країн почуваються найнепевнішіше, ніж будь-коли раніше. Особливо це стосується Саудівської Аравії, єдиного виробника нафти, що має можливість варіювати видобуток у великих масштабах і впливати на ціни. Останнє, чого хочуть саудівці, – повторення катастрофічного обвалу цін, як у 2008-му. Підвищивши видобуток нафти, що допоможе утримувати її вартість у межах \$60–80, Саудівська Аравія та ОПЕК змогли б зробити більше для відвернення глобальної ре-

цесії, ніж Федеральний резерв США, Білий дім чи Європейський центральний банк. Можливо, цього року ОПЕК зрештою зрозуміє, що в її інтересах підтримати, а не саботувати глобальний підйом економіки. ■

Лише можливо...

Єврозона назавжди заборонить продаж цінних паперів і товарів без покриття.

Ціна на золото перевищить бар'єр у \$2,5 тис.

Лондон випустить облігації в юанях.

Анатоль Калетські,
вільний редактор,
The Times

EDINBURGH
BUSINESS SCHOOL

HERIOT-WATT UNIVERSITY

EASTERN EUROPE

Единбург, Цюрих, Сингапур, Дубаї...

Київ — МВА-центр у Східній Європі

MBA. British MBA

044 221 17 71

www.BritishMBA.in.ua

* Единбурзька бізнес-школа Університету Геріот-Ватт Східна Європа
** МВА. Британський МВА

Наступний рубіж для фінансів

Боб Даймонд,
виконавчий директор британського банку Barclays, впевнений, що успіх Африки стане добрим прикладом оживлення фінансів та економіки в будь-якій частині світу

Політичні лідери мають забезпечити звільнення бізнесу, особливо малого, від надлишкової зарегульованості

Попри моду звертати всю увагу на країни БРІК як рушії світової економіки, 2012 року світ дістане золоту нагоду перевести погляд на Африку і по-новому оцінити її роль у наданні імпульсів глобальному економічному розвитку.

В Африці закладено величезний потенціал. Населення континенту перевищує 1 млрд, і за останнє десятиліття темпи зростання сукупного ВВП його країн більше ніж удвічі випередили темпи розвитку розвинутого світу, але цей прорив ще не зовсім усвідомили. ВВП Африки – \$1,7 трлн – більший за ВВП Росії або Індії і в наступні кілька років має підвищитися ще на 6%, тоді як споживчі витрати зростають удвічі швидше, ніж у державах ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку). Четверо з п'яти дорослих африканців ще не мають банківських рахунків, тож разом з економікою розвиватимуться і фінансові ринки.

По всьому континенту лише починається насадження інфраструктури, яку в можливих країнах сприймають як належне. Наприклад, дедалі доступнішим стає високошвидкісний широкомутовий доступ до мережі інтернет, що дає компаніям змогу проводити відеоконференції або полегшує процес порівняння цін постачальників.

Утім, політики в Африці знають, що навіть найкращої матеріальної інфраструктури недостатньо. Не менш важливим є забезпечення доступу бізнесу і споживачів до фінансів. Банки відіграють вирішальну роль у розвитку грошової системи та ринків капіталу, які дають можливість урядам, державним підприємствам і приватним компаніям фінансувати себе й заробляти. На рівні малого бізнесу вони мають бути поруч, щоб на першу вимогу фінансувати й гарантувати зростання та розширення. І повинні бути готові допомагати також роздрібним клієнтам: надавати основні послуги тим, хто поки що не має банківського рахунка; поліпшувати доступ до своїх послуг і здешевлювати їхню вартість за допомогою розширення мобільного та інтернет-банкінгу, а з часом і кредитувати під заставу житла та позичати тим, хто хоче інвестувати в майбутнє своїх родин.

Тож Африка очікує, що банки відіграють свою роль, водночас розуміючи, що законодавча база, кредитно-рейтингові системи і відповідний нагляд з боку незалежної судової системи – це теж необхідні елементи, які мають значення в забезпеченні доступу до фінансових послуг за розумними цінами.

Нині збіг усіх цих факторів дає Африці унікальний шанс скористатися моментом.

Йдеться про успіх мобільних фінансових послуг і позаофісне банківське обслуговування, що ґрунтується на поєднанні кількох чинників: проста, недорога і нетрадиційна технологічна платформа; партнерські відносини з провайдером мобільного телефонного зв'язку і каналами збуту; нормативна база для регулювання автоматизованих послуг. Усе, що необхідно, з'являється в потрібний час і в потрібному місці.

БІЗНЕС І В АФРИЦІ БІЗНЕС

На цьому тлі не може не виникнути спокуса сказати, що час розвинених держав минув. Але, на мою думку, не варто поспішати з висновками. Гадаю, підйом Африки може надихнути всіх нас і стати уроком у світі, де фінансові ринки вже не такі стабільні й надійні. І 2012-й може й повинен стати роком, коли ми почнемо знову братися до діла. Зниження частки позиченого капіталу в приватному секторі вже майже припинилося, влада вживає заходів для зменшення бюджетного дефіциту, щоб дати простір економіці. Я впевнений, що уряди країн усього світу робитимуть кроки, потрібні для заохочення та підтримки бізнесу і незабаром ми побачимо економічне зростання.

Приклад Африки виявився повчальним. Під час зустрічей із політичними лідерами, керуючими центральних банків та бізнесменами я там побачив, що вони цінують внесок, який фінансова індустрія робить у розвиток економіки. Країни континенту переконуються в тому, що правильне управління, економічна та політична стабільність і ринково-орієнтований економічний курс породжують новий клас підприємців, готових створювати бізнеси та послуги для забезпечення потреб дедалі більшої кількості людей, які виборюються з бідності й поповнюють лави середнього класу.

Ті самі принципи можуть застосовуватися скрізь. Політичні лідери мають забезпечити звільнення бізнесу, особливо малого, від надлишкової зарегульованості, а також підтримати прагнення відновити відчуття безпеки та впевненості в сильному, життєздатному фінансовому секторі, що є необхідною умовою того, щоб банки, своєю чергою, підтримали зростання економіки.

Індустрія фінансових послуг теж мусить відіграти свою роль. Банки мають надати фінансування сім'ям і підприємствам, щоб ті могли успішно працювати. Як і в африканських державах, саме вони дають кисень, необхідний для зростання економіки. Але уряди повинні докласти всіх зусиль для того, щоб створити умови, які заохочували б споживачів і бізнес повернутися в себе з новою силою. ■

Також читайте
в цьому розділі:

Аналіз настроїв 110

Карта мозку 111

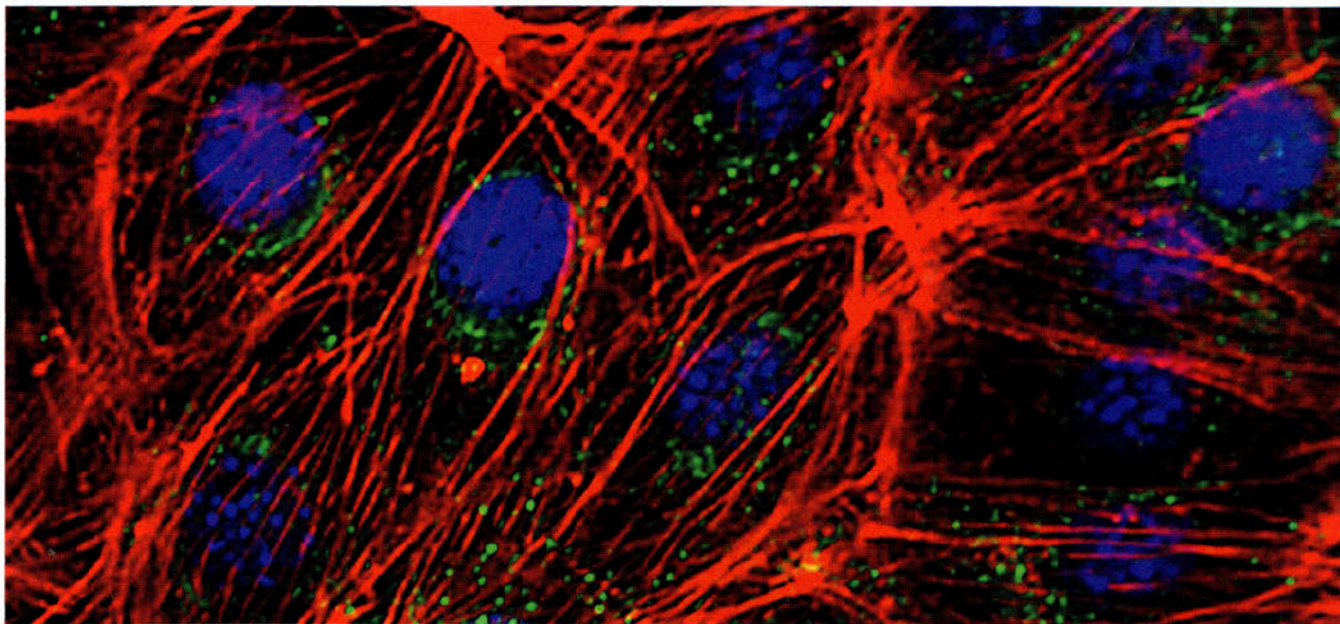
Лише можливо... 111

Наука в умовах
економії 112

Рольф Гоєр:

Велика наука 114

Наука

Рік розгадки таємниці раку?

Джеффри Карп

Механізми раку – досі загадка.
Але розгадка не за горами

Якщо дослідникам поталанить, 2012 року рак розгадають. Не вилікують. Аж ніяк. Але можуть досягнути його системного розуміння, а це значно наблизить перемогу.

Підстави для такого оптимізму – розвиток дешевих і швидких технологій генетичного секвенування, які дають змогу обробляти геноми раку в промисловому масштабі. Міжнародний консорціум із питань геному раку – група лабораторій, розкиданих світом, від Кембриджа в Англії до Кембриджа в Массачусетсі й до Шеньчженя в Китаї, – планує дослідити кількасот зразків кожного із 50 типів пухлин, порівняти їх між собою та зі здоровими тканинами інших органів пацієнтів. Це дасть онкологам змогу знайти голки в сіні (проблемні ділянки в заплутаній картині спотвореної ДНК, що наявна в більшості пухлин).

З погляду еволюції, рак – це клітина, що повертається до своєї типової поведінки. Переважна частина живих організмів – це окремі клітини. Вони можуть поводитися цілком егоїстично, бо кожна з них робить безпосередній внесок до наступного покоління. Багатоклітинні організми функціонують інакше. Більшість клітин у багатоклітинному організмі (наприклад, у людському тілі) відіграє допоміжну, а не безпосередню роль у репродукції. Вони допомагають гонадам у виробленні статевих клітин і в знаходженні та парванні з клітинами протилежної статі. Для дарвіністського підходу це не проблема, бо ДНК в нестатевих і статевих клітинах ідентична (тільки в кожній статевій клітині її наповину менше). Тому нестатеві клітини розмножують свої гени колатераль-

но. Щоб тіло функціонувало, ці клітини мусять дотримуватися жертвовного закону, який обмежує їх відтворення. Виконання його забезпечує генетичний механізм, який контролює цикл росту й поділу клітини. Ці гени закладалися у спосіб природного добору впродовж тисячоліть: без них нестатеві клітини розмножувалися б нестримно, а органи й тканини стали б хаотичними, – інакше кажучи, раковими.

Клітини не мають свідомості, й тому не знають, що вони обмежують самовідтворення заради більшого добра. Тому, якщо один з антиракових генів мутує, клітина, в якій він перебуває, може розмножитися понад потребу. Що більше таких змтованих генів у клітині, то більше вона відтворюватиметься. Природний добір візьме гору і скерує процес у напрямку, шкідливому для тіла, хоча дуже вигідному (на короткий проміжок часу) для клітин-мутантів.

Проблема в тому, що важко ідентифікувати конкретні мутації клітин

Ідентифікація мутацій, які спричинюють рак, може допомогти розробити ліки, спеціально призначені для таких клітин. Таку ідентифікацію вже проведено. «Глівек», препарат від хронічної мієлогенної лейкемії, та «Герцептин», від деяких типів раку молочної залози, націлені на конкретні мутації. Таку саму властивість має новий засіб проти злоякісної меланоми вемурафеніб.

Проблема в тому, що ідентифікувати релевантні мутації не так-то легко. Під час еволюції утворилося

КОРОТКО ПРО 2012

Програми вакцинації мають покласти край поширенню поліомієліту й наблизять кінець дракункульозу

Джеффри Карп,
редактор новин
науки й техніки,
The Economist

Увійти в настрій

Ян Піотровські

Тональний аналіз має велике майбутнє

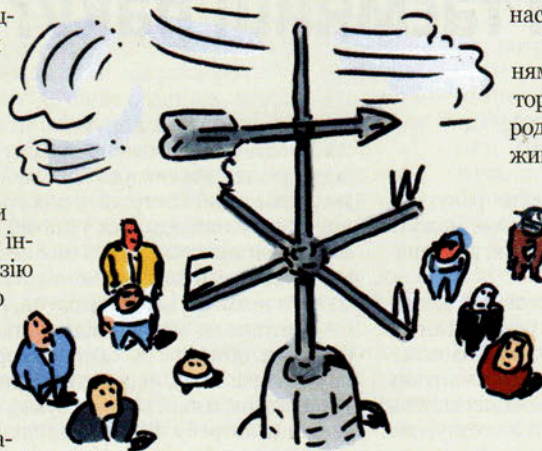
Людині завжди кортить знати, чого чекати найближчим часом від інших. Таке бажання – частина нашої природи. Ворожки, провісники, біржові маклери та й публікації, як-от ця, задовольняють згадану потребу відтоді, як людство вперше почало будувати плани на майбутнє. Успішність їх нерівна. Найбільшою перешкодою є очевидна непередбачуваність поведінки індивіда. Але якби знати настрої всіх учасників, чи не прояснилася б картина?

Проблема в тому, що лік учасників може йти на мільйони, а їхні думки важко прочитати. Проте новий вид прогнозувань вважає, що вирішення цього завдання вже трохи полегшало. Вони застосовують «тональний аналіз» (sentiment analysis) – виокремлення емоційно забарвлених слів та фраз, якими пересипані повідомлення в інтернеті.

Наприклад, Йоган Боллен з Університету Індіани в Блумінгтоні прочісує соціальну мережу на кшталт Twitter, шукаючи підказки щодо ставлення дописувачів і намагаючись зрозуміти, як відбуваються колективні зміни настрою і насамперед як за ними можна передбачити розвиток подій у майбутньому. Програма доктора Боллена настільки вразила Denver Capital Markets, що це інвестиційне агентство придбало ліцензію на користування нею для одного свого фонду. Калев Леетару з Іллінойського університету дослідив традиційні медіа, які (все ще) переважають на сьогодні. Він вважає, що знайшов спосіб передбачати революції. Леетару про-

аналізував майже 4 млн статей зі «Зведення закордонних повідомлень» BBC, котре британська влада створила незадовго до початку Другої світової війни. У «Зведенні» зібрано загальнодоступну інформацію з іноземних джерел (газетні статті, теле- й радіопередачі тощо) з метою виявити інформацію, яка вказує на ставлення до Заходу, та інші корисні дані.

Сьогодні «Зведення» охоплює 32 тис. джерел із понад 130 країн світу. Іншомовні повідомлення скрупульозно перекладають, щоб уловити якнайбільше нюансів викладу мовою оригіналу. Важливий момент – уже заціфровано матеріали «Зведень» від 1979 року. Це дало змогу докторові Леетару пропустити збірку через суперкомп'ютер, який порівнює відносну частотність уживання слів із позитивним та негативним забарвленням у

мільйонах повідомлень і визначив показник тональності кожного з них. Потім ці коефіцієнти було поєднано з географічними назвами, які вказують на частину світу, про яку йдеться в повідомленні. В результаті було отримано емоційну карту Землі.

Програма правильно вказала, де найімовірніше переховувався Усама бен Ладен

Звісно, автори можуть уживати слова іронічно, щоб висловити протилежну ідею. Іронія – велика халепа для тонального аналізу: на відміну від більшості людей комп'ютери не можуть із нею впоратися. Але завдяки колосальному обсягу «Зведень» ця проблема стоїть не так гостро, як, скажімо, у випадку коротких твітів.

Понад те, аналізуючи сезонні варіації тональності (спричинені, наприклад, ситуацією з харчами), програма доктора Леетару може встановити, чи підлягає конкретна зміна циклові перепадів соціальних настроїв, які не призводили до заворушень у минулому. Модель видає передбачення, що назріває якась біда, лише коли погіршення настрою видається нетиповим.

Результати вражають. Із випередженням у кілька тижнів емоційна карта доктора Леетару правильно показала, що народне невдоволення авторитарними режимами в Єгипті й Лівії мало перейти критичну межу. (Надійне передбачення щодо Тунісу виявилось неможливим, бо «Зведення» містило замало статей про цю країну). Програма правильно вказала, що Усама бен Ладен, найімовірніше, переховувався на півночі Пакистану. ■

Ян Піотровські, редактор онлайн-новин у галузі науки, *The Economist*

КОРОТКО ПРО 2012

НАСА запустить супутник NuSTAR, який уперше зможе зробити знімки жорсткого рентгенівського проміння, що, можливо, дасть змогу скартографувати чорні діри в Космосі

багато протиракових механізмів, а тому недуга може розвинути тільки після кількох мутацій. Це малоімовірно, якщо лише темпи їх у клітині не є аномально високі. Поширеною причиною раку є загальна мутація в механізмі репарації ДНК. Брак належної репарації дає змогу мутації вийти з-під контролю, що збільшує шанси пошкодження кількох антиракових генів, але водночас допомагає цим мутаціям «загубитися в натовпі» інших, що ніяк не впливають на онкопроцеси. Перші – це шукані «голки», а другі – «сіно».

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ

Порівняння здорової та ураженої раком тканини одного й того самого організму виявить, які гени змутовали. Порівняння наборів змутованих генів у різних зразках тієї самої пухлини покаже, які мутації випадкові, а які спричинюють рак. Це не лише вкаже розробникам ліків, на чому зосередити зусилля, а й забезпечить перевірку теорії, яка здобуває дедалі шир-

ше визнання серед онкологів. Полягає вона в тому, що класифікація різновидів раку за типом тканини докорінно помилюва і що їх слід розрізняти за генетичним механізмом незалежно від локалізації в тілі людини. Коли консорціум завершить свою роботу, стане ясно, чи справді рак варто так розглядати, а чи, навпаки, конкретні типи тканини зазвичай стають злоскісними кожна по-своєму й подібності між різними тканинами лише мінімальні.

Станом на жовтень 2011-го 39 лабораторій зголосилися проаналізувати 20 типів раку. За решту скоро візьмуться інші. Хоча всіх крапок над «і» не розставлять аж до 2015 року, до кінця 2012-го інформаційно-координаційний центр консорціуму в Торонто буде завалений результатами аналізу, й фармацевтичні компанії зможуть почати поволі «розгрібати» ці дані, вибираючи перспективні ділянки. Вітлення нового знання в методах лікування займе ще трохи часу. Але обсяг завдання тоді буде вже куди зрозуміліший. ■

Робота мозку

Алін Андерсон

Науковці почнуть картографувати сполучення, чи «конектом», людського мозку

Людський мозок – найскладніший об'єкт у відомій нам частині Всесвіту. В середині кожного мозку – близько 100 млрд нервових клітин, поєднаних між собою квадрильйоном сполучень. Такої складної будови не має ані жоден комп'ютер, ані світова телекомунікаційна мережа, яка об'єднує лише 5 млрд мобільних телефонів. У суто числовому вираженні мозок мало чим поступається Чумацькому шляху – останній має 200 млрд чи більше зір, але вони розподілені на область протяжністю в 100 тис. світлових років, а не вкладені до місткості з людський череп завбільшки (1,5 л).

Нова технологія сканування мозку, яка є ускладненим похідним варіантом клінічної магнеторезонансної томографії, дає змогу заглянути всередину живого мозку. Консорціум науковців з усього світу на чолі з Університетом Вашингтона в Сент-Луїсі та Університетом Міннесоти й за підтримки Національного інституту охорони здоров'я США працює над Проектом людського конекту.

Проект відкриє абсолютно новий погляд на мозок

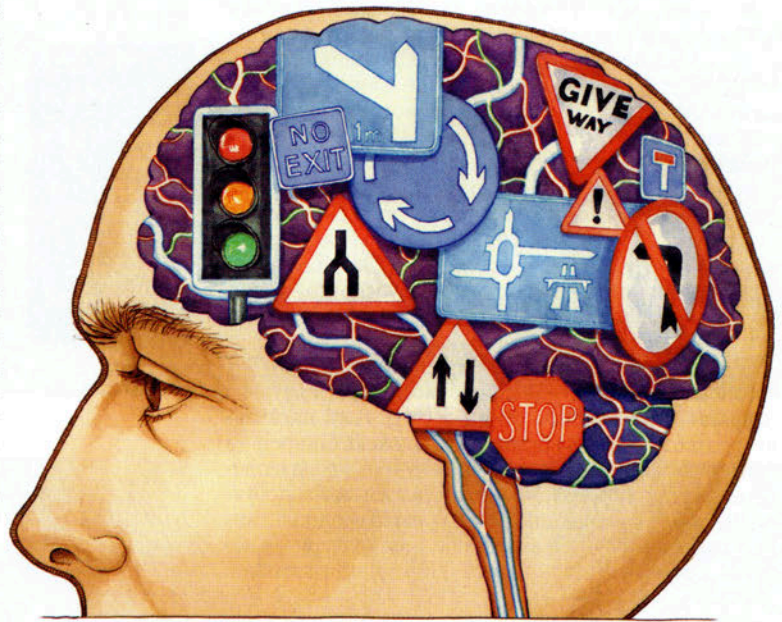
Мета проекту – картографувати основні сполучення в мозку, зрозуміти, як вони відрізняються в різних індивідів, і встановити, які частини мозку працюють разом у мережах, що було недоступно анатомам, котрі розглядали зрізи мозку під мікроскопом. На попередній стадії проекту було точно налаштовано сканери й розроблено програми візуалізації даних, щоб дістати надзвичайної потужності й краси карти нервових сполучень у мозку. У середині 2012 року почеться, власне, найцікавіше – просканують мозок першого із 1200 добровольців. Дані сканування перших 100 людей буде оприлюднено восени.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ДО МОЗКУ

Нова технологія не має на меті картографувати в усіх деталях кожен нервову клітину та її сполучення, хоч інші науковці вже досягли успіхів у цьому напрямку, досліджуючи мікроскопічні ділянки мозку тварин, і одного дня вони візьмуться за людський мозок. Мапи конекту показуватимуть тканини мозку з роздільною здатністю приблизно 1 мм³, а в кожному такому міліметровому кубі буде сотні тисяч нервових клітин. Цей підхід дасть «макроекономічну» картину мозку. В ній можна буде визначити основні частини й найбільші шляхи сполучення між ними подібно до того, як на карті світової економіки показують держави, центри індустрії та сполучні торговельні шляхи, але не кожного окремого робітника на планеті.

Варто очікувати нових відкриттів. Наразі є близько 50 добре картографованих ділянок кори головного мозку, але вони охоплюють лише близько третини всього обсягу, пояснює нейробіолог Девід Ван Ессен з Університету Вашингтона. «Якби йшлося про дослідження континенту, це мало б такий вигляд, що у нас є хороші мапи географічних областей по периметру, а середина залишається незвіданою. А саме

вона надзвичайно цікава, бо відповідає за чимало вищих функцій мозку». Пильна увага буде прикута до порівняння карт мозку різних добровольців. Їх підбирали групами переважно так, щоб в одній групі були однояйцеві близнята та їхні старші або менші брати чи сестри. Це полегшить роботу дослідників, які прагнуть розмежувати вплив природи й довкілля на нейронну структуру мозку. «Ми зможемо вивчити не лише типові сполучення в людському мозку, а й його різьчучу варіативність, індивідуальні відмінності, через які ми думаємо, сприймаємо й діємо по-різному», – каже доктор Ван Ессен. Своєю чергою, ці результати здатні допомогти краще зрозуміти механізми розумових розладів, бо у випадках аутизму й шизофренії вже є докази наявності відхилень у схемах нейронних сполучень.

Концентрація уваги на нейронних сполученнях у мозку – на відміну від сканування й визначення його ділянок, які показують більшу активність під час вирішування різних завдань, – це відбиття дедалі глибшого розуміння того, що складні системи (мозок, економіка чи суспільство) найліпше надаються до розуміння як інтерактивні, динамічні мережі, що функціонують як одне ціле. Олаф Спорнс, нейробіолог-теоретик з Університету Індіани, який перший висунув ідею картографування конекту людини, вважає, що проект відкриє абсолютно новий погляд на мозок. «Можливо, зрештою перед нами відкриється картина мозку, з якої буде видно фундаментальний план його будови, – каже він. – І тоді вся структура стане набагато зрозумілішою, ніж сьогодні». ■

Алін Андерсон,
журналіст
у галузі науки,
автор книжок

Лише можливо...

Буде відкрито вакцину проти СНІДу.

Науковці «зліплять» постейнштейнівську «теорію всього».

Фізики сконструюють правдивий квантовий комп'ютер, використовуючи квантову механіку для вирішення проблем, із якими нездатні впоратися класичні комп'ютери.

КОРОТКО ПРО 2012

Інженери розроблять готовий до продажу масовому споживачеві телевизор Quad HD/4K, який матиме вчетверо більшу роздільну здатність, ніж звичайне високоцітке відео

Ощадливий шлях науки

Джордж Вайтсайдс, КЕМБРИДЖ, МАССАЧУСЕТС

Обіцянка ощадливої науки

Західна наука, зокрема академічна, часто відмежована від ужиткових технологій і має культурну обсеію – вона одержима всім «най-най»: найточніший вимір часу, найдокладніший аналіз геному, найвіддаленіша зоря, частинка з найбільшою енергією. Чому? Найвищий ступінь важливий у деяких галузях, він дає змогу легко проводити порівняння в інших. Є і технології, як-от глобальна система позиціонування (GPS), які конче потребують максимальної точності.

Але найвищий ступінь часто не дешевий. Чи варто науці задумуватися над ціною? Якщо знання – неоціненний скарб, то, можливо, його здобуття теж не повинне бути обмежене фінансами. Цю ідею з ентузіазмом підтримують представники такої дорогої галузі, як фізика високих енергій. І навіть найдорожча наука дешева порівняно зі, скажімо, війною чи цунамі. А проте 2012 року й надалі розвиватиметься новий різновид: ощадлива наука, яка має генерувати знання (й технології на їх основі) й одночасно враховувати вартість робіт як невіддільну частину цілого проекту.

Ідея введення «вартості» в науку є, можливо, мовтоном у західних дослідних інститутах, але вона спирається на важливі зміни у світі. 80% населення планети, які перебувають за межею бідності (а крім того, вже довгий час не залучені до науково-технічного прогресу й не користуються його здобутками), хотіли б приєднатися до решти людства. Китай, Індія та Бразилія вже пробилися у сферу технологій, а за ними скоро підуть інші, менш розвинені країни.

За протиставленням науки «максималістської» та «ощадливої» стоїть відмінне бачення мети цього виду людської діяльності. Чи покликана наука генерувати знання як абстрактне добро, яке має непрогнозовану користь для суспільства, котре за неї платить, а чи вона повинна принаймні думати про служіння суспільству?

На Заході відповідь часто буває коротка: «квантова механіка». Її розвиток перевернув і науку, й техніку, тоді як вона була насправді результатом суто цікавості. Але за останнє століття фундаментальна наука може похвалитися лише однією чи двома такими подіями (геноміка може, зрештою, виявитися такою самою важливою). Народження квантової механіки не було пов'язане зі значними фінансовими витратами, хоча її застосування в техніці коштувало чимало.

Багатий світ може собі дозволити – або ні – розмежовувати науку, якою керує лише цікавість, і технології, якими рухає потенціал застосування. А в країн, що розвиваються, є нагальні проблеми, вирішення яких вимагає відповідних науково-технічних результатів уже тепер.

Джордж Вайтсайдс, професор хімії, провідний дослідник, Whitesides Research Group, Гарвардський університет

КОРОТКО ПРО 2012

Комп'ютерні фанати та університети відзначають 100-річчя від дня народження Алана Тюрінга

Яскравим прикладом є охорона здоров'я. Західній медицині багато що вдається добре, але цих досягнень не може собі дозволити більшість бідних країн, та й користі від них там буде мало. Якою ж має бути технологічна база для недорогої системи охорони здоров'я? Відповідь на це запитання вимагає розвитку науки, яка від початку тримає вартість на оці – ощадна охорона здоров'я, яка, можливо, виявиться більше споріднена із західною здоров'яохоронною системою для звичайного громадянина, ніж із високотехнологічною медициною, яку застосовують у критичних ситуаціях, щоб урятувати життя. А як щодо інших проблем: керування мегамістами, розвиток радикально ефективних шляхів надання освіти чи забезпечення водою та енергією? Всі ці питання можна назвати технологіями, які потребуватимуть відповідного наукового підґрунтя, а воно повинне враховувати фінансовий бік. Біг може виявитися не для швидких, а для ощадливих.

Є ще один чинник, який стимулює ощадливість науки – робочі місця. Ощадлива наука має шанси видати на-гора дешеві продукти, а відтак створити робочі місця та інші очевидні блага. Країни, що розвиваються, першими впроваджують телекомунікаційні системи, кардинально відмінні від тих, що їх використовують у багатих державах. Центри генетичного секвенування в Шеньчжені, які використовують американські технології, – одні з найдешевших виробників генетичної інформації. Автомобіль Tata Nano став креативним кроком до малобюджетного особистого транспорту. А наукові розробки, які лягли в основу недорогої медицини в Африці, можуть, зрештою, підказати найкращі підходи до зменшення вартості лікарських послуг в Америці, які вже стали громадянам не по кишені. Фондації (Гейтів, Velcom тощо) вже розробляють ощадливі підходи в медицині, й чимало витрат на охорону здоров'я в країнах, що розвиваються, йде на технології, які конче мають бути ощадними. Наукове підґрунтя для цього – дешеві діагностика, епідеміологія й контроль за харчуванням із використанням мобільного зв'язку для надсилання звітів – прогресує високими темпами. Tata Nano, General Motors, Toyota та інші компанії розглядають радикально інноваційні концепції автомобіля, меншого, легшого, дешевшого. Фінансова доступність може в майбутньому стати найпершою умовою успіху на глобальних ринках, а не додатковою характеристикою.

«Але хіба це наука?» – питають скептики. Мабуть, ні, якщо триматися старих означень хімії, фізики та біології, але так, якщо дивитися на неї як на нову дисципліну, інтелектуальний кістяк котрої спирається на розуміння складності й простоти та на розвиток стратегій інтегрування інформації, зокрема економічної, що виникає в геті інших ділянках. У традиційних дослідних університетах Америки та Європи попервах цю науку вітатимуть неохоче, але в Пекіні, Мумбаї та Каїрі вона процвітатиме. А місце її поступу, цілком можливо, визначатиме шанси на працевлаштування для онуків. ■

Викрутку, швидше!

Біг може виявитися не для швидких, а для ощадливих

ВИВЧАЙ НІМЕЦЬКУ МОВУ В СВОЄМУ МІСТІ!

ЗАПОРІЖЖЯ

тел. (0612) 89 12 71
saporischja@slz.org.ua

КІРОВОГРАД

тел. 096 552 15 92
kirowohrad@slz.org.ua

ЛУГАНСЬК

тел. (0642) 34 33 01
luhansk@slz.org.ua

ЛУЦЬК

тел. 068 109 06 59
luzk@slz.org.ua

ЛЬВІВ

тел. (0322) 39 47 67
lwiw@slz.org.ua

МЕЛІТОПОЛЬ

Тел. (0619) 42 67 23
melitopol@slz.org.ua

МИКОЛАЇВ

тел. 097 281 63 68
mykolajiw@slz.org.ua

ОДЕСА

тел. (048) 777 06 96
odessa@slz.org.ua

СІМФЕРОПОЛЬ

тел. (0652) 70 13 36
simferopol@slz.org.ua

УЖГОРОД

тел. 050 672 63 09
uschhorod@slz.org.ua

ХАРКІВ

тел. (057) 706 34 13
charkiw@slz.org.ua

ЧЕРНІВЦІ

тел. (0372) 58 48 86
tscherniwzi@slz.org.ua

ВІННИЦЯ

тел. 096 443 84 60
winnyzja@slz.org.ua

ДНІПРОПЕТРОВСЬК

тел. (0562) 47 03 21
dniproptrowsk@slz.org.ua

ДОНЕЦЬК

тел. (062) 345 34 26
donezk@slz.org.ua

www.goethe.de/ukraine/slz

SPRACHLERNZENTREN
ЦЕНТРИ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ
Partner des Goethe-Instituts Ukraine • Партнери Гете-інституту в Україні

**UKRAINE
UKRAÏNA**

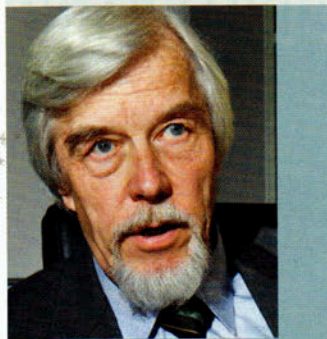
ОБИРАЙТЕ ЯКІСТЬ – ЛІТАЙТЕ З МАЛЕВ!

- 12 прямих рейсів з України до Будапешта;
- Відмінне сполучення через Будапешт до Європи;
- Найкраще обслуговування на борту, зручні шкіряні крісла, відмінні угорські страви та вина;
- Один з наймолодших парків літаків Боїнг у Європі;
- Усі переваги альянсу oneworld. Учасники програми часто літаючих пасажирів Малев отримають переваги заохочувальних програм авіакомпаній альянсу **oneworld**;

malev.com

Великий рік великої науки

Новини глобальної науки будуть на перших шпальтах газет у всьому світі 2012 року, передбачає Рольф Гойєр, гендиректор Європейської організації з ядерних досліджень (CERN)

Новини глобальної науки будуть на перших шпальтах газет у всьому світі 2012 року, передбачає Рольф Гойєр, гендиректор Європейської організації з ядерних досліджень (CERN).

2012-го наше розуміння нашого ж таки Всесвіту зміниться назавжди. Можливо, це твердження видається дуже сміливим, але насправді таке передбачення можна було б робити майже щороку, відколи я себе пам'ятаю. Причина в тому, що темпи розвитку науки ніколи не були такі високі, як в останні кілька десяти років. Завдяки дедалі більшій її глобалізації, якій випадково допомогла CERN, коли 1993 року подарувала світові інтернет, наукові новини поширюються швидше, даючи вчешнім змогу вибрати тему й розвивати її далі. Наука від цього тільки виграє, бо жодна країна чи регіон не мають монополії на інтелект. Наукова глобалізація дає нам змогу залучити талановитих дослідників, хоч би де вони були.

Такий розвиток до того ж приніс суспільству надзвичайні практичні вигоди. Майже кожен аспект сучасного життя спирається на наукове підґрунтя – від медицини до IT й від сільськогосподарства до енергетики. Навіть такі езотеричні галузі фізики, як квантова механіка й теорія відносності, зуміли проникнути в наше повсякденне життя. Хоча мало хто з користувачів мобільних телефонів і систем GPS це усвідомлює, їхні улюблені пристрої спираються на відкриття таких світочів науки початку XX століття, як Нільс Бор та Альберт Ейнштейн.

Ось у цьому й зачіпка: як глобальне суспільство ми дедалі більше залежимо від науки, але водночас дедалі менше на неї зважаємо. Таку ситуацію не можна назвати здоровою, наука повинна взятися її виправляти, більше інформуючи ширші кола світової громадськості й ще енергійніше просуваючи глобалізацію науки.

Усі ми маємо зробити важливий науковий вибір і не один, але нам треба підготуватися, щоб вибір наш був раціональний. Чи робити дітям щеплення потрійною вакциною проти кору, свинки й краснухи? Чи стати нам під прапор відновленої енергії, а чи розвивати ядерну енергетику? Це нелегкі запитання, але відповіді на них – особисті й на рівні суспільства – матимуть далекосяжні наслідки.

Наступний рік буде важливий для поновного залучення суспільства до науки. Але перед вивченням причин завжди корисно побачити, які уроки можна винести з минулого. Тут за приклад правитиме Великий адронний колайдер (ВАК). Спочатку він був запроєктований як регіональний об'єкт для потреб Європи, але згодом розвинувся в дослідний об'єкт, яким користується весь світ. Його побудували в Європі, а внески зробили різні країни світу. ВАК показав, що можна створити, коли представники відмінних культур збираються разом і йдуть до спільної мети, захоплюючи дорогою увагу широких кіл громадськості так,

як це не вдавалося жодному науковому проєкту від часу польотів на Місяць у 1960-х роках.

Є всі підстави твердити, що ВАК став одним із найуспішніших міжнародних наукових проєктів своєї доби, і в цьому полягає урок історії. Лабораторія-господар ВАК CERN була від початку заснована як міжнародна організація й має механізми керівництва, що витримали випробування часом і дали змогу країнам, які не є її членами, долучатися до її діяльності без жодних побоювань. Інші галузі науки йдуть своїми шляхами до глобалізації, і їм не завадить приглянутись до моделі CERN. 2011 року керівники всіх провідних лабораторій фізики елементарних частинок у світі погодились виробити глобальне бачення майбутнього розвитку галузі. Ця візія має скоординувати роботу так, що наукові дослідження проводитимуть на національному й за змогою регіональному рівнях без зайвого дублювання та з гарантією відкритого доступу для науковців. Ще один момент: проєкти, які вимагають значних ресурсів, слід від початку планувати як глобальні. 2012 року Європа зробить свій внесок до цього бачення у формі континентальної стратегії розвитку фізики елементарних частинок, що її мають представити провідним політикам у Брюсселі цієї осені.

ВІДПОВІДЬ, НА КОТРУ ТАК ДОВГО ЧЕКАЄ СВІТ

Тим часом по іншій бік Атлантики американські фахівці в галузі фізики частинок упритул наблизяться до критичного моменту: Національна прискорювальна лабораторія імені Е. Фермі подасть на затвердження уряду наступний великий проєкт. У разі позитивного рішення вона потребуватиме міжнародної підтримки й складе CERN компанію на спільному еволюційному шляху від регіонального до глобального дослідного центру. Уже не вперше американські фізики, які досліджують елементарні частинки, пробуватимуть залучити міжнародну допомогу, і знову ж таки тут є уроки минулого. Щоб стати господарем міжнародних наукових центрів, Америці треба виділити такі ресурси для довготермінового фінансування науки, яким довіряли б усі учасники.

Хотів би завершити думку, з якої почав: 2012 року ВАК змінить наше уявлення про Всесвіт. Проведені в ньому експерименти підтвердять чи спростують існування Гігсових частинок, і коли це трапиться, про результати заговорять газети в усьому світі. Дуже добре, що така езотерична галузь науки настільки заповонила уяву людей. Можливо, це спонукатиме їх пильніше придивитися до того, на яке наукове підґрунтя вони спираються в щоденній діяльності, а це дасть їм змогу обирати поінформовані, свідомі рішення щодо застосування наукових результатів, як слід робити кожному з нас. Така ситуація, не виключено, спонукатиме владу в різних країнах звернутися до моделі CERN, коли вона відчує, як неспросто прийняти виклик дальшої наукової глобалізації. ■

Експерименти підтвердять чи спростують існування частинок Гігса

Також читайте в цьому розділі:

Музей африканського мистецтва у Нью-Йорку 116

Рокер – він і в 70 рокер 117

Азія і ринок мистецтва 117

Культура

По золото

Емілі Боброу

У Лондоні буде вдосталь мистецтва, театру й танців, і навіть спортивної боротьби

Згідно із заповідями так званого батька сучасних Олімпійських ігор П'єра де Кубертена, мистецькі змагання завжди мали бути їхньою невід'ємною частиною. Не одне десятиліття Олімпіади включали конкурси в категоріях скульптури, малювання й музики, прив'язані до спортивної тематики. Нині медалі за мистецькі рекорди роздають аукціонні будинки, і, хоч як дивно, краще, щоб сам митець був уже на тому світі. Та в Лондоні 2012 року митці й артисти змагатимуться за місце поруч із найкращими спортсменами світу. На відміну від Пекіна, для якого Олімпіада 2008 року була випробуванням на зрілість, Лондон хоче вкотре підтвердити свій високий статус міжнародної культурної столиці.

Британцям можна пробачити, що вони цього не помітили, але лондонська культурна Олімпіада почалася ще 2008 року із загальнонаціональних заходів та замовних проєктів, і кульмінацією її має стати великий фестиваль у липні – вересні 2012-го. Усе це мало проявлялося на практиці, аж доки 2009-го за неї взявся директор Королівського оперного театру «Ковент-Гарден» Тоні Голл, який згодом призначив Рут МакКензі керівником культурної Олімпіади на початку 2010-го. Маючи на руках близько £94 млн (\$147 млн) доходів від олімпійської лотереї, МакКензі та організатори фестивалю провели понад 1 тис. заходів. Останні були переважно естетично сміливі й безплатні для відвідувачів. Їх побачили близько 10 млн осіб. Левова частка дійств відбудеться в Лондоні, але не оминуть вони й інших британських регіонів – тут є ключовий момент дипломатії, адже на них витрачають кошти платників податків звідусіль.

Що дивитися? Всюдиснуюю культурною родзинкою стануть Bus-Tops – інсталяції публікарту на дахах критих лондон-

КОРОТКО ПРО 2012

Британський музей вперше проведе виставку, присвячену ісламському Хаджу

Емілі Боброу, редактор культури на інтернет-порталі *The Economist* і редактор сайта *moreintelligentlife.com*

ських автобусних зупинок від Алфі Деннена й Пола Ле Дю, що входять до програми під назвою «Митці беруться за кермо», яку фінансує Мистецька рада Сполученого Королівства. Це один із 12 створених на замовлення проєктів, які втілюватимуть повсюди в країні – по одному в кожному регіоні.

Багато проєктів у межах Олімпіади задумані так, щоб публіка могла насолодитися ними просто неба в дощ чи сонячну погоду. Це дасть змогу залучити максимальну аудиторію. Серед них – великий безкоштовний музичний фестиваль у районі Гекні «Маршес» 23–24 червня, що відбудеться під егідою BBC і Radio 1. Також будуть «Великі танці» – фестиваль танців у найнещодавніших місцях: парках, відкритих басейнах, торговельних центрах. І ще масштабнішим стане «Без меж» – свято перформансу від неповносправних і глухих митців, що триватиме ціле літо.

У фінансово непрості часи для мистецтва багато установ починають помічати переваги співпраці. Teatr Sadler's Wells і арт-центр BARBICAN уперше працюють разом над величезним триб'ютом Піни Бауш, німецького хореографа, яка померла 2009 року. Крім того, будуть «Метаморфози»: «Тиціан-2012» від Королівського балету й Національної галереї, вбудовані навколо трьох полотен Тиціана, зокрема й нещодавнього придбання. Проєкт складається з трьох нових балетних постановок, кожна з яких натхненна картиною художника, та кількох нових робіт, створених під впливом спадщини славетного італійця, від сучасників Кріса Офілі та Марка Валлінгера, що будуть представлені в музеї поряд з оригіналами. Офілі – один із 12 митців, який створює афіші ігор на замовлення. Інші – Трейсі Емін, Мартін Крід, Бріджит Райлі та Рейчел Вайтгрід.

«БУТИ ЧИ НЕ БУТИ» – ЛИТОВСЬКОЮ
Серед цікавинок нова опера «Доктор Ді» від фронтмена гурту Blur Деймона Албарна, яку в Англійській національній опері ставить Рупус Норріс, рідкісна виставка пейзажів Девіда Гокні в Королівській академії мистецтв (з 21 січня по 9 квітня) й виставка портретів Луціана Фройда в Національній портретній галереї (з 9 лютого по 27 травня). Найбільший за всю історію Британії фестиваль поезії під

Сон корейської ночі

Усі 37 п'єс
37 різними
мовами

Африканські візії

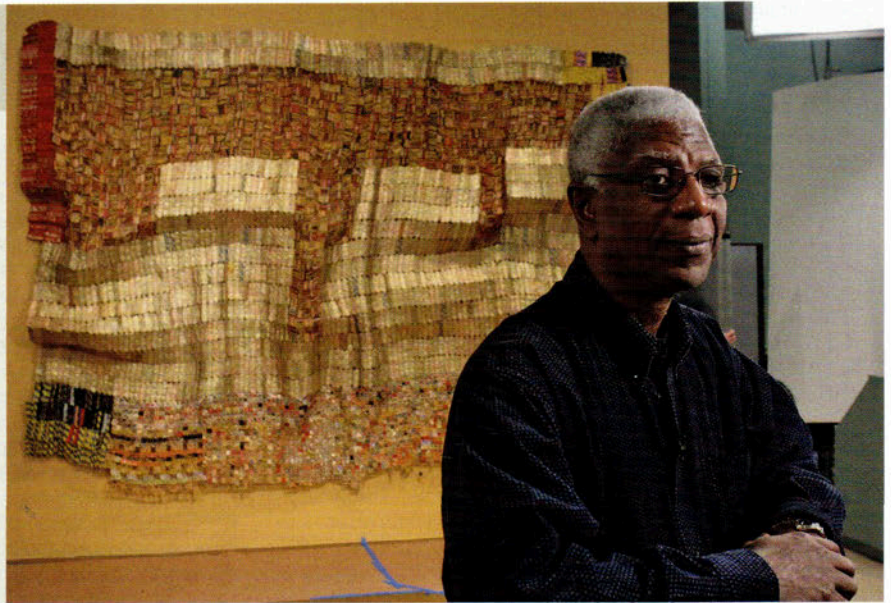
Ф'ямметта Рокко

Перший спеціалізований музей Нью-Йорка після Гуттенгайма

Через сім років після закриття виставкових площ у Квінсі Музей африканського мистецтва нарешті переїде до нової оселі в серці Манхеттену наприкінці 2012-го. Вперше після Гуттенгайма в 1959-му на Музейній милі спеціально будують новий заклад, де новачок оселиться в колі друзів. Споруда розміщена на розі П'ятої авеню та Іст 110 Стрит. На північ від неї – Музей-студія в Гарлемі та Шамбурзький центр вивчення африканської культури, який є частиною комплексу Нью-Йоркської публічної бібліотеки. На південь – Ель Музео дель Барріо (присвячений культурі Латинської Америки), Міський музей Нью-Йорка, Єврейський музей і сам величний Музей Гуттенгайма.

Виходить нова споруда архітектора Роберта Стерна на Центральний парк й обійдеться у понад \$90 млн. Там будуть 26-метровий атриум з величезною дерев'яною стіною з південного боку і низка виставкових галерей загальною площею 1580 м² на другому поверсі. «Ми хочемо, щоб музей був теплим і гостинним», – каже директор Елсі Мак-Кейб Томпсон. – Він дивиться на північ, туди, де наш народ, і правдиво показує, хто ми є».

Після відкриття заклад планується перетворити з просто музею на африканський культурний центр, де під одним дахом зберуться 18 організацій, й пропонуватимуть танцювальні, театральні та музичні постановки. Основною серед них буде «Афропоп для світу» – сучасна музична програма, що записується в Брукліні та транслюється Міжнародним публічним радіо через понад 100 радіостанцій по всій Америці.

Ель Анацуї там, де він має бути

Музей африканського мистецтва створений у середині 1980-х для того, щоб пропонувати нові погляди на цю культуру. У 2012-му він відкриється виставкою «Нове приміщення». Це буде ретроспектива найкращих виставок, що відбувалися в музеї. Серед найважливіших – експозиція під назвою «Арт/артефакт: африканське мистецтво в антропологічних колекціях», представлена у 1988-му; ще одна того самого року, відома як «Бауле: африканське мистецтво в очах Заходу», а також виставка 2008-го «Початки: африканські корені в американському мистецтві».

Куратори «Арту/артефакту» вибрали африканські артефакти з кількох західних антропологічних колекцій, але навмисне створили інсталяцію, що змушувала відвідувачів дивитися на об'єкти не як на етнографічні предмети, а як на витвори мистецтва. Для «Початків» взяли традицію плетіння кошків, але не так щоб похизуватися майстерністю, як щоб розповісти історію міграції чорношкірих, ведучи її через еволюцію кошикоплетіння та

життя людей, які їх робили два тисячоліття: від найбільш ранніх стадій культивування рису в Африці через епоху работоргівлі в Атлантичному океані до створення рисових плантацій Південної та Північної Кароліни.

Та найбарвистішою подією, безперечно, стане ретроспективна виставка «Коли я востаннє писав тобі про Африку», яка охоплює 40-річний період роботи найвідомішого африканського скульптора і майстра інсталяції з Гани Еля Анацуї, що працює здебільшого в Нігерії.

Відкрившись у жовтні 2010 року в Торонто, виставка в одному місці збрала весь розмах творчості Еля Анацуї від ранніх робіт із кераміки до дерев'яних скульптур і колекцій дерева, виловленого в річках. На десерт – величезні мерехтливі завіси з металевих кришечок від віскі та іншої тари. Саме вони були центральними об'єктами на Венеціанській бієнале. А в Музеї африканського мистецтва стануть просто стіною слави. ■

Ф'ямметта Рокко, редактор із літератури та мистецтва, *The Economist*

Новачок оселиться серед друзів

КОРОТКО ПРО 2012

Китайські любителі мистецтва побачать роботи Енді Воргола під час азійського турне експозиції художника

назвою «Поетичний Парнас» проведуть у Саус-Бенку. В ньому візьмуть участь 205 поетів від кожної країни, що виступить на Олімпійських іграх. Потім відкриється величезна спіральна оглядова вишка ArcelorMittal Orbit вартістю £19,1 млн поблизу Олімпійського парку, звідки відвідувачі зможуть бачити неперевірені краєвиди міста. Будівництво спонсорував здебільшого сталеливарний магнат Лакшмі Міттал, який вклав £16 млн і пожертвував близько 1,4 тис. т сталі. Мер Лондона Борис Джонсон вже вихвалявся, що ця вежа «могла б присоромити навіть Густава Ейфеля».

Проте перлиною Лондона 2012-го має стати Всесвітній шекспірівський фестиваль, у якому задіяні понад 50 мистецьких груп і тисячі митців. Він вшано-

уватиме поета як світового драматурга. Королівська Шекспірівська компанія працює з міжнародними театральними групами над низкою нових постановок шекспірівських п'єс або на основі його творів. А театр просто неба The Globe у Саус-Бенку представить шеститижневу програму з усіх 37 п'єс письменника 37 різними мовами – це буде такий собі вавилонський стуб. Відкриється вона 23 квітня на день народження Шекспіра. Глядачі побачать «Все добре, що добре закінчується» гуджаратською, «Комедію помилок» мовою дарі, «Венеціанського купця» івритом і «Гамлета» литовською, що вже здобув визнання критиків. А хто зможе краще показати Лондон як світову столицю, що розмовляє 250 мовами, за поета? ■

Є ще порох у порохівницях

Тім де Ліль

Вічний рок-н-рол

Ренді Ньюман якось написав пісню про рок-зірок, які сидять на сцені навіть тоді, коли вже варто піти. Називається вона «Я помер (Але ще цього не знаю)» і починається зі слів «Мені нема чого сказати/Та я все ж скажу». То було в 1999-му. Рядок, що колись здавався сьобом, сьогодні перетворився на реалістичне пророцтво.

Відтоді минуло 13 років, а майже всі старі роке-ри ще й досі на сцені. У 2012-му Полу Мак-Картні, який донині шукає, куди б поїхати і поспівати «Oh I believe in yesterday», – може, десь ще цього не чули, – виповниться 70. Стільки ж стукне Браяну Вілсону з Beach Boys, чий щедрий талант композитора, аранжувальника і ловця духу свого часу підніс його найближче до статусу в Америці, який Сер Пол має в Британії. Вілсон ледве стоїть на ногах, але досі виступає з галасливим гуртом із дев'яти музикантів. Ще в 2012-му виповниться 70 Ареті Франклін, яка іноді дає волю своєму божественному проникливому голосу, і Лу Ріду з Джоном Кейлом із Velvet Underground, які, як вважається, винайшли в 1967-му арт-рок і досі експериментують. У випадку Ріда ці експерименти виявляються в незрозумілій співпраці з гуртом Metallica.

ПОГУЛЯЄМО, ДІДУ...

Троє видатних співаків: Боб Ділан, Пол Саймон і Нейл Даймонд, яким виповнилося 70 у 2011-му, досі працюють на повну. А одна з найцікавіших платівок 2012-го вийде в Леонарда Коена, якому взагалі 77. Крім Коена, всі ці гурми світової музики народилися в 1941-му чи 1942-му. Це не просто збіг обставин. Коли в середині 1950-х увесь світ підірвав рок-н-рол, їм було по 14–15 років, а в цьому віці люди найвідкритіші до вражень. Вершини вони дісталися в середині 1960-х, коли популярна пісня

КОРОТКО ПРО 2012

Британський агент 007 Джеймс Бонд дивуватиме кіноманів удвадцятьтретє

перебувала в стадії найбільшого розквіту і новаторства, тому їхні таланти перепліталися й примножувалися.

Частково завдяки цьому вони так довго залишалися на плаву. Почути «Hey Jude» чи «Like a Rolling Stone» у виконанні автора навіть із його старечим вокалом – це як спіймати мить тої золотой епохи. І тепер ці пісні належать усім віковим групам. Покоління, яке ходило на рок-концерти, щоб утекти від батьків, уже має своїх дітей.

Пісні, які не зажили великої слави за кращих часів кумирів, нині надолужують згаяне. Приміром, «Make You Feel My Love», яку Боб Ділан записав 1997-го, пізніше зробила популярною Адель, молоду британську співачку, що за віком йому в подружки годиться.

Старість, здається, найплідніший вік для створення популярної музики, але довести це вдалося тільки покійному Джонні Кешу, чие блискуче бабине літо тривало з 1994 по 2003 рік. Коен заспівав про старіння в 1988-му: «Моїх друзів не стало/Посивіло волосся/Мені боляче там, де колись я грав». Новий альбом називається «Old Ideas» («Старі ідеї»), і це вже є багатообіцяючим. Він стане його комерційно найуспішнішою платівкою за 40 років. Коен унікальний серед старих музикантів у тому, що сягнув вершини в немолоді літа: його світове турне 2008–2010 років, організоване для того, щоб відпрацювати \$5 млн, які вкрав його менеджер, мало приголомшливий успіх.

Сьогодні рок об'єднується з джазом, блюзом і легкою музикою. Представники цих напрямів не сходять зі сцени до останнього подиху (Тоні Беннет повернувся в чарти у вересні у віці 85 років). У 2012-му виповниться 50 років з дня виходу першого альбому Боба Ділана, першого сингла Beatles і першого концерту Rolling Stones. Але можна не сумніватися, що Мік Джаггер і Кіт Річардз (яким у 2012-му виповниться 69) виберуться в чергове останнє турне хоча б тому, що відчувають велику конкуренцію, а за прибутками від продажу платівок їх щойно випередили у2. Річардз – видатний гітарист, і вміння нікуди не зникають. Джаггер (на фото) досі успішно склалає іспит. вигаладий іншою старожилкою сцени Сьюзі Кватро. Коли її запитали, скільки ще вона збирається виступати, та відповіла: «Коли я потраюся задом, а в залі буде тиша, тоді піду». ■

Тім де Ліль, редактор, *Intelligent Life*

Чесна гра

Алекс Травеллі, *ГОНКОНГ*

Розквіт Азії тишить арт-ринок

У травні 2011 року базельська виставкова група MCH Swiss Exhibition оголосила, що придбала контрольну частку в Art HK – наймасштабніший щорічний події на мистецьких теренах Гонконгу і, мабуть, цілої Азії. Організатори ярмарку сучасного мистецтва Art Basel, що відбувається у Швейцарії кожного червня і є найбільшою виставкою у світі, а також Art Basel Miami Beach – спорідненої з Art Basel експозиції, що стартувала 2002 року для

аудиторії американських континентів, тепер працюватимуть і в Азії.

Момент для цього нині якнайкращий. За оцінками дилерів та організаторів аукціонів, в Гонконгу і Тайвані є близько 150 колекціонерів, які щороку витрачають щонайменше \$1 млн на китайські витвори мистецтва. У Піднебесній уже є понад 150 таких покупців, і їхня кількість невпинно зростає. Її скарби, продані з аукціону в Гонконгу, б'ють цінові рекорди Нью-Йорка, Лондона чи Парижа. За даними одного з досліджень, Китай уже став найбільшим ринком творів мистецтва у світі, обійшовши і Британію, і США. Поки що ринок сучасного мистецтва Піднебесної лише в зародку,

але, схоже, має велетенський потенціал. У 2011-му на Art HK побували 63 тис. відвідувачів, що на 38% більше, ніж торік, і приблизно стільки само прийдуть до Базеля.

Магнус Ренфрю, британський директор Art HK, залишиться на посаді. Навіть назва ярмарку буде незмінною ще деякий час, хоча ніхто не сумнівається, що її таки перейменують в Art Basel Гонконг. Зрештою нові власники можуть вирішити перенести експозицію з травня на лютий, щоб зручно було готуватися до неї в перервах між Art Basel Miami Beach у грудні та Art Basel у червні. ■

Алекс Травеллі, редактор рубрики «Азія», *The Economist*

Земля

Енн Роу

Завдяки підрахункам Майя дехто думає, що кінець світу настане 21 грудня 2012 року.
Кілька рядків про це від небесного поета

Оплакуй, арфо! Це кінець Землі розкішній,
Прекрасніший за всі планети інші,
Що породила море, і ручай, і луг, і ліс.
Кінець всім мріям, що леліють зір,
Колисці людства, чоловіка годівниці
Хтось скаже: це на краще, але нам куди вже гірше.

Довго орбітою плила спокійно. Ясно
в обіймах ночі сяjala її блакить.
І довго б так ідилія тягнулась,
Якби не чоловік – жадобою охоплена натура –
Зрубав ліси і загребушними устами
виссав всю чорну кров з пустельної землі.

«Зелені» сполошилися: Судний день вже близько,
Та інші дивувалися байдуже: «Хіба?»,
До споживацьких втіх своїх вертались,
В айфонах забувалися, а Земля палала;
На кожен погук чату відкликались,
Незчулись, як у віртуалі загубились геть.
А на планету в спеці і в сум'ятті
біда чигала вже на кожному куті.

Та мудрі майя цю халепу бачили давно:
Що в рік семи папуг підступних ара
(або, якщо вже бути вкрай конкретним,
2012 року, двадцять першого дня грудня)
Історії велике колесо покотиться униз
Стрімкіше за імейл, що рветься крізь ефір,
бо як палюче Сонце зайде на Чумацький шлях,
Все перетвориться на бардак великий.
Змістяться полюси, і добрий друг наш час
Загубиться у вічності безликий.
Тоді закон тяжіння втратить свій ефект,
і навіть немовля не всидить у дитячій кріслі,
І все, що досі було абсолютно звичним,
В повітря здійметься або додолу полетить.

І паніка небачена охопить весь народ:
Як шкуру зберегти, що кинути до рота?
І навіть хто на математиці не знався,
На добру долю більше вже не сподівався,
Тож всі у місті закапелки і подвір'я
Настінними малюнками ракет рясніли,
Хтось рихтувався в Бюгараш французький,
Де, за легендами, Армагеддон їх не дістане. Дзуськи!
В печері затишній там можна заховатись,
Та злісний мер їх вирішив до міста не пускати.

Хтось врятувався. Хепі-енди у житті
бувають теж – не тільки в голлівудському кіно.
Таємні коди на дверях всесвіту шукали,
І хтось просвітлений таки добрався до фіналу,
В омріяну злетів нірвану галактичну,
Щоб там купатись в променях синхронізаційних.

Всі інші, зранку наминаючи каначки,
Питали, чом годинники збісилися у хаті,
Чому горнятка столу не тримались
І на очах в повітря, наче птахи, піднімалися,
Чому на телефони не доходили сигнали,
Окрім одного: час давати драла.
Не знаючи, що робиться навколо,
На вулицях безумно озирались,
І наближалась ядерна зима.
Не знали вже, куди тікати,
І ковдра біла крижана тіла вкривала
Зі щойно з'їденими круасанами в зубах.

Енн Роу, редактор некрологів, *The Economist*

Також у цьому розділі:

«Сім'я» чи «Рада директорів» 121
Королівство малувате... 121
Кінець старосвітської опозиції 124
Де лідери? 126
Хитке балансування між Заходом і Сходом 128
Де гроші лежать? 130
Запрошення в Азію: якою буде відповідь 131

Велика подія 132
Реквієм по фінансах 133
Прогноз інвестиційного клімату 135
Політика монополізована, на черзі економіка 136
Політичні похідні 137
Вибір олігарха: Австралія чи Аргентина 138
Рецепти конкурентоспроможності 140

Промисловість оголосить голодування 142
Кадри вже не вирішують? 143
Перші на звільнення 144
СП: прогноз перебігу хвороби 144
Євро-2012: хто виграє, хто програє 146

Україна

Розділ «Українського тижня»

Знову по колу?

Ростислав Павленко, *Тижень*

Продовження тенденцій 2011 року приведуть країну до стагнації. Для виходу зі штопора потрібна буде якісна зміна поведінки суб'єктів політикуму

Спостереження 2010–2011 років не залишають ілюзій щодо мети, мотивації і спроможності дій основних гравців українського політикуму. Практично всі мислять категоріями тут і тепер. Різні групи в оточенні президента (те, що зазвичай називається «влада») прагнуть зміцнення свого становища і недопущення конкуренції з боку інших. Відсуваючи всіх, хто не пов'язаний з Донбасом народженням чи місцем роботи, групи впливу контролюють посади у виконавчій та судовій владі, а також ключові підприємства. Якщо такі дії не зазнають спротиву, невдовзі «політика» може звестися до палацових інтриг візантійського стибу.

Парламентська опозиція за два минулих роки продемонструвала відірваність від соціальної бази, нездатність мобілізувати громадян чи бодай говорити з ними однією мовою і більше переймається питанням збереження себе у Верховній Раді. Іноді ціною змов із владою. Позапарламентська опозиція іще шукає свою нішу і формат спілкування з виборцями. Активні групи в суспільстві – групи інтересів – лише декларують намір координувати дії; хоча виступи їх стають дедалі більш активними, вони досі суттєво не впливають на ситуацію в країні чи на дії влади. Малий і середній, а навіть не пов'язаний безпосередньо з можновладцями великий бізнес зайнятий радше питаннями виживання. Лідери думок, інтелектуали, громадські авторитети засуджують очільників, проте не створюють навколо себе середовищ, здатних генерувати позитивні ідеї, що можуть бути втілені в життя.

За Індексом сприйняття корупції країна опустилася на 152-те місце зі 183 країн, пропустивши впе-

КОРОТКО ПРО 2012

У разі створення конституційної більшості ПР у ВР може бути змінено Основний Закон: главу держави з широкими повноваженнями обиратимуть у парламенті

Ростислав Павленко, заступник головного редактора, *Тижень*

► ред Уганду, Азербайджан і Росію. Це свідчить про ідеологічне банкрутство влади і побудову людьми «паралельних» способів вирішення конкретних питань, які, втім, не є ані ефективними, ані справедливими.

Короткозорість вітчизняного істеблішменту особливо небезпечна за нинішньої зовнішньої кон'юнктури: політичний клімат залишається несприятливим, а ситуація у критичних для України галузях світової економіки може погіршитись. Увага основних центрів на Заході, ймовірно, буде звернута на вирішення внутрішніх проблем (як-от криза єврозони); зволікання нашого уряду у переговорах з МВФ може закінчитися тим, що Фонд спрямує кошти на допомогу іншим проблемним країнам. Якщо в цих умовах справдяться прогнози щодо падіння цін на продукцію металургії та хімії, а неефективна політика в аграрному секторі України завадить скористатися з переваг цієї галузі на зо-

внішніх ринках, українське керівництво опиниться перед системною кризою. Якщо станеться збіг усіх цих чинників, забезпечити фінансування бюджетних статей у рік виборів буде нічим. За такого сценарію, звісно, від очільників може відвернутися навіть її ядерний електорат, що відкриває можливість для зміни режиму. Проте роз'єднаність, несистемність опозиції ставлять під сумнів, що перехід влади відбудеться цивілізованим способом чи відбудеться взагалі. Тим більше що слабкість можновладців може штовхнути їх назустріч інтеграційним ініціативам Кремля, який уже з квітня не тільки де-факто, а й де-юре очолюватиме Владімір Путін з його ідеями Євразійського союзу.

Екстраполюючи на наступний рік тенденції поведінки провідних гравців, оцінюючи імовірні вияви різних ключових факторів, можемо передбачити основні сценарії, за якими розвиватимуться події в Україні. ■

СЦЕНАРІЇ 2012 РОКУ

Стагнаційний (найбільш імовірний).

Влада зберігає статус-кво в країні. Протести придушуються, бюджетні дірки (насамперед на соціальні потреби) латаються за рахунок зовнішніх запозичень.

Для цього українське керівництво йде на виконання умов МВФ. У разі потреби в подальших запозиченнях (зокрема, якщо буде збережено високі ціни на російський газ, що дуже ймовірно) можновладці можуть піти на «обмежені» геополітичні поступки за прикладом Леоніда Кучми у 2003–2004-му (без незворотніх кроків: можливий продаж підприємств чи початок переговорів про вступ до Митного союзу, але самого вступу 2012-го ще не відбудеться).

«Стара» опозиція не може знайти «точку опори» в суспільстві й маргіналізується, «нова» не виникає внаслідок розрізненості груп протестувальників, браку спільної дії і «профілактики» з боку влади (точкові репресії проти організаторів протестних акцій). Через використання адміністративного і фінансового ресурсу на мажоритарних округах за підсумками парламентських виборів формується проста більшість, підконтрольна Партії регіонів. Виступи проти фальсифікації переговорів не переростають у масові протести. Ситуація віддалено нагадує 2002-й: владі вдається встояти попри непопулярність. «Кінець режиму» відкладається на кілька років.

Євразійський

Попередній сценарій передбачає просування Росією своїх інтеграційних ініціатив з інтенсивністю, яка не перевищує нинішню. Однак на тлі погіршення економічної ситуації в Україні кремлівське керівництво може прийняти рішення про більш наступальну політику. Влада намагається діяти за «стагнаційним» сценарієм, опозиція безсила змінити ситуацію.

Кремль ставить перед Києвом обов'язковою передумовою для будь-яких послаблень приєднання до Митного союзу та інших євразійських установ. Патріотичні сили організують протести, але безрезультатно. Понад те, «патронат» Росії дає змогу владі не озиратися на протести Заходу і придушувати опозицію за білоруським сценарієм. На виборах ПР відтак може зібрати не тільки просту, а й конституційну більшість – за рахунок «правильного» закону і масових фальсифікацій.

Такий сценарій має свою ціну – початок «русифікації» в усіх сенсах: від розширення офіційних сфер вжитку російської мови до перетікання під контроль росіян основних галузей промисловості. Останнє не вигідне українським олігархам, тож влада намагатиметься уникати незворотньої інтеграції з РФ.

Стихійний

Попередні сценарії передбачають, що ані організована опозиція, ані стихійні протестні «вибухи» не матимуть достатнього резонансу й міці, аби переважити силові спроможності влади. Однак хвиля протестів цілком може вийти з-під контролю, але це потребує збігу відразу кількох несприятливих для влади чинників.

Можновладці намагаються діяти за «стагнаційним» сценарієм, але трапляється одна (чи кілька) з подій, яка провокує стихійно-вибухову реакцію суспільства:

– різке зниження рівня життя (відмова від співпраці з МВФ, Росія ставить руба питання про інтеграцію, що не приймають олігархи, відтак ціна на газ залишається високою, різко погіршується кон'юнктура на ринках збуту продукції підприємств олігархів, девальвація гривні тощо); можливий «ефект доміно» чи перехід кількості протестних виступів «у якість» – різке збільшення чисельності протестувальників;

– демонстративні, масштабні фальсифікації виборів, які породжують стихійний протест; опозиційні сили знаходять контакт із громадськими активістами й стають каталізатором виступів проти фальсифікацій;

– вступ/намір вступу до інтеграційних організацій з РФ, різкі русифікаторські кроки, що викликають громадянський протест;

– відкрите протистояння різних груп олігархів, які використовують громадянський протест у «внутрішньовидовій» боротьбі, але при цьому втрачають контроль над ним;

– під час стихійних виступів з'являються нові лідери/контреліта, здатні висунути системні вимоги і домогтися подальшої мобілізації людей. Ознаками сценарію є масові виступи, страйки, з якими владі не вдається впоратися. Розгул мітингової стихії може призвести до некерованості ситуації в країні. Розв'язання громадсько-політичної кризи залежатиме від єдності й системності дій опозиції, громадських лідерів і реакції світу. За оптимістичного сценарію влада й опозиція йдуть на дострокові загальні вибори (президента, парламенту), але їх проведення призначається вже на кінець 2012 – початок 2013 років. Відбувається переазантження істеблішменту. За песимістичного сценарію можновладці придушують виступи й бетонують авторитарний режим.

Теоретично можливий і інший – **компромісний** – сценарій, який міг би бути оптимальним. Влада відмовляється від політичних репресій, веде відкритий діалог з громадянським суспільством (включаючи попередні обговорення з громадськістю проектів реформ), утримується від зловживань на виборах. У такому разі виграла би вся країна. Однак два роки панування нинішнього політичного режиму не залишають надій на обрання владою такого шляху.

«Сім'я» чи «Рада директорів»?

Олег Іванов

Внутрішні метаморфози влади не приведуть до оптимізації її поведінки

На відміну від попередників чинна влада хизується монолітністю лав. За поодинокими винятками, конфлікти між «своїми» вирішуються непублічно, без винесення на люди. Однак після зведення на маргінес опозиції, ув'язнення Тимошенко як головної загрози й ухвалення виборчого закону, який дає переваги партії влади, в останньої фактично зник стимул до об'єднання у боротьбі зі «спільним ворогом». Тепер різні групи істеблішменту можуть зосередитися на внутрішньовидовій боротьбі. Тим більше що із загостренням економічної кризи зростає конкуренція за промислові об'єкти, які залишатимуться прибутковими. А запровадження змішаної системи виборів призведе не тільки до витіснення опозиції з мажоритарних округів, й до змагання за них представників різних груп у владі.

ОПОРИ ПІРАМІДИ

Попередні два роки минули під знаком балансу впливу: Янукович перебував на вершині умовної піраміди, спираючись на різні сторони в оточенні й вирішуючи непорозуміння між ними. Серед них «старі донецькі» (Азаров, Рибак та інші посадовці, віддані особисто Януковичу), яким досі притаманні риси радянських номенклатурників, та «нові бізнесмени» на кшталт Ахметова, Колеснікова, братів Ключових, поміж яких є своє розшарування. Оглядачі вже щонайменше рік говорять про наміри Андрія Ключова обійняти посаду прем'єра і відповідно про складні відносини цієї групи зі «старими донецькими». Зрештою, дедалі більшої ваги набирає «сім'я» – безпосереднє оточення Януковича і його родини, зокрема старшого сина Олександра. Усі групи донецьких віддавна перебувають у складних відносинах із енергетичним лобі, асоційованим із Фірташем. Від нього, своєю чергою, все більше віддаляються його союзники: шеф СБУ Хорошковський і керівник Адміністрації президента Львовчкін.

Під такий розподіл навіть змінили структуру влади: наприкінці 2010-го замість об'єднаної повноцінної адміністративної реформи сталася зміна повноважень державних органів. Міністерства були «обсажені» галузевими відомствами й держкомпаніями, призначення в яких відбувалися таким чином, аби і роздати усім групам «призи» у вигляді посад із доступом до перерозподілу бюджетних коштів та сприяння власному бізнесу, і спонукати їхніх представників різних груп контролювати одне одного, не допускаючи монопольного впливу якоїсь із груп на певну галузь. Наприклад, Мінфіном керує близький до прем'єра Азарова міністр Федір Ярошенко, проте податкову очолює Олександр Клименко, якого вважають ближчим до «сім'ї». Економічний напрям кури-

рує перший віце-прем'єр Андрій Ключов, а Державне агентство з інвестицій та управління нацпроектами очолює Владислав Каськів, який вважається близьким до голови АП Львовчкіна. При цьому на посади призначаються лише перевірені люди: дев'ять із 17 міністрів походять із Донбасу, і такі співвідношення формуються у керівництві на різних рівнях.

УТРИМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ

Протягом останнього року дедалі виразнішою стає тенденція призначення особисто лояльних до «сім'ї» президента посадовців. Водночас влада очищується від «попутників», насамперед осіб, які обійняли посади за квотами Блоку Литвина і комуністів (у 2010-му цими призначеннями серед іншого розплачувалися за створення більшості у ВР під Януковича). Дехто, як-от Василь Волга, навіть потрапляє до рук правоохоронців. Але перерозподіл звільнених місць цілком може відбуватися також із перекосом на користь «сім'ї». Лояльна до Ахметова газета «Сьогодні» навіть заявила про «тихий переворот» у владі. Проте до відкритих протестів з боку бізнес-крила, представництво якого серед чиновників дедалі більше поступається оточенню Януковича, поки що не дійшло.

По-перше, лояльні до «сім'ї» президента особи контролюють Нацбанк, МВС і податкову й швидко проводять «чистки» у цих відомствах, забезпечуючи їхню підконтрольність собі. Відтак невдоволені можуть наразитися на проблеми. По-друге, і група Ахметова, і група Ключова мають інших конкурентів, насамперед групу Фірташа й «старих донецьких». Тримаючи інтригу навколо (не) заміни прем'єра, а також спираючись на Фірташа, Львовчкіна і Хорошковського як не-донецькі центри впливу (і зберігаючи можливість посилити їх у разі непорозуміння із «новими донецькими»), Янукович утримує Ахметова і Ключова

КОРОТКО ПРО 2012

Миколу Азарова відправляють у відставку, але уряд знову очолює представник Донбасу

Олег Іванов, політичний аналітик

ГРУПА «СІМ'Я»

ЛІДЕР
Віктор Янукович

«КООРДИНАТОР» ВПЛИВІВ
Син президента Олександр

ДРУГ «СІМ'І»
Юрій Іванющенко

ОСНОВНИЙ РЕСУРС У ВЛАДІ
Голова НБУ Сергій Арбузов
Міністр внутрішніх справ
Віталій Захарченко

Голова Державної податкової служби
Олександр Клименко

Так чи так, наблизеними до президента вважають ряд представників уряду, зокрема міністра аграрної політики та продовольства Миколу Присяжнюка.

ОСНОВНІ РЕСУРСИ В БІЗНЕСІ
Організаційним ядром сімейного бізнесу називають корпорацію «Менеджмент ассетс компані» (МАКО) з активами насамперед на Донбасі та в Криму (будівництво, фінансовий сектор тощо).

ПЕРСПЕКТИВИ НА 2012-Й
Просування в різні галузі у спосіб узяття під контроль (іноді спільно із партнерами) прибуткових підприємств, зокрема в гірничій, аграрній, фінансовій та іншій сферах.

КОРОЛІВСТВО МАЛУВАТЕ...

За два роки перебування біля керма основні групи впливу в істеблішменті перерозподілили активи країни до межі, коли в майбутньому здобутки одних означатимуть втрати інших

єва від намірів «фрондувати» проти себе. Тим більше що Клюєв традиційно має серйозні напрями роботи, на яких необхідний гаранту. З одного боку, на ньому – політика економічного розвитку. З другого – він демонструє здатність до вдалих маневрів у політиці. Зокрема, отримання голосів опозиції за виборчий закон, вигідний для влади, оглядачі ставлять як заслугу саме Клюєву і його контактам у керівництві БЮТ і «Фронту змін».

Зрештою, можливе невдоволення олігархів ситуацією у владі компенсується відходом певного бізнес-об'єкта їхнім ФПГ. Про це може свідчити нещодавня передача підприємств «Ровенькиантрацит» і «Свердловантрацит» у концесію компанії ДТЕК Ріната Ахметова. «Призами» для бізнес-крила ПР можуть стати й обленерго, які найближчим часом уряд планує приватизувати. Однак якраз приватизація енергогенеруючих (ТЕС) та енергорозподільчих (обленерго) компаній може бути полем змагання між олігархами, зокрема Ахметовим і Фірташем. Останній прагне максимально розширити контроль над українською промисловістю. Після «непорозуміння» між Газпромом і РосУкрЕнерго 2008 року щодо розподілу газу, які експерти називають однією з причин зміни схеми його постачання в Україні і виведен-

ГРУПА БРАТІВ КЛЮЄВИХ

ЛІДЕРИ
Андрій і Сергій Клюєви

ОСНОВНИЙ РЕСУРС У ВЛАДІ

Андрій Клюєв є першим віце-прем'єр-міністром – міністром економічного розвитку і торгівлі України. Його вважають одним із найімовірніших претендентів на посаду керівника уряду на заміну Азарову. Лояльними до першого віце-прем'єра також називають ряд чиновників вищого й середнього рівня (зокрема, в Антимонопольному комітеті, відомствах, відповідальних за регулювання енергоринку тощо).

ОСНОВНІ РЕСУРСИ В БІЗНЕСІ

Підмурівком бізнесу вважають промислово-інвестиційну корпорацію «Укрпідшипник»; до сфер інтересів входять кольорова металургія, паливно-енергетичний сектор, зокрема перспективні напрями (неконвенційний газ, відновлювані джерела електроенергії тощо). Андрія Клюєва називають одним із найближчих людей до президента Януковича; ЗМІ публікували документи про те, що основна частина маєтку «Межигір'я» належить структурам, як стверджують, близьким до Клюєва.

ПЕРСПЕКТИВИ НА 2012-Й

У політиці – розширення впливу на виконавчу владу (як максимум здобуття посади прем'єра), обмеження впливу «конкуруючих груп» (насамперед групи Фірташа, глави президентської Адміністрації Львовичкіна й «донецьких адміністраторів»).

У бізнесі – посилення позицій у перспективних галузях (передусім енергетиці, металургії тощо).

ГРУПА СКМ

ЛІДЕР
Рінат Ахметов

ОСНОВНИЙ РЕСУРС У ВЛАДІ
Віце-прем'єр-міністр України – міністр інфраструктури України **Борис Колесніков**
Також вважають лояльними до Ахметова ряд чиновників середнього й вищого рівня.

ОСНОВНІ РЕСУРСИ В БІЗНЕСІ

Ахметов – власник компанії СКМ, яка володіє контрольними пакетами акцій більш як 100 підприємств у гірничо-металургійній, енергетичній, телекомунікаційній галузях, у страховому, банківському, медіа-бізнесі, в роздрібній торгівлі, сфері нерухомості тощо.

ПЕРСПЕКТИВИ НА 2012-Й

Створення «вертикально інтегрованих монополій» – здобуття у власність підприємств усього технологічного ланцюжка, зокрема в металургії: придбання видобувних, гірничо-збагачувальних підприємств, меткомбінатів, а також енергогенеруючих та енергорозподільних компаній. Зокрема, Ахметов планує отримати у власність значну частину пакетів акцій обленерго, які готуються до приватизації Кабміном за рішенням від 11 квітня 2011 року. На продаж виставлено 25% Дніпроенерго, 45,1% Західенерго, по 50% Вінницяобленерго, Дніпрообленерго і Закарпаттяобленерго, 46% Черкасиобленерго, по 45% Кривенерго й Чернівціобленерго, 40,06% Донецькобленерго, 25,99% Тернопільобленерго, 25% Київенерго. Одна з компаній Ахметова – ДТЕК – зацікавлена в купівлі енергогенеруючих Західенерго, Дніпроенерго та дистриб'юторів Київенерго й Донецькобленерго. Західенерго вже було нею придбане, як стверджують оглядачі, практично поза конкурсом.

з неї Фірташа, в останнього могли залишитися доволі складні стосунки з Путіним. Тому «енергетичний олігарх», вочевидь, прагне перебрати під контроль систему розподілу енергоресурсів у країні (об'єднуючи облгази, розподільчі компанії і підприємства ЖКГ), аби без нього будь-яка схема постачання енергоносіїв була неможливою. Ахметову ж потрібен контроль над енергопостачанням через високу енерговитратність виробництва і відтак залежність від того, в чийх руках будуть енергетичні потоки. До речі, відсталість технологій, а тому великі енерговитрати вітчизняних промислових гігантів є суттєвим фактором, який обмежує євроорієнтованість вітчизняного великого бізнесу. Справді, основні ринки збуту українських ФПГ не в Росії. Але залежність від енергоносіїв і застарілі технології змушують постійно озиратися на Москву: домовлятися про знижки, отримувати кредити... Так, у жовтні ахметівська ДТЕК позичила \$500 млн у російського «Сбербанка» і \$340 млн у ВТБ.

ЗАХОПЛЕНІ ВЛАДОЮ

У цих умовах можемо говорити про дві тенденції всередині влади наступного року: продовження повзучого розширення впливу «сім'ї» та змагання олігархів за контроль над секторами економіки. Якщо основні економічні гравці – групи Фірташа, Ахметова, Клюєва – будуть поглинуті змаганням за ресурси, оточення Януковича може використати наступний рік для зміцнення свого впливу. Відтак контроль над галузями економіки гарантуватиме олігархам добробут, але не імунітет. Після чого до президентських виборів Віктор Федорович наблизатиметься не «старшим серед рівних», а повноцінним «старшим», що контролює (разом із оточенням) і владу, і економічні процеси в країні. До чого призводить така модель ручного управління за браком ресурсів на кшталт нафти і газу, бачимо на прикладі Білорусі.

ГРУПА «ЗАСЛУЖЕНИХ ДОНЕЦЬКИХ АДМІНІСТРАТОРІВ»**ЛІДЕР**

Явно не виражений; найстарший за посадою – прем'єр-міністр **Микола Азаров**

ОСНОВНИЙ РЕСУРС У ВЛАДІ

Міністр фінансів **Федір Ярошенко** (близький до Азарова).

Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України

Анатолій Близнюк, заступник голови фракції Партії регіонів у ВР **Володимир Рибак** та інші.

ОСНОВНІ РЕСУРСИ В БІЗНЕСІ

Адміністративний вплив на економіку. ЗМІ повідомляли, зокрема, про розвиток «за державної підтримки» бізнесу близьких родичів Азарова.

ПЕРСПЕКТИВИ НА 2012-Й

Збереження посад і пов'язаного з ними адміністративного впливу. Протидія групам Ключевих і Фірташа в розширенні впливу на виконавчу владу. Але ця місія видається нездійсненною.

Натомість, якщо в ході змагань за об'єкти власності олігархи знайдуть можливість не допустити висливання з рук впливу на виконавчу владу, вона перетвориться на своєрідне ЗАТ, де рішення будуть ухвалюватися компромісом між основними центрами сили. Однак, зважаючи на схожість цих сил між собою (за походженням, ментальністю, способом дії), така система не буде ефективною і залишиться вразливою для внутрішніх і зовнішніх загроз, які вона просто не буде спроможна передбачити. Зокрема, більш наполегливе втручання Росії може призвести до втрати українськими можновладцями реальної влади. ■

ГРУПА ФІРТАША І К°**ЛІДЕР**

Дмитро Фірташ

ОСНОВНИЙ РЕСУРС У ВЛАДІ

Міністр енергетики та вугільної промисловості **Юрій Бойко**.

Міністр закордонних справ **Костянтин Грищенко**.

Союзниками також вважають главу АП **Сергія Львовичкіна** та голову СБУ **Валерія Хорошковського** (утім, перший намагається вести свою гру, використовуючи наближеність до президента, а другий, як указують поінформовані, має підтримку Кремля).

ОСНОВНІ РЕСУРСИ В БІЗНЕСІ

Організаційна основа – Group DF, яка контролює компанії з Австрії, Швейцарії, Угорщини та інших країн. Співвласник (із Газпромом) компанії «РосУкрЕнерго». Активно скуповує підприємства різних галузей, зокрема хімічної (ВАТ «Азот» (Черкаси), ПАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот», ПАТ «Концерн «Стирол» (Горлівка, Донецької обл.) і ВАТ «Рівнеазот»), металургійної, енергетичної (висловив інтерес до участі в приватизації облenergo), комунальної власності. На низці внутрішніх ринків (зокрема, міндобриб) став монополістом. У листопаді 2011-го обраний головою Федерації працевлаштувачів України.

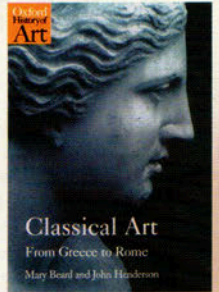
ПЕРСПЕКТИВИ НА 2012-Й

Розширення позицій на енергоринку, зокрема шляхом об'єднання належних йому облгазів із придбаними облenergo та підприємствами комунального сектору. Створення монополій на основі придбаних підприємств, наприклад у хімічній галузі (у планах – придбання Одеського припортового заводу), виробництві титану. Враховуючи отримання Фірташем кредитів від російських банків і контакти з особами в оточенні Путіна, ЗМІ припускають можливість передачі створених олігархом монополій під контроль російської сторони. Однак експерти відзначають і різке охолодження в стосунках між Путіним та Фірташем, що може суттєво позначитися на долі олігарха вже у 2012 році.

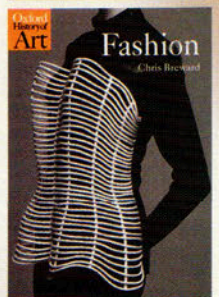
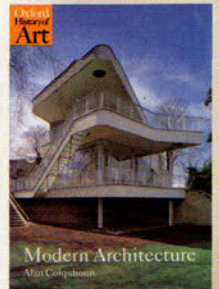
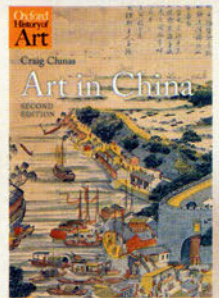
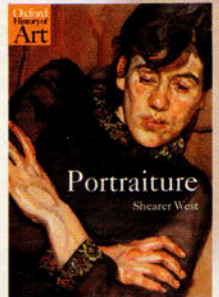

К Н И Г А Р Н Я

History of Art at Ye Bookstore

Looking at art history from a fresh perspective*

м. Київ
вул. Лисенка, 3
тел.: (044)235-88-54

*Історія мистецтва
в Книгарні «Є»

Свіжий погляд
на історію мистецтва

Кінець старосвітської опозиції

Андрій Дуда, *Тиждень*

Хоча запит на опозиційність у суспільстві високий, підтримка нинішніх опозиціонерів низька

У 2012 році ми, найімовірніше, не побачимо нової опозиції – швидше за все, будемо свідками останніх конвульсій старих опозиційних партій. Складовою цього процесу може стати декласація «національно-демократичних» партій – ветеранів політичної опозиції, які зберігалися останнє десятиліття у складі блоків НУ – НС і БЮТ. Та й нові проекти, які виникли в попередні роки і зараз претендують на прохід до парламенту, не дають відчуття якісної зміни еліт. Практично всі опозиційні сили – це «вождистські» партії, створені під певну особу. В іменних політичних силах зводиться нанівещ партійна демократія, статутні органи (з'їзд, органи партійного управління) мають статус дорадчих при лідерів. Тож суттєвих змін у поведінці та формах роботи опозиційних партій наступного року чекати не доводиться, будуть апробовані старі партійні алгоритми.

«БАТЬКІВЩИНА» В НЕБЕЗПЕЦІ

Попри серйозні іміджеві втрати, досі найбільш рейтинговою опозиційною силою є партія Тимошенко «Батьківщина»: її електоральний потенціал оцінюється в майже 20%. Однак, кардинальне оновлення «Батьківщини» на найближчий рік не заплановане. З арештом Юлії Тимошенко керівництво партії залишиться незмінним: першу скрипку й далі грають Олександр Турчинов і Андрій Кожем'якін. А отже, і помилки не буде кому виправляти. Тому в рік парламентських виборів супутниками партійного будівництва «Батьківщини» можуть стати: 1) залежність партії від фінансування великого капіталу; 2) брак партійної демократії, непрозорість ухвалення ключових партійних рішень, у тому числі в частині формування виборчих списків на парламентських перегонах; 3) відсутність реальних кроків до кадрового оновлення партії; 4) небажання йти на компроміс з іншими опозиційними силами; 5) боротьба за монополію в таборі опозиціонерів тощо.

Для виборця найбільш рельєфним фактом політичної дійсності є те, що досі «Батьківщина» не провела кадрової чистки своїх лав від одіозних елементів. Звичайно, за «очищення» можна подавати відхід від партії братів Буряків, Васадає, Губського, Баграєва. Але ж то було власне рішення олігархів, а не партії.

Статус-кво у керівництві політичною силою призведе до консервації ситуації в регіональних осередках, наслідком чого може стати втрата довіри до «Батьківщини» навіть у традиційно прихильних до неї областях.

НА ФРОНТІ БЕЗ ЗМІН

Як кажуть, на безрибі і «Фронт змін» Арсенія Яценюка – опозиція. Проте, навіть якщо вірити показникам рейтингів, успіх ФЗ на виборах до парламенту є не таким однозначним, як здається, і залежить від багатьох чинників. Слабким місцем «Фронту змін» є відсутність яскравих фігур, які представляли б партію в регіонах. Обличчям партії в областях часто є або особисті друзі Яценюка, або його колишні спів-

робітники. Обласні організації, очолювані «по благу», демонструють дуже низькі показники ефективності роботи. Це особливо стосується Чернівецької, Тернопільської, Кримської організацій. Найбільш суперечливим новим «активом» ФЗ є керівник фракції НУ – НС у Верховній Раді Микола Мартиненко. З одного боку, він як формальний очільник фракції буде підписувати подання від НУ – НС щодо кандидатур до виборчих комісій, а відповідно це дасть змогу «Фронту змін» просунути до ВК значну кількість своїх представників. Зрештою, Мартиненко – вірогідне джерело коштів. З другого – є і негативний бік цієї співпраці. Співробітництво з Мартиненком означатиме включення до списку ФЗ багатьох «його» кандидатур, які у випадку проходження до ВР будуть мало контрольованими Яценюком. Зрештою, не треба забувати й про шлейф компромату, який тягнеться за Мартиненком. Як і за багатьма іншими новими старими фронтівиками.

Відтак активна підтримка Яценюком Закону «Про вибори народних депутатів України» на умовах змішаної системи, м'яко кажучи, дивна: у нього не знайдеться сильних фігур для проходження в мажоритарних округах.

Але проблема опозиційного «Фронту змін» не лише у перспективах проходження до парламенту. Поведінка самого Яценюка та його найближчого оточення не гарантує, що, подолавши виборчий бар'єр, партія не включиться у політичні торги з владою.

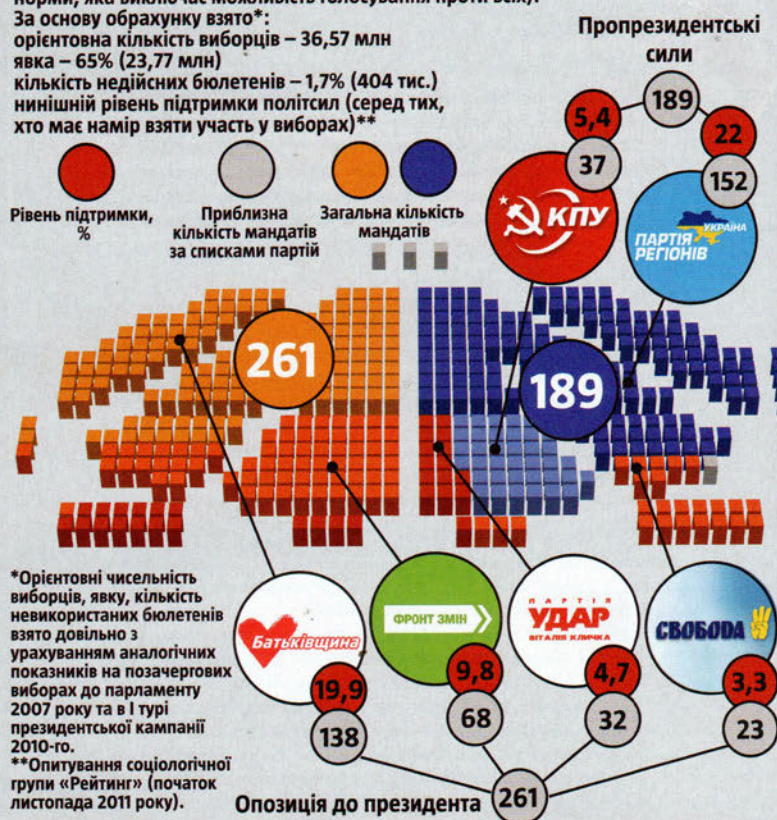
Андрій Дуда,
політичний
оглядач,
Тиждень

ПОГОДИВИШИСЬ НА ЗМІНУ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ, ОПОЗИЦІЯ ЗДАЛА ВИБОРИ

Перемога, від якої відмовилися

Прогнозні результати голосування за закритими списками партій згідно з нинішніми правилами: 450 депутатів обираються за партійними списками, виборчий бар'єр – 3% (з урахуванням норми, яка виключає можливість голосування проти всіх).

За основу обрахунку взято*: орієнтовна кількість виборців – 36,57 млн явка – 65% (23,77 млн) кількість недійсних бюлетенів – 1,7% (404 тис.) нинішній рівень підтримки політсил (серед тих, хто має намір взяти участь у виборах)**

ЗА МАНДАТ «СВОБОДИ»

Ще одним гравцем на електоральному полі України, який претендуватиме на проходження до парламенту, є ВО «Свобода». За певної гнучкості керівництва ця політична сила могла б стати інтегратором маловпливових і малочисельних партій національно-демократичного спрямування – УНП, «За Україну», «Наша Україна» – через партійне злиття або об'єднання зусиль за формулою «місця у виборчому списку в обмін на підтримку в ході виборчого процесу». Але велике питання, чи поступляться амбіціями і виявлять гнучкість очільники ВО «Свобода», адже раніше за ними такого не спостерігалось. До того ж і партії-карлики мають канал включення до виборчого процесу через висування кандидатів у мажоритарних округах. Щоправда, там буде тісно. Хоча Комітет опору диктатурі й проголосив намір узгоджувати мажоритарних кандидатів, ці домовленості можуть не стосуватися округів на Галичині, Волині, Буковині, у місті Києві, де всі опозиційні партії мають достатньо сильну електоральну підтримку.

Але не виключена й інша виборча тактика «Свободи» – зосередження партійної роботи лише в тих регіонах, де партія має електоральну підтримку: на Західній Україні та частково на Київщині. Виборців там понад 6 мільйонів, близько 17% загальної кількості в країні. Відтак «Свобода» може замкнутися в ніші «єдиної націоналістичної сили», експлуатуючи знакові категорії (УПА, мовне питання, Крим тощо).

КОРОТКО ПРО 2012

1 січня Росія, Білорусь і Казахстан створюють Єдиний економічний простір. Україну наполегливо запрошують приєднатися до цієї трійці

ПРОБНИЙ УДАР

Останні опитування фіксують рейтинги партії Віталія Кличка «УДАР» на межі проходження до ВР. Однак це ще рейтинг очікування від нескромпроментованої політичної фігури (свого часу рейтинг очікування Яценюка і Тігіпка становили не менше ніж 15%). Але реаліями партії «УДАР» є брак організаційних структур в областях, відсутність команди, ресурсу професіоналів (які мають увійти у партійні списки та стати кандидатами в мажоритарних округах), розмитість політичної програми і не зовсім чітке позиціонування щодо влади. Тому, якщо партія матиме серйозні претензії на входження до парламенту, у найближчі три – п'ять місяців вона повинна вирішити ці організаційні та програмні питання.

У будь-якому разі ухвалення закону зі зміщеною виборчою системою і широкі можливості влади щодо фальсифікацій ставлять перед опозиційними силами завдання, які вони в нинішньому стані навряд чи здатні виконати. Адже мало заявити про формування єдиного списку мажоритарників, треба координувати дії на кожному етапі виборчого процесу, спільно протистояти фальсифікаціям і утримуватися від взаємного побороення. Орієнтовані на вождів, кадрово й організаційно слабкі теперішні опозиційні партії можуть не витримати такого випробування і погодитися на гру на користь влади в обмін на обіцянки провести своїх кандидатів до ВР, руйнуючи надію на захист чесних перегонів. ■

Торжество мажоритарників

За списками влада отримує меншість, але добирає в округах

Прогнозні результати голосування за списками партій згідно з новими правилами: 225 депутатів обираються за партійними списками, 225 – за мажоритарними округами, виборчий бар'єр – 5%, блоки не беруть участі в перегонах, немає можливості голосувати проти всіх

Пропрезидентські сили

Не проходять до парламенту

Орієнтовна кількість мандатів в одномандатних округах, яку, ймовірно, отримають представники Партії регіонів (експертна оцінка Тижня)

	Усього округів	Кількість округів, де, ймовірно, переможуть кандидати від ПР
Автономна Республіка Крим	8	8
Вінницька область	11	7
Волинська область	7	2
Дніпропетровська область	12	10
Донецька область	17	17
Житомирська область	10	7
Закарпатська область	5	4
Запорізька область	8	7
Івано-Франківська область	7	1
Київська область	9	6
Кіровоградська область	7	7
Луганська область	10	10
Львівська область	14	3
Миколаївська область	6	6
Одеська область	10	10
Полтавська область	9	7
Рівненська область	7	2
Сумська область	7	6
Тернопільська область	8	2
Харківська область	11	11
Херсонська область	5	4
Хмельницька область	10	3
Черкаська область	8	6
Чернівецька область	4	3
Чернігівська область	7	5
м. Київ	7	1
м. Севастополь	1	1
Усього		156

Де лідери?

Олександр Крамар

2012 рік може стати переламним для подальшого соціально-політичного розвитку України, якщо активні сили суспільства зуміють поєднати зусилля

Від половини до двох третин респондентів під час опитувань стверджують: ситуація в країні розвивається у хибному напрямі. При цьому спостерігається дуже специфічне поєднання глибокого розпачу та великих надій. Домінуючим і швидко прогресуючим у світосприйнятті дедалі більшої частини українців є очікування кардинальних змін на краще.

За подібних суспільних настроїв та в умовах банкрутства політичного й економічного курсу керівництва країни відбулися докорінні зміни політичного класу в Аргентині, Бразилії, Туреччині, а останнім часом аналогічні тенденції спостерігаються й в арабському світі. Але специфічна проблема України полягає в тому, що рівень довіри, за рідкісними винятками, сильно поступається рівню недовіри до представників не лише правлячих партій, а й опозиційних.

Головна претензія до нинішньої найбільш рейтингової опозиції – це відсутність реформ у країні під час перебування її лідерів при владі та відсутність контакту з людьми, системної роботи на місцях після переходу в опозицію. Усе це дає підстави для підозр, що в разі її повернення «усе залишиться, як і раніше». Тобто змін, на які покладає надії народ, з нинішніми лідерами може просто не відбутися. Але й нових суспільство не породжує: не працюють «соціальні ліфти», а стара опозиція, як показало, зокрема, голосування за новий закон про вибори, готова на змови з владою для недопущення появи на арені нових політсил.

Олександр Крамар, політичний аналітик

НАПІВПОВНА ЧИ НАПІВПОРОЖНЯ?

Підходи влади до суспільно-політичних процесів загалом і найближчих виборів до парламенту зокрема, як і ставлення до опозиції та громадянського суспільства впродовж останніх двох років, продемонстрували: Майдан-2004 її нічого не навчив. Точніше, переконав у необхідності придушення потенційних вибухів народного протесту в зародку.

Тож, вочевидь, і надалі прогресуватиме демонстративне ігнорування можновладцями вимог громадян, а «компенсатором» виступатиме «профілактична робота» силовиків та підкреслено суворе застосування закону проти ініціаторів протестів (або, навпаки, найбільш уразливих учасників акцій) навіть за надуманими приводами. Про таку тактику поведінки із суспільством, яке «проти», свідчать попередні протестні акції: податковий Майдан 2010 року, в 2011-му спроби без влади відсвяткувати День Незалежності, відзначити День Свободи тощо.

Упевненості владі додає те, що протести, зумовлені наступом на права й інтереси окремих соціальних груп чи політсил, дотепер були розрізненими і порівняно легко знешкоджуваними.

Але це не означає, що українське суспільство втратило революційний потенціал. Швидше мова може йти про «ефект склянки води». Для того щоб вода вихлопнулася, достатньо «останньої краплини».

БОЯТЬСЯ

Попри вдавану впевненість та системну репресивну роботу силових служб, можновладці не можуть приховати страху перед вибухом справді громадянського протесту зразка 2004 року. Громадські організації уже стали об'єктом посиленої уваги з боку усіх органів влади, а в парламенті готується закон, покликаний суттєво обмежити права і свободи ГО. Усі поки що нечисленні протестні акції супроводжуються концентрацією мало не на порядок біль-

шої кількості правоохоронців. Своєю чергою, ЗМІ облетіла репліка одного із учасників святкування сьомої річниці Майдану в Києві, яка досить чітко відбиває настрої переважної частини співробітників силових структур: «Мій товариш підполковник каже: от якщо б вас прийшло 100 тисяч, ми б або на вашу сторону перейшли, або просто пішли геть, мовляв, ми нічого не могли б зробити».

За цих умов перед владою постане вибір, яким шляхом піти: дати згоду на проведення вільних виборів, навіть заздалегідь розуміючи, що вона точно не здобуде на них перемоги (як це було в більшості країн Центральної Європи під час переходу від комуністичного тоталітаризму до європейської демократії у 1988–1989 роках і в Україні під час «Третього туру»), або ж ризикнути повторити долю режиму Чаушеску, Мубарака чи Каддафі. Або за менш радикального і більш притаманного новітній історії України сценарієм – долю лідерів Аргентини, Бразилії чи Туреччини початку цього століття.

КОЛИ ПРИЙДУТЬ НОВІ ЛІДЕРИ?

Під час стихійних виступів відбувається об'єктивний процес появи нових лідерів-нонконформістів, здатних в подібних умовах домогтися подальшої мобілізації людей. Як засвідчують опитування, рівень довіри громадян до різноманітних громадських організацій від часів Помаранчевої революції зріс майже вдвічі (з 44% до 76%) і на фоні зневіри в політиках-опозиціонерах, імовірно, і далі підвищуватиметься до виборів, адже дві третини респондентів переконані, що саме ГО займаються проблемами, які не хоче вирішувати влада. Триває інституційне оформлення руху малого бізнесу, який консолідував представників різних регіонів країни під час минулорічного податкового майдану, а більшість мітингів до Дня Свободи на південному сході проходили під гаслами забезпечення доброти або свободи підприємництва.

Але ефективним, а найголовніше результативним в умовах неспроможності політичної опозиції протестний рух може бути лише за однієї умови. Якщо знайдуться механізми координації різних соціально активних груп та налагодиться зв'язок принаймні між кількома ключовими з них. Це насамперед активісти, які мають забезпечити старт акцій і вистояти проти першої жорсткої реакції влади на протести; малий та середній бізнес, який має незалежний фінансовий ресурс і для якого вкорінення олігархічної влади у результаті виборів нестиме загрозу «ліквідації як класу»; і, нарешті, інтелектуали, які здатні апелювати до широких мас, бути «моральними орієнтирами» і яким загрожує остаточна втрата свободи слова й думки. ■

Таки можливо...

Демонстративні, широкомасштабні фальсифікації на виборах, а також якийсь із додаткових чинників (наприклад, різке зубожіння населення внаслідок обвалу гривні), можуть стати поштовхом до **масових акцій протесту**, подібних до тих, що були 2004 року. Влада застосує силу.

Після отримання пропрезидентськими партіями простої більшості у ВР частину опозиції (насамперед «Фронт змін») **використовуватимуть для проведення принципових рішень**.

Протестні виступи стануть більш організованими й **координованими між собою**, створюючи основу для масових акцій невдоволення.

КОРОТКО ПРО 2012

29 липня – початок виборчого процесу.

28 жовтня – парламентські вибори. Розвиток України залежатиме від того, чи піде влада на фальсифікації, чи зможе опозиція їм протистояти і як до ошукання поставиться суспільство

К Н И Г А Р Н Я

Ваша іноземна преса в Книгарні «Є»

AD
ARCHITECTURAL DIGEST

COSMOPOLITAN

DER SPIEGEL

FINANCIAL TIMES

Forbes

Herald Tribune

LE MONDE
diplomatique

Newsweek

The Economist

THE TIMES

THE WALL STREET JOURNAL

м. Київ

вул. Лисенка, 3
тел.: (044) 235-88-50
вул. Спаська, 5
тел.: (044) 351-13-38

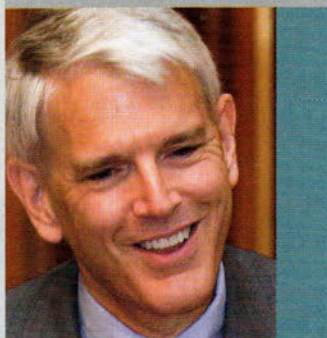
м. Львів

просп. Свободи, 7
тел.: (032) 235-73-68

м. Харків

вул. Сумська, 3
тел.: (057) 731-59-49

Балансування між Росією, Заходом і демократією

Стівен Пайфер,
екс-посол США в
Україні, директор
програми
контролю за
озброєннями
Brookings
Institution

*Що кращими
будуть зв'язки
України з Європою і
стабільнішим баланс
у відносинах України
із Заходом і Росією,
то сильнішою
стане її позиція
у переговорах з
Кремлем*

Чи не найбільшим викликом для керівництва України в зовнішній політиці з дня здобуття незалежності у 1991-му став пошук балансу у відносинах із Росією та Заходом. За останні 20 років кожен український президент шукав тісних зв'язків із Європою та США. Частково це було зумовлено бажанням отримати більше свободи для маневрування у стосунках з великим і напористим російським сусідом, який, схоже, ще не цілком змірився з думкою про справді незалежну і суверенну державу Україну.

Нині цей виклик стоїть перед президентом Віктором Януковичем. Він наголошував на вигідності угод про асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС для України, які сприяли б стійкому зближенню Києва з Європою. Він, як і його попередники, починає усвідомлювати, що демократичні цінності такі мають вагу на Заході, отже, впливають на його ставлення до України.

Українсько-російські відносини мають довгу, нелегку і часом сумну історію. Коли на початку 1990-х Київ намагався збудувати незалежну державу, президенти Леонід Кравчук і Леонід Кучма зробили ставку на розбудову зв'язків із Заходом. Це мало додати їм впевненості у вирішенні з Москвою низки заплутаних питань, якими супроводжувався пострадянський процес розлучення. Наскільки простішою чи складнішою ставала ця розбудова, залежало від стану демократії в Україні. Наприклад, згорання демократії під час та після президентських виборів 1999 року вже незабаром, наприкінці 2002-го, звело нанівець відносини між Україною та США і Європою.

Після Помаранчевої революції значно більше ваги у зовнішній політиці Віктора Ющенка припало на західний бік терезів, зокрема завдяки ставці на членство у НАТО. Відтак це зумовило фазу різкого охолодження українсько-російських відносин. Попри деяку свою хаотичність, загалом більш демократична внутрішня політика третього президента України додала йому багато балів на Заході, хоча деякі європейці переймалися проблемами, що виникли внаслідок політики Ющенка між Києвом та Москвою, а після цього потенційно і між Європою та Росією.

Прийшовши на посаду президента у 2010 році, Янукович заявив про намір відшукати рівновагу між Заходом і Росією, водночас пріоритетом у своїй зовнішній

політиці зробив поліпшення зіпсованих відносин із Москвою. Він продовжив термін перебування Чорноморського флоту в Криму, зупинив зусилля, спрямовані на вступ до НАТО, і відмовився від питань, що доводили російське керівництво до сказу, наприклад, наполягання на визнанні Голодомору геноцидом.

Однак в останній рік Київ дедалі більше дратує те, що Кремль, як йому здається, не відповідає Україні взаємністю у намаганнях поліпшити відносини. У 2012-му Володівір Путін повернеться у президентське крісло, і нещодавно він озвучив «велику ідею» про створення Євразійського союзу. Янукович має розуміти: що кращими будуть зв'язки України з Європою і стабільнішим баланс у відносинах України із Заходом та Росією, то сильнішою стане його позиція у переговорах із РФ.

Крім того, він має розуміти, що демократія впливає на цей баланс. Той факт, що вибори, на яких Янукович став президентом, були вільними, чесними і конкурентними, забезпечили йому демократичну легітимність, завдяки якій він здобув визнання і доступ до США та Європи. Але його внутрішня політика відтоді призводить тільки до регресу: тиск на ЗМІ, неадекватні дії державних органів на кшталт СБУ, перегони, що не відповідають стандартам ОБСЄ чи нормам, які виробилися в Україні впродовж 2006–2010 років, і арешти лідерів опозиції за сумнівними звинуваченнями. Суд над колишньою прем'єркою Юлією Тимошенко посилив перестороги Заходу з приводу згорання демократії в Україні.

Янукович має якось узгодити своє прагнення зміцнювати політичний контроль, обмежувати простір для опозиції, не допускати Тимошенко на політичну арену зі своїм бажанням ближчих відносин України з Європейським Союзом. Він не може провадити авторитарну внутрішню політику і водночас зміцнювати зв'язки із Заходом, де важливі демократичні цінності.

Якщо Україна не налагодить міцних відносин із Європою, вона не зможе збалансувати зовнішню політику. Це призведе до більшої ізоляції Києва та вразливості перед тиском з боку Москви. Чи хоче Янукович ризикнути зустрітися з Путіним у слабшій позиції на міжнародній арені? Якщо ні, то йому доведеться виправляти внутрішній політичний курс. ■

microlab
just listen

МІСРОЛАВ – АКУСТИКА ХХІ СТОЛІТТЯ

Дякуємо за Ваш вибір! Завдяки Вам акустика **microlab** отримала нагороду “Бренд Року” в Україні.
MICROLAB – акустика для Домашніх Кінотеатрів, для Ноутбуків, для Комп’ютерів, для Смартфонів.

Мікролаб. Просто слухай. Бренд року.

www.microlab.ua

Де гроші лежать?

Олександр Леонов

У 2012 році Україна зіткнеться з браком грошей – давати Києву кредитні ресурси може бути нікому

Ставлення до України у світі, сформоване діями можновладців упродовж 2011 року, у 2012-му може негативно позначитися на фінансах країни. Дуже непростя соціально-економічна ситуація та різні експериментальні новачки уряду й НБУ суттєво ускладнюються борговими проблемами держави. Так, Україна, за даними Мінфіну, у 2012 році має виплатити 47,8 млрд грн за держборгом, з яких 20,2 млрд грн – за зовнішнім. При цьому основний обсяг виплат за зовнішнім боргом припадає на 2013-й і 2014-й – відповідно 36,6 млрд грн і 23,5 млрд грн. Відтак однією з критично важливих проблем української зовнішньої політики у найближчому майбутньому має бути пошук вільних та недорогих кредитних ресурсів.

Традиційно такі кошти просять у Міжнародно-го валютного фонду. А тому дуже дивним видався підхід до переговорів з місією МВФ українського Кабміну, який фактично відклав ці перемовини, сподіваючись досягти порозуміння з РФ щодо дешевшого газу й відтак не йти у виборчий рік на непопулярні рішення (зокрема, підвищувати ціну на

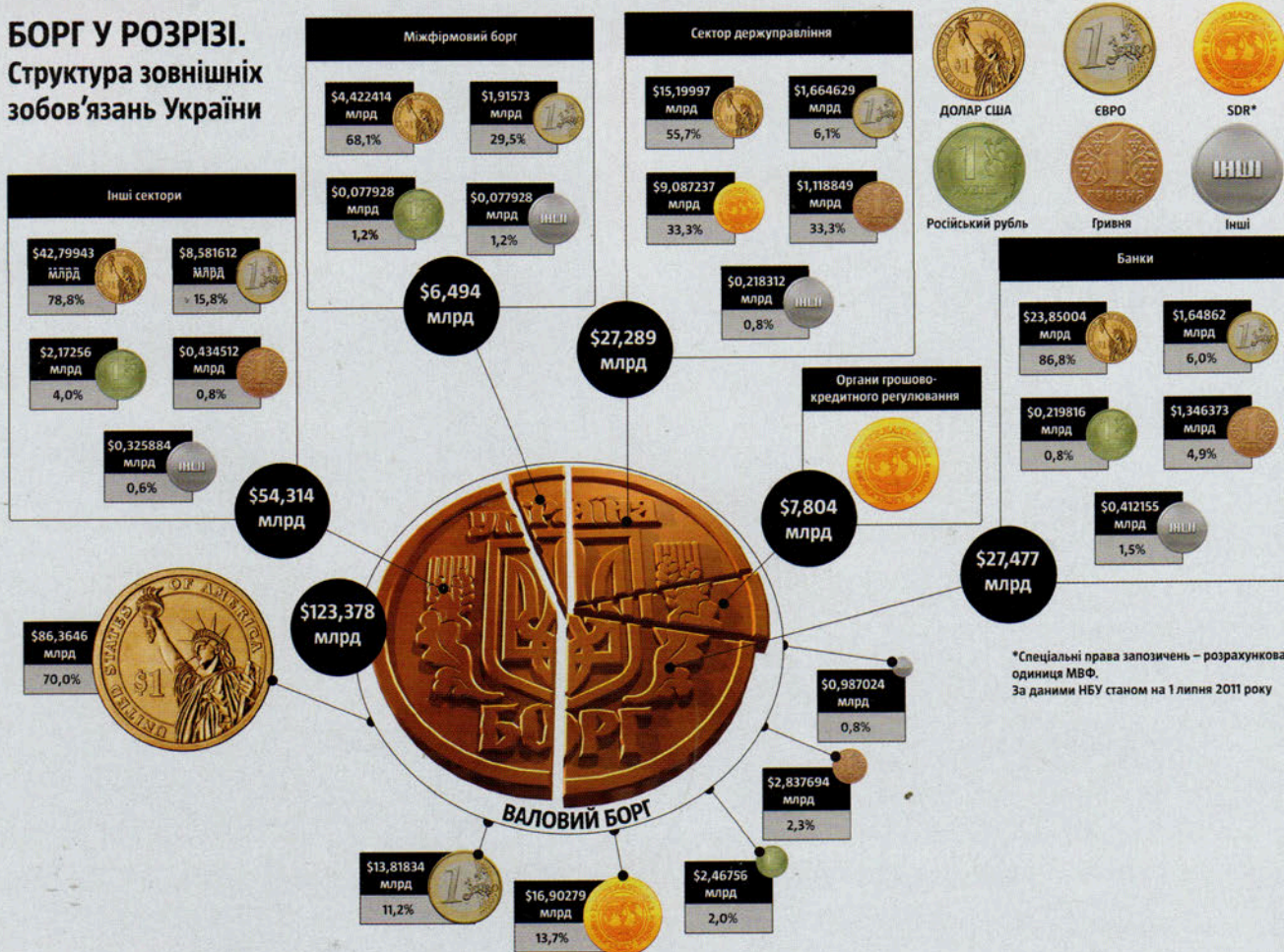
газ для населення, як того вимагав Фонд, аби уникнути ризику банкрутства НАК «Нафтогаз України»). Між тим директор-розпорядник МВФ Крістін Лагард ще у вересні 2011-го заявила, що резервів Фонду на всіх охочих не вистачить: «Наші кошти в розмірі \$400 млрд здаються достатніми сьогодні, але бліднуть порівняно з потенційними фінансовими потребами нестабільних країн». Фахівці МВФ оцінюють потребу світової економіки як мінімум у \$840 млрд і зараз обговорюють можливість збільшення обсягу резервних коштів з нинішніх \$940 млрд до \$1,3 трлн.

МВФ у будь-якому разі доведеться розставляти пріоритети у фінансуванні проблемних економік. І вони очевидні. ЄС переживає ледь не найдраматичнішу мить у своїй історії. МВФ уже підготував екстрений кредит для Італії, розмір якого може становити €400–600 млрд (Фонд, швидше за все, видасть його у співпраці з іншими інститутами, наприклад, з Європейським центральним банком). Напрошується висновок: якщо Україна не захоче чи не зможе документально закріпити домовленості з МВФ цього року чи на початку 2012-го, вона ризикує надовго залишитися без кредитних ресурсів. Нераціональні дії української влади у внутрішній політиці, насамперед проведення політичних репресій, посилює скепсис щодо євроінтеграційних перспектив України і зменшує бажання їй допомагати.

Утім, український уряд показує, що, коли буде дуже треба, гроші знайдуться на Сході: у РФ чи в Китаю. Але й тут варто взяти до уваги економічну

Олександр Леонов, політичний оглядач

БОРГ У РОЗРІЗІ. Структура зовнішніх зобов'язань України

КОРОТКО
ПРО 2012

Росія може отримати доступ до українських газорозподільних мереж і газо-транспортної системи як плату за зниження ціни на газ

ситуацію. ЄС вже не збирається збільшувати закупівлю нафти та газу в Росії. Ангела Меркель чітко заявила про це, пояснюючи небажання інвестувати у додаткові гілки «Північного потоку». Навпаки, до 2020 року Євросоюз намагатиметься зменшити надходження енергоносіїв з кожного окремого джерела. Водночас розширенню експорту російського газу до Китаю перешкоджають Туркменістан та Узбекистан, які здійснюють поставки блакитного палива до Піднебесної за нижчими цінами і готові швидко збільшити їхні обсяги. Зрештою, зважаючи на численні позови до Газпрому щодо перегляду ціни на газ, а також необхідність знову дотувати білоруську економіку на мільярди доларів, фінансова ситуація у наших сусідів може суттєво погіршитися. В російському уряді вже зараз змушені констатувати проблеми. Заступник керівника Мінекономрозвитку РФ Андрей Клепач спрогнозував обсяги виведення капіталу з Росії у 2011-му не менше ніж \$80 млрд. У жовтні йшлося про \$70 млрд, а на початку року уряд вважав песимістичним показником \$30 млрд, відтак можна тільки здогадуватися, яких астрономічних сум не дорахується російська економіка у найближчі роки. При цьому незалежні російські економісти не бачать підстав для покращення ситуації в 2012 році. У цих умовах Кремль береться фінансувати нову геополітичну іграшку – так званий Євразійський союз, до якого входять не тільки відносно стабільні Росія та Казахстан, а також території економічного лиха – Білорусь та Киргизія, а в перспективі ще й Таджи-

кистан. Якщо врахувати бажання Владіміра Путіна максимально пришвидшити інтеграційні процеси, можна прогнозувати, що через кілька років Росію, ймовірно, очікує вже своя фінансова криза. Тож обіцянки РФ фінансово підтримати «братні народи» на практиці можуть обернутися для Києва символічними кредитними подачками, які не вирішать боргових проблем країни.

Ще одна альтернатива – Китай. Український уряд не раз заявляв про бажання КНР допомогти Києву з фінансами. Піднебесна справді має значний фінансовий ресурс, яким вона може поділитися, але в обмін на щось. При цьому треба враховувати специфіку китайських інвестицій. У країнах, що розвиваються, КНР цікавлять лише сировинні активи. В Україні вони монополізовані двома-трьома ФПГ. Чи захоче Ахметов і К^о ділитися ними – питання риторичне. Власне, саме цим можна пояснити, що китайських грошей в Україні, попри задекларовані спільні мегапроекти, досі не бачили: де, зокрема, обіцяна за китайські гроші електричка з Борисполя до Києва вже до Євро-2012. Зрештою, і Китай, вочевидь, обере інший пріоритет. Пекін володіє близько \$1200 млрд заборгованості США і змушений далі купувати американські боргові зобов'язання під час кризи, щоб не втратити все. Вочевидь, у критичній ситуації Китай рятуватиме насамперед свої кошти, вкладені в ринки збуту – США і країни ЄС. Навряд чи в умовах нової хвилі економічної кризи Піднебесна захоче займатися ще й Україною. ■

Європауза й Азіопінтеграція

Ростислав Павленко

Поставивши євроінтеграцію «на паузу» з політичних мотивів, влада в Києві стає вразливою перед тиском з боку Кремля

Як справедливо зауважив президент Янукович, європейська інтеграція не є самоціллю. Справді, не є. Це засіб для досягнення Україною європейських стандартів розвитку держави, добробуту громадян і відкритості та відповідальності влади, що на словах визнають усі основні політсили (зокрема, і провладні). Але заявлена Віктором Федорівичем готовність поставити євроінтеграцію «на паузу» свідчить про те, що зазначене її сприйняття є для можновладців лише красивими словами. На практиці ж вони вестимуть країну туди, де краще забезпечуватимуться їхні власні інтереси.

Зрештою, у 2011-му українське керівництво саме зробило все для того, щоб «паузу» у відносинах із з ним взяв Брюссель: подальшу інтеграцію поставлено в залежність від згортання політичних репресій і наступу на свободи. Однак влада, схоже, не може обійтися без цих елементів диктатури.

Альтернативу євроінтеграції пропонують зі Сходу. Ще навесні Москва чітко сформулювала вимогу: суттєве послаблення в ціні на газ можливе лише в обмін на участь у євразійських інтеграційних утвореннях. Перший на черзі – Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану. Після прийняття РФ до СОТ відпадає формальна відмова Києва не вступати до МС (адже торговельні санкції в межах Світової організації торгівлі у разі перегляду наявних домовленостей після вступу України до МС можуть переважити всі можливі здобутки від здешевлення енергоносіїв). Спроби «схитрити» і запропонувати якийсь формат «3+1» («отримуємо дешевший газ, але не зв'язуємо себе зобов'язаннями») також не пройнуть: Кремль наполягає на інтеграції.

Ось тільки 57% голосів у Митному союзі має РФ, а Казахстан та Білорусь – по 21,5%. При цьому 87,97% усіх митних зборів надходить до російського бюджету, Казахстан отримує 7,33%, Білорусь – 4,7%.

Світовий банк ще в січні цього року підготував аналітичний звіт, у якому дав «попередню оцінку впливу ство-

рення Митного союзу ЄврАзЕС на його членів». Висновок невітніший: «Аналіз різних сценаріїв неодмінно доводить, що МС ЄврАзЕС створить умови для зниження ВВП (країн-членів) унаслідок обмеження торгівлі зі світом, які перекриють будь-які позитивні впливи від розширення торгівлі між учасниками союзу». Здавалося б, на цьому можна ставити крапку: заздалегідь невігідний союз не має розглядатися як імовірний варіант. Натомість бачимо поступове втягування України в економічне поле РФ. Першим кроком у цьому напрямку може стати запровадження розрахунків у рублях за російський газ. Оскільки через високі ціни на блакитне паливо в торгівлі з РФ Україна має дефіцит, рублів їй бракуватиме, що призводитиме до залежності від російських кредитів (адже, окрім як у північного сусіда, їх взяти ніде). Своєю чергою, така залежність використовуватиметься в подальших переговорах – в обмін на її списання Росія здобуде контроль над привабливими українськими активами і навіть цілими галузями та доможеться участі Києва в інтеграційних проєктах. Якщо 2012 року керівництво України стане на такий шлях, це буде початок кінця незалежності, як 2011-го сталося з Білоруссю. ■

Ростислав Павленко, заступник головного редактора, *Тижень*

Україна у 2012 році: як уникнути ризиків та забезпечити майбутнє

Мартін Райзер,
директор Світового
банку в справах
України, Білорусі
та Молдови

*Без здійснення
глибших реформ
темпи зростання
ВВП України
впродовж
наступного
десятиліття можуть
у найкращому разі
становити близько
4% за рік*

«Події, дорогий хлопче, події!» – так британський прем'єр-міністр Гарольд МакМіллан відповів репортерів, який запитав, що може найімовірніше збити уряди з усталеного курсу. Минулий рік був справді багатий на події, і економічна невизначеність, яка нині панує у світі, робить прогнози ще складнішими, ніж зазвичай.

2012 року в Україні станеться ціла низка подій, здатних вплинути на наміри та рішення лідерів офіційного Києва. Парламентські вибори можуть призвести до дальшої затримки з виконанням «непопулярних» заходів на кшталт підвищення тарифів на комунальні послуги. До того ж відбудеться Євро-2012; багато хто сподівається, що цей чемпіонат надішле позитивний сигнал інвесторам, однак цього не буде, якщо залишиться не вирішеною більш довгострокова проблема – поліпшення інвестиційного клімату. Розвиток відносин України з її двома найближчими сусідами – Європейським Союзом та Російською Федерацією – може спричинити неочікувані зміни політики. Тому окремі експерти визначили 2012-й як рік, у який не відбудеться серйозних заходів, що дали б змогу впоратися з довгостроковими проблемами розвитку України. Було б шкода, якби життя підтвердило їхню правоту.

Близько року тому Світовий банк опублікував доповідь про економічні перспективи України, в якій ми стверджували, що країна стоїть на роздоріжжі між курсом на швидке зближення з європейськими стандартами життя та продовженням руху вибоїстим шляхом економічних піднесені і спадів*. Зокрема, ми доводили, що Україна здатна скористатися своїми величезними активами: великими площами родючих земель, традиціями розвинутої промислової держави, кваліфікованою робочою силою та унікальним географічним положенням між Європою і Азією, якщо їй вдасться подолати тенденцію компенсування неефективного економічного урядування бесистемними фіскальними виплатами; поліпшити інвестиційний клімат, щоб привабити інвесторів, яких відштовхнула репутація України як країни з незначною прозорістю й вибірковим застосуванням регуляторних норм; та покласти край проблемі корупції, яка підірвала довіру між бізнесом, громадянами й державою. Ми не змінили своєї думки. Виклики, на які має дати відповідь керівництво України, зберігаються. Без глибших реформ економіка залишається уразливою до зовнішніх шоків, і економічне відновлення, яке почалося 2010 року, є крихким.

Навіть за найкращої політики Україні завдають серйозної шкоди значний економічний спад у Європі та його наслідки для глобальних економічних перспектив. Однак українська влада краще реагувала би на такі «події», якби мала підтримку МВФ, поділа банкам та інвесторам сигнали про те, що вони є бажаними і до їхніх прав та інтересів ставитимуться справедливо, а також якби українські громадяни й підприємці вірили в те, що рішення уряду мають на меті загальне благо, а не власну кишеню. Програма президента на 2010–2014 роки містить чимало правильних заходів. Розчаровує те, що, згідно з оцінкою власної команди глави держави, нині ця програма істотно відстає від визначених у ній завдань. Відповідно до різних міжнародних рейтингів, від «Ведення бізнесу» до Transparency International, 2011 року Україна втратила свої позиції. У 2012-му необхідно змінити цю негативну тенденцію.

У 1992-му, першому році незалежності України, польський ВВП на особу приблизно на 30% перевищував український. Нині середній поляк є на 300% багатшим за середнього українця, і ця різниця сягає близько \$8500 за рік. За оцінкою Світового банку, без здійснення глибших реформ річні темпи зростання ВВП України упродовж наступного десятиліття можуть у найкращому разі становити близько 4%. Коли припустити, що в Польщі вони будуть не далекі від цих значень, – а таке не суперечить середнім прогнозам, – номінальна різниця у ВВП збільшиться ще дужче. Україна може й повинна ставити вищу планку. У разі належної політики вона не лише зустріє глобальну нестабільність міцнішою і впевненішою, а й закладе підвалини для сталого зростання впродовж наступного десятиліття, можливо, навіть на рівні 7–8% за рік. Це дасть змогу зменшити різницю з Польщею більш ніж на третину до 2020-го.

Небагато країн у світі змогли перейти з категорії середнього доходу до високого. Із 27 держав, які домоглися цього за останніх 25 років, половина розташована в Європі. Незважаючи на виклики, з якими нині стикаються країни єврозони, належність до Європи все ще є великою перевагою. Було б шкода, якби лідери офіційного Києва дозволили, щоб «події» відвернули їхню увагу від здобуття пов'язаних із цим вигід і від реалізації дуже запізнілих реформ у сферах економіки та управління. ■

* Меморандум про економічний розвиток України: стратегічний вибір щодо прискорення та підтримки зростання, Світовий Банк, серпень 2010 року

Реквієм по фінансах

Борис Тимоцькін, глава правління ПАТ «Укрсцбанк»

2012-й буде фінансово складним роком і для держав, і для корпорацій, і для фізосіб

Нинішня економічна рецесія непроста. Ми спостерігаємо і, швидше за все, нам доведеться спостерігати 2012-го кризові процеси, які охоплюють не лише банківський сектор та фондовий ринок, а – що найголовніше – систему державних фінансів. По суті, криза – це виклик нинішнім політичним силам. Більшість держав уже давно живуть не відповідно по статків (середньосвітовий держборг – 98% ВВП). Україна не є винятком. Ми рухаємося шляхом «старших товаришів». Поки що з відставанням (держборг становить \approx 41% ВВП). Але ми й стартували пізніше!

БЮДЖЕТНА УВЕРТЮРА

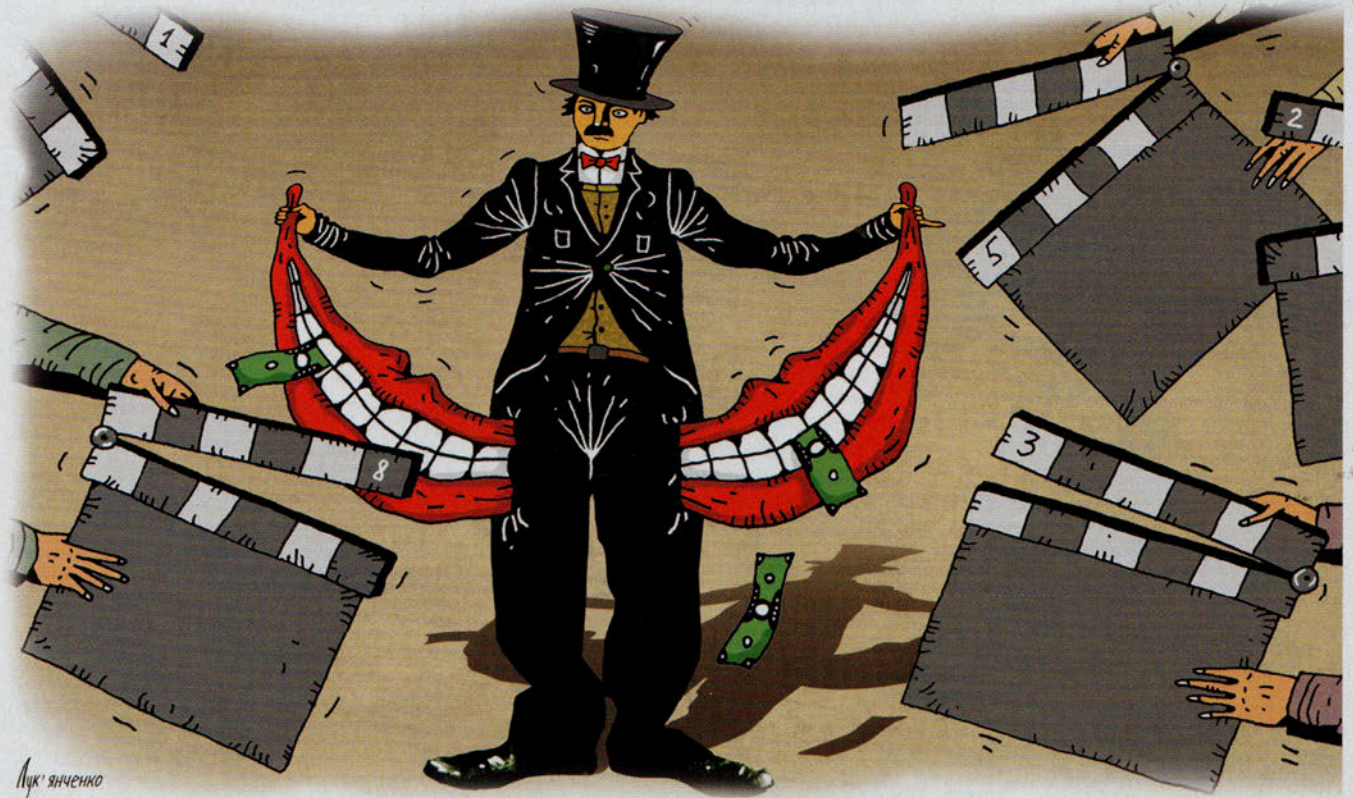
Уже багато років держави планують дефіцитні бюджети, тоді як їхні витрати зазвичай не стимулюють корисних структурних економічних перетворень. Це ненормально!.. Треба щось змінювати, і політики, як мені видається, прекрасно це розуміють. Однак сумна іронія в тому, що сучасний політик не може не бути популістом: хочеш виграти вибори – мусиш щось пообіцяти й бодай децимію обіцяного виконати. Нехай навіть на папері, якщо говорити, наприклад, про різноманітні соціальні програми. Та в держбюджеті що напишеш – не зітреш: складно забрати щось у людей. В історії ХХ століття лише Маргарет Тетчер зуміла втілити в життя непопулярні заходи: закрила нерентабельні вугільні підприємства, зумівши протистояти масовим страйкам.

2012-й буде фінансово складним роком для держав, а з ними і для решти. Більш-менш стабільною бачиться ситуація в таких країнах, як Китай, Сінгапур, Тайвань. Їхні політичні системи жорсткіші, все перебуває під контролем, усе керовано. Завдяки цивілізованій диктатурі їм почастило збудувати нормальні непопулярні економіки. Я не закликаю українських чиновників наслідувати цей приклад. Навпаки, треба розуміти, що тисячолітні азійські традиції схиляють до такої організації господарювання й політичного життя. Понад те, проблеми будуть і в Китаю. Неспроста ж він запропонував частково профінансувати Європейський стабілізаційний фонд: у Піднебесній розуміють, що ескалація кризи в Євросоюзі неминуче веде до зменшення обсягів споживання, зокрема, і продукції made in China. Проте Китай унікальний у тому сенсі, що він нині активно скуповує суверенні боргові зобов'язання. В даному випадку мета зрозуміла – їх конвертація в реальні активи, передусім у компанії з видобутку корисних копалин. Україна в цьому сенсі цікава навсамперед рудами – це неповновлювана сировина, її більше не стає, споживання постійно зростає, а значить воно дорожчатиме. Однак чи цікава нам китайська експансія?

Держбюджет-2012 сплановано з дефіцитом, незважаючи на рецесію. Це означає, що наша держава продовжує жити не відповідно до статків, не стимулюючи розвитку економіки. Така політика недалекоглядна й ризикована, проте вона цілком типова, і зламати її вкрай складно. Сучасні держави обросли лобістами, які заробляють на бюджетних витратах. Це з одного боку. Із другого: в усьому світі політики заграють зі своїми виборцями – соціально незахищеними категоріями громадян, причому таких дедалі більше. Горизонт планування в умовах соціальної демагогії – чотири-п'ять років максимум. І політиків не цікавить перспектива, скажімо, на півстоліття. В Україні – тим більше.

КОРОТКО ПРО 2012

Девальвація гривні щодо долара США. Вже наприкінці 2011-го Нацбанк робив можливе й неможливе, аби не допустити падіння української грошової одиниці до 11 UAH/USD

ПАДАЄМО ВГОРУ Очікування зростання безробіття, продовження рецесії, інфляції стимулює українців до покупок

▶ ФОНДОВА СЕКВЕНЦІЯ

В умовах падіння обсягів виробництва держави ла-тають бюджетні дірки, головним чином, за рахунок емісії. Робота верстатів із друку грошей та їх освоєння стає найвигіднішим бізнесом. Ця обставина дезорієнтує і фінансовий сектор, і реальний. Як оцінити активи в таких обставинах? Як визначити ризики? Про яке кредитування може йтися? Існує думка, що критерієм вартості в поточній ситуації можуть бути золото й енергоресурси. Частково. Але треба розуміти, що ціни на реальні активи формуються віртуально, спекулятивно – ф'ючерсними контрактами. Зростання цін на нафту видається колосальною загрозою для економік більшості країн світу. Проте 95% учасників ринку, що беруть участь у формуванні цієї ціни, не мають жодного відношення ані до видобутку сировини, ані до її переробки, ані до транспортування. Ціну «підігриває» невідомо хто, точніше – хтось заробляє на перепродажі, інші спостерігають за тим, як надуваються й лускають мильні бульки.

Так, вплив світових фондових майданчиків на економіку є колосальним. Але принципово неправильно оцінювати компанії, виходячи лише з вартості їх акцій, нафту й золото, орієнтуючись на ф'ючерси. Це просто нонсенс. Якщо хтось на Володимирському ринку продав комусь кілограм потенційно вирощеної картоплі за \$1 тис., то це не означає, що всі бабуся, які торгують бульбою, стали доларовими мільйонерками. Участь у торгах приватних інвесторів розхитує і підігриває фондові ринки. Але найстрашніше, що в цьому зацікавлені професійні гравці. Більше волатильності, більше нервів, більше транзакцій – більший комісійний дохід. Що й казати про short trading – інструмент, який створює сильну мотивацію обвалювати ринки. Ті, хто займається такими спекуляціями, по суті, є професійними провокаторами!

Інший приклад – Воррен Баффет оцінює активи, відштовхуються від базових показників: основні фонди підприємства, структура фінансування, обсяг власного капіталу, реальний прибуток, міра боргової залежності, динаміка виробництва, продажів. Усе це – цілком відчутні речі. Ці цінності зараз не модні. Фондові ринки оцінюють «наворочені», зовні красиві кораблі, які неминуче зазнають катастроф у штормах, тоді як старі надійні крейсери мало кого цікавлять – «бренди» не ті.

БАНКІВСЬКИЙ АКОРД

Фінансові регулятори намагаються впливати на ситуацію. 2012-го очікують на новий виток посурорішання нормативів адекватності капіталів. Це і правильно, і смішно. Образно кажучи, командування вимагає, щоб у підконтрольних підрозділах були ідеально біленькі комірці, начищені чоботи й міцно припасовані нашивки. Але, пробачте, за рахунок чого підвищиться боекватність? Банки й в Україні, й за її межами нині або ж згортають бізнес, або стагнують: кредитування призупинено, поступово гасяться видані позики, банкіри не ризикують і більше спостерігають за ситуацією. Таким чином, до речі, ситуація нормалізується сама собою – цей шлях, власне, й виводить на нові нормативи адекватності капіталів. Однак до розвитку це не має жодного стосунку.

Український фінансовий сектор дрейфує в глобальній течії, а правильніше сказати – в умовах глобального шторму, коли, за великим рахунком, усе одно, куди плисти. Якщо не плисти – виявишся на підводному човні. Курс краще тримати, орієнтуючись на реальні, а не віртуальні активи. Нинішня криза поступово опускає всіх із небес на землю. У 2008–2009 роках Франція та Німеччина заборонили шорт-трейдинг за держоблігаціями, відчувши, якої шкоди завдають спекуляції. Чимало універсальних банків вийшли з інвестиційного сегменту, залишивши відповідну послугу виключно корпоративним клієнтам. Тобто настало розуміння, що спекуляції висаджують у повітря реальний сектор. Наступний етап – обмеження кредитування споживання... Так, падіння попиту вдарить по виробництву, але іншого шляху немає – споживчі кредити ап'орі не створюють нової цінності. Проте навіть якщо учасники фінансового ринку наслідуватимуть таку стратегію, це нічого не змінить. Інвестбанкіри кажуть, що у клієнтів куца пам'ять: через три-п'ять років після стабілізації все неминуче повернеться на круги своя...

Нещодавно бачив під НБУ війовничих і засмучених вкладників однієї із кредитних спілок, що вимагали компенсації втрачених сум із фонду гарантування вкладів фізичних осіб. 2012-го таких може побільшати. Але ж знали ж ці люди, на що йшли! Дохідність від 30% річних із щомісячно виплатою відсотків – це сир у мишоловці. Так само, як і необдумані взяті кредити. Не можна в гонитві за поліпшенням матеріального стану забувати, що за все доводиться платити. ■

Таки можливо...

До рекордної позначки зростає держборг – 415,6 млрд грн (станом на 31 грудня 2012-го). На кінець 2011-го відповідний граничний показник становив 375,6 млрд грн. Житимуть не по кишені і держкорпорації; зокрема, очікується емісія ОВДП для купівлі додатково емітованих акцій НАК «Нафтогаз України».

Подальше зростання дефіциту торговельного балансу України. За підсумками I півріччя 2011-го, кумулятивне перевищення обсягів імпорту над експортом становило понад \$5,5 млрд.

Проблеми з кредитуванням реального сектору та фізосіб у зв'язку зі згортанням багатьох бізнес-напрямків в Україні іноземними фінустановами та складнощами оцінки ризиків в умовах глобальної економічної невизначеності. За останнє півріччя кілька великих установ згорнули в Україні роздрібний бізнес – 2012 року ця тенденція посилюється.

КОРОТКО ПРО 2012

Уряд шукатиме валютних ін'єкцій або від РФ (зокрема, оплата за імпортований газ рублевими кредитами), або від МВФ

Криза: нові можливості

Прогнозування економічної ситуації вимагає виваженого та раціонального підходу, аналізу подій та процесів минулих періодів. Але останнім часом ми бачимо, що прогнози й розрахунки не завжди справджуються через вплив тенденцій на світовому ринку. Глобалізація стала причиною підвищення рівня взаємозалежності країн у світі, а такі чинники, зокрема, як політична нестабільність та громадянські протести справді поставили міжнародну економіку на ковзкий шлях.

На перший погляд здається, що для звичайного українця соціально-політична криза в Європі, збройні повстання в Африці та на Далекому Сході, природні катаклізми в Азії не мають безпосереднього впливу на події, розвиток ринку та економічну ситуацію всередині країни. Проте на макроекономічному рівні все вищезгадане порушує ринковий та платіжний баланс, створюючи несприятливі умови для інвестиційних потоків.

Звичайно ж, ми не можемо й не повинні забувати про те, що Україна наразі перебуває в досить непривабливому становищі, маючи низку складних проблем, які на додаток до рецесії в Європі та США, що, на жаль, може мати місце, ставлять під питання потенціал країни та життєздатність економіки загалом. Дослідження, що їх проводили міжнародні організації – Світовий банк, Міжнародна фінансова корпорація та Transparency International, – довели, що рівень довіри до України як до бізнес-партнера неухильно знижується.

Дослідження Індексу інвестиційної привабливості України, яке проводить Європейська Бізнес Асоціація впродовж більш як трьох років, у III кварталі 2011-го негативно вразило нас своїми результатами. Визначення Індексу відбувається у спосіб опитування топ-менеджерів наших компаній-членів, серед яких багато з іноземними інвестиціями. Ми вимірюємо показники за сімома основними пунктами, до яких належать: рівень корупції, реформування судової системи, земельна реформа, валютне регулювання, відшкодування ПДВ, спрощення митних процедур і технічні бар'єри в торгівлі. Від початку 2010 року ці показники демонстрували відносно позитивну динаміку зростання, проте в III кварталі 2011-го настрої бізнесу впали до рівня вересня 2009-го. Результати опитування чітко відображають об'єктивне занепокоєння інвесторів, які вже присутні на ринку України. Адже влада зробила низку багатонадійних заяв у 2010–2011 роках, а план реформ президента дав сподівання,

що умови ведення бізнесу в Україні поліпшаться. Проте більшість обіцянок, на жаль, так і залишились на папері.

Стосовно перспектив розвитку на наступний рік, можна вірити, що сільське господарство збереже свій потенціал і залишиться наступного року справді конкурентоспроможним та прибутковим сектором економіки. Аграрний сектор зможе вийти на стрімкий шлях розвитку, якщо не буде створено штучних перепон для цього, тобто обмежень експорту, як це було 2011-го. Важливим для нього є також питання регулювання та лібералізації земельних відносин, звісно, якщо воно знайде нарешті своє втілення не тільки в намірах можновладців, але й у реальному житті.

Наступний рік, як ми його бачимо, буде складнішим, ніж 2011-й. Адже кредит довіри, який дуже довго демонстрували міжнародні та внутрішні інвестори, вже добіг кінця. На жаль, це не знаходить повного розуміння в керівників країни та державних установ. Із дуже високою часткою впевненості ми можемо сказати, що прогнозоване очікування прямих іноземних інвестицій має бути дуже відчутно скориговане й поділене на розчарування інвесторів. Бізнес-спільнота України та інвестори нині потерпають насамперед від фіскального тиску та непрогнозованості економічного й політичного курсу, а вже у другу чергу – від можливої наступної хвилі кризи. Певні заяви керівників держави щодо «паузи» в переговорному процесі з ЄС у питаннях підписання угоди про асоціацію та зони вільної торгівлі як її частини також віддаляє перспективу нормалізації бізнес-клімату в Україні й може мати абсолютно конкретні економічні наслідки для українського підприємництва.

Картина не надто оптимістична, але не варто забувати й про те, що майбутнє країни також у наших руках, кожен із нас може зробити свій внесок у розбудову майбутнього, адже період кризи – це час нових можливостей, час лідерів. Ми маємо все для того, щоб залишити кризу позаду, щоб досягти успіху та процвітання. Прикладом може стати навіть проведення Євро-2012, із яким Україна, я впевнена, впорається, адже підготовка до чемпіонату йде досить амбіційними темпами. До того ж лише спільні зусилля бізнес-спільноти і влади України, налагодження та підтримка всебічного діалогу й повноцінної співпраці, яка матиме відображення в поступовому впровадженні та реалізації реформ, стане тією рушійною силою, яка виведе країну зі скрутних часів. ■

Анна Дерев'яно,
виконавчий
директор
Європейської
Бізнес Асоціації

*Кредит довіри,
який дуже довго
демонстрували
міжнародні та
внутрішні інвестори,
вже добіг кінця*

Інвестиційний депресіонізм

Володимир Дубровський

Прогресуюча політична монополізація в Україні сприяє знищенню економічної конкуренції, а з нею і перспектив розвитку

Володимир Дубровський, провідний експерт Центру соціально-економічних досліджень «CASE Україна»

Останні дослідження Європейської Бізнес Асоціації, Світового банку, Міжнародної фінансової корпорації та інших установ свідчать, що 2011 року Україна стала ще менш привабливою для інвесторів. Такий результат видається цілком законним, і 2012-го ситуація навряд чи покращиться. Вочевидь, світова фінансова криза не закінчилася, а кейнсіанські заходи – грошова емісія, збільшення боргів і зниження облікових ставок у США та Єв-

росоюзі – вже не зупиняють рецесії. Її продовження неминуче болюче позначиться на Україні. На щастя, не з'явилися нові «бульбашки», але від початку кризи вітчизняна економіка стала більш монополізованою, а отже, ще вразливішою. Ба гірше, найважливіші чинники, що весь час перешкоджали притоку інвестицій, – незахищене право власності, непрозорі та нерівні правила гри, невизначеність перспектив, – посилюються. Адже навіть так звана стабільність, якою пишається влада України, стосується не правил гри, а тільки персоналій.

У розвинених країнах переважає відкритий доступ до економічних та політичних можливостей, натомість частина світу все ще характеризується «обмеженим доступом», за якого такі можливості є персональними привілеями. Україна на межі, і не перший рік. Унаслідок Помаранчевої революції сім років тому утворилися конкурентні політичні умови. Монополізація ж вітчизняної економіки тоді лише дещо зменшилася че-

МАЙЖЕ АФРИКА

2011-го Україна опинилася між Угандою (151-ше місце) і Конго (154-те) за рівнем корупції

Індекс сприйняття корупції

5 найбільш корумпованих країн

5 найменш корумпованих країн

Індекс сприйняття корупції, визначений в ході опитування підприємців та аналітиків, демонструє ступінь поширеності та суми хабарів у державному та політичному секторах (від 0 – найвищий, до 10 – найнижчий)

Місце в рейтингу

НА УКРАЇНУ ЧЕКАЮТЬ ВИПРОБУВАННЯ, І ЧИМ БІЛЬШОЮ БУДЕ КОНСОЛІДАЦІЯ ОБМЕЖЕНОГО ДОСТУПУ, ТИМ ВАЖЧИМИ ВОНИ ВИЯВЛЯТЬСЯ

рез наявність кількох центрів впливу: політична конкуренція давала змогу бізнесменам заручитися підтримкою якоїсь із сил. Але без справжньої економічної конкуренції політична не є стійкою, і тому нині спостерігається відкат. З погляду інвесторів ситуація видається ще гіршою, ніж була за часів президентства Леоніда Кучми, який, по суті, відіграв роль неофіційного арбітра в питаннях розподілу державної власності та інших економічних привілеїв. Такий підхід залишав простір бодай для якоїсь конкуренції. Натомість президент Віктор Янукович навіть цієї функції не виконує: наближені особи є самостійними економічними гравцями, що порушує стабільність системи. Тому й провідні бізнес-групи не почувуються в Україні впевнено, не кажучи вже про інших.

В умовах невиконаного законодавства й дикої практики його застосування контролюючі органи та силові структури за командою згори можуть розорити будь-який бізнес, який не є провідним, або змусити його власників поступитися часткою на користь замовників наїзду. Тому за рейтингом прав «фізичної» власності IPRI Україна друга з кінця (127-ма із 129 країн), що навіть набагато гірше, ніж за рейтингом прав інтелектуальної власності (93-тя із 129). Це, поміж іншого, є наслідком низької легітимності приватної власності, в тому числі чесно заробленої завдяки підприємницькому таланту. Байдушність населення дає змогу наближеним до влади олігархам монополізувати, «нарізати» цілі галузі.

Але монополії, які тримаються на привілеях (у питаннях повернення ПДВ, отримання квот на експорт зернових тощо) та багатіють за рахунок суспільства, не є ефективними і не мають стимулів для розвитку. Одна справа – інтегрувати ММК ім. Ілліча Володимира Бойка до бізнес-імперії Ріната Ахметова. У цьому випадку можна говорити бодай про покращення менеджменту. Зовсім інша – атаки на будівельні гіпермаркети і супермаркети електроніки в Києві та безліч інших великих підприємств. Об'єктами ▶

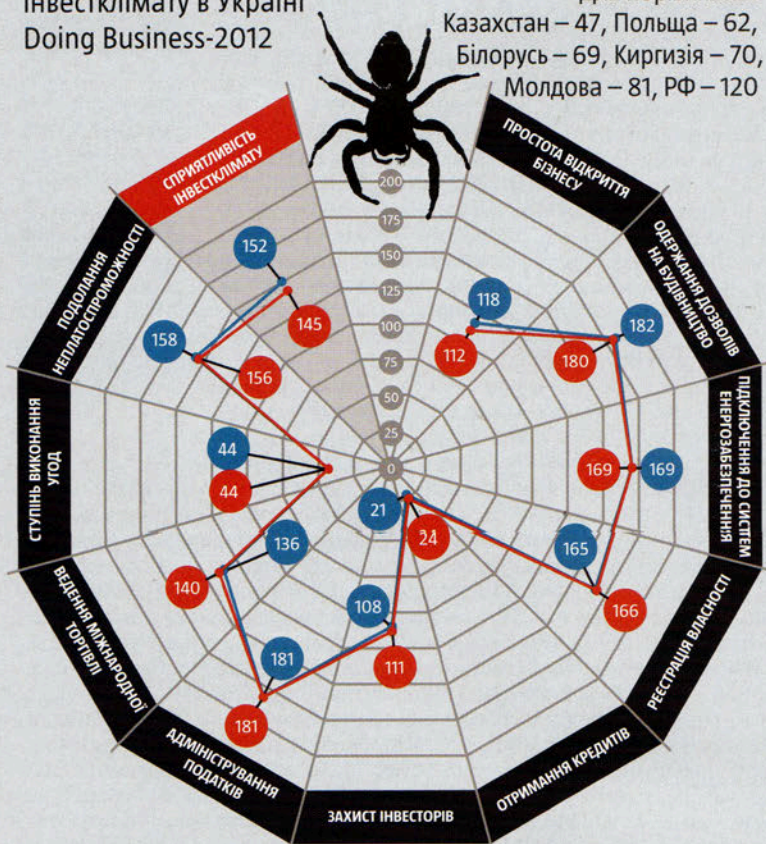
БЮРОКРАТИЧНА ПАВУТИНА

Оцінка сприятливості інвестклімату в Україні
Doing Business-2012

Місце України в рейтингу –
152-ге (поміж 183 країн)

Для порівняння:

Казахстан – 47, Польща – 62,
Білорусь – 69, Киргизія – 70,
Молдова – 81, РФ – 120

За даними International Finance Corporation і Світового банку.

Досліджено та опитано понад 2 тис. підприємств і приватних підприємців з усіх регіонів України

— 2011 рік
— 2012 рік

ників, які можуть покращити їхні настрої. На Україну чекають випробування, і чим більшою буде консолідація обмеженого доступу, тим важчими вони виявляться. ■

ПОЛІТИЧНІ ПОХІДНІ

Якщо в нас щось забиратимуть, будемо відстрілюватися... Ось так жартують і, сподіваюся, жартуватимуть близькі мені люди, коли йдеться про ймовірність рейдерських атак на підприємства. Але неабияка частка правди в жартах є – нерухомість і реальні активи в Україні майже не захищені законом: норми спотворені, суди корумповані. Цим, власне, все і сказано: правий той, у кого прав більше. І така ситуація, до речі, склалася не вчора, так було завжди. Я особисто втратив 1999-го 15 заправок у Києві, коли підтримав на президентських перегонах не Леоніда Кучму, а іншого кандидата. По суті, переділ власності – типова поствиборча ситуація в країні. На мене тоді було порушено сім справ, я пережив близько 200 обшуків, у нас вилучили майже

всю документацію і повертали її частинами протягом трьох років...

В Україні ніхто ніколи нікому не каже, що його пресують за політичні симпатії. Формальні зачіпки знайдуться завжди: за бажання та певних можливостей довести можна, що заманеться, скажімо, що певна будівля належала 1812-го Наполеону, а його нинішні спадкоємці хочуть її повернути. Єдине, що зупиняє таке собі «свято життя», – це розуміння того, що перебувати при владі вічно не вдасться... Навіть якщо хтось і спробує затриматися на тривалий час, незаконно набув майно можуть відібрати у дітей. І всі це чудово розуміють. Хвилює нерівність бізнес-можливостей. Типовий приклад – приватизація... Навіть до того як певні об'єкти держвласності будуть виставлені на продаж, можна передбачити його сценарій: перемаже,

образно кажучи, людина зростом 193 см з різнокольоровими очима та руками встановленої довжини. Саме так у нас формулюють конкурсні умови – під задалегідь визначені структури. Схожа ситуація і в системі держзакупівель: обирають не між кращими з кращих, а за зачиненими дверима та під ковдрою. Майже ніхто не очікує, що 2012-го вибори до Верховної Ради відбудуться демократично. Не виключаю, що нова парламентська більшість орієнтуватиметься на внесення конституційних змін з метою обрання президента нардепами. Реалізація сценарію – це найгірша рейдерська атака, яку можна собі уявити: вона спровокує величезну хвилю інших.

Олександр Давтян,
власник ТОВ «Інвестиційна група «ДАД»

Верхня Вольта без ракет

Евген Дубогриз

У 2012-му українські ФПГ можуть стати катализаторами економічного зростання, якщо вкотре не захопляться «полюванням» і «збиранням»

Для української економіки 2012 рік може стати найпроблемнішим від самих 1990-х. Причому йдеться не про малий бізнес (кустарникам і яточникам у нашій країні було нелегко в усі часи), а про промпідприємства, чия діяльність (не кажучи вже про розвиток) неможлива без великих інвестицій. Їх 2012-го, схоже, не буде.

ПОЛЮВАННЯ І ЗБИРАННЯ

«No Ukraine, please, I'm fed up with this junk», – така коректна реакція типового іноземного інвестора на пропозицію вкласти кошти в українські активи восени 2011-го. Можна до хрипоти сперечатися, наприклад, про доцільність арешту Тимошенко, проте факти – вперта річ: одразу кілька закордонних компаній, які ще навесні планували купити в Україні бізнес, невідкладно згорнули переговори, дізнавшись про суд над экс-прем'єркою. Влада зробила, схоже, все можливе, щоб віднайти потенційних інвесторів. Непоганим індикатором інвестпривабливості нашої країни для іноземних корпорацій є фондові ринки. Ситуація ахова: українські компанії, акції яких торгуються за кордоном, нині коштують у півтора-два рази дешевше за аналоги з Індії, Аргентини, Бразилії, не кажучи вже про Польщу та Чехію.

На внутрішній негатив накладається зовнішній:

зниження світових цін на метали і сировину, боргова криза в євросоюзі, що спричинила зростання відсоткових ставок за кредитами й облігаціями, нестабільність світових валют. Україну з її дедалі більшим від'ємним сальдо платіжного балансу і держборгом, що наближається до критичного обсягу, наврод чи можна визнати надійною територією для вкладання коштів. Та що там казати, якщо з країни йдуть (правильніше сказати витісняються) навіть російські інвестори.

Теза «бізнес для своїх» 2011 року була актуальною, як ніколи. Найбільші фінансово-промислові групи країни остаточно оформилися у своєрідні «галузеві міністерства» экс-СРСР. SCM Ріната Ахметова – металургія та енергетика (у перспективі машинобудування), Ostchem Дмитра Фірташа – хімія, «Смарт-груп» Вадима Новінського – суднобудування. За великим рахунком, лише ці групи (і ще група Костянтина Жеваго) мають вільні кошти для інвестицій у розвиток потужностей. Проте практика ведення бізнесу всіх вітчизняних ФПГ доводить, що звичка працювати в тепличних умовах і пристосованість зростати переважно за рахунок поглинання держактивів (іноді ослаблених конкурентів) заважають ефективній діяльності. Єдина з ФПГ-«міністерств», яка бодай скількись вкладає у розвиток, – це ахметовський Метінвест. Решта досі зайнята «збиранням».

Інтрига в тому, куди будуть спрямовані гроші від експорту сировинних товарів. Показовий у цьому сенсі приклад Австралії: країна є одним із провідних світових експортерів сировини, належить до 15 найбільших економік світу, однак експорт (близько \$250 млрд на рік) становить лише 20% її ВВП. Для порівняння: відповідний показник України – 60%.

ПРОКЛЯТТЯ ЧИ БЛАГО?

У складних глобальних економічних умовах єдиний очевидний сильний бік України – багата сировинна

Евген Дубогриз, експерт Центру соціально-економічних досліджень «CASE Україна»

НЕДООЦІНЕНА УКРАЇНА

Імідж «з'їдає» половину її можливої ринкової вартості

Частка, %*

До ВВП
У сукупному випуску товарів і послуг

Сукупна галузева виручка

2010 рік
І півріччя 2011 рік

*За підсумками 2010 року

Вуглевидобування

Чорна металургія

Хімія

Сільське господарство

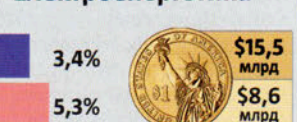
Видобування залізної руди

Машинобудування

Електроенергетика

база. Йдеться не лише про запаси залізної руди, вугілля чи, приміром, кольорових металів, а й про аграрний сектор, а також інфраструктуру, загалом кажучи, про невідтворювані ресурси. Тут позиції нашої країни міцні: за запасами руд ми входимо до першої п'ятірки у світі, вугілля – до топ-10, доступ до моря дає змогу розвивати транспортний сектор, а обсяги виробництва АПК, що на початку 1990-х був кинутий напризволяще, наблизилися до рівня кінця 1980-х.

Нааявність запасів (у широкому сенсі) непоновлюваних ресурсів – палиця на два кінці. Улюблена тема західних економістів, які працюють в Україні, – «ресурсне прокляття»: зацікнення економіки на високоприбуткових сировинних секторах, брак стимулів для розвитку інших галузей. І в такому контексті треба розуміти, що окрім австралійського шляху є ще й аргентинський. Сировинна база – розвинений аграрний сектор – 100 років тому зробила Аргентину однією з найбагатших країн світу, однак після 50 років безперервної боротьби за владу привела її до стагнації.

АВСТРАЛІЯ ЧИ АРГЕНТИНА?

Усе розмаїття можливих шляхів розвитку української економіки 2012-го зводиться в результаті до трьох варіантів. Перший – збереження статус-кво: фіксація тепличних умов для обраних владою олігархів, розвиток (щонайменше в найближчі три-чотири роки) через скуповування підприємств, що залишилися в кожній із галузей, з витисканням прибутків за принципом «після нас хоч потоп». Другий варіант – реінвестування доходів сировинних фінансово-промислових груп у «нову економіку» – компанії, що працюють передусім зі споживчим, а не промисловим попитом. Третій – проміжний: збереження ФПГ статусу сировинних монополістів за відкриття споживчих ринків та інфраструктури для іноземних і локальних інвесторів.

Перший шлях веде до остаточного перетворен-

КОРОТКО ПРО 2012

Зростає фіскальне навантаження на реальний сектор. За попередніми оцінками буде зібрано податку на прибуток на 6,51 млрд грн більше рік до року, а ПДВ – на 21,04 млрд

ня України на сировинний придаток розвинених країн (щоправда, такий розвиток подій загрожуватиме самим бізнес-групам). Другий видається перспективнішим, але приховує свої небезпеки, головна – у невмінні ФПГ працювати на ринку В2С: навіть у всесильної SCM нічого не вийшло ні з телеком-бізнесом, ні з роздрібною торгівлею, ні з харчопромом – ці напрями або продані, або вже роками перебувають у зародковому стані. До того ж ніхто не гарантує, що створення тепличних умов для своїх (а інакше ФПГ діяти не звикли), приміром, у транспортному секторі рано чи пізно не призведе до кризи перспективних галузей.

Третій шлях найцікавіший, хоча й вимагає від нинішніх хазяїв України неабиякої сміливості, готовності конкурувати. Нині ж єдиними можливими генераторами економічного зростання в країні є самі бізнес-групи, точніше їхні власники.

Мотивація в олігархів є, актуалізується питання передачі бізнесу спадкоємцям. Як казав герой Александра Дюма: «Рахуйте кожен рік Фронди за три. Виходить тридцять років, отже, зайвих двадцять. Двадцять і п'ятдесят два – сімдесят два роки, а це вже старість». Те саме можна сказати й про українських багатчів, які збили свої первинні капітали в бурхливій 1990-ті. Своєю чергою, розміри майбутніх ставок дітей «героїв» безпосередньо залежать від бізнес-клімату в державі: що прозорішими і зрозумілішими будуть умови роботи в Україні, то більше мільярдів вдасться вторгувати в результаті біржового продажу (інакше бізнес спадкоємцям не передасть) акцій монополій-«міністерств».

Якщо президент Віктор Янукович та його оточення і справді такі веселі, як про це напередбачають ЗМІ, і якщо вітчизняні кризи (читай Рінат Ахметов і Дмитро Фірташ) дійсно мають вплив на главу держави, то в олігархів є всі шанси стати каталізаторами зростання в Україні.

Необхідність зробити вибір між Аргентиною та Австралією нібито очевидна. ■

Харчова промисловість

МЕТОДИКА ОБРАХУНКУ

Для визначення вартості застосовано використовуваний в інвестиційному бізнесі метод оцінки за ринковими мультиплікаторами. За базовий мультиплікатор прийнято типовий – EnterpriseValue/Sales – відношення ринкової вартості компанії до їхніх продажів. Цей коефіцієнт вказує, скільки доларів вартості приносить кожен долар виручки відповідних компаній.

«Оціночна вартість» секторів визначена, виходячи з мультиплікаторів, за якими станом на 1 листопада 2011-го торгувалися вітчизняні компанії на фондових ринках. «Недооцінка» – показник, отриманий з урахуванням низки коефіцієнтів, згідно з якими інвестори оцінюють компанії країн, що розвиваються, окрім Китаю, РФ, України. По суті, він свідчить про те, скільки коштували б галузі без притаманних Україні ризиків, зокрема і політичних.

ВИСНОВОК: галузі, що забезпечують майже половину ВВП України, нині оцінюються трохи більше ніж у \$150 млрд. Для порівняння: приблизно в таку саму суму фондові ринки оцінюють «велику трійку» гірничодобувних компаній (Vale, Rio Tinto, BHP Billiton) або ж, наприклад, дві найбільші російські монополії «Газпром» і «Роснефть». Сукупна вартість секторів вітчизняної економіки без корегування на інвестиційні ризики майже вдвічі більша за оціночну. Імідж України «з'їдає» половину її можливої ринкової вартості.

Таки можливо...

2012-го Україна активно розпродаватиме держмайно. У держбюджеті приватизаційні надходження заплановані на рівні 10 млрд грн, однак або ця цифра є істотно заниженою, або об'єкти підуть з молотка за неконкурентними цінами. Урядова Програма приватизації, розрахована на чотири роки й передбачає доходи від продажу та управління держмайном на рівні 50–70 млрд грн, зі зменшенням частки державного сектору в економіці до 25% в 2014-му (від 37% на 2010-й).

2012-го на кону опиняться Одеський припортовий завод, нерозпродані держпакети акцій обленерго, газорозподільні мережі, лікеро-горілчані й авіаційні заводи, ДАХК «Артем», вугільні підприємства. Можливе застосування нових приватизаційних схем – подібнення пакетів із подальшою реалізацією на фондових майданчиках. Поміж ключових претендентів варто виділити структури Дмитра Фірташа та Ріната Ахметова.

Почнуться реструктуризація та підготовка до приватизації великих державних монополій. Серед них може опинитися, зокрема, Укрзалізниця.

Україна розпочне переговори про вступ до Митного союзу СНД в разі неможливості домогтися суттєвого зниження ціни на газ і залучити кредити МВФ

Інфраструктура

Іспит на конкурентоспроможність

Хорхе Зукоскі,
президент
Американської
торговельної
палати в Україні

*Міжнародні
інвестори
не вкладатимуть
гроші в країну,
в якій не відчують
себе комфортно
і впевнено*

Україні потрібно покращити власну конкурентоспроможність. Бажання стати членом Великої двадцятки вже до кінця цього десятиліття, як і інші амбітні цілі, що ставить перед собою країна, втіляться у життя лише за умов дотримання принципів вільної ринкової економіки та впровадження системних економічних та соціальних реформ. Альтернатив не буде: економічна нестабільність Єврозони примушує інвесторів інакше оцінювати країни з економіками, що розвиваються. Рішення щодо спрямування ресурсів на збільшення робочих місць та створення додаткових податкових надходжень у бюджет держави приймаються більш виважено, а це означає, що з легкими грошима покінчено! Натомість матимемо набагато жорсткішу конкуренцію.

Передбачуваність та стабільність економіки – ось ключові фактори успіху для зрушення з місця будь-якого інвестиційного проекту. Втілення цих факторів у реальність буде цілком залежати від політичних рішень чинного уряду. Питання полягає в тому, чи зможуть політики повною мірою скористатися тими можливостями, які Україна здатна запропонувати.

ГАЛУЗИ, ЩО ПРЕТЕНДУЮТЬ НА УСПІХ У 2012-МУ

Сільське господарство – галузь, що й далі балансує на межі успіху. Україна може з легкістю подвоїти продуктивність цього сектору вже у найближчі 5 років, однак для цього їй будуть необхідні і додаткові вітчизняні та іноземні інвестиції, і новітні технології, обладнання та методи ведення сільського господарства, і, звісно ж, інфраструктура – дороги, порти тощо. Усі ці завдання можна з легкістю виконати, особливо враховуючи той факт, що наразі в світі спостерігається зростання кількості населення й відповідно попиту на продукти харчування, і Україна здатна заповнити цю нішу. У будь-якому разі без стабільної політики в сфері регулювання сільськогосподарського сектору та дотримання принципів вільного ринку процвітання є неможливим. Міжнародні інвестори не вкладатимуть гроші в країну, в якій не відчують себе комфортно і впевнено.

Паливно-енергетичний комплекс – з 1991 року Україна була державою малих та середніх інвестицій. Саме нафтові та газові тендери здатні докорінно змінити таке сприйняття вашої країни міжнародною спільнотою, суттєво підвищивши її інвестиційну привабливість. Досягнення енергетичної незалежності є одним із пріоритетів українського уряду, а тому ми вже стали свідками позитивних змін – два тендери з розвідки недродіючого газу, які зробилися можливими завдяки ухваленню закону про розподіл

продукції. Якщо ж ці проекти рухатимуться вперед, то як міжнародні нафтогазові компанії, так і російські та українські інвестори будуть зацікавлені в подальшому розвитку цих проектів на багато мільярдів доларів, формуючи промисловість та наближаючи досягнення енергетичної незалежності.

Сектор фінансових послуг – на щастя для України, її банківська система не розтанула під час останньої фінансової кризи, оскільки на той момент більша частина сектору вже належала іноземним банкам, які її підтримали свої українські представництва.

Товари масового споживання (FMCG) – класичний сектор економіки, у який будуть залучатися додаткові інвестиції. Бізнес, що вже працює в Україні, прагне не просто розширити власні можливості, а перетворити державу на експортну платформу до Європи (після підписання угоди про створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом) та отримати доступ до ресурсів партнерів з Росії та СНД.

УКРАЇНА ТА ЄВРО-2012

Про перспективи 2012 року неможливо говорити не згадуючи ЄВРО-2012. Дехто вважає цю подію радше серйозною проблемою для України, натякаючи на цілу низку різноманітних труднощів, що виникають під час організації турніру. Мені ж здається, що сприяти цей захід потрібно як *problemtunity* – можливість, яка виникає тоді, коли треба вирішити певну проблему. Покращення міжнародної репутації та, як бонус, створення інфраструктури – це лише деякі з можливостей, які ховаються за складнощами організації цієї спортивної події світового масштабу.

До сьогоднішнього дня туризм ніколи не був пріоритетним напрямом для України, але рік 2012, безумовно, це змінить. Включення до топ-10 країн, які варто відвідати у 2012-му, за версією одного з найпопулярніших міжнародних інтернет-ресурсів планети, безперечно, приведе до збільшення кількості зацікавлених туристів. Це знову ж повертає Україну до потреби розвивати інфраструктуру, однак окрім супутніх заходів є одна особливість, привернути увагу до якої необхідно в першу чергу. Щоб бути успішною туристична галузь повинна стати справді орієнтованою на туристів, а це вимагає світоглядних змін в сприйнятті людей, що живуть і працюють в Україні.

Зміни ніколи і нікому не даються легко, а змін на краще досягти ще важче. Саме тому Україна – її уряд та народ – не має іншого вибору, окрім як і далі шукати свої сильні сторони та працювати над розкриттям вже наявного потенціалу для того, щоб 2012 рік став саме настільки ж успішним, наскільки це можливо. ■

РЕДАКЦІЙНА ПЕРЕДПЛАТА! ВИГІДНІШЕ, НІЖ НА ПОШТІ!

Інші переваги редакційної передплати:

- можливість оформлення передплати як на місяць, так і **до кінця 2012 року**;
- отримувати журнал зручно – безкоштовна поштова доставка по Україні (для Києва можлива кур'єрська доставка);
- книжки в подарунок (для акційної ціни)

Подарунок* для передплатників журналу!

I категорія

Кшиштоф Варґа
«Гуляш із турула»

С'юзен Мендус
«Політика та мораль»

Едвард Лукас
«Нова холодна війна.
Як Кремль загрожує
і Росії, і Заходу»

Кінґслі Денніс
і Джон Аррі
«Після автомобілізму»

За умови оформлення редакційної передплати на **6 місяців** «Український тиждень» дарує одну з книжок **I категорії** на Ваш вибір, на **12 місяців** – будь-яку з **I або II категорій**

Детальну інформацію можна отримати за тел. (044) 351-13-00 або (067) 407-10-96 (callback). Менеджер з передплати Ірина Приліпко prilipko@tyzhden.ua, www.tyzhden.ua

*Під отриманням подарунка мається на увазі можливість придбати книжку за 0,10 грн. Грошовий еквівалент подарунків не виплачується та не компенсується.

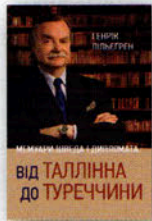
II категорія

Кристина Курчаб-Редліх
«Головою в мур Кремля»

Генрік Мейнандер
«Фінляндія, 1944. Війна,
суспільство, настрої»

Генрік Лільєґрен
«Від Таллінна до Туреччини»

Оллі Вехвіляйнен
«Фінляндія в Другій світовій війні:
між Німеччиною і Росією»

НІКОЛИ ЩЕ ПЕРЕДПЛАТА НЕ БУЛА ТАКОЮ ПРОСТОЮ ТА ШВИДКОЮ!

Зручний для Вас спосіб передплати:

редакційна:
у будь-якому банку за наведеними нижче реквізитами. Повідомте адресу доставки за телефоном (067) 407 10 96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує);

відділеннях Укрпошти:
за індексом 99319;

а системою Portmone:
на сайті журналу – <http://tyzhden.ua/Virtual/Subscription/>

разі передплати через Укрпошту та за системою Portmone книжки в подарунок не надаються.

Вартість редакційної передплати:

1 міс. – 45 грн
2 міс. – 90 грн
3 міс. – 135 грн
4 міс. – 180 грн
5 міс. – 225 грн
6 міс. – 270 грн
12 міс. – 540 грн

Акційна ціна!

За умови редакційної передплати з можливістю отримання подарунка*.

- за 6 міс. – 270 грн 10 коп.**
- за 12 міс. – 540 грн 10 коп.**

*ціна з урахуванням отримання подарунка.

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
		260073019028	35392656
		поточний рахунок отримувача	
		код отримувача	
	назва установи банку	380430	
		МФО банку	
	АТ «СВРОГАЗБАНК»		
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	період:		
	платник (підпис)	сума, грн	

га! «Український тиждень» гарантує переадресацію видання в разі зміни адреси доставки та виключно за умови редакційної передплати. Просто попередьте нас за три тижні, зателефонувавши за номером +38 (067) 407 10 96 (callback), і Ви вчасно отримаєте кожний номер «Українського тижня» на нову адресу.

На підсосі

Ільдар Газізуллін

Економіка зациклиться на залежності від зовнішніх ринків. Якщо не розірвати коло, на голодному пайку будуть навіть найуспішніші галузі

КОРОТКО ПРО 2012

Зростання безробіття внаслідок тиску на малий і середній бізнес, який масово закривається і оптимізуватиме витрати на персонал

Надмірна відкритість вітчизняної економіки й одноманітність промислової структури піднесуть 2012 року низку неприємних сюрпризів. Сценарій різкого падіння обсягів виробництва, як у серпні 2008-го, навряд чи повториться. Але темпи економічного зростання 2012-го сповільняться. У IV кварталі 2011-го спостерігалася тенденція до зниження цін на товарних ринках на нафту, метал, а трохи раніше – на зерно та іншу продукцію АПК. Зменшення приросту експортних доходів негативно позначиться на курсі нацвалюти, а також на внутрішньому споживанні. Проте загалом чинники економічного розвитку істотно не відрізняться від попередніх двох років, хіба що повторення рекордного врожаю 2011-го очікувати не слід. Чинник Євро-2012 не варто переоцінювати – навряд чи він кардинально змінить складну ситуацію в будівельному секторі та інших галузях.

Хоч би якою була реакція США, ЄС, Китаю, РФ та інших держав на ескалацію кризи, можна констатувати, що її чергова хвиля не стане несподіванкою для учасників ринку. Про продовження кризи сказано достатньо, бізнесмени мали можливість внести корективи у виробничі та інвестиційні плани. Різка погіршення ситуації в Україні восени 2008-го багато в чому зумовлене несподіванкою: чимало експортних контрактів були короткостроковими, анулювати їх неважко. Як наслідок – спад вітчизняної економіки виявився різким і глибшим порівняно з іншими країнами.

Тепер усе більш-менш передбачувано. Боргові проблеми єврозони, збитковість світової банківської системи призводять до скорочення кредитування, що, своєю чергою, обмежує інвестиційну активність, динаміку в будівельній галузі та світовий попит на метал. Корпоративному сектору дедалі складніше реструктурувати зовнішні короткострокові борги. Спостерігаються всі передумови для девальвації гривні. Від цього ринок утримує лише політика НБУ зі стерилізації ліквідності, зокрема адміністративними методами. Виникає питання: чи надовго?

Девальвація могла б, з одного боку, допомогти промисловості зменшити витрати, а з іншого – знизити привабливість імпорту, що поліпшило б платіжний баланс. Однак проблема не в тому, що обмінний курс гривні не оптимальний, а в тому, що зростання експортних доходів в Україні призводить до ще більшого попиту на імпорту (зокрема, на газ та інші енергоносії). Таким чином, навіть сприятлива ситуація на експортних ринках може призвести до погіршення платіжного балансу. Багато товарів ми не випускаємо в принципі, а отже, змушені витратити значну частину національного доходу на оплату імпорту. Виходить замкнуте коло. Навряд чи його вдасться розірвати 2012-го.

Така ситуація зумовлена, по-перше, одноманітною структурою промисловості, вона в Україні законсервована. По суті, усе господарювання зводиться до трьох-чотирьох ключових галузей. І такий стан речей не змінювався ні з 2000 року, коли економі-

ка держави почала відновлюватися після падіння в 1990-х, ні раніше. По-друге, економічна уразливість України від зовнішніх шоків пояснюється її надмірною відкритістю. Допускаючи рівновагу глобальної економіки в довгостроковій перспективі, можна стверджувати, що очікувана частка вітчизняної зовнішньої торгівлі становить близько 1/3 експорту до ВВП. У 2005–2010 роках цей показник був на рівні 48%, тобто істотно перевищував рівноважне значення. Таким чином, імовірно істотне зменшення попиту на український експорт.

Звичайно, з одного боку, наше становище не таке вже й тяжке, оскільки географія експорту України широка: зовнішня торгівля рівномірно розподілена між СНД, ЄС та рештою ринків (Азія, Африка). У світі є й такі країни, які залежать тільки від одного ринку (наприклад, Польща, що випускає продукцію, орієнтовану на «стару» Європу). З іншого – конкурентоспроможність вітчизняної продукції загалом дуже низька. Експортні галузі енергоємні, зростання цін на енергоресурси б'є по виробниках.

Збалансувати відкритість економіки можна шляхом збільшення частки внутрішнього ринку у ВВП. Передусім за рахунок 46 млн споживачів. Україна – місткий ринок, і потенціал для нарощування попиту очевидний навіть з урахуванням низького рівня доходів населення. Багато груп імпортних товарів можна було б замінити вітчизняною продукцією: побутову техніку, харчові продукти тощо. Причому для низьких галузей сприятливі перспективи на зовнішніх ринках також могли б допомагати імпортозаміщенню: наприклад, орієнтація на європейські стандарти підприємств АПК посилює їхні позиції і всередині країни.

Металурги приділяють мало уваги внутрішньому ринку, можливо, саме через те, що він недостатньо місткий, віддача від експорту напівфабрикатів вища. Навіть підготовка до Євро-2012 засвідчила, що вітчизняні інфраструктурні об'єкти з погляду експортерів – крапля в морі. А втім, інвестиційний попит усередині України (на метал, машини, комплектуючі тощо) міг би сприяти імпортозаміщенню. Це завдання на 2012 рік, від вирішення якого залежать подальші перспективи економіки.

Прямі іноземні інвестиції останніми роками входять стороною Україну й тримаються на фоновому рівні – близько \$5 млрд, що вдвічі менше, ніж до кризи. У 2011-му, щоправда, спостерігався стрибок капітальних інвестицій (після двох років падіння), але на тлі зменшення прибутковості та доступності кредитів 2012-го таку динаміку не утримати.

Економічні реформи поки що нерезультативні й не знижують ризиків ведення бізнесу в країні. Утримання платіжного балансу тільки за рахунок зовнішніх запозичень – це шлях у нікуди. ■

ПРОГНОЗИ-2012

	Приріст ВВП, %	Інфляція*, %	Курс UAH/USD
Офіційний (уряд, НБУ)	4-5,5	7,6-7,9	7,9-8,1
МВФ, Світовий банк	3,5-4,7	8,5-10	відсутні
Незалежні експерти	3-4	5-12	8-15

*Узагальнений показник. На практиці очікується перехресний тренд: стрімке зростання цін на продукти харчування, енергоносії (агфляція) паралельно з незначною дефляцією нерухомості, автомобілів і товарів тривалого вжитку (без корегування на імовірну девальвацію гривні)

Ільдар Газізуллін, старший економіст Міжнародного центру перспективних досліджень

Кадри не вирішують

Людмила Шангіна

На національному ринку праці триває структурна криза. 2012-го очікується резонанс системних внутрішніх проблем і зовнішньої рецесії

Обрання Дмитра Фірташа головою Федерації роботодавців України наприкінці 2011-го – символічний крок. Але олігархові не позаздриш – 2012-го можуть актуалізуватися проблеми, які багатьох турбували в 2008–2009 роках. Тоді, нагадаю, спостерігалися масові звільнення або ж вимушені відпустки працівників промпідприємств – такою була реакція багатьох власників на погіршення кон'юнктури на зовнішніх ринках. Але ці процеси – лише вершина айсберга. Сама модель української економіки дивовижна, її конкурентоспроможність тримається передусім на дешевій робочій силі. Вона не потребує кваліфікованих фахівців і нових технологій. Узагалі не потребує. Її навіть не назвеш індустріальною, що й казати про більш розвинену – постіндустріальну.

Наївно сподіватися, що хтось із роботодавців зі своєї волі підвищуватиме зарплати. Так само недоречно очікування тиску держави на власників промпідприємств, щоб бодай якось мінімізувати наслідки економічної кризи в соціальній сфері. Адже саме вона і побудувала, і зацементувала, і тепер експлуатує неефективну економічну модель, за якої заробляли, заробляють і зароблятимуть 2012-го у відсталих низькотехнологічних галузях: чорній металургії, нафтохімії, видобувній промисловості тощо. По суті, в нашій країні є 30–50 сімей, інтереси яких захищає держава, на які працює значна частка громадян. Така ситуація нібито всіх влаштовує. Однак постає питання: скільки населення потрібно для обслуговування такої економіки. Раніше було достатньо 52 млн, тепер потрібно 46 млн, чи не вистачить у міру поглиблення рецесії, припустимо, 35 млн?..

Конкуренція за робочі місця дає працедавцям змогу обмежувати зарплати або збільшувати навантаження, і не лише в галузі важкої промисловості. Рівень безробіття в Україні ніби невисокий: не перевищує 9,5%, за даними Міжнародної організації праці, а офіційні дані ще оптимістичніші. Однак ці зведення не варто сприймати серйозно, адже вони насправді не враховують величезного прихованого безробіття (робота неповний день, вимушені відпустки тощо), а також тіньової зайнятості.

Робоча сила в Україні не просто одна з найдешевших у Європі – з кожним роком реальні доходи наших співвітчизників зменшуються. А продуктивність праці нижча за європейські показники у п'ять-шість разів. У людей немає стимулів трудитись ефективно, а роботодавці, орієнтовані на отримання швидких надприбутків, не поспішають підвищувати ефективність виробництва шляхом модернізації основних фондів. За винятками, які лише підтверджують правило. Причому частка оплати праці в собівартості продукції залишається мізерною: іноді до 1% навіть на тих підприємствах, які забезпечують мільйонні прибутки. За таких обставин видається майже неймовірним розвиток повноцінного внутрішнього ринку.

2012-го ситуація навряд чи зміниться на краще. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Можуть закритися кілька газет і журналів, які не входять у медіахолдинги олігархів

ОФІСНІ ОРІЄНТИРИ

За даними опитувань HeadHunter, проведених протягом 2011-го. Респонденти – понад 1 тис. менеджерів середньої та вищої ланок з усіх регіонів України

ТОП-міста

- За рівнем середньої зарплатної пропозиції, грн
- За рівнем середнього зарплатного очікування, грн

C++ (ІТ)	0,2*
PHP (ІТ)	0,4
Страховання	1,1
Менеджер з продажу	1,2
Seo	1,3
Інженер	2,1
Головний бухгалтер	2,8
Медичний представник	3,1
Аудитор	3,6
Бухгалтер	3,6

*Індекс HeadHunter відображає співвідношення кількості розміщених резюме і вакансій

ТОП-10 високооплачуваних професій

В Україні лише 20% роботодавців публікують зарплатні пропозиції. Для порівняння: у РФ – 60%, у Великій Британії – 90%

Людмила Шангіна, директор соціальних програм Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова

Персональне déjà vu

Марина Маковій

2012 року в зоні ризику опиняться малокваліфіковані й найдорожчі працівники

Марина Маковій,
гендиректор
компанії
«HeadHunter
Україна»

У 2011-му вперше від початку глобальної рецесії 2008-го ринок праці України вийшов на докризові показники: роботодавці найняли на 29% працівників більше, ніж три роки тому. Однак на тлі глобальної економічної нестабільності, завдань із наповнення держбюджету, інших чинників ринкові прогнози песимістичні. Компанії оптимізують штати, зосереджуючись на збереженні тих співробітників, які задіяні в прибуткових сегментах. За цих обставин три чверті менеджерів очікують і побоюються, як свідчать опитування, повторення подій 2008-го (звільненя, урізання зарплат і збільшення навантаження. – Ред.).

Від початку кризи на ринку праці простежується новий тренд: підвищений попит на універсальних працівників. Роботодавці зрозуміли, що функції двох-трьох малоєфективних менеджерів може виконувати один, кваліфікованіший, а на позиції, які не потребують повної зайнятості, частіше наймають фрилансерів. Найбільше постраждали ті, хто був задіяний у будівництві, банківському секторі, – 2009-го потреба в працівниках цих галузей знизилася вчетверо. Найменше ж постраждали ІТ-фахівці та фармацевти. Якщо в середньогалузевому вимірі набір персоналу знизився більш ніж удвічі, то в фармацевтиці – лише на 34,9%, а на розробників про-

КРИЗА ЖАНРУ Як «білі комірці» переживають рецесію

Відчули вплив
кризи 2008-го
83,4%
менеджерів

25% – урізання зарплати
8,4% – змінили професію
4,2% – труднощі з поверненням кредитів тощо

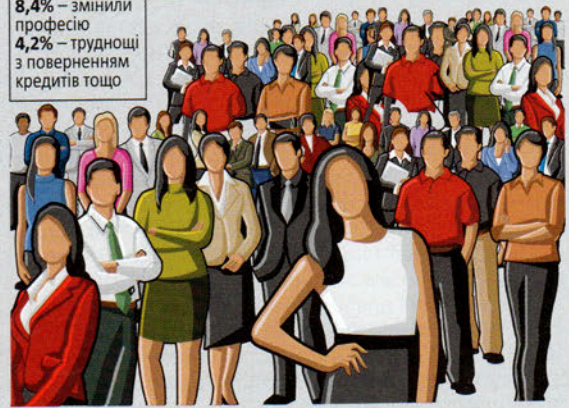
Зуміли
оговатитися
за три роки
41,2%

43,8% - частково

Побоюються
подальшої
рецесії
74,8%

Готуються
до кризи
48,2%
менеджерів

За даними HeadHunter

грамного забезпечення взагалі припадає щонайменше три вакансії (причому рівень зарплат підвищується щокварталу). До речі, українські компанії змушені відкривати представництва в Китаї та Індонезії, щоб найняти місцевих айтишників.

2012 року в зоні ризику опиняться малокваліфікований персонал і працівники, найдорожчі для бюджетів компаній. Жодних сюрпризів порівняно з 2008-м не очікується. ■

КОРОТКО ПРО 2012

Кабмін
розрахує
отримати
податку на
доходи фізосіб
на **630 млн грн**
більше, ніж
2011-го

Пані маркізо, все гаразд?

Юрій Макаров, *Тиждень*

Культурна ситуація в Україні вичерпно характеризується визначенням «провінція». Вітчизняних інтелектуалів це цілком задовольняє

Кожне суспільне явище можна розглядати з двох протилежних позицій: склянка наполовину повна чи наполовину порожня? Критичних оцінок вітчизняного гуманітарного простору не бракує. Такі тексти переважно локалізуються в певному колі москвоцентричних видань і для більш-менш стороннього споживача мали б супроводжуватися попереджувальною іконкою «Українофобія». Але протилежних за вектором (хоча однакових за градусом) висловлювань так само вистачає – вже в колі «патріотичної» чи просто притомної преси, а також загалом у суспільному обігу. Подекуди може скластися враження, що всі ми беремо участь у сесії гуртка взаємного милування. Але ж то не вигадка, а клінічно доведений факт: надлишок солодкого псує зуби. У такі моменти для хворого може бути корисніше, якщо йому замість льодяника дадуть гірку пігулку. Це краще, ніж співати «Tout va très bien, madame la marquise», забуваючи про продовження пісеньки – з пожежею, банкрутством, самогубством чоловіка й рештою фатальних наслідків...

Юрій Макаров,
оглядач, *Тиждень*

СПІ (СИНДРОМ ГУМАНІТАРНОГО ІМУНОДЕФІЦИТУ)

Основний діагноз, який можна поставити сучасній українській культурі відразу, без попередніх аналізів, звучить безжально й навіть образливо: провінційність. Це таке визначення, яке всі розуміють операційно й більш-менш однаково, але замість дати точну й вичерпну дефініцію в кращому разі переахоруватимуть зовнішні атрибути: незнання новітніх течій у моді, літературі, музиці, філософії включно із сучасним автомобілебудуванням. Такий анамнез нічого не каже ані про етіологію, ані про способи лікування. До того ж треба довести, що це хвороба й лікування необхідне, адже перша ознака провінційної свідомості – відчуття самозадоволення аж до самозакоханості. З усіх імовірних симптомів є лише один, з яким справді важко сперечатися: неплідність. Це твердження може викликати спротив і бажання дискутувати, адже в країні нібито не бракує культурних подій? Але один тверезий погляд на кожен із секторів обстрілу, імовірно, зруйнує ідилічний спокій.

Почати з науки. Не всі знають достеменно, але більш-менш уявляють, що сталося з фундаментальною наукою, яка потребує фінансування, обладнання (знову-таки фінансування), свіжих кадрів (теж фінансування) й певної інфраструктури. Але з гуманітаристикою ніякої відчутної катастрофи не сталося, окрім того, що раніше на річну зарплату професора можна було купити «Жигулі», а тепер хіба що велосипед. Натомість розкрилися бібліотеки, архіви, спецфонди... Та які там спецфонди – у звичайній книгарні на розі серед глянцевого мотлоху можна побачити літературу, яку чверть століття тому замовляли за місяць на бланку з кількома візами, а одним кліком потрапити в оцифровані фонди багатьох світових бібліотек! А ін-

земні гранти на наукові дослідження – подумати колись про таке можна було? І де вибух дослідницької активності? Універсальний і відносно досконалий інструмент виміру успіху в науці – індекс цитованості. Може, ми щось пропустили й хтось покаже посилення в іноземній науковій літературі на українських лінгвістів, культурологів, філософів, істориків? Хоча з історією якраз не все так погано: є окремі дослідники й групи, які успішно заповнюють білі плями, але їх мало, вони розрізнені й не визначають ландшафту... Найяскравіший приклад здоров'я вітчизняної науки – скандал із «Доктором пі-пі», нахабним авантюристом, під якого мало не відкрили окремий інститут. Щоби таке сталося, треба, аби антигтіла в організмі зовсім перестали вироблятися.

Те саме в принципі стосується й освіти. Навіть найкращі українські виші геть відсутні у світових рейтингах. А клімат взагалі створюють не найкращі, а ті університети, які засновані на базі колишніх технікумів та ПТУ. І це не карикатура, не перебільшення, а повсякденна проза. Не дивно, що стосунки «викладач – студент» у таких храмах знань поставлено на комерційні рейки (є свої ставки за атестацію, за семінар і за залік), а диплом економіста, юриста чи, прости Господи, маркетолога навіть теоретично не спіриймається на захід від Перемишля. Українські виші готують не фахівців, а пристосованців до системи, у якій на першому місці не професіоналізм, а вміння брати хабар чи отримувати відкат. Та й сама карикатурна постать чинного міністра не налаштовує на подальшу серйозну розмову.

І НАВІТЬ У БАЛЕТІ...

Усі можливі компоненти мистецького процесу в Україні нібито наявні: література, музика класична та масова, театр, образотворче мистецтво, кіно... Ну от хіба що з кіно не склалося, й це є сюжетом постійних ламентаций та апеляцій до держави, мовляв, профінансуйте! Такі заклики відволікають від суті питання: що, власне, має фінансуватися, які нові образи та ідеї виношують сивочолі «молоді кінематографісти», фактично покоління «дітей перебудови»?

Елементи археології наявні в кожній із перерахованих галузей: у музиці виконавці та гурти, якими звикли пишатися, перебувають на Олімпі мінімум 15 років, а на нові яскраві імена класу «ВВ», «Океану Ельзи», Руслани, які підтвердили б безперервність процесу, немає навіть натяку. У столичних театрах подекуди повно, хоча імена в програмці (драматурги, актори, режисери) знайомі до болю. Літературний пантеон так само не тішить новими постатями. Можна, звісно, радіти за Куркова, Забужко й Андруховича (sortu, всім за 50), які відомі за межами країни, проте треба порівняти з маленькою Фінляндією, що торік продала права на переклад 174 книжок – варто вдуматися в цю цифру й накласти її на нашу реальність! Що ж стосується власних видавництв, то їхні біди, здається, усім відомі. Бідкатися не те саме, що критично ставитися до себе, й за всієї належної поваги слід констатувати, що вітчизняні видавничі проекти мають усі ознаки аматорства, а горді репортажі, що, мовляв, наші культуртрегери просунули українську книжку на якомусь локальному заході в провінції Коньяк, залишають хіба що відчуття незручності.

Можуть засліплювати цифри прода-

жів деяких представників українського contemporary art десь у Лондоні на Phillips de Pury, проте одноразові 100 тисяч теж свідчать радше про аматорство. Адже тих самих Ройтбурда, Чичкана, Криволапа та інших зірок, знайомих уже років 20, просувають ніяк не наші галеристи, тож їхні успіхи слід розглядати в культурному контексті тих країн, які їх успішно конвертували. Вітчизняні галереї тимчасом ледве виживають завдяки продажу антикваріату та виробів декоративно-вжиткового мистецтва, простіше – сувенирів. Будьмо відверті, Pinchuk Art Center погоді не робить, якщо постійних відвідувачів його керівників так і не вдалося привчити до думки, що людина зі статусом має вкладатися в сучасне мистецтво. Навіщо, вони обійдуться годинниками й хутром.

Про вітчизняні медіа говорити, мабуть, узагалі не варто. Телебачення впевнено перетворилося на рупор олігархів і влади, щоправда, із маленьким апендиксом – не від себе, а від московського шоу-бізнесу. Друковані ЗМІ успішно дурять себе й рекламодавців, показуючи захмарні накладки. Розмовного радіо практично немає. Інтернет відпрацьовує завдання.

Можна ображатися на згущені барви, можна сперечатися й доводити, що є яскраві винятки, мовляв, саме вони визначають обличчя процесу й диктують порядок денний, але навряд чи хвороби лікуються самогіпнозом.

І НАРЕШТІ ПРОГНОЗ

У чому ж небезпека провінції? Домовимося, що це не географія, а стан душі: готовність погоджуватися зі своєю вторинністю й отримувати задоволення від випадіння з реальності – своєрідний ескепізм. Хай це стосується вузького кола інтелектуалів, але саме на інтелектуалів у сучасному суспільстві покладено обов'язок виробляти сенси, вибудовувати ієрархії, визначати пріоритети та орієнтири. Коли оцінки неадекватні, а ієрархії хибні, уся система координат у країні виявиться скособою й актуальний порядок денний виробити ніяк не вдасться. Озирнімося: хіба не це ми спостерігаємо в провінції на ім'я Україна? ■

КОРОТКО ПРО 2012

На вітчизняному телебаченні й радіо українську мову можна буде почути тільки вночі

Етап – попередній, вердикт – остаточний

Юрій Макаров, *Тиждень*

Євро-2012 не спрацювало як шанс, на який були всі підстави розраховувати, – шанс на цивілізаційний стрибок

Підготовка до чемпіонату Європи з футболу в червні 2012 року в Польщі та Україні вийшла на фінішну пряму. Якись роботи із забезпечення його проведення, імовірно, не виконають, якись об'єкти закінчуватимуть нашвидкуруч, і, навпаки, якесь відставання може бути надолужено, проте принципово більше нічого не зміниться. Можна вже впевнено прогнозувати наслідки цієї роботи для розвитку країн-господарів з погляду не лише проведення спортивного свята, а й впливу на їхнє подальше життя.

Сусідня країна демонструє напрочуд швидкі для кризової Європи темпи зростання економіки (останні дані – 4,2% за III квартал поточного року) за рахунок збільшення інвестицій та внутрішнього споживання, а аналітики пов'язують цей поступ не в останню чергу з підготовкою до чемпіонату. Але нас передусім цікавить наше власне майбутнє: якою буде Україна після 1 липня наступного року, що в ній зміниться, наскільки Євро перетворить її на Європу в сучасному розумінні цього цивілізаційного визначення?

Та спершу інше запитання: навіщо держава виборюють право приймати в себе олімпіади, чемпіонати та інші масові заходи? Відповідь більш-менш очевидна: залежить від країни. Тут може бути два типи мотивацій, і за сенсом вони цілком протилежні. Перша – дати поштовх місцевій економіці, підіграти ділову активність, розви-

вати інфраструктури, які, своєю чергою, потім так само конвертуються в поживлення бізнесу, сприяти зовнішньому туризму, нагадати про себе у світі й таким чином залучити інвестиції не лише на період підготовки... Ну й уже в останню чергу стимулювати вітчизняний спорт – як професійний (теж, між іншим, бізнес), так і масовий, аматорський. Коротше, працювати на майбутнє країни. Але можливі так само й цілком протилежні мотиви: забезпечити гігантський фронт робіт, які виконуватимуть компанії, так чи інакше підконтрольні закритій групі зацікавлених осіб, отримати легальний бюджетний пиріг, ані крихти від якого не має впасти зі столу на користь сторонніх. При цьому зовнішні результати – спортивні споруди та інфраструктура – стають елементами декорації, приємними бонусами, не більше.

Який із цих двох сценаріїв відповідає українським реаліям, сперечатися марно. Інша річ, що ми в цьому чемпіонаті корупційних технологій не перші й не останні. Список країн (головним чином третього світу), де впродовж останніх півстоліття масштабні спортивні свята супроводжувалися не менш масштабними корупційними скандалами, займає не одну сторінку. Наша локальна відмінність полягає лише в тому, що місцева економіка й, говорячи ширше, весь державний організм перебувають у стані критичного напруження. Збіг спортивного та політичного сезону наступного року передбачає якісь ознаки одіозного «покрашення життя», а забезпечувати їх немає звідки. Нібито стрімкі темпи економічного зростання (офіційні) супроводжуються глибокою борговою ямою. Протести окремих груп населення (дрібні підприємці, пенсіонери, чорнобильці, афганці) реально загрожують перерости в загальні виступи. Навряд чи розумно передбачати, що їхніх потенційних учасників якось пом'якшить споглядання новісінських спортивних споруд чи насолода від нарешті (!!!) полагоженої ділянки автобану Житомир – Рівне.

Безумовно, на перспективу навіть якісь косметичні покращення мають позитивний ефект для країни. Що більше доріг, готелів, ресторанів і кнайп, то ліпший загальний клімат, який потроху конвертується в європейську поведінку всіх учасників процесу. Але будьмо відверті: від того, наскільки здатен буде київський мільйонер промовити: «Май нейм із Василь», ніяк не зміниться його схильність «вирішувати питання» на комерційних засадах.

Уся історія з чемпіонатом мала б виправдати себе, якби сюди справді прийшов чужий бізнес. Проте ми пам'ятаємо, як гостинно зустріли поодиноких іноземних сміливців, які спробували зайти на український ринок під Євро-2012 (згадати хоча б історію із львівською ареною). Зрештою місце незговірливих австрійців заступили, як і слід було чекати, рідні донецькі. Правильно, діляться лише слабкодухі. Важко сказати, як поводитимуться, починаючи з 2013 року, пускові об'єкти. Щось із них, вочевидь, відразу потребуватиме капітального ремонту, а коли вже щось не встигнуть до червня, то воно так і стирчатиме довгі роки – хіба ми раніше такого не бачили?

Головне ж в іншому: Євро-2012 не спрацювало як шанс, на який були всі підстави розраховувати, – шанс на цивілізаційний стрибок, на реальне входження України в європейські контексти. Ментальний кордон між Європою та Євразією не зсунувся на схід ані на сантиметр. Бо, як відомо, кордони – в головах. ■

ПРОГНОЗ-2012

8 червня стартує Євро-2012. Імідж України у світі може погіршитися через ментальну та інфраструктурну неготовність задовольнити потреби європейців

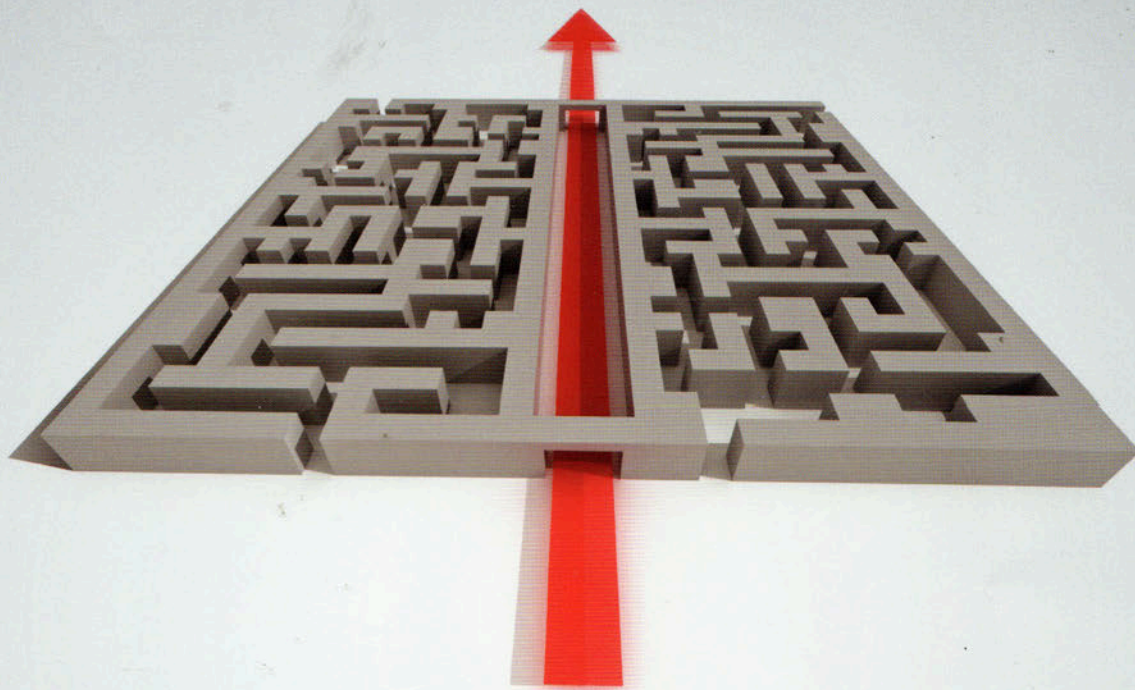
Збірна України виходить із групи, але в чвертьфіналі поступається Іспанії

Українська влада змарнувала можливості Євро-2012 для країни

IBCONTACTS

INTERNATIONAL TRADE DEVELOPMENT

Розвиток міжнародної торгівлі

- Розвиток торговельних відносин
- Залучення міжнародного фінансування
 - Проектна документація
 - Кредитний менеджмент
 - Підготовка звітності
 - Юридичні послуги
- Маркетингові дослідження
 - Злиття та поглинання

НОВЕ ПОКОЛІННЯ

CAMRY

TOYOTA

www.toyota.ua

ВІТАЄМО В УКРАЇНІ!

ТЕЛЕФОНИ ОФІЦІЙНОЇ ДИЛЕРСЬКОЇ МЕРЕЖІ TOYOTA В УКРАЇНІ:

Тойота Сіті Плаза, тел. (044) 492 7000; Тойота Центр Київ «Автосаміт», салон: (044) 537 5454, СТО: (044) 537 5451; Тойота Центр Київ «Автосаміт на Столичному», тел. (044) 201 30 30; Тойота Центр Київ «ВіДі Автострада», салон: (044) 50 333 50, СТО: (044) 50 333 05; Тойота Центр Вінниця «Преміум Моторс», салон: (0432) 677 007, СТО: (0432) 61 22 62; Тойота Центр Дніпропетровськ «Алмаз Мотор», салон: (056) 377 1054, СТО: (056) 776 2267; Тойота Центр Дніпропетровськ «Алмаз Мотор», салон: (056) 760 2525, СТО: (056) 760 2524; Тойота Центр Донецьк «Автогалс», тел. (062) 340 55 55; Тойота Центр Житомир «Стар-Кар», тел. (0412) 41 93 50; Тойота Центр Запоріжжя «Восток Авто», салон: (061) 222 14 44, СТО: (061) 222 14 41; Тойота Центр Івано-Франківськ «Класик-Авто», салон: (0342) 71 10 10, СТО: (0342) 715 715; Тойота Центр Кіровоград «Мотор-Оліві», салон: (0522) 36 04 10, СТО: (0522) 36 04 12; Тойота Центр Кременчук «Компанія «Про Лайн», салон: (05366) 2 21 52, СТО: (05366) 2 43 55; Тойота Центр Кривий Ріг «Алмаз Систем», салон: (0564) 404 55 00, СТО: (0564) 404 33 00; Тойота Центр Луганськ «Азовмотор», салон: (0642) 50 70 20, СТО: (0642) 50 72 30; Тойота Центр Львів «Діамант», тел. (032) 2 777 777; Тойота Центр Луцьк «Автоконцепт», тел. (0332) 28 39 39; Тойота Сервіс Маріуполь «Азовмотор», тел. (0629) 50 49 12; Тойота Центр Одеса «ВіДі Пальміра», салон: (048) 734 45 45, СТО: (048) 734 15 00; Тойота Центр Одеса «Інжпроект», салон: (0482) 34 60 12, СТО: (0482) 35 53 27; Тойота Центр Полтава «Компанія «Стар Лайн», салон: (0532) 610 830, СТО: (0532) 635 131; Тойота Центр Рівне «Агат Авто», салон: (0362) 64 20 44, СТО: (0362) 64 96 29; Тойота Центр Севастополь «Омега Моторс», салон: (0692) 944 333, СТО: (0692) 944 555; Тойота Центр Сімферополь «Дельта Моторс», салон: (0652) 58 3333, СТО: (0652) 58 3334; Тойота Центр Суми «Артмотор», салон: (0542) 700 500, СТО: (0542) 700 502; Тойота Центр Тернопіль «Кристал Моторс», салон: (0352) 405 888, 47 79 20, СТО: (0352) 425 888; Тойота Центр Ужгород «Карат Мотор», салон: (0312) 64 06 06, СТО: (0312) 44 12 06; Тойота Центр Харків «Автоарт», тел. (057) 763 2222; Тойота Центр Харків «Артсіті», салон: (057) 777 0700, СТО: (057) 777 0407; Тойота Центр Херсон «Авто-Плаза», салон: (0552) 415 415, СТО: (0552) 337 086; Тойота Центр Хмельницький «Гранд Мотор», салон: (0382) 788 111, СТО: (0382) 785 800; Тойота Центр Чернівці «Олімп-Моторс», салон: (0372) 54 3401, СТО: (0372) 900 255; Тойота Центр Чернігів «Сівер-Авто», тел. (0462) 615 741.

Офіційний дистриб'ютор ПП «Тойота-Україна», м. Київ, пр-т Московський, 24Б, тел. (044) 492 7002.
Кредитує ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК». Ліцензія НБУ №99 від 01.04.2011

TOYOTA
Assistance
TOYOTA Асистанс

Toyota
Кредит

**Today
Tomorrow
Toyota**
СЬОГДНІ ЗАВТРА TOYOTA